

ਅਨੋਖਾ ਰਜਬ ਅਨੀ



ਕਵੀਸ਼ਰ

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੋਂਟਰ
ਥਰਿੰਗ 2008



ਅਨੋਖਾ ਰਜਬ ਅਲੀ

ਕਿੱਸੇ

ਸੰਗਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਰੰਗੀਲਾ ਰਜਬ ਅਲੀ
2. ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ
3. ਦਸਮੇਸ਼ ਮਹਿਮਾ
4. ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਰਜਬ ਅਲੀ
5. ਅਣਬੀਲਾ ਰਜਬ ਅਲੀ
6. ਅਨਮੋਲ ਰਜਬ ਅਲੀ
7. ਅਨੋਖਾ ਰਜਬ ਅਲੀ
8. ਅਨੂਠਾ ਰਜਬ ਅਲੀ
9. ਅਲਬੇਲਾ ਰਜਬ ਅਲੀ

ਅਨੋਖਾ ਰਜਬ ਅਲੀ

ਸੰਪਾਦਕ
ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰੰਤਰ



ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਸਮਾਣਾ

Anokha Rajab Ali

a book of poetry

Edited by

Sukhwinder Singh Suttantar

ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਸੁਤੰਤਰ'

ਪੋਕਾ ਕਲਾਂ, ਬਠਿੰਡਾ-151401

ਫੋਨ ਨੰ: 9876816866

www.suttanter.com

e.mail:info@suttanter.com

© ਸੰਪਾਦਕ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ: 400 ਕਾਪੀਆਂ

2010

ISBN-978-93-80085-62-3

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼,
ਸੇਖੋਂ ਕਲੋਨੀ, ਪਿੱਛੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ,
ਸਮਾਣਾ-147101, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ: ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ : 01764-223047 , 222347
ਮੋਬਾਇਲ 98152-43917

ਟਾਈਪ : ਸੰਗਮ ਟਾਈਪ ਸੈਟਰਜ਼, ਸਮਾਣਾ
ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ : ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ

ਮੁੱਲ : 250/- ਰੁਪਏ

ਸਮਰਪਣ !

ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ
ਪਿਤਾ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ
ਅਤਿ ਅਦਬ ਸਹਿਤ

ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ
9.3.2016

ਤਤਕਰਾ

- ~ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ/15
- ~ਮਹਿਮਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ/18
- ~ਬਹਾਦਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ/20
- ~ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ/29
- ~ਰਮਾਇਣ ਰੱਜਬਅਲੀ/32
- ~ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ/87
- ~ਕਿੱਸਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ/89
- ~ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲੁਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ/169
- ~ਰਾਜਾ ਰਤਨ ਸੈਨ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਪਦਮਣੀ/171
- ~ਹਾਸਰਸ ਛੰਦ:ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰਦੀ/221



ਕਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਜਾਂ ਜਲਸੇ ਕਵੀਸ਼ਰ ਹੀ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਹੈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਕਲਾਵਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋਇਆ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਗਾਉਣ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਸੀ ਉਹੀ ਸਾਥੋਂ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।



ਇਸ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਗਾਉਣ ਰਾਹੀਂ ਠੇਠ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਤੇ ਹਰ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕ ਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਜਰੀਏ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਾਰਖੂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਸੀਮ ਸ਼ੈਲੀ ਵਕਤ ਨੇ ਵੀ ਵਕਤੀ ਵੰਡ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਆਫਤ ਪਾਕੇ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਨਮ ਭੂਮੀ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵੱਲ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਕਸੌਟੀ ਤੇ ਵੀ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਿਆ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹਾਂ-ਕਾਵਿ ਰਮਾਇਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਇਆ। ਜੋ ਇਸ ਹੱਥਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

'ਅਨੋਖਾ ਰਜਬ ਅਲੀ' ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਲੀ ਰੂਪਕ ਵਿੱਚ 'ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ' ਸਾਹਿਗੀ ਤੇ ਗਾਉਣ ਲਈ ਗਵੰਤਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਕਾਵਿਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੋ ਅਸਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ 'ਕਲੀ' ਦਾ ਖਾਲਿਸ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੁੱਚਾ ਸੂਰਮਾ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋਕ ਨਾਇਕ, ਰਾਜਾ ਰਤਨ ਸੈਣ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਾਜਸੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰਿਤ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦਾ ਉਲਾਰ ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਜੱਥੇਦਾਰ ਜਗਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਾਂਭਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਿਤਾਬ ਦਰ ਕਿਤਾਬ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਾਠਕ ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਿਣੀ ਰਹਿਣਗੇ।

25/5/2020

Ref. No.

Date. 15-1-14

ਸੰਦੇਸ਼

ਕਵੀਬਰੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਕ ਲੇਖਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਅੰਮਿਟ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਮਾਧੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿੱਲ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਗੜਾ, ਬਰਮਾ ਨੰਦ ਜੀ ਡਿੱਖਾਂ, ਬਿਵੇਦਿਤਾ ਦਾਸ ਸ਼ੰਖੂ, ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਾਜ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੰਗਰਾਣਾ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੁਲਾਈਆਣਾ ਉਹ ਕਵੀਬਰੀ ਦੇ ਨਿਬੰਧ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਸ ਵਿਧਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾਏ, ਬਲਕਿ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਇਕ ਅਨਮੋਲ ਵਿਰਸਾ ਬਣਾਇਆ।

ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ, ਸੋਚਾ-ਸੁੱਚਾ, ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਸਿਦਕਦਲੀ ਦਾ ਬਹਿਨਸਾਰ ਬਾਇਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਇਕ ਬਰੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ 'ਦਬਮੋਬ ਦੋਰਾ', 'ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਬਹੀਦੀ', 'ਸੰਮਣ-ਮੁਸਣ', 'ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਘੋੜੇ', 'ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੀਤਾ ਦੀ ਭਾਲ', 'ਰਮਾਇਣ ਰਜਬ ਅਲੀ', 'ਪਰਗ ਵਿਗਾਟ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸਲਾਮੀ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਹਸਨ-ਹੁਸੈਨ', 'ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ' ਅਤੇ 'ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਬਰਾਹ ਤੇ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ- ਜੋ ਸ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬਾਨਦਾਰ, ਸਰਲ ਬਖਸ਼ਾਵਤੀ, ਉਤਮ ਨਿਵੇਕਲੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਜਵਾਬ ਅਲੰਕਾਰ, ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਦੀ ਕਾਰਾਗੀਰੀ ਨੂੰ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਫ਼ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਫਤ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ-

ਖੜ੍ਹੇ ਸੇਵਕ ਭਰਦੇ ਜੀ, ਜਿਨੀ ਕਰ ਸਕਣ ਤਾਹੀਫ਼ ਜਬਾਨੋਂ
ਇਥੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਰਹਿਮਤ ਦੀ, ਸੋਚਾ ਰੋਥ ਆਪ ਕਰੇ ਅਸਮਾਨੋਂ
ਫੜ੍ਹ ਪਟਕੇ ਹੇਜਮ ਦੇ, ਏਸ ਦਾ ਲਾਹੂਰ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਗਰਦਾ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ

ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੋਕੜੇ ਸਾਹਿਰਦ, ਲੱਖਾਂ ਸਰੋਤ-ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਲਹਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਬਾਇਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚੋਂ ਬਕਾਇਦਾ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਲਫਜ਼-ਦਰ-ਲਫਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ-

ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਰੋਥ ਦਾ ਜੀ, ਰਜਬ ਅਲੀ ਰਖਦਾ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸੀਂ, ਧਰਮ ਦਾ ਸੋਮ।
ਲੱਕੀ ਮੰਨਦੇ ਓਸ ਨੂੰ ਜੀ, ਬਾਇਰ ਜਿਹਤਾ ਨਜ਼ਮ ਬਣਾਵੇ ਸਾਥੀ, ਸੁਣਨ ਤਿਨ ਕੋਮਾਂ।
ਮੱਦਦ ਜਾਣ ਕਚਹਿਰੀ ਨੂੰ, ਠਾਣਾ ਜਗਮੇਲ ਸੋਰ ਨੂੰ ਪੋਹ ਗੇ, ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਢਾਵੀਂ।
ਸੁਪ ਉਹੋਂ ਫਰੋਜ਼ਪੁਰੋਂ, ਮੁਕਤਸਰ ਬੇਬਲੋਂ, ਬਠਿੰਡੇ ਮੋਰੇ, ਫੂਲ ਜਗਰਾਵੀਂ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ 'ਕੌਣ ਕਹਿਦਾ ਹੈ ਜਬੇਦਾਰ ਜਗਮੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਬਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਆਸ਼ਕ ਹੈ'। ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਗਮੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਜੀ ਦੀ ਖਿੱਚੀ-ਪੁੱਤੀ ਰਚਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ 94 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਚੁਣਿਆ ਕਵੀਬਰ ਸੂਬਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਬੇਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਸੱਤਵੀਂ ਕਵਿਤਾਬ 'ਅਨੇਕਾ ਰਜਬ ਅਲੀ' ਪਿਆਰ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਤੰਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਹੋਰ ਹਿਮਤ ਅਤੇ ਹੌਸਲਾ ਬਖਸ਼ੇ।

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ
ਬਾਇਰ, ਚੜ੍ਹਦੀਲਾ ਟਾਈਮ ਟੀ. ਟੀ. ਗੁਰੂਪੁਰ

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਔਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਮੂੰਹ-ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਨ। ਉਹ ਕਥਨੀ ਕਰਨੀ ਦੇ ਪੂਰੇ-ਸੂਰੇ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਸਲਾਮੀ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿੱਚ ਪਰਪੱਕ, ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ। ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸ਼ਾਇਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ—ਕੀਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਛੰਦ-ਕਬਿਤ ਬੋਤਾਂ-ਪਉੜੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲੋਕ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਦਾ ਅੰਗ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਣਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਦਾ ਕਵੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾ ਪਾਣੀ ਦੇ 96 ਡਿਗਰੀ ਉੱਤੇ ਉਬਾਲੇ ਖਾਣ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਿਰਮੋਲ ਹੀਰਾ ਸੀ।

ਮਾਨਯੋਗ ਕਵੀਸ਼ਰ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਜੀ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸੁਆਮੀ-ਉੱਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ-ਅਲਬੇਲੇ ਕਵੀ ਸਨ। ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ-ਸੂਰੇ ਅਮੁੱਲ ਅਤੁੱਟ ਮਲਵਈ ਕਾਵਿ ਸੋਮੇ ਦਾ ਨਾਂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਕਬੂਲਿਆ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਸੀ ਉਹ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ-ਦਵੈਸ਼ ਈਰਖਾ ਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਨਸਲ-ਜਾਤ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਕਵੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਦਾ ਜੋ ਮੁੱਖ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬੂਬੀ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਗਟਾਉ ਨੂੰ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਬਾਬੂ ਜੀ ਦਾ ਕਮਾਲ ਸੀ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੇ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੂਜੇ ਕਵੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਭਿੰਨ ਸੀ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਅਧਿਆਤਮਕ, ਸਮਾਜਕ, ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਣਗਿਣਤ ਛੰਦ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਰਸ ਬੜੀ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹਨ। ਬਹੁਤਰ ਕਲਾ ਛੰਦ ਅਤੇ ਬਾਬੂ ਤਰਜ ਇਹ ਰਚਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ਤੇ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ਮੇਸ਼ ਮਹਿਮਾ ਵਿੱਚ ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ 'ਚ, ਸ਼ਿਗਾਰ ਰਸ ਭਰਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਿਗਾਰ ਰਸ-2

1. ਲੱਗੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਭਾਗ, ਫੁੱਲੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਾਗ, ਹੋਣ ਲੱਗ ਰੰਗ ਰਾਗ
ਸੰਗਤਾਂ ਜੁੜਗੀਆਂ, ਮਿੱਠੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁੜਗੀਆਂ।

ਕਮਾਨੀ ਤਰਜ-3

ਗੁਰੂ ਦਾਜ ਘਲੋਣੇ ਵਿਆਹ ਤੇ, ਬੜੇ ਉਮਦਾਂ ਬਾਨ ਮੰਗਾਤੇ, ਸੱਦ ਦਰਜੀ ਘਰੇ ਸਮਾਤੇ,
ਕਰਿਆ ਖਰਚ ਅਨੰਤ ਸੀ ਜਰਦੇ ਐ। ਕੁੱਲ ਝਰਮੱਲ-ਝਰਮੱਲ ਕਰਦੇ ਐ।

2. ਰੋਦਰ ਰਸ-ਭੂਢਾ ਦੋਤਾਰਾ-4

1. ਦੇਖ ਦਾਜ ਨਿਉਂਦੇ ਨੂੰ, ਭੀਮ ਦੇ ਸੁਲ ਕਾਲਜੇ ਪੈਂਦੇ, ਅਗਨ ਪਈ ਮੱਚਦੀ।
ਏਸ ਨਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਜਦ ਤੀਕ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਨਹੀਂ ਜਿੰਦ ਬਚਦੀ।
ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਸੀ, ਦੁਆਨ ਵਿੱਚ ਕਰੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਮੇਰੀ, ਤੁਸਾਂ ਲਾਲ ਜੁੜਮਾਂ।
ਭੀਮ ਕਰੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀਆਂ, ਛੱਡ ਦਿਆਂ ਤੇਲ ਭਰੀ ਧੀ ਤੇਰੀ, ਦੁਸ਼ਮਣਾ ਕੁੜਮਾਂ।

ਕਰੁਣ ਰਸ-ਛੰਦ ਝੋਕ-5

1. ਰਾਜਾ ਸੀ ਰੋ ਪਿਆ ਖੜਕੇ, ਰਾਣੀ ਦੇ ਕੋਲੇ ਜੀ
ਵਿੱਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਣਗੇ ਮੇਰੇ, ਫਿਕਰਾਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਜੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਂ ਲੈਂਦੇ ਤੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਡੋਲੇ ਜੀ।
ਜਾਣੀ ਦੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਜਾਂ, ਖੜਕੇ ਤੇ ਖੂਹੇ ਤੇ।
ਆਪਣੀ ਧੀ ਤੇਲ ਭਰੀ ਵੀ ਛੱਡਣਗੇ ਬੂਹੇ ਤੇ।

ਭਿਆਨਕ-ਰਸ-ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ-6

1. ਪਹਿਲਾਂ ਛੁੱਟੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹਜ਼ੂਰ ਮਾਨਜਾ
ਮੇਰੇ ਗਏ ਤੋਂ ਸੁੰਨਤ ਬਹਾਉਣਾ ਭਾਣਜਾ।

ਵੀਰ-ਰਸ-ਭੂਢਾ ਛੰਦ-9

ਮਾਮਾ ਜੱਥੇਦਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ।
ਮੰਨਣਾ ਨਾ ਦਾਬਾ ਹੋਸਲਾ ਬੁਲੰਦ ਸੀ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਿੰਗ ਦਾ।
ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਘਾਟ ਰੋਕ ਕੇ ਖੜ੍ਹਨਗੇ, ਮੱਲਣ ਨਾਕੇ ਗੱਭਰੂ।
ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੜਨ ਚੜ੍ਹਨਗੇ, ਬੜੇ ਲੜਾਕੇ ਗੱਭਰੂ।

ਬੀਭਤਸ ਰਸ-ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ-ਭੀਮ ਚੰਦੀ

1. ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਹਿੰਦ ਦੇ ਫਰਖਸੀਰ ਦੇ,
ਸੁਣ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਗੇ ਰੋਗਟੇ ਸਰੀਰ ਦੇ,
ਜਾਲਮ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਨਸਲੋਂ,
ਉਦੋਂ ਪੈ ਗਿਆ ਰਾਜ ਮੇਂ ਅੰਧੇਰ ਅਸਲੋਂ।

ਅਦਭੁਤ ਰਸ-ਝੋਕ ਦੂਹਰੀ-14

1. ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਲਾ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਪੰਡਤ ਧੀ ਨਿਆਣੀ ਨੂੰ,
ਸ਼ੇਰ ਦੀਆਂ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰਕੇ, ਲਿਐਣਾ ਸੀ ਢਾਣੀ ਨੂੰ।
ਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਲੂ ਪਾ ਕੇ ਚਰਨੀ ਹੱਥ ਲਾਉਣਾ ਸੀ,
ਐਹੋ ਜੇ ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵੇਣਾ ਸੀ।

ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ-ਤਰਜ਼-22

1. ਚੰਦੀ ਥਾਪੀ ਗੱਭਰੂ ਦੇ ਢੇਰੇ, ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਟਾਵੇ-ਟਾਵੇ ਐ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਗਿੱਦੜ ਬਥੇਰੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਵੇਂ ਐ।
ਫੁੱਲ ਨਾਲੋਂ ਬੁਲਬੁਲ ਜੋ ਵਿਛੜੀ, ਪੱਲੇ ਪੈਰੇ ਸੀਰੇ ਝੁਰਨੇ,
ਦੇਹਾਂ ਚਿੱਟਿਆਂ ਖੁਮਰਿਆਂ ਦੀ ਜੋੜੀ, ਮਿਲਾਤੀ ਮੇਰੇ ਸਤਗੁਰ ਨੇ।

ਹਾਸ-ਰਸ- ਕਿੱਸਾ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਉ ਕੇ

ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ 75

ਧੀ ਦੇ ਹਿੱਕ 'ਚ ਜਲੇਮੇਂ, ਤੋਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਫੁੱਟੇ ਸੇਮੇ, ਗੀਤਾ ਬੋਲ੍ਹਤੀ ਪ੍ਰੇਮੇ,
ਤੇ ਸੁਨਾਉਣ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਫਟੀ ਕੁੰਜ ਵਾਂਗ ਕੁਰਲਾਉਣ ਡਹਿ ਗਿਆ।
ਸਾਕ ਆਦੀ ਐ ਕੰਗਾਲ, ਮੈਂ ਸੁਣਾਵਾਂ ਗਿਣ ਮਾਲ, ਕੋਲੇ ਪੈਲੀ ਨਾ ਕੰਨਾਲ,
ਇਕ ਥਾਂ ਦਾ ਪੰਗਾ ਹੈ। ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਹੁਦੇ ਦਾ ਬਥੇਰਾ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਬਾਬ ਰਜਬ ਅਲੀ ਖਾਨ ਜੀ ਅਮੋਲਕ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਨਾਚੀਜ ਇੱਕ ਕਿਨਕਾ
ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਕੁਝ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ
ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੇਰੇ 'ਚ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ। ਦਾਸ ਨੇ ਇਹ ਜੋ ਚੰਦ ਹਰਫ਼ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰ
ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਤੁੱਛ ਜਿਹੇ ਫੁੱਲ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ “ਸੁਤੰਤਰ” ਵੱਲੋਂ ਮਰਹੂਮ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ
ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨਦਿਆਂ ਹੀ ਮਲਵਈ ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ
ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਾਸ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਦਿਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ
ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ‘ਸੁਤੰਤਰ’ ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਲਈ
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਿਨ ਦੁੱਗਣੀ ਰਾਤ ਚੌਗੁਣੀ ਤਰੱਕੀ ਬਖਸ਼ੇ। ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਹੌਸਲਾ ਬੁਲੰਦ ਰੱਖੇ।

ਸਦ ਆਮੀਨ

ਦਾਸਰਾ: ਬਾਬਾ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ‘ਸਖਤ’

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਯਤਨ

ਸੂਬੇਦਾਰ ਹੰਸ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਅਖਾੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਜੀ ਦਾ ਕਲਾਮ ਹੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੰਸ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ 'ਬਾਬੂ ਕਾਵਿ ਘਰਾਣੇ' ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਕਵੀਸ਼ਰ ਹਨ। 'ਕਵੀਸ਼ਰ ਸ਼ਰੋਮਣੀ' ਦਾ ਰੁਤਬਾ 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਕੋਈ 81 ਕਿੱਸਿਆਂ, ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਰਚਨਾ ਅਣਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਪਾਸ ਮੂੰਹੋਂ ਮੂੰਹੀ ਕੰਠ ਹੈ। ਸ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨੇ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਜੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਗਿਰਦ ਜੱਬੇਦਾਰ ਜਗਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬਾਜਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਦਕਾ ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੇ ਸੈਂਚੀਆਂ ਰੰਗੀਲਾ ਰਜਬ ਅਲੀ, ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ, ਦਸਮੇਸ਼ ਮਹਿਮਾ, ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਰਜਬ ਅਲੀ, ਅਣਖੀਲਾ ਰਜਬ ਅਲੀ, ਅਨਮੋਲ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸੁਤੰਤਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਤਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਿੱਸੇ ਰਮਾਇਣ, ਕਿੱਸਾ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ, ਕਿੱਸਾ ਰਾਜਾ ਰਤਨ ਸੈਨ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਪਦਮਣੀ, ਇਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਲੀ ਰੂਪਕ ਬਹਾਦਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਛੁਟਕਲ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁਲ ਦੇ ਐ, ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ, ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ, ਹਾਸ ਰਸ ਛੰਦ ਆਦਿ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵੱਡਮੁਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਾਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਸ਼ਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਥਾਵਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਕਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹਕ ਲੋਕ ਕਲਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮਾਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਮ ਲਕਸ਼ਮਣ-ਭਰਤ ਸੀਤਾ, ਭਾਰਤੀ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਇਕ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਸੁੱਚੇ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਉਸਾਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ ਚਿੰਨ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਰਤਨ ਸੈਨ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਪਦਮਣੀ ਦਾ ਅਥਾਹ-ਪਿਆਰ

ਰਾਜਪੂਤ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਾਡੇ ਇਹ ਕਿਸਾਕਾਰ ਕਵੀਸ਼ਰ ਉਪਰੋਕਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਸਦਾਚਾਰਕ ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਜਿਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਆਨੰਦ ਮਈ ਪਾਠ ਸਿਰਜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਲੋਕ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਨਵ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਪੱਖ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਮੁਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਮੁੱਲ ਹਨ।

ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 10 ਅਗਸਤ 1894 ਈ: ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਸਾਹੋਕੇ (ਮੋਗਾ) ਵਿਖੇ ਧਮਾਲੀ ਖਾਂ ਕਵੀਸ਼ਰ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਜਿਉਣੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1914 ਈ: ਵਿਚ ਓਵਰਸੀਅਰ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1915 ਈ: ਤੋਂ 1943 ਈ: ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਨਹਿਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੂੰ 'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ ਛਾਪ ਬਣਾ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੱਸਾ 1916 ਈ: ਵਿਚ 'ਹੀਰ' ਲਿਖਿਆ। ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਸਤਾਦ ਧਾਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਪੰਡਤ ਰਾਮ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ, ਵੀਰ ਅਭਿਮੰਨੂ, ਬੈਰਾਟ ਪਰਬ, ਰਾਮਾਇਣ, ਉੱਖਾ ਅਨੁਰੂਧ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੰਗਲ, ਹਸਨ-ਹੁਸੈਨ ਆਦਿ ਧਾਰਮਿਕ-ਨੈਤਿਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਕਲੋਤਰੇ ਵਿਦਰੋਹੀ, ਸੂਰਬੀਰ, ਨਿੰਡਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕਿੱਸੇ 'ਲਿਖੇ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ, ਜਿਉਣਾ ਮੌੜ, ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ, ਜੈਮਲ ਫੱਤਾ, ਹਰਫੂਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਡੋਹਕ, ਰਾਮਣ ਘੁਮਿਆਰ, ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਸਰੀਆ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਉਕੇ, ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਰਾਮ ਕੌਰ ਆਦਿ ਬਾਬੂ ਜੀ ਰਚਿਤ ਕਿੱਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਸੋਹਲੇ ਨਹੀਂ ਗਾਏ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਆਮ ਕਿਰਤੀ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੀ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਪੱਧਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਾਬੂ ਜੀ ਛੰਦ ਦੇ ਏਡੇ ਉਸਤਾਦ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿੱਸਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਪੁਲਟਾ ਕੇ ਕਈ-ਕਈ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਛੰਦ ਮੌਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਬਣਾਏ ਬਾਬੂ ਚਾਲ, ਬਹੱਤਰ-ਕਲਾ, ਬਾਹਟ ਕਲਾ, ਪੰਦਰੀ, ਸਤਾਰੀ, ਗੱਡੀ, ਸੋਲਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਆਦਿ ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਛੰਦ ਹਨ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦੋਹਰਾ, ਮੁਕੰਦ, ਬੈਂਤ, ਕਬਿੱਤ, ਮਨੋਹਰ, ਅਮੋਲਕ, ਕੋਰੜਾ, ਡਿਉਢ ਆਦਿ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਬਾ-ਕਮਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ-ਮੰਡੀ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ,

ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਗਾਇਕੀ, ਗੀਤਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਭੋਗੀ ਰੁਚੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਕੇ ਬਜਾਊ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ੋਰੀਲੀ ਅਤੇ ਭੜਕਾਊ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਾਜ਼ਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਜਗਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬਾਜਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪੁਰਨਾ ਸਦਕਾ ਬਾਜਕ ਜੀ ਕੋਲ ਸੰਭਾਲਿਆ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਪਾਸ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਬਾਬੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸਾਰਥਕ ਮੁਲਵਾਨ ਕੰਮ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਵਿਸ਼ਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਇਹ ਕਾਰਜ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ।

ਸ. ਸ. ਫੁੱਲ

ਸਟਾ ਰਿਪਰਟਰ ਸੰਗਰੂਰ

ਰੋਜ਼ਾਨਾ 'ਅਜੀਤ'

98142-82547

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ

॥ ਦੇਹਿਰਾ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਾਂਗ ਜੋ ਭਜਨ ਕਰਨ ਭਜਨੀਕ।
ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਉਸ ਮੰਜਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਦੇ ਠੀਕ॥

ਦੇਵਾਂ ਕਾਵ ਸੁਣਾ ਹੋਸ-ਹੋਸ ਮੈਂ, ਬੜਾ ਭਰਤਾ ਤਰਜ ਵਿੱਚ ਰਸ ਮੈਂ,
ਕਰਾਂ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਜੋਸ ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਜੀਵ ਕੀ ਸਿਫਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਐ,
ਲਿਖ ਰਹੀ ਕਲਮ ਲਿਖ ਥਕਦੀ ਐ।

ਲਿਆ ਉੱਤਮ ਬੰਸ ਵਿੱਚ ਜਰਮ ਐਂ, ਹੁੰਦਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਧਰਮ ਐ,
ਪਿੰਡਾ ਨਰਮ ਮਖਮਲੋਂ ਨਰਮ ਐਂ, ਚਿਹਰਾ ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲਦੇ ਐ,
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ।

ਗੱਲ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤੋਰੀ, ਡਾਢੇ ਰੰਗਤ ਬਣਾ ਤੀ ਗੋਰੀ।
ਔਖ ਰਸ ਦੀ ਭਰੀ ਕਟੋਰੀ; ਪਿੰਡਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਹਿਕੇ ਜੀ,
ਮੱਥਾ ਦੇਦਰਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਟਹਿਕੇ ਜੀ।

ਤਸਵੀਰ ਬਣੀ ਮਨ-ਮੋਹਣੀ, ਕਦ ਮਿਆਨਾ ਸਜੇ ਖੜੋਣੀ,
ਦੰਦਰਾਲ ਯੂਸਫੋਂ ਸੋਹਣੀ, ਜਬ ਹੱਸਦੇ ਫਲਾਵਰ ਫੁੱਲਦੇ ਐ,
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੈਰੇ; ਮੱਝਾਂ ਚਾਰਨ ਇਕ ਥਾਂ ਬਹਿ ਰੇ,
ਪੈ ਗਏ ਪੁੱਪ ਵਿੱਚ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ, ਜਦ ਸੂਰਜ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ,
ਸੱਪ ਫਣ ਦੀ ਕਰਤੀ ਛਾਇਆ ਸੀ।

ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਦੱਸਤੀ, ਐਥੇ ਐਹੋ ਜੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਸਤੀ,
ਸਾਰੀ ਵੇਖਣ ਜਾਂਦੀ ਬਸਤੀ, ਸੁਣ ਪੜਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲਦੇ ਐ,
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ।

ਘਰ ਖੱਤਰੀ ਦੇ ਜਨਮ ਜਹਾਨਾਂ; ਦੂਜਾ ਬਾਲਾ ਜਾਟ ਦੀਵਾਨਾ,
ਤੀਜਾ ਮੀਰ ਰਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾਂ, 'ਕੱਠੇ ਬਹਿਕੇ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸੀ,
ਰੱਬ ਨਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸੀ।

ਦੇਵੇ ਛੂਤ ਢੁੱਕਣ ਨਾਂ ਨੇੜੇ, ਵੜੇ ਭੂਤ ਭਰਮ ਦੇ ਵੇਹੜੇ,
ਬਹਿਕੇ ਤਿੱਕੜੀ ਰਾਗ ਨੂੰ ਛੇੜੇ, ਪਰ ਨਗਮੇ ਜਿਉਂ ਬੁੱਲਬੁਲ ਦੇ ਐ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਦਾ ਦੁਆਰਾ ਮੱਲਿਆ, ਦੀਵਾ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਜਲਿਆ,
ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਵਣਜ ਨੂੰ ਘੱਲਿਆ, ਸੱਚੇ ਕਰੇ ਸੱਚੇ ਜੇ ਸੋਢੇ ਜੀ।
ਨਾਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਮਿਲਦੇ ਔਹਦੇ ਜੀ।

ਤੋਲੇ ਤੱਕੜੀ ਤੇ ਪੱਕੜ ਪੰਸੇਰਾ, ਸ਼ਾਵਾ ਧਨ ਦਿਆ ਤਿਆਗੀ ਸ਼ੇਰਾ,
ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ, ਬਸ ਦਾਣੇ ਸਾਰੇ ਤੁਲਦੇ ਐ,
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ।

ਗਏ ਪਰਬਤ ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਉੱਥੇ ਬਗੜਿਆ 'ਪੀਰ ਕੰਧਾਰੀ'।
ਓਹਨੇ ਡੇਰਾ ਤੀ ਪਹਾੜੀ ਭਾਰੀ, ਫੜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜੀ,
ਤਿੰਨੇ ਰਹਿ ਜਾਵਣਗੇ ਸੁੱਤੇ ਜੀ।

ਸ਼ਾਇਰ ਕਰੇ ਨਾ ਵੰਡਿਆਈ ਫੋਕੀ, ਇਕ ਹੱਥ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰੋਕੀ,
'ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ' ਕਹਿਣ ਕੁੱਲ ਲੋਕੀ, ਸਿੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਦੇ ਐ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ।

ਕਰੇ ਤੀਰਥ ਦੂਰ ਵਲੈਤਾਂ, ਆਦਿ ਰਚਿਆ ਗਰੰਥ ਹਕੈਤਾਂ,
ਉੱਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਰੁਹਾਨੀ ਐਤਾਂ, ਗਲ ਭਗਮੇਂ ਚੋਲੇ ਸਜ ਗਏ ਸੀ,
ਨਾਲੇ ਕਰਨ ਮੱਕੇ ਦਾ ਹੱਜ ਗਏ ਜੇ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਲੁਬੇਲੇ, ਜਿੱਥੇ ਬਹਿ ਗਏ ਲੱਗ ਗਏ ਮੇਲੇ,
ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ ਕਰੋੜਾਂ ਚੋਲੇ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਐ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ।

‘ਬਾਬੂ ਛੱਡ ਗਏ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੋਲੇ, ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੁਲਾ ਲਏ ਕੋਲੇ,
ਲੋਕਾਂ ਮਗਰੋਂ ਪਰੋਲੇ ਫੋਲੇ, ਲੈ ਗਿਆ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਾਦਰ ਸੀ।
ਦੋਹਾਂ ਦੀਨਾਂ ਨੇ ਵੰਡ ਲਈ ਚਾਦਰ ਸੀ।

ਦੱਸ ਮਗਰੋਂ ਫਿਰਨ ਕੀ ਲੱਭਦੇ, ਇੱਕ ਫੁਕਣ ਤੇ ਇੱਕ ਦੱਬਦੇ,
ਨੂਰ ਰਲ ਗਿਆ ਨੂਰ ਵਿੱਚ ਰੱਬਦੇ, ਸਿਰ ਛਤਰ ਸ਼ਾਹਨਾ ਝੁੱਲਦੇ ਐ,
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਂਝੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਐ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਹਿਮਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਲਾਹਦੇ ਮੇਲੁ ਸਰੀਰ ਦੀ, ਤਵ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋਣ
ਦਿਲ ਦੀ ਮੇਲੁ ਉਤਾਰ ਦੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਨ੍ਹਾਉਣ।

ਦੋਤਾਰਾ ਛੰਦ

ਖੜ੍ਹੇ ਸੇਵਕ ਕਰਦੇ ਜੀ, ਜਿੰਨੀ ਕਰ ਸਕਣ ਤਰੀਫ ਜੁਬਾਨੋਂ।
ਇਥੇ ਵਾਰਿਸ਼ ਰਹਿਮਤ ਦੀ, ਸੱਚਾ ਰੱਬ ਆਪ ਕਰੇ ਅਸਮਾਨੋਂ।
ਨ੍ਹੋਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਜੀ, ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰਦਾ।
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

ਇਸ ਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਤੇ, ਗਿਰਦੀਆਂ ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾ
ਬਣੇ ਅਜਬ ਸੀਨਰੀ ਜੀ, ਸਿਉਨੇ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਜਲਾਂ ਪਰ ਗਿਰਨਾ।
ਫੜ ਪਟਕੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ, ਏਸ ਦਾ ਲੌਹਣ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਗਰਦਾ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀ, ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਪਿਆ,
ਲੱਭੇ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਜੀ, ਏਥੇ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਨੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਨੱਪਿਆ।
ਕਰੇ ਭਜਨ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ, ਏਸ ਥਾਂ ਹਰ ਪਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਦਾ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

ਵੇਖ ਜਲਵੇ ਪੈਂਦੇ ਜੀ, ਏਸ ਵਿੱਚ ਭਰਿਆ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨੂਰ ਐ,
ਇਸ ਸਰ ਵਿੱਚ ਨ੍ਹਾ ਕੇ ਤੇ, ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਬੜਾ ਸਰੂਰ ਐ।
ਲੱਖਾਂ ਪਾਪੀ ਤਰਗੇ ਜੀ, ਵੇਖ ਘਰ ਹਰ ਦਾ ਵੇਖ ਘਰ ਹਰ ਦਾ,
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

ਲਹੇ ਧੂੜ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ, ਏਸ ਜਾਅ ਹੋਣ ਬਦੀ ਦੇ ਕੁਤਰੇ,
ਥਾਂ ਬਰਕਤ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਏਸ ਥਾਂ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਉੱਤਰੇ।
ਭਰਿਆ ਕਰਾਮਾਤ ਦੀ ਜੀ, ਏਸ ਵਿੱਚ ਕਾਗ ਹੰਸ ਬਣ ਤਰਦਾ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

ਕਰੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਜ਼ੁਲਮ ਭੜੋਲੇ ਭਰਲੇ,
ਪਰਬਤ ਵੀ ਔਗਣਾਂ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਧਰਲੇ।
ਔਣ ਤਪਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜੀ, ਏਸ ਵਿੱਚ ਨ੍ਹਾ ਕੇ ਕਾਲਜਾ ਠਰਦਾ,
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

ਚੀਨ, ਮਿਰਕਣ, ਬਰੂਮੇ 'ਚੋਂ, ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਲੋਕ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੇ,
ਰੱਬ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜੇ ਜੀ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਰ 'ਚੋਂ ਨਹਾ ਕੇ ਭਾਲੇ।
ਸੁੱਖ ਪੂਰੀ ਹੋਜੇ ਜੀ, ਆਉਣ ਸੁੱਖ ਲਾਉਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਦਾ,
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

ਲੱਭੂ, ਬਰਫੀ, ਜਲੇਬੜੀਆਂ, ਜਾਮਣਾਂ, ਪੇੜੇ, ਮਖਾਣੇ ਖੰਡ ਦੇ,
ਸਿੱਖ ਰੱਬ ਦੇ ਤਾਰੇ ਜੀ, ਨਿਉ-ਨਿਉ ਫਿਰਨ ਮਠਿਆਈਆਂ ਵੰਡਦੇ
ਸੱਦ-ਸੱਦ ਮਸਕੀਨਾਂ ਨੂੰ, ਕੜਾਹ ਤਿੰਨ ਮੇਲ ਛਕਾਉਂਦੇ ਜ਼ਰਦਾ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਤੀਰਥ ਜੀ, 'ਰਜਬ ਅਲੀ' ਬੜੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਚੜ੍ਹਦੇ,
ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਦੇ ਆਸ਼ਿਕ ਜੀ, ਸ਼ੌਂਕ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੜ੍ਹਦੇ
ਸਿੱਧਾ ਜਾਏ ਬੈਕੁੰਠਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਕੋਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਾ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸ਼ਨਹਿਰੀ ਜੀ, ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ।

**ਪ੍ਰਸੰਗ
ਕਲੀ ਰੂਪ
ਬਹਾਦਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ।**

ਕਲੀ ਤਰਜ਼ ਹੀਰ ਨੰ:—1

ਪਹਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ
ਕਰਾਂ ਸਿਫਤ ਪਵਿੱਤਰ ਤਾਲ ਦੀ
ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਸੋਢਾਂ ਸੋਰਨ ਦਾ
ਪਿਆ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੁਖੜਾ

ਪਹਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਸੁਦਾਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ
ਛੋਟੀ ਛੱਪੜੀ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਵਾਰਸ ਦੇ ਖਾਲੇ।

ਨੂੰਣ ਪਹਿੰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਚਿੱਟੇ ਹੋ-ਹੋ ਨਿਕਲ ਦੇ
ਉੱਡ-ਉੱਡ ਵੜਦੇ ਸੀ ਜੋ ਕਾਗ ਰੰਗ ਦੇ ਕਾਲੇ।

ਛੱਪੜੀ ਉਪਰ ਡੇਰਾ ਸੀਗਾ ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ
ਉਹ ਵੀ ਸੱਤਿਆ ਵਾਲੀ ਜੀ, ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਲੇ।

ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖੀ ਤੇ ਲੱਗ ਗੀ ਹੈਰਾਨੀ ਐ
ਤਾਲ ਪੱਟਣ ਲਾਤੇ ਸੀ ਗੁਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਵਾਲ੍ਹੇ

ਤਾਲ ਪੱਟਣ ਆ ਗੀਆਂ ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜੀ
ਨਾਲੇ ਲੋਕ ਲੱਗਗੇ ਸੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਾਕੇ ਸ਼੍ਰੋਣਾ ਤਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਗਿਆ
ਸੋਹਣੇ ਸੰਗਮਰ-ਮਰ ਦਾ ਲਾਤਾ ਫਰਸ਼ ਉਦਾਲੇ।

ਜੀਹਦੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੋਦਾ ਮੰਦਰ ਸਵਰਨ ਦਾ
ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ ਤਾਲ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ।

ਪਹਾੜ ਪਾਸੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਸਰਾਂ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਚੌਥੇ ਦੀ,
ਅਰਾਮ ਕਰਦੀ ਸੰਗਤ ਹੈ ਗਰਮੀ ਜਾਂ ਪਾਲੇ।

ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਉਸਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਪੰਥ ਅਕਾਲੀ ਦਾ,
ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹਨ ਸੰਭਾਲੇ।

ਕੋਲੇ ਘੰਟਾ ਘਰ ਜੋ ਸਜਦਾ ਸੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ
ਟਨ-ਟਨ ਵੱਜੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਤੇ ਵੇਲਾ ਨਾ ਟਾਲੇ।

ਪਛਮ ਪਾਸੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਡੀ ਹੈ
ਚੜ੍ਹਨ ਝੜਾਵੇ ਚਲਦੇ ਦੌਲਤ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ।

ਕੌਲਸਰ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਬਾਬੇ ਟੱਲ' ਦਾ ਜੀ,
ਚੋਟੀ ਲੱਗਗੀ ਜੀਦੀ ਹੈ ਅੰਬਰ ਦੇ ਨਾਲੇ।

'ਬਾਬੂ' ਭਾਰਾ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ
ਨ੍ਹੇਣ ਔਂਦੇ ਰਾਜੇ ਜੋ ਨਾਭੇ, ਪਟਿਆਲੇ।

ਤੋੜਾ

ਘਰ-ਘਰ ਦੀਵੇ ਜਗਦੇ ਐ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਐ,
ਜੀ ਦਮਕਣ ਵਾਂਗੂੰ ਨੱਗਦੇ ਐ, ਜਲ ਟੁਟ ਪ੍ਰਨਾਲੇ ਵੱਗਦੇ ਐ।
ਬੜੇ ਢੋਲਕ ਛੈਣੇ ਵੱਜਦੇ ਵਈ, ਸਿੰਘ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾ ਰੱਜਦੇ ਵਈ
ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਜੈਕਾਰੇ ਗੱਜ ਦੇ ਵਈ, ਛਕੇ ਲੰਗਰੋਂ ਪਦਾਰਥ ਚੱਜ ਦੇ ਵਈ।
ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸੱਚੇ ਜਨਾਬ ਦੇ, ਖੜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤਲਾਬ ਦੇ,
ਵੜੇ ਸੋਹਣੇ ਜੁਆਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਜਿਉਂ ਟਹਿਕਣ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਦੇ
ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਕਹਿ ਦਿਉ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਲੀ ਤਰਜ ਹੀਰ ਨੰ: 2

ਕਬਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਕਰਲਿਆਂ ਆਣ ਪਠਾਣਾ ਨੇ
ਸਿੰਘ ਫਿਰਦੇ ਦੰਦੀਆਂ ਪੀਸ ਦੇ

ਕੋਈ ਵਾਹ ਨੀ ਚਲਦੀ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ
ਹੁਣ ਪੈਗੀ ਭੀੜ ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ।

ਮੁਖੜਾ

ਕਬਜ਼ਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਕਰਲਿਆ ਆਣ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ,
ਸਿੰਘਾਂ ਕੱਠ ਤਾਂ ਆਕੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਤਲਵੰਡੀ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਭਰੇ ਦਿਵਾਨ ਮੇ,
ਲੱਖ-ਲੱਖ ਜੁਲਮ ਕਰਦਾ ਖਾਨ ਜਹਾਨ ਪਖੰਡੀ।

ਹੁੱਕੇ ਪੀਂਦੇ ਪਾਪੀ ਬਹਿਕੇ ਵਿੱਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੇ,
ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਭੰਡੀ।

ਮੁੱਦਤਾਂ ਲੰਗੀਆਂ ਗਿਲਜੇ ਲੱਗੇ ਭਰਨ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ,
ਰੇਤਾ ਲਿਆਕੇ ਪੌਂਦੇ ਹੈ ਪਾਡੇ ਫਰ-ਫੰਡੀ।

ਜਿਹੜੇ ਥਾਂ ਤੇ ਬਹਿਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਸੰਗਤਾਂ ਜੀ,
ਗੋਹਾ ਖਿੰਡ ਗਿਆ ਲੋਂਦੇ ਐ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਮੰਡੀ।

ਮੁਜਰੇ ਗੱਣਕਾ ਦੇ ਅੱਜ ਹੁੰਦੇ ਜਗ੍ਹਾ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ,
ਭਜਨ ਹੁੰਦੇ ਔਂਦੀ ਸੀ ਸੁਰਗੋਂ ਵਾਅ ਠੰਡੀ।

ਰੱਤ ਦੀ ਨੈਹਿਰ ਚਲਾਤੀ ਜੀਵ-ਘਾਤੀ ਖਾਨਾਂ ਨੇ,
ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਜਾਂਦੇ ਐ ਛੱਜ ਮੇਂ ਪਾ ਦੰਡੀ।

ਮਾਰ-ਮਾਰ ਘੇਰੇ ਪਾਲੇ ਕਾਬਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ,
ਘੇਰਾ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਪੌਂਦੀ ਸੀ ਚੰਡੀ।

ਕਦਮ ਉਖੜਨਗੇ ਜਾਂ ਭਾਜੜ ਪੈਜੂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ,
ਘੋੜੇ ਛੇੜ ਮਗਰੋਂ ਜਾਇਓ ਫੜ-ਫੜ ਦੰਡੀ।

ਤਰਨ-ਤਾਰਨ ਚੱਲਕੇ, ਅਸਲ ਨਤਾਰੇ ਹੋਣੇ ਐਂ,
ਉਥੋਂ ਸਿੱਧੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਡੰਡੀ।

‘ਬਾਬੂ’ ਸੀਸ ਮੇਰਾ ਲੱਗ ਜੇ ਜਾ ਪਰਕੰਮਿਆਂ ਤੇ,
ਜਾਕੇ ਗੱਡ ਦਿਉ ਸੂਰਿਓ ਅੱਜ ਫਤਿਹੇ ਦੀ ਝੰਡੀ।

ਤੋੜਾ

ਇਹ ਅਰਜ਼ ਮੰਨ ਲੋ ਮੇਰੀ ਜੀ, ਵਗੇ ਚੜੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਨੁਹੀ ਜੀ।
ਫਿਰੋ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਉਂ ਘੇਰੀ, ਹੁਣ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਾਸਦੀ ਦੇਰੀ ਜੀ?
ਨਾ ਟਲਜੇ ਗਿਲਜੇ ਸੱਪਣੇ ਐ, ਇਨਾ ਅੱਟਤੇ ਸਰੋਵਰ ਅਪਣੇ ਐ
ਐਂ ਲੁਕਕੇ ਨਾ ਦਿਨ ਟੱਪਣੇ ਐ, ਚੱਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਪਣੇ ਐ।
ਨਿੱਤ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਖਾਰਾ ਨੂੰ, ਫੜ ਮਾਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ।
‘ਰਜਬਲੀ ਖਾਂ’ ਜੋੜ ਦੂ ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ। ਸੰਗੁਤੇ ਕਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਲੀ ਤਰਜ ਹੀਰ

ਤਿੱਖੇ ਤਾਨੇ ਮਾਰਕੇ ਹਿੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਕੱਡਤੇ ਐ
ਸਿੰਘ ਸੁਣ ਕੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾਗੇ ਐ।
ਦਿਲ ਹੋਰੂੰ ਹੋਰੂੰ ਕਰਦੇ ਐ।
ਪ੍ਰਸੀਨੇ ਆਗੇ ਮੱਥਿਆਂ ਨੂੰ।

ਮੁੱਖੜਾ

ਤਿੱਖੇ ਤਾਨੇ ਮਾਰ ਕੇ ਹਿੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਕੱਡਤੇ ਐ
ਸੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਲੱਗਗੇ ਐ ਸਿੰਘ ਰੋਣੇ।

ਜਬਰ-ਦਸਤੀ ਵੈਰੀ ਜੋ ਬਿਲਡਿਗ ਨੂੰ ਢੋਂਦੇ ਐ।
ਸਿਉਨਾ ਲਾਕੇ ਉਸਰੇ ਵੇ ਮੰਦਰ ਮਨਮੋਹਣੇ।

ਚਿੱਟੇ ਜਲਦਾ ਭਰਿਆ ਤਾਲ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਜੈਸੇ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਭਰੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਦੋਹਣੇ।

ਇਹੋ ਤਾਲ ਕਾਂ ਸੀ ਚਿੱਟੇ ਹੋ-ਹੋ ਨਿਕਲਦੇ
ਪਾਕੇ ਰੇਤ ਭਰਤੇ ਉਹਦੇ ਚਾਰੇ ਕੋਣੇ।

ਪਟਤਾ ਫ਼ਰਸ਼ ਲੈਣੇ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਸੰਗਮਰ-ਮਰ ਦਾ
ਨੌਹਨ ਵਾਲੇ ਢਾਹਤੇ ਐ ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਪੋਣੇ।

ਨਵੀਂ ਮਸਜਿਦ ਜੇਹੜੀ ਬਣਦੀ ਵੀਚ ਲਹੌਰ ਦੇ
ਏਹ ਦੇ ਮਲਵੇ ਖਾਨਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਹੈ ਢੋਣੇ।

ਜਾਨਾ ਦੇਕੇ ਲਾਲ੍ਹੇ ਵਈ ਕਾਲਸ ਦਿਆਂ ਟਿਕਿਆਂ ਨੂੰ,
ਉਠ ਕੇ ਧੋਲੇ ਦਾਗ ਹੈ, ਜੇ ਮੱਥਿਆਂ ਦੇ ਧੋਣੇ।

ਧਰਮ ਬੀਜਿਆ ਹਰਾ ਹੋਜੂ ਅਗਲੀ ਦਰਗਾਹ ਮੇ
ਬੀਜ ਦਿਉ ਵੀਰ ਜੇ ਬੀਜ ਧਰਮ ਦੇ ਬੋਣੇ॥

ਟਕੇ-ਟਕੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੁੜੀਆਂ ਵੇਚਣ ਗਜ਼ਨੀ ਮੇ
ਵਾਂਗ ਮੰਨੂੰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਫਰਕ ਛੱਡਣਾ ਉਹਨੇ।

ਸੀਸ ਵੱਡ ਕੇ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਕਰਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ
ਖਿਦੋ ਵਾਂਗੂੰ ਲੋਦੇ ਹਨ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਟੋਣੇ।

ਜਗਾ ਧਰਮ ਅਜ ਖੋਹਲੀ ਜੇਹੜੀ ਕੌਮ ਦੀ
ਜੋਲ੍ਹੇ ਕੱਲ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਕੀ ਛੱਨੂ ਐ. ਖੋਹਣੇ

ਜੋਗੀ ਤੀਰਥ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ ਜਿਨਾ ਨੱਕ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ
ਨੀਵੀਂ ਪਾਕੇ ਬੈਠੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਲਕੋਣੇ।

ਕੱਡਕੇ ਜਾਨਾਂ ਜੁਆਨਾਂ ਨੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਬੇਲੀ ਤੇ
ਸਾਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲ ਬਾਬਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜੰਗ ਹੋਣੇ।

ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਸੀਸ ਆਹ ਧਰਮ ਲੇਖੇ ਲੱਗਜੇ ਜੇ
ਚੱਕ ਲੋ ਸ਼ਸਤਰ 'ਬਾਬੂ ਜੀ, ਝੋਲੇ ਜੰਗ ਝੋਣੇ।

ਤੋੜਾ

ਝੱਟ ਕਰਦੇ ਤਿਆਗੀ ਸਾਰੇ ਜੀ, ਕੁੱਲ ਉਠੱਪੇ ਬੋਲ ਜੈਕਾਰੇ ਜੀ।
ਵਿੱਚ ਗੱਭਰੂ ਭਾਰੇ-ਭਾਰੇ ਜੀ, ਭੱਜ ਚੜ੍ਹਗੇ ਮੌਤ ਦੇ ਖਾਰੇ ਜੀ।
ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਤਰਨ-ਤਾਰਨ ਨੂੰ, ਸਿਰ ਧਰਮ ਉਤੇ ਤੋਂ ਦੀ ਵਾਰਨ ਨੂੰ।
ਵੱਧ-ਵੱਧ ਕੇ ਤੇਗਾਂ ਮਾਰਨ ਨੂੰ, ਵੱਢ-ਵੱਢ ਵੈਰੀ ਦਿਲ ਠਾਰਨ ਨੂੰ।
ਪੈਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਧਮਕ ਜੁਆਨਾਂ ਦੀ, ਵੱਜੂ ਟੱਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਹੁਣ ਹੋਣੀ ਆਗੀ ਖਾਨਾਂ ਦੀ, ਸੰਗਤੋ ਕਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਬੈਠ ਛੰਦ ਨ:—4

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿਉ ਜੀ ਆਕੇ ਤਰਨ-ਤਾਰਨ
ਇੱਕ ਉੱਠ ਕੇ ਖਿੱਚ ਲਕੀਰ ਦੇਵੇ।

ਲਫਜ਼ ਭਰੇਵੇ ਜੋਸ਼ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ।
ਭਰੇ ਦੁਆਨ ਵਿੱਚ ਕਰ ਤਕਰੀਰ ਦੇਵੇ।

ਔਜ ਲੋੜ ਪੈਗੀ ਓਨਾ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ
ਜੇਹੜਾ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਾਰ ਸਰੀਰ ਦੇਵੇ।

ਛਾਲ ਮਾਰ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਟੱਪ ਜਾਵੇ
ਡਿੱਗੇ ਦਿਲ ਦੀ ਬੰਨ ਜੋ ਧੀਰ ਦੇਵੇ

ਕਾਲੀ ਵਾਂਗਰਾਂ ਬੈਠ ਜੇ ਸ਼ੇਰ ਉੱਤੇ
ਕਰ 'ਸ਼ੁੱਭ-ਨਸ਼ੁੱਭ ਨੂੰ ਲੀਰ ਦੇਵੇ।

ਲੰਕਾ ਫੂਕਤੀ ਸੀ 'ਹਨੂੰਮਾਨ, ਜੈਸੇ
ਸੂਰਮਗਤੀ ਦੀ ਕੱਡ ਲਕੀਰ ਦੇਵੇ।

ਭੀਮ ਸੈਣ ਵਾਂਗੂੰ ਫੜ ਗੀਦੀਆਂ ਨੂੰ
ਲੱਤ ਰੱਖ ਕੇ ਲੱਤ ਤੇ ਚੀਰ ਦੇਵੇ।

ਅਰਜਣ ਵਾਂਗ ਅਫਤਾਬ ਨਾਂ ਛਿੱਪਣ ਦੇਵੇ
ਅਗੋਂ ਮਾਰ 'ਜੈਦਰਬ' ਨੂੰ ਤੀਰ ਦੇਵੇ।

ਵੈਰੀ ਨਾਮ ਨਾ ਲੈਣ ਫਿਰ ਉਠਣੇ ਦਾ
ਜੀਹਦੇ ਸੀਸ ਵਿਚ ਠੋਕ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦੇਵੇ।

'ਰਜਬ ਅਲੀ' ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ
ਸਾਮੇ ਤਰਫ ਨੂੰ ਮੋੜ ਵਹੀਰ ਦੇਵੇ।

ਤਰਜ ਦੁਲਾ ਨ:—5

ਹਥਿਆਰ ਲਗਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ, ਥਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਲੜਨ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹੇ।
ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਤੇ ਮੁਛਿਹਰੇ ਸੰਘਣੇ, ਚੇਹਰੇ ਗੋਲ ਨੁਰਾਨੀ ਦਾੜ੍ਹੇ।

ਪਸੀਨੇ ਮੱਥਿਆਂ ਤੇ ਆ ਗਏ, ਡੋਰੇ ਲਾਲ ਔਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗਾੜ੍ਹੇ
ਹੱਥੀਂ ਗਾਨੇ ਬੰਨ ਕੇ ਕਾਲ ਦੇ, ਚੱਲੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵਿਐਣ ਦੇ ਲਈ ਲਾੜੇ।
ਜਿੱਥੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਰ੍ਹਦਾ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਉਥੇ ਲੌਣ ਕੰਜਰੀਆਂ ਖਾੜੇ।
ਫੌਜਾਂ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਉਂ ਘੇਰ, ਚਿਤਰਿਓਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ ਪਾੜੇ
ਤੇਗਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਵਾਂਗੂ, ਪਾੜ ਦਿਉ ਗੇਰ ਬਣਾ ਕੇ ਫਾੜੇ
ਚਿੱਘੀ ਲਾਕੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਪੀ ਲਿਉ, 'ਰਜਬਲੀ ਖਾਨ ਜੀ ਕੜਾ ਛੱਡੋ ਹਾੜੇ।

ਤਰਜ ਸਾਕਾ ਨੰ:—6

ਖਬਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਭੱਖ ਗਿਆ ਸੀ ਖਾਨ ਜਹਾਨ ਐਂ।
ਲੌਂਦੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਮੇ ਸਿੰਘ ਰੋਜ਼ ਦੁਆਨ ਐਂ।
ਸੁਣ ਕੇ ਗੱਲ ਖਾਨ ਤੋਂ ਭਖੇ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਐਂ।
ਗਜ਼ਨੀ, ਗੌਰ, ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਵੱਧ-ਵੱਧ ਕੇ ਜੁਆਨ ਐਂ।
ਕੱਡ ਦੁਰਾਨੀ ਗਿਲਜਿਆਂ ਰੱਖੀ ਹੱਥ ਤੇ ਜਾਨ ਐਂ।
ਸ਼ਾਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਸੂਰਮੇ ਤਲਵਾਰ, ਕਮਾਣ ਐਂ।
ਤੇਗਾਂ ਧਨਸ਼ ਸਹਾਂਵਦੇ ਭੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਬਾਣ ਐਂ।
ਜੰਗਜੂ ਕੌਮ ਪਠਾਣ ਦੇ ਨਾ ਮਰਨ ਅਸ਼ਾਨ ਐ।
ਬਾਬੂ ਝੰਡਾ ਝੂਲਦਾ ਉੱਤੇ ਲਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਐ।

ਤਰਜ ਸਾਕਾ ਨੰ:—7

ਕਰਲਿਆ ਕੂਚ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਕੁਲ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰਾਂ
ਪਾਕੇ ਜੀਨ ਸ਼ਿੰਗਾਰਲੇ ਕੋਤਲ ਅਸਵਾਰਾਂ
ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਢਾਲਾਂ ਸੋਹਦੀਆਂ ਚਮਕਣ ਤਲਵਾਰਾਂ
ਤੁਰਪੇ ਮੌਤ ਵਿਐਣ ਨੂੰ ਬੰਨ-ਬੰਨ ਕੇ ਲਾਰਾਂ
ਖਾਨ ਝੜਾ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇਕੇ ਤੇ ਖਾਰਾਂ
ਰਣ 'ਚੋਂ ਮਾਰ ਭਜਾ ਦਿਓ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਮਾਰਾਂ
ਸੇਲੇ, ਨੇਜੇ, ਬਰਸੀਆਂ ਤੇ ਤੀਰ ਕਟਾਰਾਂ
ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡੋਗਤੇ ਖਾਂ ਬਾਰਾਂ-ਬਾਰਾਂ
ਜਿਸਮ ਬਣਾ ਤੇ ਛਾਨਣੀ ਰੱਤ ਵਹਿੰਦੀ ਧਾਰਾਂ
ਸਿੰਘ ਜਿਉਂਦੇ ਕਦੇ ਨਾ ਖਾਨ ਜੀ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ਹਾਰਾਂ
ਪੌਣ ਸ਼ਹਾਂਦਤ ਸੂਰਮੇ ਧੁਰੋਂ ਆਈਆਂ ਤਾਰਾਂ
ਕੌਮਾਂ ਦੋਵੇਂ ਲੜਾਕੀਆਂ 'ਬਾਬੂ' ਜੋੜੇ ਵਾਰਾਂ।

ਕਬਿਤ ਨੰ:—8

ਸੁਰਮੇ ਲੜਨ ਜੰਗ ਪਹੋਚ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ
ਮਛਾਹੂਰ ਸਾਰੇ ਜਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਜੀ।
ਓਦੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਸ਼ੇਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿਉ ਨੇ
ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਖਾਨ ਨੂੰ ਲਹੂ ਬਹਿਗੇ ਨਿਮਾਣ ਜੀ।
ਓਦਾ ਛੋਟਾ ਵੀਰ ਰੁਸਤਮ ਖਾਨ ਜੋ ਕਹਾਮਦਾ ਸੀ
ਓਦੂ ਬਾਦ ਓਨੇ ਆਕੇ ਮੱਲ ਲਿਆ ਮੈਦਾਨ ਜੀ।
ਬੜਾ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਦੋਵੇਂ ਲੜ ਕੇ ਸਰਦ ਹੋਗੇ
'ਬਾਬੂ' ਅਜੇ ਤੀਕ ਜਾਦ ਕਰਦੇ ਜਹਾਨ ਜੀ।

ਕਬਿਤ ਨੰ:—9

ਚੱਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਤੇਗ ਤੇ, ਤੇ ਵੈਰੀ ਸਭੇ ਡੇਗ ਤੇ।
ਵਿਛਾਏ ਧੜ ਰੇਗਤੇ, ਅਲਹਿਦਾ ਸਿਰ ਕਰਤੇ।
ਬੜੇ ਜੁੱਧ ਹੋਏ ਭਾਰੇ, ਕੋਹ-ਕੋਹ ਸੁਣੇ ਲਲਕਾਰੇ,
ਲਾਤੇ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਮੁਹਾਰੇ, ਬੱਥਿਆਂ ਤੇ ਬੱਥੇ ਧਰਤੇ।
ਵੱਢ-ਵੱਢ ਘਾਇਲ ਹੋਏ, ਸੀ ਦਲੇਰ ਕੌਮਾਂ ਦੋਏ,
ਜੇਹੜੇ ਦੋ-ਦੋ ਛੁੱਟ ਟੋਏ, ਸੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਤੇ।
'ਬਾਬੂ' ਖਾਨ ਦੌੜੇ ਅੱਗੇ, ਤੇ ਮਗਰ ਸ਼ੇਰ ਬੱਗੇ,
ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ, ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ।

ਤਰਜ ਦੁੱਲਾ ਨੰ:-10

ਜਾਂਦੇ ਗਿਲਜੇ ਛੋੜ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ, ਪੈਗੀ ਫੌਜ ਤਮਾਮ ਨੂੰ ਭਾਜ।
ਕੁਲ ਤੋਪਾਂ ਬੀੜੀਆਂ ਰਹਿਗੀਆਂ, ਨੱਠੇ ਛੱਡ ਅਸਵਾਬ ਤੇ ਸਾਜ।
ਖਾਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਤੇ ਸੂਰਮੇ, ਜਿਹੜੇ ਬਣੇ ਸੀ ਪਲ ਦੇ ਬਾਜ।
ਮੁਰਦੇ ਰੁਲਦੇ ਐ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ, ਮਾਰੀ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਨੇ ਵਾਜ।
ਭੱਜੇ ਜਾਣ ਅਟਾਰੀ ਤਰਫ਼ ਨੂੰ, ਉੱਗੜ ਗਏ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਪਾਜ।
ਹਾਥੀ ਦੌੜ ਗਿਆ ਖਾਨ ਜਹਾਨ ਦਾ, ਕਿਧਰੇ ਰੁਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਤਾਜ।
ਜੰਗ ਜਿੱਤਗੇ ਸਿੰਘ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ, ਪੀਕੇ ਰੱਤ ਨੂੰ ਮਟੋਦੇ ਦਾਜ।
ਬੀੜਾ ਚੱਕ ਲਿਆ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਰੱਬ ਸਿਰੇ ਝੜਾਤਾ ਕਾਜ।
'ਬਾਬੂ' ਰਹਿਗੀ ਸ਼ਰਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ਰੱਖਲੀ ਲਾਜ।

ਬੈਂਤ ਨੰ:—11

ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸਿੰਘਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ
ਲਏ ਸਾਂਭ ਅਸਵਾਬ ਸ਼ਤਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਸੂਰੇ ਉੱਤਰੇ ਆਣ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲੈਣੇ
ਤੰਬੂ ਲੱਗਗੇ ਪਾਸ ਤਲਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਪੈਂਦੇ ਜੱਫੀਆਂ ਜੁਆਨ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ
ਮੁੱਖ ਟਹਿਕ ਦੇ ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਮਿਲਣ ਕੁਲ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਡਾਲੀਆਂ ਲੈ
ਖੁਸ਼ੀ ਔਂਦੀ ਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਦੇਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਲ ਚਿਰਾਗ ਘਿਊ ਦੇ
ਹੋਗੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਂਗ ਮਹਿਤਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਖਬਰ ਜੇਤ ਦੀ ਪੌਹਚਗੀ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ
ਲੋਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨੋਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਗੁਰੂ ਧਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾ ਲਿਆ ਸੀ
ਮੁਖ ਮੋੜ ਤੇ ਖਾਨ ਖਰਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਸਾਰੇ ਤਰਫ਼ ਲਹੌਰ ਦੇ ਕੂਚ ਕਰਗੇ
ਜੁਆਨ ਖਾਨ ਜਹਾਨ ਨਵਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਔਣ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ
ਗਏ ਕੁੱਲ ਪਠਾਣ ਜੁਆਬ ਦੇ ਜੀ।

ਤੇਗ ਜਾਦ ਕਰ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ
ਡਰਦੇ ਹੋਣ ਗੇ ਵਿੱਚ ਖੁਆਬ ਦੇ ਜੀ।

ਮਿਲੀ ਜੰਗ ਮੇਂ ਹਾਰ ਦੁਰਾਨੀਆਂ ਨੂੰ
ਜਿੱਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੁਨਾਬ ਦੇ ਜੀ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਕਸੂਰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ
ਰਹਿਗਿਆ ਫਰਕ ਜੇ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਜੀ।

ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ

ਰੱਬ ਬੇਅੰਤ ਬੜਾ ਪਰਤਾਪੀ, ਕਰਤੇ ਭਲੇ 'ਪੁਰਸ਼' ਕਈ ਪਾਪੀ।
ਆਦਮ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਖਾਕੋਂ, ਈਸਾ ਬਾਪ ਬਿਨਾਂ ਰੂਹ ਪਾਕੋਂ।
ਉਸ ਨੂੰ ਝੁਕ-ਝੁਕ ਪਰਸਾਂ ਜੀ,
ਹਜ਼ਰਤ ਨੂੰ ਹ ਮੁਛਰਕ ਸਮਝਾਵੇ, ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਸੌ ਬਰਸਾਂ ਜੀ।

ਰੱਬ ਹਰ ਨਰ-ਮਾਦਾ ਦੀ ਜੋੜੀ, ਕਿਸਤੀ 'ਸਾਗਰ' ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੋਹੜੀ।
ਜਲ ਵਿੱਚ ਡੁਬਕ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਮੁਨਕਰ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੋਕ ਸਮਝ ਮਝਦੇ ਸੁਣਕਰ,
ਗਲ ਰੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਫਾਹੀਦਾ,
ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀ ਦਾ।

ਜਬ ਰਿਹਾ ਨਾਮ ਜਪਾ ਹਰਨਾਕਸ਼, ਪੁੱਤ ਨਾ ਮੰਨਦਾ ਵਰਜੇ ਰਾਕਸ਼।
ਉੱਠ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਗਰਮ ਥੰਮ੍ਹ ਬਲਦਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਕੀੜੀ ਬਣਕੇ ਚਲਦਾ।
ਜੱਫੀ ਪਾ ਥੰਮ੍ਹ ਠਾਰ ਲਿਆ।
ਫਿਰ ਨਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੂਪ ਸੱਚੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਧਾਰ ਲਿਆ।

ਪੁੱਛਦਾ ਫੜ ਅੰਦਰ ਕਿ ਬਾਰ੍ਹੇ, ਵੇਖ ਲੈ ਦਿਨ ਕਿ ਟਹਿਕਦੇ ਤਾਰੇ?
ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਸੋਰਡ ਨਾ ਕੁਲਹਾੜੇ, ਫੜ ਕੇ ਢਿੱਡ ਨਖਾਂ ਨਾਲ ਪਾੜੇ
ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਲ ਤਬਾਹੀ ਦਾ
ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀ ਦਾ।

ਜਾ ਨਮਰੂਦ ਕਰਾਵੇ ਸਿੱਜਦਾ, ਇਬਰਹੀਮ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿੱਝਦਾ।
ਦੁਸ਼ਮਣ ਪਕੜ ਚਿਖਾ ਵਿੱਚ ਪਾ ਤਾ, ਸੁੱਕੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਲਾਂਬੂ ਲਾ 'ਤਾ,
ਤੇ ਅੰਗਿਆਰੇ ਦਗਦੇ ਜੀ।
ਹੋ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਖੁਦਾ ਦਾ। ਤੇ ਫੁੱਲ ਬਣ ਗੇ ਅੱਗ ਦੇ ਜੀ।

ਠੰਡਾ ਕਰਤਾ ਭਾਂਬੜ ਬਲਦਾ, ਸ਼ਾਹ ਨਮਰੂਦ ਅਜੇ ਨਾ ਟਲਦਾ।
ਸੀ ਜੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾ ਦੇ ਕੀਤਾ। ਰੱਜ ਕੇ ਮੱਛਰਾਂ ਮੈਲਾ ਪੀਤਾ।
ਹਰ ਬਦਮਾਸ਼ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ।
ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ। ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀ ਦਾ।

ਰਾਜਾ ਲੰਕ ਪਤੀ ਜੋ ਦਹਿਸਿਰ, ਐਸਾ ਨਾ ਕਿਸਰਾ ਨਾ ਕੈਹਿਸਰ।
 ਕਰਿਆ ਚਹੂੰ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ, ਪਾ ਲਿਆ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕਾ,
 ਮੂਰਖ ਚੱਕਲੀ ਸਾਧਨੀ।
 ਨਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨਾ ਲਹਿੰਦੇ ਹੋਈ ਆਦਿ-ਜੁਗਾਦਿ ਨੀ।

ਅੱਗ ਲਾ ਭਵਨ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਾੜੇ, ਕੁੰਭ ਤੇ ਮੇਘ ਨਰਾਤਕ ਪਾੜੇ।
 ਪੁੱਤਰ ਲੱਖ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪੋਤੇ, ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਨ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਗੋਤੇ।
 ਹੋ ਗਿਆ ਗਰਕ ਸਲਾਹੀਦਾ।
 ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀ ਦਾ।

ਬਹੁਤ ਕਰੇ ਹੰਕਾਰ ਫਰਾਉਐਣ ਐ, ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਤੇ ਮੂਸਾ ਕੌਣ ਐ।
 ਜਾਲਮ ਕਰੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ। ਚੜ੍ਹਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਤੀਰ ਚਲਾਵੇ।
 ਉੱਚਾ ਕਿਲਾ ਉਸਾਰ ਲਿਆ
 ਕੁਦਰਤੋਂ ਤੀਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ, ਕਹੇ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ।

ਮੂਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕੌਮ ਲੈ ਰਾਹੀ, ਵੇਖੋ ਰੱਬ ਦੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ।
 ਨਦੀਉਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰਕੇ, ਮਗਰੋਂ ਫੌਜ ਫਰੋਣੀ ਗਰਕੇ,
 ਆ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ਦਾ।
 ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀ ਦਾ।

ਬੜਾ ਹੀ ਜਾਲਮ ਬਾਜਾ ਬਾਜਾ, ਜਿਹੜਾ ਮਥਰਾ ਦਾ ਸੀ ਰਾਜਾ।
 ਹੈ ਅਫਸੋਸ ਬਥੇਰਾ ਉਹ 'ਤੇ, ਭਾਣਜੇ-ਭਾਣਜੀਆਂ ਫੜ ਕੋਹ 'ਤੇ।
 ਜਾਲਮ ਕੰਸ ਕਸਾਈ ਨੇ।
 ਜੇਲ੍ਹ-ਮੁਸੀਬਤ ਕੱਟ ਲਈ ਭੈਣ, ਪਿਤਾ ਦੇ ਜੁਆਈ ਨੇ।

ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਲ ਕੰਸ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਐ, ਗੋਕਲ ਪਲਦਾ ਰਿਹਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਐ।
 ਤੇਰੇ ਸ਼ਾਵਾਸ਼ੇ ਕਾਨ੍ਹ ਵਰਿਆਮਾਂ, ਕੇਸੋਂ ਪਕੜ ਪਛਾੜਿਆ ਮਾਮਾਂ।
 ਬਾਂਹ ਫੜ ਭਵਨੋਂ ਲਾਹੀਦਾ।
 ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀ ਦਾ।

ਕੂਛੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣੀ ਵੀ ਹੂੰ ਹਾਂ। ਮੱਕਿਉਂ ਤੁਰਨ ਹੁਸੈਨੀ ਰੂਹਾਂ।
 ਕਰਬਲਾ ਛਿਮਰ ਵਰਾਂ ਨੇ ਰੋਕੇ। ਤੇ ਗਲ ਕੱਪਣ ਚਲਾ ਕੇ ਟੋਕੇ।
 ਲੱਥਾਂ ਰੁਲਣ ਬਰੇਤੀ ਤੇ।
 ਤੀਰਾਂ ਝਰਮਟ ਪਾ ਲਿਆ, ਕਾਸਮ ਸ਼ੇਰ ਜਨੇਤੀ ਤੇ।

ਬੀਬੀ ਹਸ਼ਰ ਦਿਹਾੜੇ ਬੋਲੇ, ਸੁਣ ਕੇ ਅਰਸ਼ ਖੁਦਾ ਦਾ ਡੋਲੇ,
 ਕੱਢ ਦੀ ਡਾਢੇ ਮੂਹਰੇ ਹਾੜ੍ਹੇ, ਮਾਰੇ ਬਿਨਾ ਕਸੂਰੇ ਲਾੜੇ।
 ਅਦਲ ਕਮੋਣਾਂ ਚਾਹੀਦਾ।
 ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀਦਾ।

ਦਿੱਲੀਓਂ ਘੱਲਿਆ ਨਾਈ ਚਿਰ ਦਾ, ਆ ਗਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ।
 ਲੱਗਿਆ ਗੁਰੂ ਦੁਲਾਰਾ ਸੋਹਣਾ, ਮੋਹਦਾ ਰੂਪ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣਾ,
 ਗੱਲ ਆ ਵਾਪਸ ਤੋਰੀ ਸੀ।
 ਬਣੇ ਦੀਵਾਨ ਚੁਬਾਰਾ ਗੁਰ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਮੋਰੀ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾ ਮੰਨਦਾ, ਤਵੀਆਂ ਬੀੜੇ, ਉੱਪਰ ਬਹੋਣ ਲੂਹਾ ਕੇ ਲੀੜੇ।
 ਗੁਰ ਦੇ ਲਾਟ ਚੁਟੇਰਿਉਂ ਨਿਕਲੇ, ਪਰ ਨਾ ਪਾਪ ਧਰਮ ਨਾਲ ਮਿੱਕ ਲੇ।
 ਝੂਠ ਤੋਂ ਸੱਚ ਨਾ ਢਾਹੀਦਾ।
 ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀ ਦਾ।

ਲੈ ਗਿਆ ਨਰਮ ਦੁਬਾਰੇ ਗੰਗੂ, ਤੇ ਸੱਪ ਉੱਡਣਾ ਘਰ-ਜਾ ਡੰਗੂ।
 ਛੇਤੀ ਪੰਡਿਤ ਵਾਟ ਨਬੇੜੀ, ਕੁੱਲ ਧਨ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਜਾ ਕੇ ਖੇੜੀ।
 ਮਾਂ ਸਮਝਾਉਣੀ ਸੋਭੀ ਐ।
 ਦਸਮੇਂ ਗੁਰ ਦੀ ਬੇੜੀ, ਧਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਡੋਬੀ ਐ।

ਸੱਦ ਕੇ ਪੁਲਸ ਫੜਾ ਤੀ ਜੋੜੀ, ਕਰਦਾ ਜੁਲਮ ਵਜੀਦਾ ਕੋਹੜੀ।
 ਲੈ ਗਿਆ ਬਾਹਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਦਿਨਕੇ। ਗੁਰਦੇ ਲਾਲ ਦੀਵਾਰੀਂ ਚਿਣਕੇ।
 ਲੁਆ ਲਿਆ ਦਾਗ ਸਿਆਹੀ ਦਾ।
 ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀ ਦਾ।

ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੋਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਘਿਉ, ਖੰਡ ਖਿਚੜੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ।
 ਵੀਰਨੋਂ ਭੁਲਜਿਉ ਖੋਰ ਪੁਰਾਣੇ, ਵਧਣ ਪ੍ਰੇਮ-ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਟਾਹਣੇ।
 ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਕੱਢ ਦਿਉ ਗੁੰਝਲੀਆਂ।
 ਰਾਹੋਂ ਜਾਣ ਕੁਰਾਹੇ ਤਾਂ ਪਗ-ਡੰਡੀਆਂ ਖੁੰਝਲੀਆਂ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਬਾਬੂ' 'ਪੂਰਨ ਰਾਮਾਂ', ਮਿਲ ਕਰ ਮਿੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਕਲਾਮਾਂ?
 ਪਾ ਲਉ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਦੀ ਕੰਘੀਆਂ। ਬਾਤਾਂ ਕਹਿਣ ਕਵੀਸ਼ਰ ਚੰਗੀਆਂ।
 ਵੈਰ ਚੁਬਾਰਾ ਢਾਹੀ ਦਾ।
 ਮਾਲਕ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ, ਕਰਦਾ ਨਸ਼ਟ ਗੁਨਾਹੀਦਾ।

ਰਮਾਇਣ ਰੱਜਬਅਲੀ

॥ ਚੋਹਿਰਾ ॥

ਖੜਾ ਸੁਆਲੀ ਬਾਰ ਤੇ, ਨਾ ਕੁਛ ਅਕਲ-ਸਹੂਰ।
ਭਰਦੇ ਇਲਮ ਦਿਮਾਗ ਮੇਂ, ਤੇ ਕਰਦੇ ਭਰਪੂਰ।
ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਾਦੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਪੈਣ ਬੁਝੇ ਦਿਲ ਟਹਿਕ।
ਲਪਟਾਂ ਆਉਣ ਰਮਾਇਣ 'ਚੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਰ 'ਚੋਂ ਮਹਿਕ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—1

ਹੋਜੇ ਜੇ ਮਿਹਰ ਸੱਚੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ,
ਰੀਝ ਲਾ ਕੇ ਲੜੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰੇਦਿਆਂ ਹਾਰਦੀ,
ਛੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਜੇ ਚੰਗੇਰ ਖੇਰੀ ਦੀ,
ਮਿੱਠੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲਜੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ।

ਕਲਮ ਕੁਦਰਤੀ ਹਰਫ਼ ਲਿਖਣੀ,
ਮੂੰਹ ਤੇ ਰੱਖ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾਉਣੀ ਸਿੱਖਣੀ।
ਲਿਖਣੀ ਕਿਤਾਬ ਹਰਫ਼ ਸੁਨਹਿਰੀ ਦੀ,
ਮਿੱਠੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲਜੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ।

ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਅੰਦਰ ਮਿਸਾਲ ਜੱਗਜੇ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੀਭ ਤੋਂ ਬਰ੍ਹਨ ਲੱਗਜੇ।
ਹੁੱਗ ਪੈਜੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਮਾਰੀ ਡੈਰੀ ਦੀ,
ਮਿੱਠੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲਜੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ।

ਲਾਹਕੇ ਜੀਭ ਕੋਇਲ ਦੀ ਫੜਾਦੇ ਕਾਗ ਨੂੰ,
ਏਵੇਂ ਟਹਿਕੀ ਜਾਣਦੇ ਛੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬਾਗ ਨੂੰ।
ਕਈ ਵੇਰੀ ਮੰਨਲੀ ਫਰੋਲ ਵੇਰੀ ਦੀ,
ਮਿੱਠੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲਜੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ।

ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕਾਗਜ਼ ਬਥੇਰੇ ਪਾੜੁਤੇ,
ਚੜ੍ਹਨਾ ਮੁਹਾਲ ਕਵਿਤਾ ਪਹਾੜ ਤੇ,
ਮਿਲੇ ਨਾ ਸੁਖਾਲੀ ਥਾਂ ਖਲੀਜ਼ ਗੈਰੀ ਦੀ,
ਮਿੱਠੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲਜੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ।

ਮਾਲਕਾ ਅਕਲ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਕਸਦੇ,
ਫਿਕਰੇ ਬਣਾਵਾਂ ਹੈਂ ਭਰੇ ਵੇ ਰਸ ਦੇ,
ਰੰਗ ਭਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਰੰਗਤ ਕਲਹਿਰੀ ਦੀ,
ਮਿੱਠੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲਜੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ।

ਜਾਣ ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਤੇ ਅਤਰ ਛਿੜਕੇ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਿੱਕਲੇ ਰਤਨ ਰਿੜਕੇ।
ਸਾਰੀ ਭੁੱਖ ਲਹਿਜੇ ਸੁਣਕੇ ਕਚਹਿਰੀ ਦੀ,
ਮਿੱਠੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲਜੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ।

ਦਿਲ ਸਾਫ਼ ਲੋੜ ਕੈਮਰਾ ਕੀ ਲੈਣ ਦੀ,
ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਦਿਆਂ ਰਮੈਣ ਦੀ।
ਕਰਦੇ ਦਲੀਲ ਪੁਰੀ 'ਬਾਬੂ' ਨਹਿਰੀ ਦੀ,
ਮਿੱਠੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲਜੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰਚੇ ਸਵੰਬਰ ਜਨਕ ਨੇ, ਭਾਰੀ ਸਖਤ ਕਮਾਨ।
ਧਨੁਸ ਉਠਾ ਤੰਦ ਚਾੜ੍ਹਦੇ, ਵਿਆਹ ਲੇ ਕੁੜੀ ਰਕਾਨ।
ਆਣ ਉਠਾਉਂਦਾ ਧਨੁਸ ਨੂੰ, ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਪੁੱਤ ਰਾਮ।
ਪੁੱਤਰੀ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦੀ, ਉਸਨੂੰ ਮਿਲੀ ਇਨਾਮ॥

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—2

ਪਿਤਾ ਦਸ਼ਰਥ ਨਗਰ ਅਯੁੱਧਿਆ,
ਸਵੰਬਰ 'ਚੋਂ ਮਾਰਕੇ ਛਲਾਂਗਾਂ ਕੁੰਦਿਆ।
ਤੇਰਾ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਉਮਰ ਨਿਧਾਨ ਕੀ,
ਰਾਮ ਤੋੜ ਧਨੁਸ ਵਿਆਹਲੀ ਜਾਨਕੀ।

ਸੀਤਾ ਨਾਮ ਪੁੱਤਰੀ ਜਨਕ ਭੂਪ ਦੀ,
ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਧਾਂਗ ਉਸਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ।
ਮੱਥਾ ਦਗੋ ਜਿਵੇਂ ਲਿਖਕੋਰ ਭਾਨ ਕੀ,
ਰਾਮ ਤੋੜ ਧਨੁਸ਼ ਵਿਆਹਲੀ ਜਾਨਕੀ।

ਹੱਸਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇਦ ਚਿੱਟੇ ਚਿੱਟੇ ਪਏ,
ਮਹਿਕਦਾ ਬਦਨ ਜਿਉਂ ਅਤਰ ਛਿੱਟੇ ਪਏ।
ਹੋਂਠ ਜਿਵੇਂ ਸੁਰਖੀ ਸੁਹਾਵੇ ਪਾਨ ਕੀ,
ਰਾਮ ਤੋੜ ਧਨੁਸ਼ ਵਿਆਹਲੀ ਜਾਨਕੀ।

ਕੱਲਰ ਸਫੈਦ ਸ਼ੇਡ ਲਾਲ ਰੰਗ ਕੇ,
ਸਾਰਦਵ ਕੂੰਜ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਮੰਗ ਕੇ।
ਸਿੱਪ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੋਹੇ ਕੋਰ-ਕਾਨਕੀ
ਰਾਮ ਤੋੜ, ਧਨੁਸ਼ ਵਿਆਹਲੀ ਜਾਨਕੀ।

ਕੂਲੇ ਹੱਥ ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲਾਂ ਵਰਗੇ
ਠੰਡੀ ਸਿਉਂ ਮਿਲਰਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆਕੇ ਧਰਗੇ।
ਟੇਡੇ ਭਰਵੱਟੇ ਅੱਖ ਗਿਲਮਾਨ ਕੀ
ਰਾਮ ਤੋੜ ਧਨੁਸ਼ ਵਿਆਹਲੀ ਜਾਨਕੀ।

ਚਾਲ, ਕਰੇ ਹੰਸ ਮੜਕ ਕਾਸ ਦੀ
ਕੇਸ, ਜਿਵੇਂ ਕਾਲੀ ਲੋਗੜੀ ਫਰਾਂਸ ਦੀ
ਤਿੱਖਾ ਨੱਕ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠਤ ਜ਼ਬਾਨ ਕੀ
ਰਾਮ ਤੋੜ ਧਨੁਸ਼ ਵਿਆਹਲੀ ਜਾਨਕੀ।

ਰੋਣ ਸਣੇ ਰਾਜਨ ਉਠਾਉਂਦੇ ਬੱਕਲੇ
'ਬਾਬੂ' ਰੁਖਵੀਰ ਨੇ ਧਨੁਸ਼ ਚੱਕਲੇ।
ਦੂਰ ਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਟੁੱਟਦੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਕੀ
ਰਾਤ ਤੋੜ ਧਨੁਸ਼ ਵਿਆਹਲੀ ਜਾਨਕੀ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—3

ਤਿਲਕ ਮਿਲੇ ਜਦ ਰਾਮ ਕੋ, ਤਖ਼ਤ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ
ਮਾਤ ਕਕੇਈ ਦੇ ਕਹੇ, ਦੀਆ ਬਾਪ ਬਣਵਾਸ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ

ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭੀੜਾਂ, ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ
ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਰਾਮ ਨੂੰ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ।
ਸੀਤਾ ਪਤੀ ਵਰਤਾ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਈ,
ਆਫਰੀ ਜਰਮ ਦੇ ਧਰਮ ਪਾਲ ਗਈ।

ਲਲਮਣ ਵੀਰ ਸੀ ਭਰਾ ਦੇ ਸੰਗ ਗਿਆ
ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੇ ਦਲੇਰੀ ਦੀ ਲਕੀਰ ਲੰਘ ਗਿਆ
ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਮਿਲੇ ਨਾ ਫਕੀਰੀ ਸਸਤੀ
ਛੱਡ ਗਏ ਅਯੁੱਧਿਆ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤੀ।

ਸਾਧ ਬਣ ਭਗਾਵੇਂ ਲਿਬਾਸ ਰੰਗ ਗਏ,
ਉੱਚਾ ਸੱਤਪੁੜੇ ਦਾ ਪਹਾੜ ਲੰਘ ਗਏ।
ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਰੱਖ ਮੂੰਹ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜੀ,
ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਰਗੇ ਝੱਲਾਂ ਦੇ ਝੱਲ ਜੀ।

ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਗਦਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦਰਿਆ,
ਉੱਥੇ ਰਾਤ ਪੈਰੀ ਉਸੇ ਥਾਂ ਪੜ੍ਹਾਅ ਕਰਿਆ।
ਸੱਜਰਾ ਤੁਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਰਿਵਰ ਠਿੱਲ੍ਹਗੇ।
ਚਾਣ ਚੱਕ ਵਧੀਆ ਟਿਕਾਣੇ ਮਿਲ ਗਏ।

ਕਈ ਕੋਸ ਤੀਕਰ ਚੁਫੇਰੇ ਰੰਜ ਸੀ,
ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਲੱਗੇ ਵੇ ਬ੍ਰਿਛ ਪੰਜ ਸੀ।
ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਕੁਟੀਆ ਬਣਾਲੀ ਪੱਕੀ ਵੀ,
ਪੈਰੀ ਸੀਤਾ ਨਾਜ਼ਕ ਬਦਨ ਥੱਕੀ ਵੀ।

ਦੇਖ ਜਗ੍ਹਾ ਉੱਜੜੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗਪੇ,
ਪੰਚਵਟੀ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਪੇ,
ਭਰੀ ਵੀ ਤਲਾਈ ਸੀ ਅਰਾਮ ਨਹਾਉਣ ਦਾ,
ਉਥੋਂ ਕੋਸ ਪੰਜ-ਛੀ ਜ਼ਜ਼ੀਰਾ ਹਾਉਣ ਦਾ।

ਕਰਨ ਤਪੱਸਿਆ ਭੁਲਾਤੇ ਜਣਦੇ,
ਕਰਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਖਾ ਫਰੂਟ ਬਣ ਦੇ।

ਇੱਕ ਫੁੱਲਵਾੜੀ ਵੀ ਲਗਾਲੀ ਜਾਨਕੀ,
ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਚਰਚਾ ਧਰਮ ਗਿਆਨ ਕੀ।

ਇੱਕੋ ਜਿਹੜੀ ਰੋਣ ਦੀ ਕੁੰਵਾਰੀ ਭੈਣ ਸੀ,
ਆਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਣਾਂ ਦਾ ਸ਼ਲਾਨਾ ਲੈਣ ਸੀ।
ਮੁਟਿਆਰ ਝੂਲਦੀ ਕੁਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਈ,
ਵੇਖ ਰਘੁਬੀਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਡੋਲ ਗਈ।

ਬਹਿਰੀ ਪਾਸ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਸੀ ਵਿਛੀ ਜੀ।
'ਬਾਬੂ' ਕਹਿੰਦੀ ਟਹਿਲਣ ਬਣਾਲੈ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਅੱਗੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ, ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਦੀ ਲੋੜ।
ਮੇਰਾ ਇਹਦਾ ਜੋੜ ਜੀ, ਜਿਉਂ ਖੰਡ ਘਿਉ ਦਾ ਜੋੜ।

ਤਰਜ਼ ਭੂਢੀ ਦੋਤਾਰਾ—4

ਸੁਣ ਹੇਠ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ, ਬੜੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਿਆਸਤ ਸਾਡੀ, ਜਮਨ, ਗੰਗ ਲੰਘਣਾ।
ਇੱਕ ਨਦੀ ਸੁਰਸਤੀ ਤੇ, ਦਰਸ਼ਨੀ ਨਗਰੀ ਅਯੁੱਧਿਆ ਸਾਡੀ, ਦੇਸ਼ ਤੇ ਰੰਗਣਾ।
ਉੱਥੇ ਦਸ਼ਰਥ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਲੰਮੀ ਹੱਦ ਦੂਰ ਤੀਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ, ਕਰੇ ਗੱਲ ਦਾਨੀ।
ਮੈਂ ਕੰਵਰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦਾ, ਜਨਕ ਪੁਰੋਂ ਧਨੁਸ਼ ਤੋੜਕੇ ਵਿਆਹੀ, ਆਹ ਬੀਰਬਾਨੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜਨਕ ਨੇ ਜੀ, ਰਚਿਆ ਏਕ ਸਵੰਬਰ ਭਾਰਾ, ਕਰੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ।
ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਜੁੜੀ ਦੇ ਜੀ, ਤੋੜਿਆ ਮੈਂ ਧਨੁਸ਼ ਮਾਰਕੇ ਨਾਰਾ, ਸੀਆ ਲੈ ਪਰਤਾਂ।
ਹਿੱਲਿਆ ਲੰਕ ਪਤੀ ਤੋਂ ਨਾ, ਕੱਚਾ ਲਿੱਲ ਹੋ ਕੇ ਪੈਗਿਆ ਰਾਹੀ, ਰੋਣ ਅਭਿਮਾਨੀ,
ਮੈਂ ਕੰਵਰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦਾ, ਜਨਕ ਪੁਰੋਂ ਧਨੁਸ਼ ਤੋੜਕੇ ਵਿਆਹੀ, ਆਹ ਬੀਰਬਾਨੀ।

ਰਾਮ, ਲੱਖਣ ਸ਼ੱਤਰਘਣ ਤੇ, ਭਰਤ ਸਣੇ ਚਾਰ ਭਰਾ ਤਿੰਨ ਮਾਵਾਂ, ਗੱਦੀ ਹੱਕ ਮੇਰਾ।
ਸੁਣ ਸੀਤ ਨਿੱਕਲਜੂਗਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਵਾਂ, ਵਗੇ ਨਾ ਜੇਰਾ।
ਚੜ੍ਹੇ ਜ਼ੋਰ ਮਤੇਈ ਦੇ, ਉਸਨੇ ਕਰਦ ਮਕਰ ਦੀ ਵਾਹੀ, ਮਾਰ ਗਈ ਭਾਨੀ।
ਮੈਂ ਕੰਵਰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦਾ, ਜਨਕ ਪੁਰੋਂ ਧਨੁਸ਼ ਤੋੜਕੇ ਵਿਆਹੀ, ਆਹ ਬੀਰਬਾਨੀ।

ਬਨਵਾਸ ਦਿਵਾਤਾ ਸੀ, ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਚੋਦਾਂ ਬਰਸ ਦਾ ਪੂਰਾ, ਉਹਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ।
ਲਾ ਤਾ ਹੁਕਮ ਲਿਖਾਕੇ ਤੇ, ਬਖਸ਼ਤਾ ਧਨੁਸ਼ ਖੜਾਵਾਂ ਭੂਰਾ, ਬੋਹ ਲੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ।

ਉੱਚੇ ਰੰਗ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ, ਪਿਤਾ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀ, ਗਈ ਜਿੰਦਗਾਨੀ।
ਮੈਂ ਕੰਵਰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦਾ, ਜਨਕ ਪੁਰੋਂ ਧਨੁਸ਼ ਤੋੜਕੇ ਵਿਆਹੀ, ਆਹ ਬੀਰਬਾਨੀ।

ਜਾਵੇ ਦੱਸਿਆ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਨਾ, ਜਦੋਂ ਆਈ ਤੋਰਨ ਮਾਤ ਕੁਸ਼ਲਿਆ, ਫੜੀ ਦਿਲਗੀਰੀ।
'ਬਾਬੂ' ਲਛਮਣ ਵੀਰਨ ਵੀ, ਦੌੜਕੇ ਨਾਲ ਭਰਾ ਦੇ ਰਲਿਆ, ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੀਰੀ।
ਲੈਕ ਜਨਮ ਸੁਤਾ ਨੇ ਵੀ, ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਪਾਲੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਫਾਹੀ, ਕਹਿਰ ਦੀ ਜੁਆਨੀ।
ਮੈਂ ਕੰਵਰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦਾ, ਜਨਕ ਪੁਰੋਂ ਧਨੁਸ਼ ਤੋੜਕੇ ਵਿਆਹੀ, ਆਹ ਬੀਰਬਾਨੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਬੈਠੀ ਨਹੀਂ ਸੁਹਾਂਵਦੀ, ਨਾਰ ਤੁਮਾਹਰੇ ਪਾਸ।
ਹਾਜ਼ਰ ਲੰਕਾ ਦੀਪ ਦੀ, ਪਦਮਾਂ ਫਸਟ ਕਲਾਸ।

ਤਰਜਮਾ—5

ਕਹੋ ਭੈਣ ਰੋਣ ਦੀ ਉੱਕ ਤਾਂ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਕੱਢਦੀ ਰਹੀ ਬੁੱਕ ਬੁੱਕ ਤਾਂ, ਮੂੰਹੋਂ ਲਾਲਾਂ ਡਿੱਗਣ ਬੁੱਕ ਬੁੱਕ ਤਾਂ,
ਨੱਥ ਲਿਬੜੀ ਦਮਕਣ ਬੁੰਦੀਆਂ ਨਾ, ਬੂਦਾਂ ਛੱਤਰੇ ਸਿਰੀ ਦੀਆਂ ਗੁੰਦੀਆਂ ਨਾ।
ਮੇਰੀ ਪਿੰਜਣੀ ਹੱਥਨੀਉਂ ਮੋਟੀ, ਇਹ ਪਤਲੀ ਤੂਤ ਦੀ ਸੋਟੀ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਮੈਂ ਪਕਾਵਾਂ ਰੋਟੀ,
ਸੋਹਣੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਰਾਂ ਫਕੀਰੀ ਜੀ, ਬੈਠੀ ਸੱਜਦੀ ਨਹੀਂ ਮਤੀਰੀ ਜੀ।

ਮੇਰੇ ਹੋਠ ਗੁਲਗੁਲੇ ਜਾਣੀਂ, ਅੱਖ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ ਨਾ ਕਾਣੀ, ਭੇਡ ਟੱਪਜੇ ਨਾਸ ਦੇ ਥਾਣੀਂ,
ਮੇਰਾ ਉੱਭਰਿਆ ਪੇਟ ਭੜੋਲਾ ਜਿਹਾ, ਤੇਰੀ ਨਾਰੀ ਮਲਕ ਮਮੋਲਾ ਜਿਹਾ।
ਮੈਂ ਕੋਹ ਤੋਂ ਸੁਣਾਂ ਜਦ ਖੰਘਾਂ, ਸੀਤਾ ਪਤਲੀ ਵਾਂਗ ਪਤੰਗਾਂ, ਹੱਥ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਗਿਠ ਟੰਗਾਂ।
ਕੀ ਟੱਪਦੀ ਫਿਰੇ ਟਟੀਹਰੀ ਜੀ, ਬੈਠੀ ਸੱਜਦੀ ਨਹੀਂ ਮਤੀਰੀ ਜੀ।

ਗੂਠੇ ਉਂਗਲਾਂ ਜਿਹੇ ਜੀ ਮੂਲੀ, ਸ਼੍ਰੇਲੀ ਵਧੀ ਵੀ ਜੁਆਰ ਦੀ ਪੂਲੀ, ਪਿੱਛੇ ਰਿਸ਼ਣੀ ਤੋਂ ਜੱਤ ਕੂਲੀ,
ਦੋ ਮਸ਼ਕਾਂ ਲਟਕਣ ਸੀਨੇ ਤੇ, ਮੇਰੇ ਲੌਂਗ ਸਜੇ ਨੱਕ ਫੀਹਨੇ ਤੇ।
ਤੰਗ ਮਸਤਕ ਤੇ ਨੱਕ ਚੌੜਾ, ਦੰਦ ਘੁਹਾੜੇ ਜੀਭ ਜਿਉਂ ਫੋਹੜਾ, ਰੋਣੀ ਸੂਰਤ ਸੁਭਾਅ ਜਿਆ ਕੌੜਾ,
ਜਾਣੀ ਪੱਟਦਿਆਂ ਪਕੜ ਗੁਤੀਰੀ ਜੀ, ਬੈਠੀ ਸੱਜਦੀ ਨਹੀਂ ਮਤੀਰੀ ਜੀ।

ਉੱਚੇ ਬੋਲ ਜਿਹੇ ਜੇ ਖਰਦੇ, ਮੈਂ ਹੱਸਦੀ ਜਨਾਵਰ ਡਰਦੇ, ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਘਰਦੇ,
ਨਾ ਗਰਦ ਨਿਕਾਲਾ ਝਾਟੇ ਦੀ, ਜੜ੍ਹ ਵੱਢ ਦਿਆਂ ਪੰਜਾਹ ਮਣ ਆਟੇ ਦੀ।
ਦੇਖੇ ਮਰਦ ਹੰਢਾਕੇ ਬਾਹਲੇ, ਮੈਂ ਮਗਰ ਕਈ ਘਰ ਗਾਲੇ, ਹੁਣ ਸੱਤਵਾਂ ਵਿਆਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲੇ,
ਮੈਂ ਚੌਂਦ ਲੱਗੀ ਇਹ ਖੀਰੀ ਜੀ, ਬੈਠੀ ਸੱਜਦੀ ਨਹੀਂ ਮਤੀਰੀ ਜੀ।

ਹੱਥ ਗਰੁਨੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਜੁਆਬਾਂ, ਬੈਠੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਰਹੇ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਮੈਂ ਮਸਤੀ ਛਕਾਂ ਸ਼ਰਾਬਾਂ,
 ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਔਰਤ ਵਿਰਲੀ ਜੀ, ਤੈਂ ਇਹ ਕੀ ਕਰਨੀ ਕਿਰਲੀ ਜੀ।
 ਜੋੜ ਬੋੜੇ ਬਥੇਰੇ ਨਰੁੜ ਐ, ਤੂੰ ਝੁਆਰਾ ਜਾਨਕੀ ਹਰੜ ਐ, ਪਿੰਟੀ ਲਾਲ ਗਰੜ ਦਾ ਫਰੜ ਐ,
 ਖੜੀ ਤਿੜੇ ਰਾਖਸ਼ਨੀ ਟੀਰੀ ਜੀ, ਬੈਠੀ ਸੱਜਦੀ ਨਹੀਂ ਮਤੀਰੀ ਜੀ।

ਤੇਰੀ ਨਾਰ ਪਾਪ ਦੀ ਨਿਆਈਂ, 'ਬਾਬੂ' ਲੈ ਲੈ ਸੁਰਗ ਦੀ ਵਾਈਂ, ਢੁੱਕ ਲੰਕਾ ਚਾਈਂ-ਚਾਈਂ,
 ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਤੋੜਾ ਵੇ, ਕਦੇ ਤੁਰੀਏ ਬਣਾ ਕੇ ਜੋੜਾ ਵੇ।
 ਉਹ ਜਨਕ-ਜਨਕ ਜੇ ਕਿਹੜੇ, ਮੋੜ ਵਾੜ ਗੱਡੀ ਜੀ ਖੇੜੇ, ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਬਹਾਦਰ ਨੇੜੇ,
 ਪਾਲੈ ਰਾਵਣ ਨਾਲ ਸਕੀਰੀ ਜੀ, ਬੈਠੀ ਸੱਜਦੀ ਨਹੀਂ ਮਤੀਰੀ ਜੀ।

ਬੈਂਤ-6

ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ, ਕਹਾਂ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਮੇਰਾ, ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਗੱਲ ਉੱਥਲ ਰਾਮਾਂ,
 ਲੰਕਾ ਦੀਪ ਜ਼ਜ਼ੀਰੇ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ, ਮਾਰੇ ਠਾਠ ਚੁਫੇਰਿਉਂ ਜੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਰੂਪਦਾਨ ਮੈਂ ਨਾਮ ਸਰੂਪਨਖਾਂ, ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਦੇ ਮੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਸਿਉਨਾ ਲਾ ਬਣਾ ਲੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਜੀ, ਝਰਮਲ-2 ਪਏ ਕਰਨ ਮਹੱਲ ਰਾਮਾਂ,
 ਉੱਥੇ ਬਾਗ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਸ਼ੋਕ ਨਾਮੀ, ਮਿਲਣ ਕਿਸਮ ਹਰੇਕ ਦੇ ਫੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਪਕਾਂਵਦੇ ਭੋਜਨਾਂ ਨੂੰ, ਮਾਰੇ ਪੈਣ ਗਰੀਬਣੀ ਝੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਲਾਦੂ ਪੌੜੀਆਂ ਵੀਰ ਬਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਜੀ, ਅੱਜ ਸੁਭਾ ਦੁਪਹਿਰ ਜਾਂ ਕੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਮੌਤ ਪਕੜਕੇ ਨਰੜਲੀ ਨਾਲ ਪਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰੂ ਲਾਹਦੂਗਾ ਖੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਵੇਦ ਲਿਖੇ ਪਏ ਨੌਕ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਤੇ, ਕੋਈ ਕਰੇ ਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਗੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਲੱਖ ਪੁੱਤ ਤੇ ਪੋਤਰੇ ਵੱਧ ਲੱਖੋਂ, ਵੱਜਣ ਸ਼ੇਰ ਦਲੇਰ ਦੇ ਟੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਅਹੀ ਰੋਣ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਾ ਤਿਲਕ ਦਿੱਤਾ, ਛੁੰਘੇ ਦਿਲ ਪਤਾਲ ਦੇ ਘੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਮੇਘਨਾਥ ਦੇ ਕੋਲ ਅਨਮੋਲ ਸ਼ਕਤੀ, ਮੁੜੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਉਹਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ, ਖਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਭੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਕੁੰਭਕਰਨ ਪਿਆਰੜਾ ਨੀਂਦ ਦਾ ਜੀ, ਉਹਦੇ ਜੇਡ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਬੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਸੁੱਤਾ ਸਿਕਸ ਮਹੀਨੇੜੇ ਜਾਗਦਾ ਨਾ, ਜਾਂਦਾ ਢੋਲ ਵਜਾਦੇ ਤੋਂ ਹੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਰਹਿਣ ਮੰਨ ਪਕਾਂਵਦੇ ਲਾਂਗਰੀ ਜੇ, ਜਦੋਂ ਜਾਗਦਾ ਦੇਵਦਾ ਠੱਲ੍ਹ ਰਾਮਾਂ।
 ਇੱਕੇ ਰੋਜ਼ ਬੀਰ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਗਲ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਣ ਦਾ ਵੱਲ ਰਾਮਾਂ।
 ਨੇੜੇ ਛਾਉਣੀਆਂ ਰਹਿਣ ਚੁਫੇਰ ਮੇਰੇ, ਪਰ ਦਖਣ ਦੋ ਜੁਆਨ ਭਰੋਮਲ ਰਾਮਾਂ।
 'ਬਾਬੂ' ਰੋਣ ਨੇ ਕਰਿਆ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਮੈਨੂੰ, ਸੱਤਪੁੜੇ ਪਹਾੜ ਤੱਕ ਝੱਲ ਰਾਮਾਂ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਆਦਮੀ, ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੜੀ ਜੰਜੀਰ।
 ਉਸਨੂੰ ਵਰ ਲੈ ਜਾਇਕੇ, ਵੀਰਨ ਬਾਂਝ ਵਜ਼ੀਰ।

ਤਰਜ਼ ਗੱਡੀ—7

ਸੁੱਕਾ ਰਾਮ ਨੇ ਜਵਾਬ ਸੁਣਾਇਆ, ਪਹੁੰਚੀ ਕੋਲ ਲਛਮਣ ਦੇ।
ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜੋਂ ਨਿੱਕਲੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ, ਦਰੋਂ ਝਮਕਾਰ ਪਏ।
ਅੱਖਾਂ ਰਹਿਰੀਆਂ, ਗਟਾਰੇ ਲੱਗੀਆਂ, ਵੇਖ ਤਸਵੀਰ ਮੱਲ ਦੀ।
ਲੰਮੀਂ ਹੰਸੇਂ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰੀ, ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ।
ਏਥੇ ਬਣਗੇ ਬਜ਼ਾਰ ਉਜਾੜੇਂ, ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗਗੇ।
ਗਿੱਲਮਾਨ ਬਹਿਸ਼ਤੋਂ ਉੱਤਰੇ, ਪੱਟੀ ਗਈ ਸਰੂਪ ਨਖਾ।
ਗੁੜ੍ਹਕ ਸਫ਼ੈਦ ਪੱਠਿਆ। ਤੇਰਾ ਘੁੰਮਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ।
ਫਿਰੇ ਉਰਵਸੀ ਮਾਰਦੀ ਗੋੜੇ, ਮੁਜ਼ਰਾ ਵਖਾਉਣਾ ਇੰਦਰਾ।
ਰੇਤ ਰਲਗੀ ਜੁਆਨੀ ਮੇਰੀ, ਤੇਰੇ ਜਹੇ ਸ਼ੁਕੀਨ ਬਿਨਾਂ।
ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਮਾਰਦਾ ਲਪਟਾਂ, ਸੁੰਘ ਸੈਲਾਨੀ ਭੋਰਿਆ।
ਰਾਅ ਤੋਤਿਆਂ ਭਾਲਦੀ ਮੈਨਾ, ਲੁੱਟਲੈ ਬਹਾਰ ਬਾਗ਼ ਦੀ।
ਆਜਾ ਕਰਲੈ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਸੌਦਾ, ਉੱਤਰੇ ਵਪਾਰੀ ਬਾਹਰ ਦੇ।
ਸੁੰਨਾ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਚੰਗੀ ਤਕਦੀਰ ਵਾਲਿਆ।
ਕੱਠੇ ਗੁੰਦਲੇ ਗੁਲਾਬ ਚੰਮੇਲੀ, ਵਧੀਆ ਸਜੋਉਟ ਬਣਜੂ।
ਡਾਢੇ ਉਮਰ ਵਧਾਤੀ ਮੇਰੀ, ਚੋਬਰ ਥਿਆ ਗਿਆ ਹਾਣ ਦਾ।
'ਬਾਬੂ' ਸੁਣਲੈ ਮਿੱਠੇ ਜੇ ਨਗੂਮੇਂ, ਬੈਠਕੇ ਪਹਾੜੀ ਕੋਇਲ ਦੇ।
ਹਾਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਐ, ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਕਰਨ ਚੋਹਲ ਦੇ, ਹਾਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਐਂ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਜਾ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਆਖਦੀ, ਮੁਝੇ ਬਣਾ ਲੈ ਨਾਰ।
ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ, ਕਰਤਾ ਉਸ ਇਨਕਾਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—8

ਜਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਕਿਉਂ ਭਜਨ ਠੱਲ੍ਹ ਤੇ,
ਕਰਨਾ ਯਕੀਨ ਚਾਹੀਏ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਤੇ।
ਵੀਰ ਨੂੰ ਵਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ,
ਬੜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਾਰੀ, ਮਾਂ ਹਮਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ।

ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮਾਰਦੀ ਫਿਰੇਂ ਕਿਉਂ ਫੇਰੇ ਜੇ,
ਤਸਵੀਰ ਵੀਰ ਦੀ ਪਸੰਦ ਤੇਰੇ ਜੇ।
ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਉਠਾਵਾਂ ਪੰਡ ਭਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ,
ਬੜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਾਰੀ, ਮਾਂ ਹਮਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਲੋਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਰਾਮ ਨੂੰ,
ਮੈਲੀ ਅੱਖ ਝਾਕਾਂ ਨਾ ਭਰਾ ਦੀ ਬਾਮ ਨੂੰ।
ਮੇਰੇ ਭਾਂ ਦੀ ਸੱਪ ਦੀ ਪਟਿਆਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ,
ਬੜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਾਰੀ, ਮਾਂ ਹਮਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ।

ਰਾਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ,
ਆ ਕੇ ਲੱਗੀ ਤੋੜਨ ਹਮਾਰੇ ਨੇਮ ਨੂੰ।
ਖੰਡ ਕੀ ਮਿਲਾਉਣੀ ਖੀਰ ਖਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ,
ਬੜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਾਰੀ, ਮਾਂ ਹਮਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ।

ਹੋਰ ਟਹਿਣਾ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਨੀ,
ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵੇਦ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਵਿਆਹ ਹੋਣਾਂ ਨੀ,
ਤੇਰੇ ਭਾਅ ਮੈਂ ਚੂੜਾ ਤੂੰ ਚਮਿਆਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ,
ਬੜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਾਰੀ, ਮਾਂ ਹਮਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ।

ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਥੋਂ ਗੱਲ ਪੁੱਛਦੀ ਗਿਆਨ ਕੀ,
ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਵੀਰ ਦੀ ਜਨਾਨੀ ਜਾਨਕੀ,
ਸਕੀ ਮਾਂ ਸੁਮਿੱਤਰਾ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ,
ਬੜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਾਰੀ, ਮਾਂ ਹਮਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ।

ਪਰ੍ਹੇ ਹੱਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਦਾ ਕੱਤਿਆ,
ਢਹਿਜੂਗਾ ਧਰਮ ਦਾ ਮੰਦਰ ਛੱਤਿਆ।
'ਰਜਬਲੀ' ਮੇਰੀ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ,
ਬੜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਾਰੀ, ਮਾਂ ਹਮਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜਦੀ, ਕਹੇ ਦੁਬਾਰਾ ਰਾਮ।
ਮੈਂ ਨੀ ਮੇਹੜਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ, ਹੋ ਅੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਲਾਹਮ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ-9

ਫੇਰ ਦੇਤਾ ਰਾਮ ਨੇ ਜਵਾਬ ਕੋਰਾ ਜਿਆ,
ਪਿੱਠ ਕਰ ਬਹਿ ਗਿਆ ਸਾਧ ਕਮਜ਼ੋਰਾ ਜਿਆ।

ਵਿਆਹ ਦਾ ਚਾਅ ਜਿਹਾ ਲੱਥਾ ਪਿਆ ਕਬੀਲਦਾਰਾਂ ਦਾ,
ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਦਾ।

ਬੱਸ ਹੋਰ ਰਹੀ ਨਾ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਕ ਨੀ,
ਜਾਨਕੀ ਜਨਕ ਦੀ ਬਬੇਰੀ ਇੱਕ ਨੀ,
ਵੰਨ ਸਫੀਸੈਂਟ ਕੀ ਬਣਾਉਣਾ ਡਾਰਾਂ ਦਾ,
ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਦਾ।

ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਹੂਰ ਅਸਮਾਨੋਂ ਘੱਲ ਲੀ,
ਛੱਡਕੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਉਜਾੜ ਮੱਲ ਲੀ,
ਕਰਨਾ ਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਉਣੇ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ,
ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਦਾ।

ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਬੈਠਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਿਰਤੀ,
ਮੇਰੀ ਤੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ਟਿੱਕੀ ਵੀ ਬਿਰਤੀ।
ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਲੱਗਿਆ ਰੱਬ ਦੇ ਦੀਦਾਰਾਂ ਦਾ,
ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਦਾ।

ਮੇਰੇ ਪਾਇਆ ਭਗਵਾਂ ਫਕੀਰੀ ਬਾਣਾ ਨੀ,
ਰਾਣੀ ਬਣ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹਿਆ ਜਾਣਾ ਨੀ।
ਬਾਹਲੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਕੰਮ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ,
ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਦਾ।

ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੀਰਨ ਦਾ ਦੱਸਿਆ,
ਐਥੇ ਕਰੇ ਛੋਟਾ ਵੀਰਨ ਤਪੱਸਿਆ।
ਉਹ ਕੁਆਰਾ ਲੋੜਵੰਦ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ,
ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਦਾ।

‘ਬਾਬੂ’ ਵਾਂਗੂੰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਪਸੰਦ ਚੌੜ ਨੀ,
ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖੀਂ ਬੋੜਾ ਜਿਆ ਸੁਭਾ ਦਾ ਕੌੜ ਨੀ।
ਕਰਨਾ ਬਚਾ ਜੂਾ ਤੇਜ਼ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ,
ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਦਾ।

ਬੈਂਤ—10

ਹੋਗੀ ਸਖਤ ਨਰਾਜ਼ ਸਰੂਪਨਖਾਂ, ਝੱਟ ਰੂਪ ਬਦਲਾਂਵਦੀ ਡੈਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਭਾਰਾ ਕੱਦ ਬਣਾ ਲਿਆ ਔਜ ਵਰਗਾ, ਭੁਜਾ ਲੰਮੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲਟੈਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਬੂਦਾਂ ਲਿੰਬੜੀਆਂ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਤਿਉੜੀਆਂ ਜੀ, ਗਾੜ੍ਹੀ ਰੱਤ ਖੁਮਾਰ ਤੋਂ ਵਹਿਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਦੂਰੋਂ ਕੜਕਦੀ ਚੇਤ ਦੇ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗੂੰ, ਫਿਰੇ ਦੌੜਦੀ ਵਾਂਗ ਸਦੈਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਬੁੱਲ੍ਹ ਮਾਰਦੀ ਮਸਤ ਉਠੀੜ ਵਾਂਗੂੰ, ਸਹੁਰੀ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਕਾਲੀ ਧੂਤ ਚੁੜੇਲ 'ਚੋਂ ਸੇਕ ਮਾਰੇ, ਪਾਪਣ ਝਾਕਦੀ ਵਾਂਗ ਕਸਾਇਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਵੱਟੇ ਘੁਰੀਆਂ ਝਪਟ ਚਲਾਂਵਦੀਂ ਐ, ਨਾਹੀਂ ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹਿਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਖੜ੍ਹੀ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਂਵਦੀ ਬਾਰੂ ਮੂਹਰੇ, ਬਿਰਤੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਟਿਕੀ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਲਛਮਣ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜਾਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਸ਼ਬਦ ਜ਼ਬਾਨ ਸੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਜਤੀ ਮਰਦ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਦੇਖਕੇ ਤੇ, ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਨਾ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਚੈਨ ਦੇ ਜੀ।
 ਸ਼ੋਰ ਹਰਖ ਗਿਆ ਕਿਰਚ ਦਾ ਦੰਦੀਆਂ ਨੂੰ, ਏਵੇਂ ਘੜੀ ਦੇ ਘੜੀ ਹਿੱਕ ਦੌਰਣ ਦੇ ਜੀ।
 ਕਾਰਾ ਹੋਰ ਜਹਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਲੈ ਕੇ ਹੁੜ੍ਹੀ ਬੇਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਪੈਣ ਦੇ ਜੀ।
 'ਬਾਬੂ' ਲੈਕ ਸਰੋਤਿਉਂ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ, ਹੋਣੇ ਹਾਲ ਕੀ ਰੋਣ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਜੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਝਪਟ ਚਲਾਉਣੋਂ ਨਾ ਹਟੇ, ਕਰਦੀ, ਮਾਰੋ ਮਾਰ।
 ਜੁਆਨ ਘੁਕਾਕੇ ਮਾਰਦਾ, ਸੀ ਨੱਕ ਤੇ ਤਲਵਾਰ।

ਅੱਡਾ ਛੰਦ—11

ਦੂਰੋਂ ਤੋਂ ਝਪਟ ਚਲਾਉਂਦੀ, ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਢਾਉਂਦੀ
 ਲਿਆਤੀ ਸੀ ਆ ਪਟਮੇਲੀ, ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਆਗੀ ਤੇਲੀ,
 ਉੱਠਿਆ ਕਰੋਧ ਧਾਰਕੇ ਤੇ, ਬਦਮਾਸ਼ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਤੇ ਸੂਲੀ, ਘੜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ,
 ਤਲਵਾਰ ਲਟਕਦੀ ਸੂਲੀ, ਘੜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ।

ਗੱਭਰੂ ਦੀ ਭਰੀ ਜਵਾਨੀ, ਕਟਕਾਂ ਲਈ ਤੇਜ਼ ਭਵਾਨੀ।
 ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਚਮਕੀ, ਹੇਠ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਧਮਕੀ,
 ਚਿੱਤਰੇ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਉਛੱਲਿਆ, ਤੂੰ ਉਵੇਂ ਬੋਲ ਜ਼ਬਾਨੋਂ, ਤੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ।
 ਮਿੱਭੇ ਨੱਕ ਤੇ ਕਟਾਰੀ ਠੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ।

ਫੜ੍ਹਕੇ ਨੱਕ ਵੱਢਤਾ ਸਾਰਾ, ਮੈਲੇ ਦੀ ਵਗਦੀ ਧਾਰਾ,
 ਸਿਉਣੇ ਦਾ ਗਿਰ ਗਿਆ ਨਬਲਾ, ਵੇਖੇ ਮੁੜ-ਮੁੜਕੇ ਹੱਥ ਲਾ,

ਫਿਰਦੀ ਚੰਗਿਆੜਾਂ ਮਾਰਦੀ ਜੀ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਨੂੰ ਟੋਹਵੇ, ਲੱਗਣ ਪੀੜਾਂ।
ਲਹੂ ਵੇਖ ਵੇਖਕੇ ਰੋਵੇ, ਲੱਗਣ ਪੀੜਾਂ।

ਕੁੜੀ ਦੀ ਰੱਤ ਨਾ ਬੰਮਦੀ, ਦੇਹੀ ਬਰ-ਬਰ ਸੀ ਕੰਬਦੀ,
ਰੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਭਿੱਜ ਗਿਆ ਝੱਗਾ, ਬੁਹਕਰ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਬੱਗਾ,
ਗਿੱਚੀ ਦੀ ਖੜ੍ਹੇਗੀ ਝੰਡ ਜੀ, ਤੇ ਜੁਆਨ ਸੁਣੀ ਵਡਿਆਈ ਫੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ।
ਮਿੱਡੇ ਨੱਕ ਤੇ ਕਟਾਰੀ ਠੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ।

ਹੋ ਗਿਆ ਬੜਾ ਖਰਾਬਾ, ਕਰਦੀ ਫਿਰੇ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ,
ਲੱਗ ਗੀਆਂ ਕੁਲ ਨੂੰ ਲੀਕਾਂ, ਮਾਰਦੀ ਉੱਚੀਆਂ ਚੀਕਾਂ।
ਦੇਵੇਂ ਪੈਰ ਉੱਖੜ ਗਏ ਜੀ, ਗੇੜਾ ਖਾ ਕੇ ਧਰਤ ਤੇ ਜਾਪੀ, ਧੜਾਕ ਦੇ ਕੇ,
ਅੱਗੇ ਮੋਹਲਦਾ ਫਿਰੇ ਸੱਪ ਸ਼ਾਹ ਪੀ, ਧੜਾਕ ਦੇ ਕੇ।

ਕੂਟੀਆ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗੇੜੇ, ਆ ਕੇ ਨਾ ਢੁੱਕਦੀ ਨੇੜੇ,
ਤਿੱਬਕਦੀ ਫਿਰਦੀ ਘੂਰੋਂ, ਟੇਕਦੀ ਮੱਥਾ ਦੂਰੋਂ।
ਵੱਢ ਖਾਣੀ ਜ਼ਹਿਰ 'ਚ ਬੁਝੀ ਵੀ, ਬੜੀ ਬਰਛੀ ਜਿਹੇ ਜੀ ਹੁੰਦੀ ਟੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ,
ਮਿੱਡੇ ਨੱਕ ਤੇ ਕਟਾਰੀ ਠੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ।

ਉਦੋਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀ ਕਹਿਣੇ, ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਸੰਘ ਟੱਡਦੀ ਡੈਣੇ,
ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਭੂਮ ਡਰਾਵੇ, ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਢਾਹਵੇਂ।
ਲੁਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਛੱਡਦਾ ਤੇ, ਬਹਿਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਕੂਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ,
ਘਰੋਂ ਆਗੀ ਕਰਾਉਣ ਕਰੇਵੇ, ਕੂਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ।

ਨੱਕ ਦੇ ਤਾਂ ਕਰਤੇ ਕੰਮ ਜੇ, ਇਹਨੇ ਜੁਲਾਹੇ ਸਮਝੇ,
ਟਲਦੀ ਖਿੰਡਾਉਣੇ ਲੱਛ ਲਾ, ਹਟੀ ਪਰ ਲੈ ਕੇ ਦੱਛਨਾ।
ਨੇਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਗਈ, ਮੈਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਬਥੇਰਾ ਰੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ।
ਮਿੱਡੇ ਨੱਕ ਤੇ ਕਟਾਰੀ ਠੋਕੀ ਹਰਖ ਨਾਲ।

ਮਾਰਦਾ ਜੁਆਨ ਮਰੋੜੇ, ਹਰਖ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹੇ,
ਪਹੁੰਚ ਜਾ ਛੇਤੀ ਲੰਕਾ, ਜਾ ਕੇ ਵਜਾਏ ਡੰਕਾ।
ਬਾਹਲਿਆ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਲੀਏ, ਤੂੰ ਜਾਕੇ ਇੱਕ ਦੀ ਥਾਂ ਚਾਰ ਸੁਣਾਵੀਂ, ਭਰਾਵਾਂ ਅੱਗੇ
ਆਹਾ ਲਿੰਬੜਿਆ ਬੁਥਾੜ ਵਿਖਾਵੀਂ, ਭਰਾਵਾਂ ਅੱਗੇ।

ਰਾਉਣ ਕੀ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਲੂ, ਉਹਨੂੰ ਨਾਰਾਇਣ ਸੰਭਾਲੂ,
ਕਰਦੀ ਜੀਹਦਾ ਐਡ ਤਰਾਟ ਐ, ਨਿੱਕਲਜੂ ਗੁੱਭ-ਗੁਲਾਟ ਐ।
'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਚੜ੍ਹਾਲਿਆ ਫੌਜ ਨੂੰ, ਤੇ ਜੀਹਦੀ ਕਰਦੀ ਵਡਿਆਈ ਫੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ
ਮਿੱਠੇ ਨੱਕ ਤੇ ਕਟਾਰੀ ਫੋਕੀ, ਹਰਖ ਨਾਲ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਜਾਂਦੀ ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ ਹੋ, ਕੋਲ ਭਰਾ ਦੇ ਭੈਣ,
ਨੱਕ ਵੱਢਤਾ ਫੱਟ ਪੋਲੂਤਾ, ਸਾਧ ਵਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ।

ਝੋਕ ਛੰਦ—12

ਫੱਟ 'ਚੋਂ ਰੱਤ ਡੁੱਲਦੀ ਫਿਰਦੀ, ਰਾਵਣ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ,
ਦੂਰੋਂ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਵੇਖਕੇ, ਵਾਂਗਰਾਂ ਡੈਣ ਦੇ।
ਲੈ ਲੈ ਪਰ ਦੱਖੁ-ਦਾਣੇ, ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਖਹਿਣ ਦੇ,
ਭੱਜਗੀ ਧੁਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਵਿੱਚ ਦੀ ਉਜਾੜਾਂ ਦੇ,
ਸੁਣਦੇ ਬੋਲ ਤਿਨ-ਤਿਨ ਕੋਹ ਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਚੰਗਿਆੜਾਂ ਦੇ।

ਲੱਗਗੇ ਸਰੂਪਨਖਾਂ ਨੂੰ ਕਰੜੇ ਹੱਥ ਪਾਂਹਦੀ ਦੇ,
ਕੰਢਿਆਂ ਪੱਥ ਕਾਣੇ ਕਰਤੇ ਝਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਦੇ।
ਦੂਰੋਂ ਅਰੜਾਟ ਸੁਣਦੇ ਚੰਦਰੀ ਅਰੜਾਂਦੀ ਦੇ,
ਰੋਂਦੀ ਗਈ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦੀ ਅਜੇ ਫੱਟ ਔਲਾ ਵੇ,
ਸਾਧਾਂ ਨੱਕ ਵੱਢਤੀ ਭੈਣ ਦੀ ਰਾਵਣ ਭਰਮੱਲਾ ਵੇ।

ਉੱਠੀ ਲਹਿਰ ਸੈਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੇ ਜੀ,
ਮਿਲਕੇ ਖਰਦੂਖਣ ਕੋਲੋਂ ਵੜਗੀ ਵਿੱਚ ਬਣ ਦੇ ਜੀ।
ਹੰਸ ਮੁਰਗਾਈਆਂ ਆ ਕੇ ਉੱਤਰੇ ਵਿੱਚ ਢਣ ਦੇ ਜੀ।
ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਖੇਡਣ ਲੱਗਗੀ ਛਕਿਆ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਦਾ,
ਠਣਕਿਆ ਮੱਥਾ ਮੇਰਾ ਜਣਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣੀ ਦਾ।

ਸਾਧਾਂ ਨਾਲ ਰਹੇ ਸਾਧਨੀ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੀ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜਪੀ ਡਲੇ ਹੰਸਾਂ ਦੇ ਮਾਰ ਦੀ।
ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਵਾਰੂ ਕਰਾਈ ਨਾਰ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ।
ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਵਧੀਆ ਸਾਧਣੀ ਸਿਉਣੇ ਦਾ ਛੱਲਾ ਵੇ,
ਸਾਧਾਂ ਨੱਕ ਵੱਢਤੀ ਭੈਣ ਦੀ ਰਾਵਣ ਭਰਮੱਲਾ ਵੇ।

ਦੇਖੀ ਧੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਰਾਵਣ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਸੀ,
 ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਲੱਗਪੀ ਨਜ਼ਰ ਕਲੋਟੀ ਸੀ।
 ਉੱਧਰਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਅਕਲ ਕੁਝ ਮੋਟੀ ਸੀ,
 ਗੰਗਾ ਦੇ ਬੂਬਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾੜੀਆਂ ਸਰੀਆਂ ਵੇ,
 ਬੋਡੀ ਸਤਵੰਤੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਵੇ।

ਧੱਕਾ ਦੇ ਚਾਂਬੂਲਿਆਂ ਨੇ ਡੋਗਤੀ ਝਾੜ ਤੇ,
 ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਮੇਰੇ ਕੰਡਿਆਂ ਨੇ ਪਾੜਤੇ,
 ਬਾਵਾ ਜੀ ਜਬਾ ਸੰਮ੍ਹਾਲੇ ਅੱਗੋਂ ਮੈਂ ਤਾੜਤੇ,
 ਮਾਰਿਆ ਮੈਂ ਪੈਰੋਂ ਲਾਹਕੇ ਸੰਤ ਦੇ ਖੱਲਾ ਵੇ,
 ਸਾਧਾਂ ਨੱਕ ਵੱਢਤੀ ਭੈਣ ਦੀ ਰਾਵਣ ਭਰਮੱਲਾ ਵੇ।

ਗਾਲਾਂ ਸੁਣ ਛੋਟੇ ਧੂਹਲੀ ਮਿਆਨੋਂ ਤਲਵਾਰ ਜੀ,
 ਜ਼ਾਲਮ ਨੇ ਮਾਰੀ ਮੇਰੇ ਨੱਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੀ।
 ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਵੱਢਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਉੱਤਰਗੀ ਪਾਰ ਜੀ।
 ਜਿਉਣਾ ਧਿਰਕਾਰ ਮੇਰਾ ਜੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀਰੋ ਵੇ।
 ਨਹੀਂ ਫੜ੍ਹ ਸਾਧ ਸਾਧਣੀ ਤਿਉਂ ਦੇ ਨੱਕ ਚੀਰੋ ਵੇ।

ਮੇਰਿਉ ਬਲਵੰਤ ਭਰਾਵੇ ਲਾ ਲਿਓ ਵਾਹਾਂ ਨੂੰ,
 ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਬੋਹੜੀ-ਬੋਹੜੀ ਉੱਚੀਆਂ ਕਰ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ।
 ਰਾਵਣ ਦੇ ਕੋਲੇ-ਖੜਕੇ ਮਾਰਦੀ ਧਾਹਾਂ ਨੂੰ।
 ਧਰਤੀ ਤੇ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿਉ ਮਾਰਕੇ ਭੱਲਾ ਵੇ,
 ਸਾਧਾਂ ਨੱਕ ਵੱਢਤੀ ਭੈਣ ਦੀ ਰਾਵਣ ਭਰਮੱਲਾ ਵੇ।

ਉੱਚੇ ਜੇ ਟੌਰੇ ਵਾਲਿਉ ਆਕੜ ਦੀਓ ਪੰਡੇ ਵੇ,
 ਐਹੋ ਜੀ ਲੈਕ ਭੈਣ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਭੰਡੇ ਵੇ।
 ਲੰਮੀ ਫਰਿਆਦ ਮੇਰੀ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਵੰਡੇ ਵੇ।
 ਬੋਡੇ ਸੰਗ ਜੰਮਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ ਦੁੱਖ ਭਰਨਾ ਵੇ,
 ਖੂਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਕੇ ਮਰਜੋ ਰਾਵਣ ਕੁੰਭਕਰਨਾ ਵੇ।

ਦੇ ਦਿਉ ਲੱਪ ਭਰਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕੜਮੀ ਨੂੰ ਘੋਲਕੇ,
 ਮਾਰਦੀ ਉੱਚੀਆਂ ਭੁੱਬਾਂ ਨੈਣੋਂ ਜਲ ਡੋਲਕੇ,
 ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੂਧੀ ਜਾਪੀ ਐਨੀ ਗੱਲ ਬੋਲਕੇ,

ਕੀਹਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਸਿਹਰੇ ਵਿਆਉਣੀ ਫੜਨਾ ਨਾ ਪੱਲਾ ਵੇ,
ਸਾਧਾਂ ਨੱਕ ਵੱਢਤੀ ਭੈਣ ਦੀ ਰਾਵਣ ਭਰਮੱਲਾ ਵੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰੋਂਦੇ ਲਛਮਣ ਰਾਮ ਜੀ, ਗਏ ਜਟਾਊ ਪਾਸ।
ਪਿਆ ਜਿਮੀਂ ਪਰ ਤੜਫਦਾ, ਨਹੀਂ ਜਿਉਣ ਦੀ ਆਸ।

ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ—13

ਰੋਂਦੇ ਰਾਮ ਤੇ ਲੱਖਣ, ਹਵਾ ਵਣਾਂ ਦੀ ਭੱਖਣ, ਸਾਰਾ ਛਾਣਤਾ ਦੱਖਣ,
ਸੀ ਜਟਾਊ ਫਟਿਆ ਪਿਆ, ਲੋਣੇਂ ਦੋ ਘੁਮਾਵਾਂ ਦਾ ਕਿਆਰਾ ਡੱਟਿਆ ਪਿਆ।
ਰੰਗ ਹੋ ਗਏ ਜ਼ਰਦ, ਲੱਗੀ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰਦ, ਝੱਲਿਆ ਜਾਵੇ ਨਾ ਦਰਦ,
ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਦਾ, ਸੁਆਮੀ ਬੇੜਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਪਾਪੀ ਦਾ।

ਚੱਕ ਜਾਨਕੀ ਨੂੰ ਚੋਰੀ, ਲਟਕਾਕੇ ਮੋਢੀਂ ਤੋਰੀ, ਦੱਸਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਸਟੋਰੀ,
ਦੇਹ ਢਲਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਾਵੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਵਗਿਆ।
ਭੱਲੇ ਭਾਲ ਦੇ ਕੁੱਦਣ, ਨੈਣ ਭਰੇ ਵੇ ਮੁੱਧਣ, ਝੱਲਿਆ ਜਾਵੇ ਨਾ ਰੁੱਦਣ,
ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਲਾਪੀ ਦਾ, ਸੁਆਮੀ ਬੇੜਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਪਾਪੀ ਦਾ।

ਸੁੱਕਾ ਜਾਵੇ ਨਾ ਉੱਜੜ, ਮਾਸ ਖਾਜਾਂ ਵੱਢ-ਵੱਢ, ਉੱਡ ਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗੱਡ,
ਤੇ ਪੰਜੇ ਜੇ ਤੇਜ਼ ਮੈਂ, ਲਹੂ ਨਾਲ ਕਰਤਾ ਪਲਾਟ ਰੇਜ਼ ਮੈਂ।
ਮਾਰੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੜ੍ਹਕ, ਸਾਰੀ ਕੱਢਤੀ ਰੜਕ, ਸੁਣਿਆਂ ਦੂਰੋਂ ਤੋਂ ਖੜਕ,
ਸੀ ਹਮਾਰੀ ਥਾਪੀ ਦਾ, ਸੁਆਮੀ ਬੇੜਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਪਾਪੀ ਦਾ।

ਮੈਂ ਖਭੋਤੀ ਤਿੱਖੀ ਚੁੰਝ, ਗਿਆ ਸੀ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਖੁੰਝ, ਤੇ ਬਣਾਤਾ ਕੁੱਟ ਮੁੰਜ,
ਸੀ ਪਖੰਡੀ ਰੋਣ ਨੂੰ, ਸਾਰੀ ਹਿੱਕ ਪਾੜ੍ਹਤੀ ਬਚਾ ਗਿਆ ਧੌਣ ਨੂੰ।
ਚੱਲਿਆ ਬਦਨਾਮੀ ਖੱਟ, ਪਾੜਤੇ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਪੱਟ, ਦੂਰੋਂ ਮਾਰਕੇ ਝੱਪਟ,
ਸੋ ਗਜਾਂ ਤੇ ਜਾਪੀ ਦਾ, ਸੁਆਮੀ ਬੇੜਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਪਾਪੀ ਦਾ।

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਹ ਉਡਾਈ, ਖੜ੍ਹਾ ਫੇਰਦਾ ਦੁਹਾਈ, ਨੰਗੀ ਬਰਛੀ ਘੁਕਾਈ,
ਲੱਗੀ ਮੇਰੇ ਫੰਗ ਤੇ, ਫੰਗ ਤੋਂ ਤਿਲਕ ਵੱਜੀ ਸੱਜੀ ਟੰਗ ਤੇ।
ਮਰ ਜਾਣਾ ਕੀ ਚਰਜ, ਲਾਹਤਾ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਫਰਜ਼, ਵਛਾਦਾਰਾਂ 'ਚ ਦਰਜ,
ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਠਾਪੀ ਦਾ, ਸੁਆਮੀ ਬੇੜਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਪਾਪੀ ਦਾ।

ਰਾਮ ਫੜਕੇ ਉਠਾਵੇ, ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮੀ ਜਾਵੇ, ਜਿੰਦ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਵੇ,
ਕੀ ਬਚਾਕੇ ਰੱਖਣੀ, ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ ਪਰਿੰਦੇ ਦੱਖਣੀ।
ਫੇਰ ਠਾਕੀ ਗਈ ਜੁਬਾਨ, ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਤੋਂ ਦੀ ਜਾਨ, ਝੱਲੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨੁਕਸਾਨ,
ਆਪ ਦੇ ਮਿਲਾਪੀ ਦਾ, ਸੁਆਮੀ ਬੇੜਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਪਾਪੀ ਦਾ।

ਸੀ ਜਟਾਊ ਲਾਹਤੇ ਪਤੇ, ਪਏ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਸਤੇ, ਮਿਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜੇ,
ਵਹਾਂ ਜਾ ਲੜਨਗੇ, 'ਬਾਬੂ' ਦੀ ਰਮੈਣ ਬਣੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਗੇ।
ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਸਤਾਏ ਸਾਧ, ਮਾਰ ਮਿਟਜੂ ਫਸਾਦ, ਸਾਰਾ ਆਜੂਗਾ ਸਵਾਦ।
ਜੀ ਛਪਾਈ ਕਾਪੀ ਦਾ, ਸੁਆਮੀ ਬੇੜਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਪਾਪੀ ਦਾ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰੁਦਨ ਕਰੇ ਬਹਿ ਰਾਮ ਜੀ, ਲਵੇ ਪਲਕ ਨਾ ਟੇਕ।
ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਜਹਾਨ ਤੇ, ਸੀਤਾ ਵਰਗੀ ਏਕ।

ਤਰਜਮਾ—14

ਜਦੋਂ ਕੁਟੀ 'ਚ ਦਿਸੀ ਨਾ ਰਾਣੀ, ਚੱਕਲੀ ਮਕਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ,
ਹੇਠੋਂ ਧਰਤੀ ਨਿੱਕਲਗੀ ਜਾਣੀ, ਪੱਟੇ ਗਏ ਜਹਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ।
ਕਰੇ ਭੋਜਨ ਚਰਣ ਨੂੰ ਧੋਣੀ, ਹਾਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਲਛਮਣਾਂ,
ਆਗਿਆਕਾਰ ਨਾ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣੀ, ਸੀਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਛਮਣਾਂ।

ਹੱਥ ਪੱਤ ਕਚਨਾਰਾਂ ਜੇਹੇ, ਉਂਗਲਾਂ ਰਵਾਂ ਜਿਉਂ ਫਲੀਆਂ,
ਗੋਰੀ ਪਿੰਜਣੀ ਚਿੰਬੜਗੇ ਲੇਹੇ, ਤਲੀਆਂ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਲੀਆਂ।
ਕੰਨ ਸਿੰਪੀਆਂ ਇੰਦਰ ਦੀ ਰੋਹਣੀ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣੀ ਪਾਣ ਲਛਮਣਾਂ,
ਆਗਿਆਕਾਰ ਨਾ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣੀ, ਸੀਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਛਮਣਾਂ।

ਅਲੀਪੁਰ ਦੇ ਅਨਾਰਾਂ ਵਰਗੇ, ਜੁੜਮੇਂ ਸਫੈਦ ਦੰਦ ਜੀ,
ਨੂੰਰੀ ਵਗਦੀ ਗਰਦ ਨਾਲ ਭਰਗੇ, ਔਖੀ ਹੋ ਨਬੇੜੇ ਪੰਥ ਜੀ।
ਹੱਸ ਰੋਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹਸਾਏ ਮੋਹਣੀ, ਕੋਇਲ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਲਛਮਣਾਂ,
ਆਗਿਆਕਾਰ ਨਾ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣੀ, ਸੀਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਛਮਣਾਂ।

ਨੌਕ ਤਿਲਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਕਮਾਂ, ਧਾਰ ਜਾਣੀਂ ਤਲਵਾਰ ਦੀ,
ਵਾਂਗ ਝਿਜਣ ਵਲਾਵੇਂ ਪੈਂਦੇ ਲੱਕਮਾਂ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਝੱਖ ਮਾਰਦੀ।
ਸੋਹੇ ਹੰਸਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਖੜੋਣੀ, ਸੇਹਲੀਆਂ ਕਮਾਨ ਲਛਮਣਾਂ,
ਆਗਿਆਕਾਰ ਨਾ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣੀ, ਸੀਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਛਮਣਾਂ।

ਸੀਸ ਗੋਲ ਜਿਆ ਲਲੇਰਿਉ ਛੋਟਾ, ਕੂੰਜ ਤੋਂ ਉਧਾਰਾ ਗਲ ਲਿਆ,
ਪਹਿਨੇ ਰੇਸ਼ਮ ਲੱਗਿਆ ਵਿਆ ਗੋਟਾ, ਲੀਰਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਲੇ ਵਲ ਲਿਆ।
ਅੱਖ ਸ਼ਰਬਤੀ ਹਰਨ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ, ਕੱਢ ਲੈਗੀ ਜਾਨ ਲਛਮਣਾਂ,
ਆਗਿਆਕਾਰ ਨਾ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣੀ, ਸੀਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਛਮਣਾਂ।

ਕੇਸ ਪੱਟ ਦੇ ਲੱਛੇ ਤੋਂ ਕੂਲੇ, ਕਹਿਣਗੇ ਲੰਕੇਸ਼ ਲੈ ਗਿਆ,
ਉੱਡ ਜਾਣਗੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਰੂਲੇ, ਮੇਰੇ ਭਾਅ ਹਨੇਰ ਪੈ ਗਿਆ।
'ਬਾਬੂ' ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰੋਣ ਤੋਂ ਬੋਹਣੀ, ਔਰਤ ਰਕਾਨ ਲਛਮਣਾਂ,
ਆਗਿਆਕਾਰ ਨਾ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣੀ, ਸੀਤਾ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਛਮਣਾਂ।

ਬੈਠ—15

ਵੜੇ ਰਾਮ ਅੰਧੇਰੜੀ ਕੋਠੜੀ ਮੇਂ, ਹੱਥ ਮਾਰਦਾ ਗੜਵੀਆਂ, ਮੱਘੀਆਂ ਨੂੰ।
ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰੇ ਬਗੀਚਿਆਂ ਮੇਂ, ਸੀਤਾ ਛੇੜਗੀ ਚੱਲਦੀਆਂ ਬੱਘੀਆਂ ਨੂੰ।
ਕੋਈ ਕਰ ਗਿਆ ਜੁਲਮ ਲੰਕੇਸ਼ ਵਰਗਾ, ਲੈ ਗਿਆ ਸਾਧਣੀ ਮਾਰਕੇ ਠੱਗੀਆਂ ਨੂੰ।
ਕਿਤੇ ਸੁਤਰ, ਤਰੰਗ ਦੀ ਪੈੜ ਹੈ ਨਾ, ਸਿੱਟ ਪਿੱਠ ਤੇ ਲਾ ਗਿਆ ਡੱਗੀਆਂ ਨੂੰ।
ਲੜੀ ਹਾਰ ਦੀ ਬਟਨ ਜੰਜੀਰੀਆਂ ਦੇ, ਜਾਂਦੀ ਗੋਰਗੀ ਫੁੱਲ ਦੇ ਸੱਗੀਆਂ ਨੂੰ।
ਮੋਤੀ ਨੱਥ ਦੇ ਝੁਮਕੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜੀ, ਪਹਿਨੇ ਝੁਮਰਾਂ ਜੁਲਜੁਲਾਂ ਦੱਗੀਆਂ ਨੂੰ।
ਛਾਪਾਂ ਆਰਸੀ ਚੂੜੀਆਂ ਕੋਕਰੂ ਜੇ, ਕਿਤੇ ਗੋਰਗੀ ਝਾਂਜਰਾਂ ਬੱਗੀਆਂ ਨੂੰ।
ਕਿਤੇ ਝਾੜ੍ਹਤੇ ਫੁੱਲ ਪ੍ਰਾਂਦੀਆਂ ਦੇ, ਲੀਰ ਲਟਕਦੀ ਪਾੜਗੀ ਝੱਗੀਆਂ ਨੂੰ।
ਪੁੱਛੇ ਰਾਮ ਦਰਖਤ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ, ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੂੰ।
'ਰਜਬਲੀ ਖਾਂ' ਸੜਨਗੇ ਦੋਜਖਾਂ ਮੇਂ, ਲਾਉਂਦੇ ਪਾੜ ਚੁਰਾਂਵਦੇ ਢੱਗੀਆਂ ਨੂੰ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਪੁੱਛਦੇ ਆ ਸੁਗਰੀਵ ਨੂੰ, ਰੋਂਦੇ ਜ਼ੋਰੇ ਜ਼ੋਰ।
ਲੈ ਗਿਆ ਸਾਡੀ ਸਾਧਣੀ, ਐਸ ਤਰਫ਼ ਨੂੰ ਚੋਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—16

ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਬੈਠਾ ਆਦਮੀ ਪਹਾੜ ਤੇ,
ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਰੰਗੀਂ ਵੱਸਦੇ ਉਜਾੜ ਤੇ।
ਭੱਲ ਮੁਟਿਆਰ ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਲਾਂ ਦੀ,
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

ਜਾਣੀਂ ਤਸਵੀਰ ਮੇਨਕਾਂ ਦੀ ਲਾਹੀ ਐ,
ਲੰਮੀ ਧੌਣ ਜਾਣੀਂ ਕੱਚ ਦੀ ਸੁਰਾਹੀ ਐ।
ਪਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸ਼ਕਲ ਕਮਾਲਾਂ ਦੀ,
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

ਪੈਗੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਜਨਾਬ ਦੇ,
ਮਸਤਕ ਦਗ਼ੀ ਵਾਂਗਰਾਂ ਮਹਿਤਾਬ ਦੇ।
ਕਾਲੀ ਘਟਾ ਵਰਗੀ ਸਿਆਹੀ ਵਾਲਾਂ ਦੀ,
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਨਾ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿੱਸਰੀ,
ਬੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸ਼ਹਿਤੂਤੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨ ਮਿਸਰੀ।
ਗੋਰਾ ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਦਮਕਾਰ ਲਾਲਾਂ ਦੀ,
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

ਦੱਸ ਰੂਹਾਂ ਕਿਹੜਿਆਂ ਵਣਾਂ 'ਚ ਛਿਪੀਆਂ,
ਟੇਢੀ ਸੋਲ੍ਹੀ ਲਾਲੀਆਂ ਕੰਨਾਂ ਥਾਂ ਸਿੱਪੀਆਂ।
ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਚਮਕ ਰੌਸ਼ਨੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ,
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

ਬੂਲੇ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ 'ਚ ਕਪਾਹੀ ਛਿੱਟੀਆਂ,
ਤਿੱਖਾ ਨੱਕ ਸੋਹਣਾਂ ਦੰਦਰਾਲਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ।
ਹੱਥੀਂ ਨਰਮਾਈ ਰੋਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲਾਂ ਦੀ।
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

ਰੰਗੀ ਘਰ ਵੱਸਦਾ ਬਣਾਤਾ ਡੇਰਾ ਹੈ,
ਛੋਟਾ ਸੀਸ ਮਾਲਾਬਾਰ ਦਾ ਲਲੇਰਾ ਹੈ,
ਸਰਖਾਬ ਵਰਗੀ ਮਟਕ ਚਾਲਾਂ ਦੀ।
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

ਤਾਹੀਂ ਪੁੱਛਾਂ ਆਪਕਾ ਮਕਾਨ ਰਾਹਾਂ ਤੇ,
ਬਾਹਾਂ ਮਖ਼ਮਲ ਜਿਉਂ ਲਪੇਟੀ ਬਾਹਾਂ ਤੇ।
ਪਤਲਾ ਜਿਆ ਲੱਕ ਸ਼ੇਰਨੀ ਬੰਗਾਲਾਂ ਦੀ,
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

ਸਟਰੇਟ ਲੈਂਗ ਜਿਉਂ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇਲਿਆਂ ਦੇ,
ਲੈਗੇ ਕੋਈ ਰਾਖਸ਼ ਉਠਾਕੇ ਬੇਲਿਆਂ ਦੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਬੇੜੀ ਬੈਠਗੀ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੀ,
ਕਿਤੇ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਸਾਧਣੀ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੀ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਕੱਢਦੇ ਫਿਰਦੇ ਪੈੜ ਨੂੰ, ਫਿਰਨ ਉਜਾੜਾਂ ਬੀਚ।
ਦੱਸ ਪਾਤੀ ਸੁਗਰੀਵ ਨੇ, ਲੈ ਗਿਆ ਰਾਵਣ ਨੀਚ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—17

ਨੈਣ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਵੇ ਨੀਰ ਦੇ,
ਸਿਆਣੇ ਸੁਗਰੀਵ ਨੇ ਵਹਾਲੇ ਧੀਰ ਦੇ।
ਥਾਪੀ ਦੇ ਬਹਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਦੇ,
ਰੋਂਦੀ ਜਾਵੇ ਚੱਕੀ ਵੀ ਗੰਧਾੜੇ ਰੋਣ ਦੇ।

ਗੁਜ਼ਰੇ ਦਿਹਾੜੇ ਗੱਲ ਰਹਿਦੀ ਯਾਦ ਨੀ,
ਉਹੋ ਬੋਝੀ ਹੋਊਗੀ ਫਕੀਰੋ ਸਾਧਨੀ
ਘੱਤੀ ਗਿਆ ਵਹੀਰ ਜਿਉਂ ਵਰੋਲੇ ਪੈਣ ਦੇ,
ਰੋਂਦੀ ਜਾਵੇ ਚੱਕੀ ਵੀ ਗੰਧਾੜੇ ਰੋਣ ਦੇ।

ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਐਸੀ ਨਾ ਜ਼ਨਾਨੀ ਲੱਭਦੀ,
ਹੀਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪੁੰਹ ਦੀ ਚਿਲਕੋਰ ਵੱਜਦੀ।
ਕੂੰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈਂਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਪੈਣ ਦੇ,
ਰੋਂਦੀ ਜਾਵੇ ਚੱਕੀ ਵੀ ਗੰਧਾੜੇ ਰੋਣ ਦੇ।

ਸਬਜ਼ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪਰੀ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਐ,
ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਸੰਤੋ ਕਿਸੇ ਦੀ 'ਹੋਣੀ' ਐ।
ਕੰਮ ਕੀ ਸੀ ਕੱਲੀ ਦੇ ਵਣਾਂ 'ਚ ਭੋਣ ਦੇ,
ਰੋਂਦੀ ਜਾਵੇ ਚੱਕੀ ਵੀ ਗੰਧਾੜੇ ਰੋਣ ਦੇ।

ਉਹਨਾਂ ਮਾੜੇ-ਧੀੜੇ ਦੇ ਭਰਾਵੇ ਲੈਣ ਦਾ,
ਨਾਲੇ ਚੱਕਿਆ ਹੋਣਾ ਨੱਕ-ਵੱਢੀ ਭੈਣ ਦਾ।
ਘਰੋਂ ਖਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਅਕਲ ਕੌਣ ਦੇ,
ਰੋਂਦੀ ਜਾਵੇ ਚੱਕੀ ਵੀ ਗੰਧਾੜੇ ਰੋਣ ਦੇ।

ਰੱਜਦਾ ਨਾ ਠੇਠਰ ਰੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀ,
ਆਹਾ ਹੀਰੇ ਹਰਨ ਦੀ ਅਖੀਰੀ ਛਾਲ ਜੀ।
ਸਾਰੇ ਸੁਆਦ ਲੈ ਲੂ ਰਾਣੀਆਂ ਚਰੋਣ ਦੇ,
ਰੋਂਦੀ ਜਾਵੇ ਚੱਕੀ ਵੀ ਗੰਧਾੜੇ ਰੋਣ ਦੇ।

ਕੱਠੇ ਹੋ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਯੱਕੇ ਤੇ ਭੱਥੂ ਜੇ,
ਫੇਰ ਵੇਖੀ ਜਾਊਗੀ ਜਨਾਨੀ ਦੱਬੂ ਜੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਮਾੜੀਆਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਢੋਣ ਦੇ,
ਰੋਂਦੀ ਜਾਵੇ ਚੱਕੀ ਵੀ ਗੰਧਾੜੇ ਰੋਣ ਦੇ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਰੁਲਗੇ ਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਮੇਂ, ਦੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੂਰ।
ਫੇਰ ਵੰਗਾਰੇ ਰਾਮ ਨੇ, ਬਾਂਦਰ ਗੀਛ ਲੰਗੂਰ।
ਪੋਣ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬੋਲਦੇ, ਪਾਸ ਬਲਾ ਕੇ ਰਾਮ।
ਜਨਕ ਸੁਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ, ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਮ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—18

ਇੱਕ ਦਿਨ ਲਾਇਆ ਦਰਬਾਰ ਰਾਮ ਨੇ,
ਹਨੂੰਮਾਨ ਜੁਆਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸ਼ਾਮ ਨੇ।
ਬਾਈ ਕੋਹ ਸਮੁੰਦਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਜਾ,
ਪਤਾ ਪਟਰਾਣੀ ਦਾ ਲਿਆਏ ਪਾਰ ਜਾ।

ਛੇਤੀ ਦੇ ਲਿਆਏ ਖਬਰ ਰਕਾਨ ਕੀ,
ਰੋਂਦੀ ਮਰ ਜਾਵੇ ਨਾ ਵਿਚਾਰੀ ਜਾਨਕੀ।
ਪਾਪੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸੁਰਖਾਬ ਢਾਹ ਲਿਆ,
ਜਾਹ ਉਏਉਹਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲਿਆ।

ਰੋਜ ਹੋਊ ਵੱਜਦੀ ਕਪਾਹ ਨੂੰ ਝੱਮਣੀਂ,
ਧੀਰਜ ਬੰਨ੍ਹਾਕੇ ਜਾ ਹਟਾਏ ਕੰਮਣੀਂ।
ਇਤਨੀ ਬਤਾਈਂ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਤੂੰ,
ਰੋਂਦਾ ਫਿਰਾਂ ਜਿੰਦੇ ਦੀ ਉਠਾਲੀ ਝੱਲੋਂ ਤੂੰ।

ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ,
ਜੰਗਲੀ ਜਨੌਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ।
ਸੁਗਰੀਵ ਅੰਗਦ, ਸਹਿਜਾਦਾ ਦੱਖਣੀ,
ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਜਿੰਦ ਨਾ ਲਕੇ ਕੇ ਰੱਖਣੀ।

ਭੁੱਖ ਲਹਿਜੇ ਵੇਖਕੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਜੀ,
ਬਾਂਦਰਾਂ ਤੇ ਹਨੂੰਮਾਨ ਦੀ ਕਮਾਨ ਜੀ।
ਕੀ ਅੰਤ ਮੇਰਿਆਂ ਦਲੇਰ ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ,
ਜਾਮਾਵੰਤ ਜੁਆਨ ਸਰਦਾਰ ਰਿਛਾਂ ਦਾ।

ਨਲ-ਨੀਲ ਖਰਚ ਅਕਲ ਕੁੱਲ ਨੂੰ,
ਬਾਈ ਕੋਹ ਸਮੁੰਦਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਪੁੱਲ ਨੂੰ।
ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਬਰਿਜ ਬੱਝ ਜੂ।
ਐਸ ਪਾਸੇ ਜੰਗ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵੱਜ ਜੂ।

ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਰੱਖਿਆ ਕੁੱਖ 'ਚ ਕੁਸ਼ਲਿਆ,
ਜੇ ਮੈਂ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੱਲਿਆ।
ਗੋਦ 'ਚ ਖਿਡਾਇਆ ਲੱਖਣ ਸੁਮਿੰਤਰਾਂ,
ਮੁੜਨੇ ਪਿਛਾੜੀ ਨਾ ਕੇਹਰ ਚਿੱਤਰਾਂ।

ਚੜ੍ਹਦੀ ਗਾ ਨਾਲ ਬਾਂਦਰਾਂ ਲੰਗੂਰਾਂ ਦੇ,
ਮਾਰਨਗੇ ਪੰਜੇ ਵਾਂਗਰਾਂ ਜੰਮੂਰਾਂ ਦੇ।
'ਰਜਬਲੀ ਖਾਨ' ਤਾਂ ਸਵਾਦ ਜਿਊਣੇ ਦਾ,
ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਧਾਰ ਕਰ ਦਿਆਂ ਜ਼ਜ਼ੀਰਾ ਸਿਊਨੇ ਦਾ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਹੁਕਮ ਦੀਆ ਰਘੁਬੀਰ ਨੇ, ਗਿਆ ਸਮੁੰਦਰ ਚੀਰ।
ਪੁੱਛਕੇ ਤੇ ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਜੀ, ਧਰੇ ਜਾਨਕੀ ਧੀਰ।
ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗ ਗਈ, ਕਹੇ ਹਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ।
ਆਗਿਆ ਦੇ ਇਸ ਬਾਗ 'ਚੋਂ, ਪੇਟ ਭਰਾਂ ਫਲ ਤੋੜ।

ਤਰਜ਼—19

ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੂੰ ਬੜੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗ ਗਈ, ਜਾਨਕੀ ਤੋਂ ਲੈ ਲੀ ਆਗਿਆ,
ਬੜੇ ਮਾਰਦਾ ਗਲਾਚੇ ਮੂੰਹੋਂ ਝੱਗ ਗਈ, ਵਾਫਰ ਵਰੂਟ ਥਿਆ ਗਿਆ।

ਬਾਗੋਂ ਪੱਕੇ ਵੇ ਸੰਗਤਰੇ ਪਾਲੇ, ਪਾਤੇ ਜਰਕਾਟੇ ਫਾੜੀ ਦੇ,
ਮੇਵੇ ਡੇਗਕੇ ਮਰੋੜ-ਤੋੜ ਡਾਲੇ, ਖਿੰਡਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੇ।

ਅੰਬ ਚੂਸਲੇ ਉਤਾਰ ਪਿਉਦੀ, ਤੋੜੀਆਂ ਲੁਕਾਟ ਜਾਮਣਾਂ,
ਗਲਗਲ ਨਾ ਬ੍ਰਿਛ ਤੇ ਮਿਉਂਦੀ, ਰਸਿਆ ਅਨਾਰ ਖਾਮਣਾਂ,
ਝੰਬੇ ਬਾਂਦਰ ਮਾਲਟੇ ਬਾਹਲੇ, ਮਿੱਠੇ ਅਮਰੂਦ ਪਾੜੀ ਦੇ,
ਮੇਵੇ ਡੇਗਕੇ ਮਰੋੜ-ਤੋੜ ਡਾਲੇ, ਖਿੰਡਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੇ।

ਖਾ ਗਿਆ ਝੱਬਕੇ ਅੰਗੂਰ ਗੁੱਛੇ ਵੇਲੋਂ, ਧਰ ਕੇ ਜਿਮੀਂ ਤੇ ਖੱਜੀਆਂ,
ਦੁੱਧ ਪੀ ਗਿਆ ਲਲੋਰ ਨਰੇਲੋਂ, ਲੰਮੀਆਂ ਬਰਾਚਾਂ ਭੱਜੀਆਂ।
ਫੜ ਫਾਲਸੇ ਅਨਾਨਾਸ ਗਾਲੇ, ਖਿੱਚਲੇ ਫਰੂਟ ਤਾੜੀ ਦੇ,
ਮੇਵੇ ਡੇਗਕੇ ਮਰੋੜ-ਤੋੜ ਡਾਲੇ, ਖਿੰਡਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੇ।

ਆਇਆ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਜਨਾਵਰ ਲਾਹਮੋਂ, ਚਾਕਰ ਹਟੋਂਦੇ ਥੱਕ ਗਏ,
ਸਾਰੇ ਸੂਤਲੇ ਬਦਾਮ ਬਦਾਮੋਂ, ਨਿਵਜੇ ਅਖਰੋਟ ਫੱਕ ਗਏ।
ਫਗਵਾੜਿਆਂ ਦੇ ਭਰੇ ਪਏ ਖਾਲੇ, ਕਾਕੜੇ ਬਬੇਰੇ ਝਾੜੀ ਦੇ,
ਮੇਵੇ ਡੇਗਕੇ ਮਰੋੜ-ਤੋੜ ਡਾਲੇ, ਖਿੰਡਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੇ।

ਕੋਲੇ ਸੇਬ ਤੇ ਅਲੂਚੇ ਗੋਹਲਾਂ, ਆਗਿਆ ਤੂਫਾਨ ਦਾਖਾਂ ਨੂੰ,
ਲੱਗਿਆ ਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਉਡਾਈਆਂ ਕੋਲਾਂ, ਮਾਰਿਆਂ ਹਲੂਣਾਂ ਨਾਖਾਂ ਨੂੰ।
ਭੰਨ ਖੱਟੀਆਂ ਲਗਾਤੇ ਟਾਲੇ, ਫਿਰੇ ਉੱਪਰ ਪਹਾੜੀ ਦੇ।
ਮੇਵੇ ਡੇਗਕੇ ਮਰੋੜ-ਤੋੜ ਡਾਲੇ, ਖਿੰਡਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੇ।

ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵੇਖੇ, ਸਾਹੋ ਕੇ ਹਮਾਰੇ ਘਰ ਜੀ,
ਮਾੜੀ ਮੱਲਕੇ ਬੰਬੀਹਾ ਸੇਖੇ, ਸਿਵੀਆਂ, ਸਮਾਲਸਰ ਜੀ,
ਚੀਦਾ, ਬਾਂਦਰ, ਬੁਰਜ, ਠੱਠੀ ਨਾਲੇ, 'ਬਾਬੂ' ਕੋਲੇ ਬਹਗਾੜੀ ਦੇ,
ਮੇਵੇ ਡੇਗਕੇ ਮਰੋੜ-ਤੋੜ ਡਾਲੇ, ਖਿੰਡਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੇ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਬਾਂਦਰ ਮਾਰੇ ਨਹੁੰਦਰਾਂ, ਵੱਢਦਾ ਫਿਰੇ ਘਰੂਟ।
ਢੇਰ ਲਗਾਤੇ ਬਾਗ ਮੇਂ, ਅਣਪੱਕ ਤੋੜ ਫਰੂਟ।

ਰਾਜਾ ਸੌਂ ਗਿਆ ਤਾਣ ਗਲੀਚੇ, ਕੇਰਾਂ ਉੱਤਰ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਨੀਚੇ,
ਤੇਰੇ ਪੱਟਤੇ ਬਾਗ ਬਗੀਚੇ, ਵਿਹਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਬੂਜਨਾ,
ਜਿਹੜੇ ਰੁੱਖ ਪਰ ਚੜ੍ਹਜੇ, ਛੱਡਦਾ ਨਾਮ ਨਮੂਜ ਨਾ।
ਪੱਟੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਖੱਜੀਆਂ,
ਟਾਹਣੀਆਂ ਦਸ ਦਸ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਭੱਜੀਆਂ,
ਗਲਗਲਾਂ ਆਣ ਜਿਮੀਂ ਤੇ ਵੱਜੀਆਂ, ਝੜਕ ਬਥੇਰਾ ਰੋਕਦੇ,
ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਪੱਟ ਗਿਆ ਬਾਂਦਰ ਬਾਗ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ।

ਜਰੜ-ਜਰੜ ਜੋਕਾਤੇ ਹੋਏ ਸੇਬ ਨਰੰਗੀ ਟੇਡੇ ਆਣ ਨਸੂੜੇ ਤੋੜਤੇ।
ਪਲ ਵਿੱਚ ਜੜੋਂ ਉਖੇੜ ਖੋਪੇ, ਹੋਪੇ,
ਦੋਵੇਂ ਮਾਲੀ-ਮਾਲਣ ਰੋਪੇ, ਤੀਰ ਕਮਾਣਾਂ ਝੋਕ ਦੇ,
ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਪੱਟ ਗਿਆ, ਬਾਂਦਰ ਬਾਗ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ।

ਰਾਜਾ ਬਾਂਦਰ ਪੈ ਗਿਆ ਖਿਲਮੇਂ, ਪੇਂਦੂ ਬੇਰ ਅੰਜੀਰਾਂ ਮਿਲਮੇਂ,
ਮੇਰੇ ਉੱਠਣ ਭਮੁਕੇ ਦਿਲ ਮੇਂ, ਉਸਨੂੰ ਕੌਣ ਉਲ੍ਹਾਮਾ ਦੇ,
ਲਾ ਲਾ ਗੀੜਾਂ ਛਾਂਗੇ, ਜਿਤਨੇ ਬਿਛ ਬਦਾਮਾਂ ਦੇ।
ਹਰੜ ਲੁਕਾਟ ਬੁਖਾਰਾ ਆਲੂ, ਬੱਗੂ-ਗੋਸ਼ੇ ਭੰਨ ਕੇ ਸਾਹਲੂ,
ਸਾਨੂੰ ਘੂਰ ਘੂਰ ਕੇ ਭਾਲੂ, ਹਿੱਕ 'ਚ ਗੁਲੇਲਾਂ ਠੋਕਦੇ,
ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਪੱਟ ਗਿਆ ਬਾਂਦਰ, ਬਾਗ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ।

ਪਾਤਾ ਗੁਲਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਖਰੂਦ ਐ, ਕਰੜਾ ਬੱਜਰ ਵਾਂਗ ਵਜੂਦ ਐ,
ਕੱਢਤੇ ਜੜੋਂ ਅਨਾਰ ਮਰੂਦ ਐ, ਪੱਟਤੇ ਕੁੱਲ ਕਚਨਾਰ ਜੇ।
ਪੰਦਰਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਗਜ਼ ਦੀ ਖੜਾ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰ ਜੇ।
ਭੰਨ ਚਕੋਤਰੇ ਨੇਬੂ ਕੇਲੇ, ਪੱਟਕੇ ਵੇਲ ਅੰਗੂਰਾਂ ਖੇਲੇ,
ਬੈਠਕਾਂ ਕੱਢਦਾ ਤੇ ਡੰਡ ਪੇਲੇ, ਅੱਗਿਉਂ ਸਖਤ ਸਲੋਕ ਦੇ।
ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਪੱਟ ਗਿਆ ਬਾਂਦਰ, ਬਾਗ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ।

ਮਾਲੀ ਰੋ ਰੋ ਕਰਦਾ ਗੱਲਾਂ, ਪੱਟ-ਪੱਟ ਕੱਠੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਵੱਲਾਂ,
ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਾੜੂ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਔਲਾਂ, ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਟਿਡੇ, ਖੀਰੇ ਪਏ;
ਰੁਲਦੇ ਫਿਰਨ ਖਰੋਪੜ, ਤੋੜੇ ਸੁਰਖ ਮਤੀਰੇ ਪਏ।
ਪਲ ਨਾ ਇੱਕ ਥਾਂ ਟਿਕਕੇ ਬਹਿਦਾ, ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਹੁੜੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਪੈਂਦਾ,

‘ਬਾਬੂ’ ਉਹ ਨਾ ਮਗਰੋਂ ਲਹਿੰਦਾ, ਚਿੰਬੜਿਆ ਵਾਂਗੂੰ ਜ਼ੋਕ ਦੇ।
ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਪੱਟ ਗਿਆ ਬਾਂਦਰ ਬਾਗ਼ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਮੱਦ ਲਿਆ ਅੱਛਰੂ ਰੋਣ ਨੇ, ਵਾਜ਼ ਮਾਰਕੇ ਕੋਲ।
ਜਾਹ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਗੈਰ ਦੇ, ਬਾਗ਼ ਅਸ਼ੋਕੋਂ ਟੋਲ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—21

ਅੱਛਰੂ ਨੂੰ ਰੋਣ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰਲੀ,
ਰੱਜਦੇ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਲਊ ਖ਼ਬਰ ਬਾਹਰਲੀ।
ਮਾਲੀ ਜੀ ਹਟਾਵੇ ਨਾ ਹਟਾਇਆ ਹਟ ਗਿਆ,
ਜਾਹ ਉਏ ਸ਼ੇਰਾ ਬਾਂਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟ ਗਿਆ।

ਸ਼ਾਹੀ ਗਾਰਡਨ ਮੇਂ ਗਦਰ ਮੱਚਿਆ,
ਬੂਜਨੇ ਦਾ ਲਾਹਦੇ ਅਫ਼ਰੇਵਾਂ ਬੱਚਿਆ।
ਦੰਦੀਆਂ ਚਿੜ੍ਹਾਵੇ ਨਾ ਡਰਾਇਆ ਲੱਟ ਗਿਆ,
ਜਾਹ ਉਏ ਸ਼ੇਰਾ ਬਾਂਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟ ਗਿਆ।

ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਰਾਮ ਦਾ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਜਪਦਾ,
ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਪਲਾਂਟ ਟੱਪਦਾ।
ਮਾਰਦਾ ਟਪੂਸੀਆਂ ਸਮਾਨ ਨੱਟ ਗਿਆ,
ਜਾਹ ਉਏ ਸ਼ੇਰਾ ਬਾਂਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟ ਗਿਆ।

ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਪੱਟਕੇ ਕਿਆਰੇ ਭਰਤੇ,
ਮਟਰ ਟਮਾਟਰ ਵੀਰਾਨ ਕਰਤੇ,
ਤੋੜਤੇ ਬਤਾਊਂ ਨਾ ਕਿਨਾਰਾ ਵੱਟ ਗਿਆ,
ਜਾਹ ਉਏ ਸ਼ੇਰਾ ਬਾਂਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟ ਗਿਆ।

ਢੇਰ ਲਾਤਾ ਤੋੜ ਕੱਚਿਆਂ ਫਰੂਟਾਂ ਨੂੰ,
ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਰੋਕੇ ਵੱਢਦਾ ਘਰੂਟਾਂ ਨੂੰ।
ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਲੱਗਿਆ ਨਸੂੜਾ ਕੱਟ ਗਿਆ,
ਜਾਹ ਉਏ ਸ਼ੇਰਾ ਬਾਂਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟ ਗਿਆ।

ਰੰਗਰੇਟਾ ਉੱਪਰ ਲਿਟਾਤਾ ਰੂੜੀ ਦੇ,
ਵਿਹੜੇ ਤੀਕ ਪੈਂਦੇ ਗਏ ਅੜਾਟ ਚੂੜੀ ਦੇ,
ਦੋਵੇਂ ਨਾਸ਼ਾਂ ਨਹੁੰਦਰਾਂ ਚਲਾਕੇ ਛੱਟ ਗਿਆ,
ਜਾਹ ਉਏ ਸ਼ੇਰਾ ਬਾਂਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟ ਗਿਆ।

‘ਬਾਬੂ’ ਫਲ ਰਸੇ ਵੇ ਤਮਾਮ ਝਾੜੂ ਤੇ,
ਮਾਰੀ ਬੇਲਦਾਰਨੀ ਚਲਾਕੇ ਵਾੜ ਤੇ,
ਮਾਲਣ ਗਰੀਬਣੀ ਦੇ ਮਾਰ ਸੱਟ ਗਿਆ,
ਜਾਹ ਉਏ ਸ਼ੇਰਾ ਬਾਂਦਰ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟ ਗਿਆ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਉਹ ਫਰਜ਼ਦ ਲੰਕੇਸ਼ ਦਾ, ਬੜਾ ਬਹਾਦਰ ਜੁਆਨ।
ਮਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ, ਚੱਕਕੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—22

ਜਦੋਂ ਵਾਜ ਪਈ ਕੰਨ ‘ਚ ਪੁੱਤਰ ਕੇ,
ਚੱਕਲੀ ਕਮਾਨ ਮਹਿਲਾਂ ‘ਚੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ,
ਦਮ-ਦਮ ਮਾਰਦਾ ਜਿਮੀਂ ਤੇ ਅੱਡੀ ਗਿਆ,
ਅੱਛਰੂ ਦੇ ਬਾਂਦਰ ਘਰੂਟ ਵੱਢੀ ਗਿਆ।

ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਸਣ ਤੰਦੀਆਂ,
ਘੁਰ-ਘੁਰ ਕਰਕੇ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਦੰਦੀਆਂ।
ਲਾਲ ਆਨੇ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੰਗੂਰ ਟੱਢੀ ਗਿਆ,
ਅੱਛਰੂ ਦੇ ਬਾਂਦਰ ਘਰੂਟ ਵੱਢੀ ਗਿਆ।

ਚੌਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਉੱਤੋਂ ਦੀ ਟੱਪਕੇ,
ਗੱਭਰੂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਭਲਾਤੀ ਨੱਪਕੇ,
ਤਾੜ-ਤਾੜ ਮੁੱਖ ਤੇ ਚਪੇੜਾਂ ਛੱਡੀ ਗਿਆ,
ਅੱਛਰੂ ਦੇ ਬਾਂਦਰ ਘਰੂਟ ਵੱਢੀ ਗਿਆ।

ਸਾਰੀ ਸੱਤਿਆ ਖਿੱਚਲੀ ਮਰੋੜ ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ,
ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਚੱਕਕੇ ਉਤਾਹਾਂ ਨੂੰ,
ਜਰੜ-ਜਰੜ ਜਰਕੌਂਦਾ ਹੱਡੀ ਗਿਆ,
ਅੱਛਰੂ ਦੇ ਬਾਂਦਰ ਘਰੂਟ ਵੱਢੀ ਗਿਆ।

ਚੀਰਤਾ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਧਰ ਲੱਤ-ਲੱਤ ਤੇ,
 ਵਗੀ ਜਾਂਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਚੋਂ ਧਲਾਟੇ ਰੱਤ ਦੇ।
 ਤੇਜ ਪੰਜਾ ਹਿੱਕ ਤੇ ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਡੀ ਗਿਆ,
 ਅੱਛਰੂ ਦੇ ਬਾਂਦਰ ਘਰੂਟ ਵੱਢੀ ਗਿਆ।

ਲੀਰ-ਲੀਰ ਕਰਤਾ ਲੜਾਕਾ ਰਾਉਣ ਦਾ,
 ਮੈਲਾ ਰੱਜ ਪੀਤਾ ਸ਼ਾਹ-ਰਗਾਂ 'ਚੋਂ ਪੈਣ ਦਾ,
 ਮਾਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਬੈਠਕਾਂ ਦਲੇਰ ਕੱਢੀ ਗਿਆ,
 ਅੱਛਰੂ ਦੇ ਬਾਂਦਰ ਘਰੂਟ ਵੱਢੀ ਗਿਆ।

'ਬਾਬੂ' ਸ਼ੈਰੀ ਬਣੀ ਫ਼ਸਟ ਕਲਾਸ ਜੀ,
 ਬੈਠਾ ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ ਹੈ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਜੀ।
 ਅਲੀ ਸਰਦਾਰ ਖੇਡਣ ਕਬੱਡੀ ਗਿਆ,
 ਅੱਛਰੂ ਦੇ ਬਾਂਦਰ ਘਰੂਟ ਵੱਢੀ ਗਿਆ।

ਬੈਂਤ—23

ਮਰਿਆ ਪੁੱਤ ਦਮੋਦਰੀ ਰੋਣ ਡਹਿਰੀ, ਕਰਨਹਾਰ ਦਾ ਕਰੋ ਪੰਨਵਾਦ ਰੋਣਾਂ।
 ਤੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਦੀਪ ਸਵਰਨ ਦਾ ਜੀ, ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਔਲਾਦ ਰੋਣਾਂ।

ਪਾਲਣਹਾਰ ਦਤਾਰ ਬੇਅੰਤ ਕੋਲੋਂ, ਕੋਈ ਮੰਗਲੈ ਹੋਰ ਮੁਰਾਦ ਰੋਣਾਂ।
 ਚੜ੍ਹ ਗੁੱਡੀਆਂ ਭੋਣ ਅਕਾਸ਼ ਉੱਤੇ, ਘਟਣ ਲੱਗਜੋਂਗਾ ਏਂਦੂ ਬਾਦ ਰੋਣਾਂ।

ਪਤੀ ਸੁੱਤੀਆਂ ਕਲਾਂ ਜਗਾਲੀਆਂ ਤੂੰ, ਐਸੀ ਹੋਈ ਨਾ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਰੋਣਾਂ।
 ਦੱਸ ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਤੂੰ, ਨਵਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਾਉਣ ਅਨਾਦ ਰੋਣਾਂ।

ਲਿਆਇਆ ਚੱਕ ਗਰੀਬਣੀ ਸਾਧਣੀ ਨੂੰ, ਪਿੱਛੇ ਵਿਲਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਸਾਧ ਰੋਣਾਂ।
 ਕੂੰਜ ਵਾਂਗ ਵਖਰੈਣ ਕੁਰਲਾਂਵਦੀ ਐ, ਰੋਈ ਜਾਵੇ ਨਾ ਛਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰੋਣਾਂ।

ਧਾਹਾਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਰਸ਼ ਉੱਤੇ, ਰੱਬ ਦੁਖੀ ਦੀ ਸੁਣੇ ਫਰਿਆਦ ਰੋਣਾਂ।
 ਜਿਵੇਂ ਫਿਰੋ ਉਜਾੜਦਾ ਉੱਜੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਏਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ਆਪ ਬਰਬਾਦ ਰੋਣਾਂ।

ਕੱਢ ਲੈਣਗੇ ਲੁਕੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਜੀ, ਵੱਜਣ ਆਣ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਨਾਦ ਰੋਣਾਂ।
ਖਪ ਜਾਊਗਾ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਤੇਰਾ, ਏਥੇ ਪੈਣਗੇ ਸਖਤ ਫਸਾਦ ਰੋਣਾਂ।

ਦਸੇ ਸੀਸ ਤਲਵਾਰ ਸੇ ਲਾਹੁਣਗੇ ਜੀ, ਲੈ ਲੀਂ ਸੀਤਾ ਚੁਰਾਈ ਦਾ ਸੁਆਦ ਰੋਣਾਂ।
ਉਹਨੂੰ ਆਵਣੀ ਟੇਕ ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ ਕੀ, ਜੀਹਦਾ ਵੱਢ ਲਿਆ ਰਾਤ ਕਮਾਦ ਰੋਣਾਂ।

ਤੈਨੂੰ ਫੂਕਣਗੇ ਲੋਕ ਹਰੇਕ ਗਾਉਂਦੇ, ਤੇਰੀ ਬਣੂੰ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸਮਾਧ ਰੋਣਾਂ।
'ਬਾਬੂ' ਹੋਵੇ ਜਹਾਨ ਵਿੱਚ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਰੱਖਲੀਂ ਯਾਦ ਰੋਣਾਂ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਹਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਫੌਜ ਨੇ, ਪੁੱਛਦੇ ਰੋਣ ਵਜ਼ੀਰ।
ਕਿਹੜੀ ਮੌਤ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰੀਏ, ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ ਤਦਬੀਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—24

ਅੱਛਰੂ ਨੂੰ ਮਾਰਤਾ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਨੌਕ ਸੇ,
ਘੇਰਿਆ ਪਾ ਕੇ ਫੜਿਆ ਚਮਨ ਅਸ਼ੋਕ ਸੇ,
ਕਾੜ੍ਹ-ਕਾੜ੍ਹ ਬੋਲੇ ਕੰਮ ਕੀ ਡਰਨ ਦੇ।
ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਬਣਾਤੇ ਭਵਨ ਸਵਰਨ ਦੇ।

ਕਿਵੇਂ ਮਰੇਂ ਪੁੱਛਿਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ-ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ,
ਵਲੋਂ ਮੇਰੀ ਪੂਛ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਲੀਰਾਂ ਨੇ।
ਹਨੂੰ ਮਾਨ ਦੱਸਦਾ ਤਰੀਕੇ ਮਰਨ ਦੇ,
ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਬਣਾਤੇ ਭਵਨ ਸਵਰਨ ਦੇ।

ਫੂਕਕੇ ਤੇ ਗੁੱਡੀਆਂ ਘਕਾਦੂੰ ਗੋਲਿਆ,
ਟਾਕੀਆਂ ਵਲ੍ਹੇਟ ਤੇਲ 'ਚ ਡੁਬੋ ਲਿਆ,
ਲਾਤੀ ਅੱਗ ਸੀਖਣੀ ਘਸਾਕੇ ਫਰਨ ਦੇ,
ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਬਣਾਤੇ ਭਵਨ ਸਵਰਨ ਦੇ।

ਰਾਵਣ ਦੇ ਮੰਦਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੱਜਦੇ,
ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਾਂਗ ਚਿਲਕਾਰੇ ਵੱਜਦੇ।
ਗੋਲਡ ਦਗਣ ਜਿਉਂ ਭੁਪਾਲ ਕਰਨ ਦੇ,
ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਬਣਾਤੇ ਭਵਨ ਸਵਰਨ ਦੇ।

ਚੜ੍ਹਗੇ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆੜੇ ਛੂਕਦੇ,
ਕਿੰਗਰੇ ਤੇ ਜਾਲੀਆਂ ਕਲਸ ਛੂਕਦੇ।
ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਅਕਾਸ਼ੋਂ ਵਰ੍ਹਨ ਦੇ,
ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਬਣਾਤੇ ਭਵਨ ਸਵਰਨ ਦੇ।

ਪੂੰਏਂ ਨੇ ਝਲੂਈਆਂ ਕੰਧਾਂ ਹੋਈਆਂ ਕਾਲੀਆਂ,
ਪਲ ਵਿੱਚ ਖੰਗਰ ਬਣਾਕੇ ਢਾਹ ਲੀਆਂ।
ਚੰਦ ਜਿਉਂ ਬਲੋਕ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਗਰਨ ਦੇ,
ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਬਣਾਤੇ ਭਵਨ ਸਵਰਨ ਦੇ।

ਛੱਡਤੇ ਅਸੂਲ ਚੰਗੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ,
ਚੰਗੂ ਲੈ ਲੂ ਸੁਆਦ ਕਰਤੂਤ ਕੀਤੀ ਦੇ,
ਰਾਮ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਬਨਾਉਣੀ ਹਰਨ ਦੇ,
ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਬਣਾਤੇ ਭਵਨ ਸਵਰਨ ਦੇ।

ਪੁੱਛਕੇ ਤੇ ਹਾਲ ਮਾਤਾ ਸੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੇ,
ਮਾਰਦਾ ਛਲਾਂਗ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਤਪਿਆ ਵਿਆ ਸਰੀਰ ਠਰਨ ਦੇ,
ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਬਣਾਤੇ ਭਵਨ ਸਵਰਨ ਦੇ।

ਬੈਂਤ—25

ਅੰਗਦ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਸਫ਼ੀਰ ਬਣਕੇ, ਰੋਣ ਬੋਲਦਾ ਬੋਲ ਨਘੋਚ ਦਾ ਜੀ।
ਬਾਲੀ ਵੀਰ ਦੀ ਬਿੰਦ ਭਤੀਜ ਮੇਰਾ, ਰੰਜ ਕਰੀਂ ਨਾ ਗੱਲ-ਗਲੋਚ ਦਾ ਜੀ।

ਕਰੇ ਨੌਕਰੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ, ਜੂਠੇ ਦੇਜ਼ਕੇ ਫਿਰੇ ਖਰੋਚਦਾ ਜੀ।
ਜੀਹਨੇ ਵੱਢਿਆ ਬਾਪ ਦਾ ਕੰਦਲਾ ਜੀ, ਉਹਦੀ ਸੀਤਾ ਮੁੜਾਉਣੀ ਲੋਚਦਾ ਜੀ।

ਮੱਥਾ ਲੱਗਿਆ ਰੋਣ ਦੇ ਜੀਊਦਾ ਕਿਉਂ, ਕੋਈ ਬਾਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੋਚਦਾ ਜੀ।
ਮਰਜ਼ਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੈਰ, ਬੇਗੈਰਤਾ ਤੂੰ, ਗੱਲਾਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਮਾਰਕੇ ਪੋਚਦਾ ਜੀ।

ਜਾ ਕੇ ਲੱਖਣ, ਰਘੁਬੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਕੇ, ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਪੋਚਦਾ ਜੀ।
ਜੇ ਤੂੰ ਬਿੰਦ ਸਦਾਵਦਾ ਸੂਰਮੇ ਦੀ, ਉਹਦੀ ਇੱਕ ਤਲਵਾਰ ਤਾਂ ਬੋਚਦਾ ਜੀ।

ਆ ਕੇ ਮੱਛੀਆਂ ਟੋਲਦਾ ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਚੋਂ, ਫਿਰੋਂ ਮਾਸ ਮੁਰਦਾਰ ਦਾ ਨੋਚਦਾ ਜੀ।
'ਰੱਜਬਲੀ ਖਾਂ' ਡਰੋਂ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਤੋਂ, ਫੜੋਂ ਵੀਹਰ ਗਿਆ ਉਠ ਬਲੋਚ ਦਾ ਜੀ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਅੰਗਦ ਕਸੇ ਲੰਗੋਟ ਨੂੰ, ਰਾਖਸ਼ ਰਹਿਗੇ ਦੇਗ।
ਗਈ ਕਿਸੇ ਭਲਵਾਨ ਤੋਂ, ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਟੰਗ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ-26

ਰਾਮ ਦਾ ਲੰਕੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਵਿਆ ਦੱਸਕੇ,
ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਲੰਗੋਟ ਕੱਸ ਕੇ।
ਦੇਖਕੇ ਕਚਹਿਰੀ ਹੋ ਬਬੇਰਾ ਦੇਗ ਗਈ,
ਚੱਕੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਟੰਗ ਗਈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨਰਾਤਕ ਉਡਾਉਂਦਾ ਗੱਬ ਗਿਆ,
ਇੱਕ ਨਾ ਇੱਕ ਖਿਸਕਾਇਆ ਪੱਥ ਗਿਆ।
ਆ ਗਿਆ ਪਸੀਨਾ ਤੇ ਬਦਲ ਰੰਗ ਗਈ,
ਚੱਕੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਟੰਗ ਗਈ।

ਫੇਰ ਅਹੀ ਰੋਣ ਚਿੰਬੜ ਗਿਆ ਲੱਤ ਨੂੰ,
ਕੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਮੁੜ ਗਿਆ ਲੁਹਾਕੇ ਪੱਤ ਨੂੰ।
ਚੜ੍ਹੀ ਵੀ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਉੱਤਰ ਭੰਗ ਗਈ,
ਚੱਕੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਟੰਗ ਗਈ।

ਮੇਘ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਫਰੇਵਾਂ ਬਾਹਲਾ ਸੀ,
ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਇੰਦਰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।
ਸੁਣੀਂ ਦੂਰ ਤੀਕਰਾਂ ਖੰਗੂਰਾ ਖੰਘ ਗਈ,
ਚੱਕੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਟੰਗ ਗਈ।

ਕੁੰਭ ਨੇ ਝੰਜੋੜਾ ਮਾਰਿਆ ਲੱਤ ਫੜ੍ਹ ਜੀ,
ਕਹਿੰਦਾ ਜਾ ਕੇ ਵੱਢ ਰੋਟੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਜੀ।
ਹਿਲਦੀ ਹਿਲਾਈ ਨਾ ਦਿਹਾੜੀ ਲੰਘ ਗਈ,
ਚੱਕੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਟੰਗ ਗਈ।

ਗੁੱਸਾ ਖਾ ਕੇ ਉੱਠਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਗੁਰਗਾ,
ਕਹੇ ਹੱਥ ਪੈਰੀਂ ਲਾਵੀਂ ਨਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾ।
ਰੋਣ ਦੀ ਵੀ ਜਾਨ ਹੋ ਬਬੇਰੀ ਤੰਗ ਗਈ,
ਚੱਕੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਟੰਗ ਗਈ।

‘ਰੱਜਬਲੀ’ ਹੋ ਗਿਆ ਰਾਵਣ ਕਚੂਚ ਜੀ,
ਦੇਣਾ ਰਘੁਬੀਰ ਨਾ ਵੜਨ ਜੂਹ ‘ਚ ਜੀ।
ਮੋੜਦਾ ਨਾ ਸੀਤਾ ਹੋ ਜ਼ਰੂਰ ਜੰਗ ਗਈ,
ਚੱਕੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਟੰਗ ਗਈ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਅੰਗਦ ਦੇ ਹੱਥ ਮੋੜਦਾ, ਰਾਉਣ ਲਿਫਾਫਾ ਮੋੜ।
ਲੈ ਲਾ ਯੁੱਧ ਦਾ ਟਾਕਰਾ, ਹੋਰ ਸਭੀ ਕੰਮ ਛੋੜ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—27

ਰਾਮ ਨੂੰ ਲੰਕੇਸ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖਿਆ,
ਗਿੱਦੜ ਭੰਮਕੀਆਂ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ।
ਵਿਉਂਤ ਸੂਤ ਔਣ ਦੀ ਤਮਾਗੀ ਇਉਂ ਦੀ ਨੀ,
ਆਗੀ ਹੱਥ ਰੋਣ ਦੇ, ਜਨਾਨੀ ਥਿਆਉਂਦੀ ਨੀ।

ਸਵਾ ਲੱਖ ਪੋਤਰੇ ਪੁੱਤਰ ਲੱਖ ਸੀ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਜੈਸੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਸੀ,
ਲੈ ਲਿਆ ਵੈਰ ਭੈਣ ਦਾ ਫੁੱਲੀ ਵੀ ਮਿਉਂਦੀ ਨੀ,
ਆਗੀ ਹੱਥ ਰੋਣ ਦੇ, ਜਨਾਨੀ ਥਿਆਉਂਦੀ ਨੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੰਭਰਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਡੇਗਦੇ,
ਸੀਤਾ ਲੈਜੋ ਡੱਕਰੇ ਬਣਾਕੇ ਮੇਘ ਦੇ।
ਮੇਰੇ ਸਣੇ ਜਿੰਦ ਜੇ ਗਵਾਉਂਦਾ ਤਿਉਂ ਦੀ ਨੀ,
ਆਗੀ ਹੱਥ ਰੋਣ ਦੇ, ਜਨਾਨੀ ਥਿਆਉਂਦੀ ਨੀ।

ਰੋਣ ਸ਼ੁੱਕਾ ਲਿਖਤਾ ਜਵਾਬ ਰਾਮ ਨੂੰ,
ਦਿਲ ਤੋਂ ਭੁਲਾਏ ਜਾਨਕੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ।

ਹੱਥੀਂ ਸੀਤਾ ਮੋੜਕੇ ਫੜਾਉਣੀ ਜਿਊਂਦੀ ਨੀ,
ਆਗੀ ਹੱਥ ਰੋਣ ਦੇ, ਜਨਾਨੀ ਥਿਆਉਂਦੀ ਨੀ।

ਜੇ ਤੂੰ ਰੱਖ ਦੇਵੇਂ ਹਿੱਕ ਤੇ ਅੰਗਿਆਰੀ ਵੀ,
ਮੋੜਦੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨਾ ਜੁਆਨ ਮਾਰ-ਮਾਰੀ ਵੀ।
ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੱਤ ਸ਼ਾਹ-ਰਗਾਂ ਦੀ ਚਿਊਂਦੀ ਨੀ,
ਆਗੀ ਹੱਥ ਰੋਣ ਦੇ, ਜਨਾਨੀ ਥਿਆਉਂਦੀ ਨੀ।

ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਕਰੂ ਕੀ ਸ਼ਰੀਕਾ ਲੱਕੜੀ,
ਲੈਜੂ ਕੂੰਜ ਬਾਜ਼ ਦੇ ਪੰਜੇ 'ਚੋਂ ਪਕੜੀ।
ਫਲ ਫਰਮਾਹ ਨੂੰ ਤੇ ਜੰਡੋਰਾ ਪਿਊਂਦੀ ਨੀ,
ਆਗੀ ਹੱਥ ਰੋਣ ਦੇ, ਜਨਾਨੀ ਥਿਆਉਂਦੀ ਨੀ।

ਦੂਰ ਤੋਂ ਖੜੋਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਸਦੇ,
ਜ਼ੋਰ ਲਾਲੋ ਏਥੇ ਨਾ ਜੁਲਾਹੇ ਵੱਸਦੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਜੜੀ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਊਂਦੀ ਨੀ।
ਆਗੀ ਹੱਥ ਰੋਣ ਦੇ, ਜਨਾਨੀ ਥਿਆਉਂਦੀ ਨੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਕੁੱਲ ਮੰਤਰੀ, ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਲੰਕੇਸ਼।
ਨਹੀਂ ਜਨਾਨੀ ਮੋੜਦਾ, ਪਾ ਕੇ ਹਟ੍ਹੇ ਕਲੇਸ਼।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—28

ਕਹਿੰਦਾ ਕੱਚ ਅੱਗੇ ਵਾਂਗਰਾਂ ਨਾ ਮਿੱਧੀ ਆ,
ਨਾਂਹ-ਨਾਂਹ ਕਰੀ ਜਾਂਵਦਾ ਲੰਕੇਸ਼ ਜਿੱਦੀ ਆ।
ਕੀਹਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗਦਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਵਿਆ,
ਮੰਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰਿਆ ਵਿਆ।

ਬੋਲਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਉੱਚੀ ਚੱਕ ਛਾਲ ਨਾ,
ਚਾਹੀਦਾ ਝਗੜਨਾ ਉਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾ,
ਚੱਕ ਲਿਆਇਆ ਜਾਨਕੀ ਧਰਮ ਹਾਰਿਆ ਵਿਆ,
ਮੰਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰਿਆ ਵਿਆ।

ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਪੈਰੀਂ ਡਿੱਗਕੇ ਭਵੀਸ਼ਨ ਐਂ,
ਲੱਤ ਮਾਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੀਸਣ ਐਂ।
ਟਲਦਾ ਨਾ 'ਨੱਥੋ' ਭੈਣ ਦਾ ਉਭਾਰਿਆ ਵਿਆ,
ਮੰਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰਿਆ ਵਿਆ।

ਮੋਹਣੇ ਦੇ ਮੰਦੋਦਰੀ ਬਬੇਰਾ ਵਰਜੇ,
ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗਰਾਂ ਲੰਕੇਸ਼ ਗਰਜੇ,
ਮੂੰਹ ਤੇ ਧੱਡਾ ਮਾਰੇ ਜ਼ੋਰ ਸੇ ਉਲਾਰਿਆ ਵਿਆ,
ਮੰਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰਿਆ ਵਿਆ।

ਅੰਗਦ ਸਫੀਰ ਬਣਕੇ ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ,
ਜਾਵੇ ਇੱਕੋ ਲੱਤ ਤੇ ਸੀ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ।
ਢਹਿਜੁਗਾ ਬੁਰਜ ਰੇਤ ਦਾ ਉਸਾਰਿਆ ਵਿਆ,
ਮੰਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰਿਆ ਵਿਆ।

ਹਨੂੰਮਾਨ ਤਾਈਂ ਰਾਮ ਜੀ ਘਲਾ ਗਿਆ,
ਫਲ ਖਾਲਾਂ ਮੰਗਦਾ ਜੁਆਨ ਆ ਗਿਆ।
ਪੱਟ ਗਿਆ ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਗ ਛਛਕਾਰਿਆ ਵਿਆ,
ਮੰਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰਿਆ ਵਿਆ।

ਸੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਮੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉਮਰੀ,
'ਬਾਬੂ' ਰਹਿਣ ਲੱਗਗੇ 'ਮਿੰਟ ਗੁੰਮਰੀ',
ਚੁਗੀ ਜਾਂਦੇ ਅੰਨ ਜਲ ਜਾ ਖਿਲਾਰਿਆ ਵਿਆ,
ਮੰਨੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰਿਆ ਵਿਆ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਅੰਗਦ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੀਆ, ਨੈਗੋਟਿਵ ਜਵਾਬ।
ਲਛਮਣ ਕਹਿੰਦਾ ਵੀਰ ਨੂੰ, ਕਰੋ ਅਟੈਕ ਸ਼ਤਾਬ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—29

ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਵਾਬ ਲਛਮਣ ਬੋਲ ਪਿਆ,
ਕਦੇ ਪਸ਼ੂ ਆਵੇ ਨਾ ਪਿਛਾੜੀ ਗੋਲ ਗਿਆ।

ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਿਲਾਪ ਨੀ,
ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਆਪਨੀ।

ਰਿਜ਼ਕ ਬਹਾਨੇ ਨੌਕਰੀ ਵਸੀਲੇ ਤੋਂ,
ਦਿਲ ਜਾਨੀ ਮਿਲਦਾ ਪ੍ਰਾਨ ਹੀਲੇ ਤੋਂ।
ਮਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮਣੀ ਨੂੰ ਖੁਹੋਉਂਦਾ ਸਾਪ ਨੀ,
ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਆਪਨੀ।

ਚੱਲ ਚਮ੍ਹਗਿੱਦੜ ਉਡਾਦੇ ਬੇਰਾਂ ਤੋਂ,
ਔਖਾ ਖੋਹਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੋਂ।
ਇੱਖ ਵਿੱਚੋਂ 'ਦੱਬ' ਨਾ ਸੁਖਾਲੀ ਟਾਪਨੀ,
ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨਾ ਜ਼ਨਾਨੀ ਆਪਨੀ।

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੀਸ ਨਾ ਉਡਾਉਂਦੇ ਦਾਨੋਂ ਦਾ,
ਮਿਲਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਨਾ ਹੁਸਨ ਬਾਨੋਂ ਦਾ।
ਪੈਰੀਂ ਧੂਣੀ ਜੇਠ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਤਾਪਨੀ,
ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਆਪਨੀ।

ਨੱਕ ਵੱਢਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਆਰੀ ਭੈਣ ਦਾ,
ਹੋਣਾ ਖਿਆਲ ਬਦਲਾ, ਅਸਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣ ਦਾ।
ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਆਪਦੀ ਬੁਰਿਆਈ ਢਾਪਣੀ,
ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਆਪਨੀ।

ਉਹਨੇ ਰਿਸ਼ੀ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਬਣਾ, ਦੇ ਸੁੱਕਣੇ,
ਰਾਉਣ ਮਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਕਲੇਸ ਮੁੱਕਣੇ।
ਪਾਪੀ ਮਾਰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਪਾਪ ਨੀ।
ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਆਪਨੀ।

ਭਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਐ।
ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਸਿੱਖੇ ਐ।
'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਪੰਜਾਬੀ ਮੇਂ ਰਮਾਇਣ ਛਾਪਨੀ।
ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਆਪਨੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਲੰਕਾ ਹਿੰਦ ਦੇ ਸਾਹਿਲ ਤੋਂ, ਪੂਰਾ ਬਾਈ ਮੀਲ।
ਬੜੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਨਲ-ਨੀਲ।
ਬਿਗਲ ਵਜਾਤਾ ਰਾਮ ਨੇ, ਸੈਨਾ ਕਰਗੀ ਕੂਚ।
ਕੈਂਪ ਲਗਾਤਾ ਸੂਰਮਿਆਂ, ਜਾ ਰਾਵਣ ਦੀ ਜੂਹ 'ਚ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—30

ਨਵਾਂ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘਕੇ, ਲਾਏ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ ਕਨਾਤ ਜੰਗ ਕੇ।
ਦਾਰਲ ਕਿਨਾਰੇ ਫੌਜ ਸੀ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੀ, ਮੇਘ ਨਾਥ ਕਰਦਾ ਕਮਾਨ ਏਸ ਦੀ।

ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਜੁਆਨ 'ਚ ਭਰੀ ਵੀ ਬੀਰਤਾ, ਲੜਕੇ ਭੁਪਾਲ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਚੀਰਤਾ।
ਜਾਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਬੰਦੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਜ਼ਹਿਰੀ ਜੀ, ਏਦਾ ਇੱਕ ਮਰੇ, ਸੌ ਮਰਨ ਵੇਰੀ ਜੀ।

ਬਣਕੇ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਸੱਚ ਦਾ, ਆਣ ਰਣ-ਭੂਮੀ 'ਚ ਖੜੋਤਾ ਨੱਚਦਾ।
ਐਨ ਆਗਿਆ ਲੈਲੀ ਲੱਖਣ ਔਤਾਰ ਤੋਂ, ਆਉਣ ਚੰਗਿਆੜੇ ਝੜਦੇ ਕਟਾਰ ਤੋਂ।

ਗੁੰਦਵਾਂ ਸਰੀਰ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਲੱਛੇ ਜੇ, ਬਣ-ਬਣ ਉੱਠਦੇ ਗੁਲਾਬੀ ਕੱਛੇ ਜੇ।
ਧੌਕੇ ਆ ਚੜ੍ਹਨ ਨਵੀਆਂ ਜੁਆਨੀਆਂ, ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਕਰਨ ਮਜ਼ਰੇ ਭਵਾਨੀਆਂ।

ਲਛਮਣ ਪੈਂਤਰੇ ਬਥੇਰੇ ਬਦਲੇ, ਐਨੇ ਮੇਘ ਮਾਰ ਲਲਕਾਰਾ ਸੱਦਲੇ।
ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਦਲੌਰ ਨਿੱਕਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ, ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਲੱਗਗੇ ਕਰਨ ਵਾਰ ਨੂੰ।

ਬਣਾਂ ਦੇ ਕੇਹਰ ਵਾਂਗਰਾਂ ਚੰਗਿਆੜਕੇ, ਲੀਰ-ਲੀਰ ਕਰਤੇ ਸਰੀਰ ਪਾੜਕੇ।
ਰੋਣ ਦਾ 'ਪੁੱਤਰ' ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ 'ਭਾਈ' ਜੀ, ਇੱਕੋ ਜੇ ਦਲੇਰ ਨਾ ਫਰਕ ਰਾਈ ਜੀ।

ਲੱਗੇ ਵੇ ਲੜਨ ਪਹੁ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ, ਦੋਰਾਂ ਦੇ, ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੇ ਸਰੀਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ।
ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਹਿੱਕ ਦੇ ਵਚਾਲੇ ਛੇਕ ਪਏ, ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਖੂਨ ਦੇ ਭਰੇ ਵੇ ਲੋਕ ਪਏ।

ਹੂੰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਮਾਸ ਦੇ ਉਡਾਣ ਬੁੱਥੇ ਜੇ, ਲਹਿਕੇ ਸੀਸ ਧੜਾਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣ ਤੁੱਥੇ ਜੇ।
ਸੂਰਜ ਲਕੋ ਗਿਆ ਮੂੰਹ, ਚੜ੍ਹਗਾ ਚੰਦ ਜੀ, 'ਰੱਜਬਲੀ' ਹੋਗੀ ਐ ਲੜਾਈ ਬੰਦ ਜੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਕਰੇ ਲੜਾਈ ਸੂਰਮਾ, ਫਿਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮੇਘ।
ਬਰਛੀ ਮਾਰ ਕ੍ਰੋਧ ਸੇ, ਦੇ ਲਛਮਣ ਕੋ ਡੇਗ।

ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਨਦਾ ਲੜਾਕਾ ਰੋਣ ਦਾ,
ਚੋਕਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅਕੜੇਵਾਂ ਧੌਣ ਦਾ।
ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਝਲਕਾਰੇ ਤੇਗ ਦੀ,
ਚੱਲਗੀ ਲੱਖਣ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਮੇਘ ਦੀ।

ਕੱਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਦਾ ਪਹਾੜ ਜੇਡ ਸੀ,
ਬਾਹਾਂ ਜੰਡ ਟੰਗਾਂ ਪਿੱਪਲਾਂ ਦੇ ਪੇੜ ਸੀ।
ਚੌੜੇ ਕੰਨ ਜਾਣੀਂਦੀ ਮੁਖਾਰ ਦੇਗ ਦੀ,
ਚੱਲਗੀ ਲੱਖਣ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਮੇਘ ਦੀ।

ਬਰਛੀ ਚੱਕਰ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਵੇ ਘੁਕਦੀ,
ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਿਹਾ ਨਾ ਜਤੀ ਤੋਂ ਰੁਕਦੀ।
ਇੰਦਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਸੀ ਜਿਮੀਂ ਤੋਂ ਡੇਗਦੀ,
ਚੱਲਗੀ ਲੱਖਣ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਮੇਘ ਦੀ।

ਛਾਗੀ ਐ ਸੁੰਦਰ ਮੁੱਖੜੇ ਤੇ ਜ਼ਰਦੀ,
ਸਾਰੀ ਗੱਚ ਹੋਗੀ ਸੀ ਲਹੂ 'ਚ ਵਰਦੀ,
ਭਰੀ ਨਦੀ ਚੱਲਗੀ ਲਹੂ ਦੇ ਵੇਗ ਦੀ,
ਚੱਲਗੀ ਲੱਖਣ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਮੇਘ ਦੀ।

ਤੋਤੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਔਖਾਂ ਹੋਈਆਂ ਬੱਗੀਆਂ,
ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿਗੀਆਂ ਗਟਾਰੇ ਲੱਗੀਆਂ।
ਹੋਗੀ ਲਾਲ ਰੰਗਤ ਸਫ਼ੈਦ ਰੇਗ ਦੀ,
ਚੱਲਗੀ ਲੱਖਣ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਮੇਘ ਦੀ।

ਲੂੰ ਲੂੰ ਵਿੱਚ ਰਚਗੀ ਘੜੀ 'ਚ ਵਿਸ਼ ਜੀ,
ਜਾਊ ਘੜੀ ਪਲ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਫਿਸ ਜੀ,
ਜ਼ਹਿਰ ਰਚੀ ਜ਼ਹਿਰ 'ਚ ਬੁਝੀ ਪਰੇਗ ਦੀ।
ਚੱਲਗੀ ਲੱਖਣ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਮੇਘ ਦੀ।

ਫਰਕੇ ਨਾ ਔਗ ਕੀ ਉਮੈਦ ਮਲਕੀ,
ਤੇ ਨਬਜ਼ ਲੱਗਗੀ ਚੱਲਣ ਹਲਕੀ।

ਗਸ਼ੀ ਪੈਗੀ ਗਸ਼ੀ ਜਿਉਂ ਪਵੇ ਪਲੇਗ ਦੀ,
ਚੱਲਗੀ ਲੱਖਣ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਮੇਘ ਦੀ।

ਤੀਵੀਂ ਖੁੱਸੀ ਸੱਟ ਸੀ ਭਰਾ ਦੀ ਲੱਗਲੀ,
'ਰਜਬਲੀ' ਗਿੱਲ ਤਾਂ ਗਮਾਲੀ ਅਗਲੀ।
ਰਹੀ ਨਾ ਅੰਤ ਰਾਮ ਦੇ ਦਰੇਗ ਦੀ।
ਚੱਲਗੀ ਲੱਖਣ ਤੇ ਭਵਾਨੀ ਮੇਘ ਦੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਆਗੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮੂਰਛਾ, ਗਿਰੇ ਪਿਆਰਾ ਵੀਰ।
ਅਕਲ ਟਿਕਾਣੇ ਨਾ ਰਹੀ, ਤੇ ਰੋਂਦੇ ਰਘੁਬੀਰ।

ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ—32

ਸੁਣੀ ਕਹਿਰ ਦੀ ਜਾਂ ਗੱਲ, ਬਣੇ ਕਾਲਜੇ 'ਚ ਸੱਲ, ਦਲੀਂ ਪੈਗੀ ਤਰਬੱਲ,
ਕੀ ਬਣੂੰਗਾ ਸਿਆਣਿਉਂ, ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਹਿੱਲੀ ਅਕਲ ਟਿਕਾਣਿਉਂ।
ਦਿੱਤੇ ਭਾਈ ਨੇ ਨਿਖੜ, ਭੱਜਿਆ ਜਾਵੇ ਸਿਰ ਤੋੜ, ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਜੋੜ।
ਕੁਰਲਾਉਣ ਡਹਿ ਗਿਆ, ਰਘੁਬੀਰ ਵੀਰ ਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਵਹਿ ਗਿਆ।

ਸੁੱਤਾ ਜਾਗ ਅੱਖ ਪੱਟ, ਕਦੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਪਲੱਟ, ਨਾ ਮੱਥੇ ਤੇ ਪਵੇ ਵੱਟ,
ਨਾ ਖੁੱਲਣ ਬੁੱਲੀਆਂ, ਇੱਝਾਂ ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੇ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਡੁੱਲੀਆਂ।
ਪੈ ਦੇਂਦਣ ਜੁੜੇ ਦੇਂਦ, ਬਣਦਾ ਨਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਛਿਪੇ ਚੌਂਦਵੀਂ ਦਾ ਚੰਦ,
ਨਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿ ਗਿਆ, ਰਘੁਬੀਰ ਵੀਰ ਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਟੰਗ ਟੋਹੇ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਚੁੰਮੇ, ਵੀਰ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਘੁੰਮੇ, ਮੂੰਹ ਜਾ ਲਾਕੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਚੁੰਮੇ,
ਤੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਚਾਂਗਰਾਂ, ਹੋਰੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੁਦਾਈਆਂ ਵਾਂਗਰਾਂ।
ਕਦੇ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਲੇ, ਨਾਲ ਲਾਡ ਦੇ ਬਨਾਲੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਜਾ ਉਏ ਪਰ੍ਹੇ ਕਾਲੇ,
ਜੇ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਢਹਿ ਗਿਆ, ਰਘੁਬੀਰ ਵੀਰ ਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਵਹਿ ਗਿਆ।

ਚੰਗਾ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਰਾਹੋਂ, ਢਹਿਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਢਾਹੋਂ, ਵੀਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੇ ਬਾਹੋਂ,
ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਾ ਲਿਆ, ਕਰ ਗੱਲ ਜਾਨਕੀ ਮੁੜਾਉਣ ਵਾਲਿਆ।
ਮੈਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ, ਟੁੱਟੀ ਬਾਂਹ ਵਿਜੋਗ ਭਾਰਾ, ਜਤੀਆਂ ਦਿਆ ਸਰਦਾਰਾ,
ਨਾ ਸਹਾਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਰਘੁਬੀਰ ਵੀਰ ਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਵਹਿ ਗਿਆ।

ਜਾਮਾਵੰਤ ਭਲਵਾਨ, ਸੁਗਰੀਵ ਹਨੂੰਮਾਨ, ਰੋਂਵਦੇ ਝੱਲੇ ਨਾ ਜਾਣ,
ਸਣ੍ਹੇ ਨਲ-ਨੀਲ ਦੇ, ਅੰਗਦ ਉੱਪੜ ਜਾਂਦਾ ਵਾਂਗ ਰੀਲੂ ਦੇ।
ਰਿੱਛਾਂ ਜਿਆਂ ਦੇ ਅੱਖੋਂ ਭੂਰ, ਰੋਂਦੇ ਬਾਂਦਰ ਲੰਗੂਰ, ਚਾਂਗਾਂ ਸੁਣਨ ਦੂਰ-ਦੂਰ,
ਤਰਬੱਲ ਪੈ ਗਿਆ, ਰਘੁਬੀਰ ਵੀਰ ਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਵਹਿ ਗਿਆ।

ਕੱਲਾ ਗਿਆ ਜੇ ਪਿਉ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ, ਨਾ ਲੱਖਣ ਪਾਇਆ ਪੈਰ, ਆਜੂ ਮਾਂ ਦੇ ਭਾ ਦਾ ਕਹਿਰ,
ਕਹੂਰੀ ਸੁਮਿੱਤਰਾ, ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਗੁਆ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਮਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤਰਾ।
ਕੱਲਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜੇ ਘਰੇ, ਮਾਤਾ ਹੀਰਾ ਚੱਟ ਮਰੇ, ਇਹਨੂੰ ਕਾਲ ਚੱਕ ਪਰੇ,
ਜੇ ਦਲਾਂ 'ਚੋਂ ਲੈ ਗਿਆ, ਰਘੁਬੀਰ ਵੀਰ ਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਵਹਿ ਗਿਆ।

'ਬਾਬੂ' ਲੈਗੇ ਚੱਕ ਡੇਰੇ, ਸਾਰੇ ਬੈਠਗੇ ਚੁਫੇਰੇ, ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਬਬੇਰੇ,
ਕਹਿੰਦੇ ਡਰ ਡਰਕੇ, ਭਰਦੀ ਨਾ ਝੋਲੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਕੇ।
ਲਿਆਉ ਸੱਦਕੇ ਹਕੀਮ, ਕੋਈ ਹੋਗੀ ਹੀਮ-ਕੀਮ, ਫੇਰ ਬਣੇ ਨਾ ਸਕੀਮ,
ਰੂਹ ਸਰੀਰੋਂ ਵਹਿ ਗਿਆ, ਰਘੁਬੀਰ ਵੀਰ ਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਵਹਿ ਗਿਆ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਸੁਣੇ ਮਕਾਨ ਉਠਾਲਿਆ, ਜਿਸਦਮ ਵੈਦ ਸੁਖੈਣ।
ਬੂਟੀ ਮਿਲੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ।

ਤਰਜ਼—33

ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੇ ਸੁਖੈਣ ਲਿਆਂਦਾ, ਕਮਰੇ ਸਮੇਤ ਚੱਕਕੇ,
ਬੜਾ ਵੈਦ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਵੱਢ ਖਾਂਦਾ, ਓਪਰਾ ਜਵਾਨ ਤੱਕਕੇ,
ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਬਗੈਰ ਕਸੂਰੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਚੋਰ ਪਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ,
ਬੂਟੀ ਰਾਮ ਜੀ ਬਿਆਉਣੀ ਦੂਰੋਂ, ਮਾਧਨ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ।

ਵੇਖੀ ਉਠਕੇ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ, ਮਾਰਦਾ ਸੁਖੈਣ ਸਿਰ ਜੀ,
ਬੜੀ ਮੂਰਛਾ ਲੱਖਣ ਨੂੰ ਭਾਰੀ, ਜੀਵੇ ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿਰ ਜੀ,
ਆਵੇ ਦੱਸਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਹਜ਼ੂਰੋਂ, ਦਮ ਸੰਘ ਜਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ,
ਬੂਟੀ ਰਾਮ ਜੀ ਬਿਆਉਣੀ ਦੂਰੋਂ, ਮਾਧਨ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ।

ਫਿਫਟੀਨ ਹੰਡਰਡ ਕੋਹ ਪੈਂਡੇ, ਬਣੇ ਕੋਈ ਬਣਤ ਨਹੀਂ,
ਰਹਿਣ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਗੈਂਡੇ, ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ।
ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਜੁਬਾਨ ਲੰਗੂਰੋਂ, ਬੱਚੇ ਬਘਿਆੜ ਦੇ ਉੱਤੇ,
ਬੂਟੀ ਰਾਮ ਜੀ ਬਿਆਉਣੀ ਦੂਰੋਂ, ਮਾਧਨ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ।

ਬਾਝੁ ਬਿਲੀਆਂ ਬਘੇਰੇ ਬਿਰੀਆਂ, ਚਿੱਤਰਿਆ ਦੇ ਵੱਗ ਫਿਰਦੇ,
ਨਾਗ ਸ਼ੁਕਦੇ ਸਰ੍ਹਾਲਾਂ ਨਿਰੀਆਂ, ਪਹੁੰਚੀ ਦਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਿਰ-ਦੇ।
ਕਿਹੜਾ ਬੱਚਜੇ ਰਿਛਾਂ ਦੀ ਘੂਰੋਂ, ਬੱਬਰ ਚੰਗਿਆੜਦੇ ਉੱਤੇ,
ਬੂਟੀ ਰਾਮ ਜੀ ਬਿਆਉਣੀ ਦੂਰੋਂ, ਮਾਧਨ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ।

ਫਿਰ ਰਹਿਣ ਨਾ ਮਰਨ ਦੇ ਖਤਰੇ, ਬਚਣ ਮਰੀਜ਼ ਸਹਿਕਦੇ,
ਜੜ੍ਹਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਸਬਜ਼ ਜੇ ਪੱਤਰੇ, ਫੁੱਲ ਜਿਉਂ ਚੰਗਿਆੜੇ ਟਹਿਕਦੇ।
ਮੇਵੇ ਲੱਗਦੇ ਬਰੀਕ ਅੰਗੂਰੋਂ, ਪਰਿੰਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਝਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ,
ਬੂਟੀ ਰਾਮ ਜੀ ਬਿਆਉਣੀ ਦੂਰੋਂ, ਮਾਧਨ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ।

ਹੁੰਦੇ ਉਸ ਪਰਬਤ ਤੇ ਬਾਹਲੇ, ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਉਗਦੇ ਨਹੀਂ,
ਜੀਹਦੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਉਹ ਭਾਲੇ, ਜਣੇ ਖਣੇ ਖੁੰਗਦੇ ਨਹੀਂ।
ਜਿਵੇਂ ਡਲੀਆਂ ਖਿੱਡੋਣ ਸੰਧੂਰੋਂ, ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਵਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ,
ਬੂਟੀ ਰਾਮ ਜੀ ਬਿਆਉਣੀ ਦੂਰੋਂ, ਮਾਧਨ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ।

ਉੱਚਾ ਸੱਤ ਕੋਹ ਪਹਾੜ ਡਰਾਉਣਾ, 'ਬਾਬੂ' ਜੀ ਬੁਲੰਦ ਚੋਟੀਆਂ,
ਨਹੀਂ ਨੁਸਖਾ ਸੁਖਾਲਾ ਬਿਆਉਣਾ, ਜੋੜਦੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਜੋਟੀਆਂ।
ਦੈਂਤ ਦੰਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਦੂਰੋਂ, ਕਿਹੜਾ ਫੜ੍ਹ ਚਾੜ੍ਹ ਦੇ ਉੱਤੇ,
ਬੂਟੀ ਰਾਮ ਜੀ ਬਿਆਉਣੀ ਦੂਰੋਂ, ਮਾਧਨ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤੇ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਆਗਿਆ ਲੈ ਗਿਆ ਰਾਮ ਤੋਂ, ਹੋ ਗਿਆ ਹਨੂੰ ਰਵਾਨ।
ਮਾਧਨ ਗੰਧ ਪਹਾੜ ਤੇ, ਆਵੇ ਨਜ਼ਰ ਚਟਾਨ।

ਪੱਧਰੀ ਛੰਦ—34

ਲੈ ਲੀ ਆਗਿਆ ਤਿਆਰ ਹਨੂੰਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਧਰੀ ਕੰਧੇ ਤੇ ਗੁਰਜ ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ,
ਛੱਡ ਦੋੜਾਂ ਪਰੋਂਠੇ ਦਾਲਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਸਿਲਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢਕੀਆਂ ਪਈਆਂ।

ਚਿੱਤਾ ਬੁੱਕੇ ਬਘਿਆੜ ਖੜ੍ਹੇ ਪੈਂਦੇ ਖਿੱਲੀਆਂ, ਰਿਛ ਮਾਰਦੇ ਖੰਘੂਰੇ ਰੋਣ ਬਾਝੁ ਬਿਲੀਆਂ,
ਗੈਡੇ ਸੌਰੇ ਹਥਨੀਆਂ ਵੀ ਬੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਸਿਲਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢਕੀਆਂ ਪਈਆਂ।

ਸ਼ੀਹਣੀ ਸੁੱਤੀ ਖੱਡ 'ਚ ਪਏ ਗੁੱਲਰ ਚੂਕਦੇ, ਨਾਗ ਜ਼ਹਿਰੀ ਪਰਬਤਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸ਼ੁਕਦੇ,
ਮਾਸ ਖਾ ਕੇ ਸਰਾਲਾਂ ਕਿਤੇ ਡੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਸਿਲਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢਕੀਆਂ ਪਈਆਂ।

ਕਿਤੇ ਘਾਟੀਆਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਬੁਲੰਦ ਚੋਟੀਆਂ, ਕਿਤੇ ਬੈਠਕੇ ਸੀ ਭੂਤਨੇ ਪਕਾਉਂਦੇ ਰੋਟੀਆਂ।
ਲਾਲ ਕਾਲੇ ਪੱਥਰ ਜਾਣੀ ਚੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਸਿਲਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ।

ਜਾਕੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਹਿਮਾਲਿਆ ਫਰੋਲ ਸਿੱਟਿਆਂ, ਉਹ ਬੂਟੀ ਮਿਲਦੀ ਨਾ ਹਨੂੰਮਾਨ ਪਿੱਟਿਆ,
ਹੈ ਨਾ ਖਿੜੇ ਪੁਸ਼ਪ ਵੱਲਾਂ ਕੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਸਿਲਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ।

‘ਬਾਬੂ’ ਦੇਖਿਆ ਦੁਰੇਡਿਉਂ ਪਹਾੜ ਹੋਰ ਜੀ, ਫੁੱਲ ਰਹੇ ਟਹਿਕ ਵੱਜੀ ਸੀ ਚਿਲਕੋਰ ਸੀ,
ਲਾਲ ਖਿੜੇ ਪੁਸ਼ਪ ਜਾਣੀ ਮੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਸਿਲਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢੱਕੀਆਂ ਪਈਆਂ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਕਿਸਮ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ, ਤੇ ਰੰਗ ਰੰਗ ਦੇ ਝਾੜ।
ਦਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਗੁਜਰਿਆ, ਚੱਕ ਲਿਆ ਸਭੀ ਪਹਾੜ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—35

ਮੱਚਦਾ ਪਹਾੜ ਝਾੜ ਕਈ ਰੰਗ ਦੇ,
ਕਿਹੜੀ ਬੂਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਹਕੀਮ ਮੰਗਦੇ।
ਜ਼ੋਰ ਮਾਰ ਸਾਰਾ ਖੁੰਗ ਲਿਆ ਪਲਾਟ ਜਿਆ,
ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਛਕਾਟ ਜਿਆ।

ਹਨੂੰ ਇੱਕ ਆਸਰਾ ਹਰੀ ਦਾ ਤੱਕ ਲਿਆ,
ਨਿਉਂਕੇ ਬਾਪੀ ਮਾਰਕੇ ਪਹਾੜ ਚੱਕ ਲਿਆ।
ਜਾਏ ਅਯੁੱਧਿਆ ਤੇ ਬੋਝਿਆ ਘੁਕਾਟ ਜਿਆ,
ਪੈਂਦਾ ਜਾਏ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਛਕਾਟ ਜਿਆ।

ਤੀਰ ਲਾ ਭਰਬ ਨੇ ਜਿਮੀਂ ਤੇ ਸਿੱਟਣਾ,
ਲੱਖਣ-ਬੇਹੋਸ਼ ਮਹਿਲੀਂ ਪੈ ਗਿਆ ਪਿੱਟਣਾ,
ਪੈਂਦਾ ਸੁਣੋਂ ਮੰਦਰਾਂ ‘ਚ ਕੁਰਲੂਟ ਜਿਆ,
ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਛਕਾਟ ਜਿਆ।

ਲੱਖਣ ਬੀਮਾਰ ਡੋਗਣਾ ਸੀ ਕਾਸ ਨੂੰ,
ਗੱਭਰੂ ਦੁਬਾਰਾ ਉੱਡ ਗਿਆ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ।
ਦੋ ਘੜੀ ਮੋਂ ਟੱਪ ਗਿਆ ਗੰਗਾ ਦਾ ਘਾਟ ਜਿਆ,
ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਛਕਾਟ ਜਿਆ।

ਐਨਾ ਤੇਜ਼ ਉੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾ ਜਨੌਰ ਤੋਂ,
ਮਥਰਾ ਨੂੰ ਲੰਘਾ ਟੱਪ ਗਿਆ ਇੰਦੌਰ ਤੋਂ।
ਘੂਕ ਪਵੇ ਜਿਵੇਂ ਚੱਲਦਾ ਘਰੂਟ ਜਿਆ,
ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਛਕਾਟ ਜਿਆ।

ਚੱਕੀ ਗਿਆ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਸ਼ ਤੋਂ,
ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ਬਲਵਾਨ ਓਸ ਤੋਂ।
ਐਵੇਂ ਲੋਕੀ ਫਿਰੇ ਕਰਦੀ ਤਰਾਟ ਜਿਆ।
ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਛਕਾਟ ਜਿਆ।

ਘੋਟ ਕੇ ਸੁਖੈਣ ਪੱਤੇ ਲਾਤੇ ਵੱਟ ਤੇ,
ਨਾਲੇ ਰਸੇ ਜਰਾ ਕੁ ਜੜਾਂ ਤੇ ਚੱਟ ਤੇ।
ਹੋਸ਼ ਆਗੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਘਬਰਾਹਟ ਜਿਆ,
ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਛਕਾਟ ਜਿਆ।

ਲਛਮਣ ਬਹਿ ਗਿਆ ਉੱਠਕੇ ਅਖੀਰ ਨੂੰ,
'ਰਜਬਲੀ' ਆਖਦਾ ਬਸੰਤ ਵੀਰ ਨੂੰ।
ਤੂੰ ਭਰਾ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਛੇਦਾਂ ਦਾ ਰਕਾਟ ਜਿਆ,
ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਛਕਾਟ ਜਿਆ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਨਲ-ਨੀਲ ਤੇ ਅੰਗਦ ਮਾਰਨ ਜੋਰ।
ਹਨੂੰਮਾਨ ਸੁਗਰੀਵ ਤੇ, ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਹੋਰ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੇਦ—36

ਪੈਗੇ ਤੀਜੇ ਰੋਜ ਦੇ ਸੁਣਾਉਣੇ ਸਾਕੇ ਐ, ਹਥਿਆਰ ਲਾਉਂਦੇ ਗੱਭਰੂ ਲੜਾਕੇ ਐ।
ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮੀ ਹੋ ਰਹੀ ਵਿਚਾਲੇ ਰਣ ਦੇ, ਅੱਗੇ ਤੜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਬੱਬਰ ਬਣ ਦੇ।

ਚੜ੍ਹੇ ਜਿਵੇਂ ਚੇਤ ਦੇ ਬੱਦਲ ਗੱਜਦੇ, ਥਰਥੱਲ ਪੈਗੇ ਲਲਕਾਰੇ ਵੱਜਦੇ।
ਖੇਡਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਫਿਰਨ ਗੱਤਕੇ, ਡੋਗੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਮੇਦ ਘੱਤਕੇ।

ਬਿਜਲੀ ਸਮਾਨ ਖੰਡੇ ਜਾਣ ਚਿਲਕੀ, ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦਿਲ ਕੀ।
ਹਨੂੰਮਾਨ ਜੁਆਨ ਮਾਰੀ ਕਿਲਕਾਰੀ ਐ, ਆਜੋ ਗਾਹਾਂ ਮਰਨ ਦੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਐ।

ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੰਕਾਰਿਆ ਹੁੰਮਰ ਐ, ਮਾਰ ਹਨੂੰਮਾਨ ਕੱਢਤਾ ਕਚੂਮਰ ਐ।
ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਅੰਗਦ ਖੰਘੂਰਾ ਮਾਰ ਗਿਆ, ਖੜਾ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਗਿਆ।

ਅੱਕਪਨ ਸੂਰਮਾ ਜ਼ਮੀਨ ਪੱਟਦਾ, ਪੌਣ ਭੰਨ ਅੰਗਦ ਲਹੂ ਨੂੰ ਚੱਟਦਾ।
ਫੇਰ ਨਲ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਿਆ, ਫੜ੍ਹ ਬਾਹੂ-ਬੱਜਰ ਚਲਾਕੇ ਮਾਰਿਆ।

ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਰਾਕਸ਼ ਲਤਾੜ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਲੰਮੇ ਪਾਤੇ ਰਿੱਛ ਪਾੜਤਾ ਬਰਾਛਾਂ ਨੂੰ,
ਬਾਂਦਰ ਫਿਰਨ ਭੱਜੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਜੀ, ਜਾੜ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਲੈ ਕੇ ਚੱਬਤੇ ਲੰਗੂਰ ਜੀ।

ਗੋਡੇ ਗੋਡੇ ਪੱਟਤੀ ਜੁਆਨਾਂ ਧਰਤੀ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਤੀ।
'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਕੱਢੀ ਨਾ ਵੈਰੀ ਦੀ ਰੜਕ ਗਈ, ਜੰਗ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਨੌਬਤ ਖੜਕ ਗਈ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰਾਵਣ ਭਰ ਗਿਆ ਹਰਖ ਦਾ, ਅਹਿਲਕਾਰ ਕੁੱਲ ਡਰਨ।
ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਹਥਿਆਰ ਲਾ, ਲੜਨ ਗਿਆ ਕੁੰਭਕਰਨ।

ਤਰਜ਼—37

ਰੋਣ ਬੈਠਾ ਤਖ਼ਤ ਤੇ, ਟੱਪਦਾ, ਮੱਥਾ ਵਾਂਗ ਅੰਗਿਆਰੇ ਤੱਪਦਾ, ਮੂੰਹ ਚੱਕਿਆ ਜਿਵੇਂ ਫਣ ਸੱਪ ਦਾ,
ਅੱਖੀਉਂ ਚੰਗਿਆੜੇ ਝੜਦੇ ਐ, ਢਹਿ ਜਾਂਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ-ਚੜ੍ਹਦੇ ਐ।
ਡੋਗੇ ਅੱਕਪਨ ਜੁਆਨ ਹੁੰਮਰ, ਕੱਢਿਆ ਬਾਹੂ ਮਾਰ ਕਚੂਮਰ, ਰਿੱਛ ਬਾਂਦਰ ਪਾਉਂਦੇ ਜੁੰਮਰ,
ਸਾਰੀ ਹੋਗੀ ਗਰਮ ਕਚਹਿਰੀ ਐ, ਚੜ੍ਹ ਕੁੰਭ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਐ।

ਸੁਣ ਸੁਣਕੇ ਭਰਾ ਦੇ ਤਾਨੇ, ਕੁੰਭ ਕੱਢਦਾ ਲਾਲ ਜੇ ਆਨੇ, ਭੱਜ ਵੜ੍ਹ ਗਿਆ ਬਾਵਰਚੀ ਖਾਨੇ,
ਬਹਿਕੇ ਨਿਗਲਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਮੰਡਿਆਂ ਨੂੰ, ਗਿਆ ਕੱਚਿਆਂ ਵਲ੍ਹੇਟੀ ਗੰਢਿਆਂ ਨੂੰ।
ਸੱਠ ਦੇਗਾਂ ਚਾਵਲ ਲਾਹੇ, ਮਿੱਠੇ ਅੰਨ ਦੇ ਪਚਾਸ ਕੜਾਹੇ, ਉਹਦਾ ਢਿੱਡ ਸੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਢਾਹੇ,
ਫਿਰੇ ਲਾਂਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀਐ ਐ, ਚੜ੍ਹ ਕੁੰਭ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਐ।

ਤੁੰਮੇ, ਚਿੱਬੜ ਬੀਸ ਮਣ ਕੌੜੇ, ਨਾਲ ਮੱਠੀਆਂ ਦੇ ਤਲੇ ਪਕੌੜੇ, ਤੀਹ ਪੈਂਤੀ ਦਾਲ ਦੇ ਤੌੜੇ,
ਪੀਵੇ ਲਾ ਸ਼ਰਬਤ ਨੂੰ ਚਿੱਘੀਆਂ ਜੀ, ਹਟਿਆ ਅੱਠ ਨੌਂ ਫਿਨਿਸ਼ ਕਰ ਡਿੱਗੀਆਂ ਜੀ।
ਆਟਾ ਗੁੰਨਤਾ ਤਰੇਹਟ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ, ਰੋਟ ਪੱਕਰੇ ਭਰਨ ਸਵਾਤਾਂ, ਆਹ ਰਾਖਸ਼ ਬੁਰੇ ਅਫਾਤਾਂ।
ਮੂੰਹ 'ਚ ਵੜ੍ਹਗੀ ਚਬਲਤੀ ਗਲ੍ਹੇਰੀ ਐ, ਚੜ੍ਹ ਕੁੰਭ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਐ।

ਤਿੰਨ ਕੋਠੇ ਪਏ ਵਿੱਚ ਆਲੂ, ਗੱਲ ਚੁੰਡਕੇ ਮੱਕੀ ਦੇ ਗਾਲੂ, ਫੀਮ ਨਿਗਲ ਗੱਟਾ ਗੁੜ ਭਾਲੂ,
ਅਜੇ ਹੋਇਆ ਅਮਲ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੈ, ਪੀਣਾ ਅਮਲੀ ਘੋਟ ਧੜੂਰਾ ਹੈ।

ਦੈਤ ਵਰਗਾ ਅੰਤ ਨਾ ਕੱਦਦੇ, ਅੱਠ ਗੋਲਣ ਭਰੇ ਵੇ ਮੱਧ ਦੇ, ਮੂੰਹ ਟੱਡ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਉਲੱਦ ਦੇ,
ਪੀਂਹਦਾ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਦੇਂਦ ਜ਼ਹਿਰੀ ਐ, ਚੜ੍ਹ ਕੁੰਭ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਐ।

ਲਵੇ ਸਾਸ਼ਤਰ ਪਹਿਨ ਜੁਆਨ ਐਂ, ਕੁੰਭਕਰਨ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਐਂ, ਜਿਵੇਂ ਕੱਟਰੂ ਭਜੋਂਦਾ ਸਾਨੁ ਐਂ,
ਫੜ੍ਹ ਰਗੜਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੈਨਾ ਨੂੰ, ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ ਰਾਮ ਦੀ ਮੈਨਾਂ ਨੂੰ।
ਬਣ-ਮਾਣਸ ਰਿਛ ਜੇ ਦੱਬਲੇ, ਸੁਆਦ ਲੱਗਦੇ ਬਾਂਦਰ ਚੱਬਲੇ, ਕੰਮਜ਼ੋਰ ਲੰਗੂਰਾਂ ਲੱਭਲੇ,
ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹੇ ਗਲਹਿਰੀ ਐ, ਚੜ੍ਹ ਕੁੰਭ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਐ।

ਜਿਹੜਾ ਕੁੰਭ ਤੇ ਰੋਣ ਦਾ ਭੇਤੀ, ਸੁਗਰੀਵ ਲਿਟਾਤਾ ਛੇਤੀ, ਫੇਰ ਮੁਰਛਾ ਹਨੂੰ ਨੂੰ ਦੇਤੀ,
ਨਾ ਅੰਗਦ ਢੁੱਕਦਾ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਨਲ-ਲੀਲ ਨੂੰ ਖੁਆਤੇ ਗੋੜੇ ਸੀ।
ਦਿਨ ਛਿਪਜੂ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸੱਦਦਾ, ਬੁੱਕ ਪੜ੍ਹਕੇ ਬੜਾ ਚਿੱਤ ਲੱਗਦਾ, ਜਾਣੀਂ ਪੀ ਲਿਆ ਪਿਆਲਾ ਮੱਘ ਦਾ,
'ਰੱਜਬਲੀ' ਰਸੀਲੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਐ, ਚੜ੍ਹ ਕੁੰਭ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਐ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਚਬਲ-ਚਬਲ ਕੇ ਪਾੜਤੇ, ਬਾਂਦਰ ਰਿਛ ਲੰਗੂਰ।
ਤਾਂ ਹਥਿਆਰ ਲਗਾਇਕੇ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਰਾਮ ਹਜ਼ੂਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—38

ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਕੇ ਬੁਲਾਵੇ ਕੁੰਭ ਜਾ,
ਰਾਮ ਆਖੇ ਥੱਕੇ ਕੁੰਭ ਨੂੰ ਅੜ੍ਹਬ ਜਾ।
ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੂਟ ਜੰਗ ਦੇ ਸਵਾਉਣੇ ਪਏ,
ਜੁਆਨ ਰਘੁਬੀਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲਾਉਣੇ ਪਏ।

ਮਾਰਕੇ ਝਪਟ ਸੁਗਰੀਵ ਡੇਗ ਲਿਆ,
ਨਫਰਾ! ਸ਼ੀਂਹ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ਤਾਬੀ ਤੇਗ ਲਿਆ,
ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲੱਗੇ ਲੋਣੇ-ਛੋਣੇ ਪਏ,
ਜੁਆਨ ਰਘੁਬੀਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲਾਉਣੇ ਪਏ।

ਭੱਜਗੇ ਲੰਗੂਰ ਪੈਂਦਾ ਘੁਰ-ਘੁਰ ਛਾ,
ਆਗੀ ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਮੁਰਛਾ,
ਮਰੇ ਸਾਥੀ ਮੇਰੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚੋਣੇ ਪਏ,
ਜੁਆਨ ਰਘੁਬੀਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲਾਉਣੇ ਪਏ।

ਡਰਦਾ ਭਵੀਸ਼ਨ ਦਲਾਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ,
ਲੰਮਾ ਪਾਤਾ ਬਾਲੀ ਦਾ ਅੰਗਦ ਹਾਰ ਗਿਆ,
ਜਾਨਕੀ ਚੱਕਣ ਵਾਲੜੇ ਡਰਾਉਣੇ ਪਏ,
ਜੁਆਨ ਰਘੁਬੀਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲਾਉਣੇ ਪਏ।

ਅੱਜ ਨਲ-ਨੀਲ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਬੀੜਾ ਨਾ,
ਡੇਰੀ ਦਾ ਲੰਕੇਸ਼ ਦਾ ਭਰਾਤਾ ਚੀਹੜਾ ਨਾ।
ਏਹਨੂੰ ਮਾਰ ਭੁੱਖੇ ਬਾਂਦਰ ਰਜਾਉਣੇ ਪਏ,
ਜੁਆਨ ਰਘੁਬੀਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲਾਉਣੇ ਪਏ।

ਖੜ੍ਹੇ ਜਾਮਾਵੰਤ ਨੂੰ ਵਖਾੜ੍ਹੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਪਾ,
ਚੱਲ ਉਏ-ਮਨਾਂ ਵਧਕੇ ਜਿਮੀ ਤੇ ਲੰਮਾ ਪਾ।
ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੇ ਵੇ ਨਿਵਾਉਣੇ ਪਏ,
ਜੁਆਨ ਰਘੁਬੀਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲਾਉਣੇ ਪਏ।

ਹੁਣ ਕੈਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਟੀਦਾ ਪਿਛਾੜੀ ਨਾ,
ਕੌਣ ਕਹੂ ਰਾਮ ਨੇ ਗਗਰ ਪਾੜੀ ਨਾ,
'ਬਾਬੂ' ਸੱਦੀ ਜਾਂਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਪਏ,
ਜੁਆਨ ਰਘੁਬੀਰ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲਾਉਣੇ ਪਏ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਜਾ ਕੇ ਕਰੇ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਰਘੁਬੀਰ।
ਲੀਰਾਂ ਕਰਤਾ ਰਾਮ ਨੇ, ਕੁੰਭ ਦਾ ਪਾੜ ਸਰੀਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—39

ਟਲੇ ਨਾ ਹੰਕਾਰਿਆ ਸ਼ੇਰ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ,
ਪਾਉਂਦਾ ਆਵੇ ਚਾਂਬੜਾ ਹਥਿਆਰ ਹੱਥ ਦਾ,
ਮੀਲ-ਮੀਲ ਸੁਣਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਹਰੇ ਦੀ,
ਲੀਰ-ਲੀਰ ਕਰਤੀ ਸਰੀਰ ਭਾਰੇ ਦੀ।

ਬਣਦਾ ਕੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮੁਨਿਆਦ ਪੁੱਗਜੇ,
ਵਾਹਣਾ ਵਿੱਚ ਮਾਸ ਦੇ ਉਡਾਤੇ ਰੁੱਗ ਜੇ।
ਪਾੜਤੀ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਗੋਗੜ ਹੰਕਾਰੇ ਦੀ,
ਲੀਰ-ਲੀਰ ਕਰਤੀ ਸਰੀਰ ਭਾਰੇ ਦੀ।

ਜਿਵੇਂ ਰਜਬਾਹੇ ਖਿੰਡ ਦੇ ਬਠਿੰਡਿਉਂ,
ਵਗੀ ਜਾਂਦੇ ਲਹੂ ਦੇ ਘਰਾਲ ਪਿੰਡਿਉਂ।
ਨਾੜ ਨਾੜ ਕੱਟਤੀ ਵਜੂਦ ਸਾਰੇ ਦੀ,
ਲੀਰ-ਲੀਰ ਕਰਤੀ ਸਰੀਰ ਭਾਰੇ ਦੀ।

ਚੀਰਤਾ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਚੀਰ ਪਾ,
ਰਾਖਯ ਡਰੇ ਵੇ ਦੌੜਗੇ ਵਹੀਰ ਪਾ
ਝੱਲੀ ਨਾ ਗਰਜ ਰਾਮ ਲਲਕਾਰੇ ਦੀ,
ਲੀਰ-ਲੀਰ ਕਰਤੀ ਸਰੀਰ ਭਾਰੇ ਦੀ।

ਰੂ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਕੁੰਭ ਦਾ ਪਿੰਜਰ-ਪਿੰਜਤਾ,
ਲਹੂ ਨਾ ਕਨਾਲ ਦਾ ਕਆਰਾ ਸਿੰਜਤਾ।
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਗੀ ਦੱਬ ਔਰਤ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ,
ਲੀਰ-ਲੀਰ ਕਰਤੀ ਸਰੀਰ ਭਾਰੇ ਦੀ।

ਖੰਡਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਦਾ ਕਲੇਜਿਉਂ ਪਾਰ ਗਿਆ,
ਝੱਟ ਰੂਹ ਨਿੱਕਲਕੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਿਆ।
'ਬਾਬੂ' ਲਾਜ਼ ਰੱਖਲੀ ਔਤਾਰ ਧਾਰੇ ਦੀ,
ਲੀਰ-ਲੀਰ ਕਰਤੀ ਸਰੀਰ ਭਾਰੇ ਦੀ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਜੰਗ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਲਛਮਣ ਹੋ ਗਿਆ ਤਿਆਰ।
ਆ ਗਿਆ ਕਰਨ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਮੇਘ ਨਾਥ ਬਲਕਾਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—40

ਮਾਰੇ ਆ ਕੇ ਲੱਖਣ ਰਣਾਂ 'ਚ ਬੜਕਾਂ,
ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੱਢਣ ਰੜਕਾਂ।
ਔਗ ਲੱਗੀ ਲਛਮਣ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ,
ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਰਾਮ ਦੇ ਲੜਾਕੇ ਵੀਰ ਨੂੰ।

ਗਿਆ ਰਣ-ਭੂਮਕਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਤੇਗ ਨੂੰ,
ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ ਯੁੱਧ 'ਚ ਵੰਗਾਰੇ ਮੇਘ ਨੂੰ।
ਅਵਾਸਾਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਚਲੋਣ ਤੀਰ ਨੂੰ,
ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਰਾਮ ਦੇ ਲੜਾਕੇ ਵੀਰ ਨੂੰ।

ਪੈਂਤਰਾ ਬਦਲ ਪਾਉਂਦਾ ਫਿਰੇ ਫੇਰੀਆਂ,
 ਕਰ ਦੇਵੇ ਮੇਘ ਦੇ ਪਿੰਡੇ 'ਚ ਮੋਰੀਆਂ।
 ਪਾ ਕੇ ਕਮੰਦ ਡੋਗ ਲਿਆ ਅਖੀਰ ਨੂੰ।
 ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਰਾਮ ਦੇ ਲੜਾਕੇ ਵੀਰ ਨੂੰ।

ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ ਉਲਾਰ ਸਾਂਗ ਜੀ,
 ਚਮੜੀ ਉਧੇੜਤੀ ਗਲੋਟੇ ਵਾਂਗ ਜੀ।
 ਪਾਤਾ ਫੜ੍ਹ ਮੌਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਚੀਰ ਨੂੰ,
 ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਰਾਮ ਦੇ ਲੜਾਕੇ ਵੀਰ ਨੂੰ।

ਗੁੰਦਵੇਂ ਜਿਸਮ ਦੇ ਉਡਾਤੇ ਪੜਛੇ,
 ਭਰ-ਭਰ ਝੁੱਲਦੇ ਲਹੂ ਦੇ ਕੜਛੇ।
 ਤੇ ਉਡਾਤਾ ਹਿੱਕ ਦੇ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਲੀਰ ਨੂੰ,
 ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਰਾਮ ਦੇ ਲੜਾਕੇ ਵੀਰ ਨੂੰ।

ਧਰ ਲਿਆ ਕੁਹਾੜਾ ਲੋੜ ਪੈਗੀ ਲਾਂਗੀ ਦੀ,
 ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਡੌਲੇ ਜਿਉਂ ਕਿੱਕਰ ਛਾਂਗੀ ਦੀ।
 ਸੱਜੀ ਭੁਜਾ ਉੱਡ ਘੱਤਗੀ ਵਹੀਰ ਨੂੰ,
 ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਰਾਮ ਦੇ ਲੜਾਕੇ ਵੀਰ ਨੂੰ।

ਬਾਂਦੀ ਝਾਕੇ ਜਿਵੇਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਬਲੋਚਣਾਂ,
 'ਬਾਬੂ' ਵਾਜ ਮਾਰ ਸੱਦਲੀ ਸਲੋਚਣਾ,
 ਠੱਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵਦਾ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨੀਰ ਨੂੰ,
 ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਰਾਮ ਦੇ ਲੜਾਕੇ ਵੀਰ ਨੂੰ।

ਬੈਂਤ—41

ਕਹਿੰਦੀ ਭੁਜਾ ਪਛਾਣ ਕੇ ਮੇਘ ਦੀ ਜੀ, ਦਿਲ ਰਿਹਾ ਸਵੇਰ ਦਾ ਦਹਿਲ ਬਾਂਦੀ।
 ਢੱਠੀ ਰਹੀ ਨਵਾਰ ਦੇ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ, ਦਿਲ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋ ਅੱਜ ਘੋਲ ਬਾਂਦੀ।

ਸਤੀ ਹੋਵਣਾ ਨਾਲ ਮਹਿਬੂਬ ਦੇ ਮੈਂ, ਵੇਦ ਪੜ੍ਹੀ ਨਲੈਕ ਨਾ ਜੈਹਲ ਬਾਂਦੀ?
 ਮੇਰਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸੀਸ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਤੂੰ, ਗਈ ਬਰਕਤਾਂ ਤੇ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਬਾਂਦੀ।

ਮੇਰਾ ਲਹਿ ਗਿਆ ਸੀਸ ਤੋਂ ਛਤਰ ਭੈਣੇ, ਵੱਢ ਵੱਢਕੇ ਖਾਣਗੇ ਮਹਿਲ ਬਾਂਦੀ।
 ਨਹੀਂ ਸੱਟ ਵਿਯੋਗ ਦੀ ਸਹਿਣ ਜੋਗੀ, ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰੰਡੇਪ ਕੁਝ ਸਹਿਲ ਬਾਂਦੀ।

ਭਰੂ ਸੇਜ ਤੇ ਮੁੱਠੀਆਂ ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਮੈਂ, ਕਦੋਂ ਕਰੂੰ ਭਰਥਾਰ ਦੀ ਟਹਿਲ ਬਾਂਦੀ।
ਜੁਆਨ ਸਾਧਨੀ ਕੱਢਲੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ, ਕਰੀ ਸੋਹਰੇ ਚੰਡਾਲ ਨੇ ਪਹਿਲ ਬਾਂਦੀ।

ਫੁਕ ਦੇਣ ਸਵਰਨ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਨਾ ਛੱਡਣੀ ਰਹਿਲ ਬਾਂਦੀ।
ਏਥੇ ਕਰਨ ਹਕੂਮਤਾਂ ਬਾਂਦਰੇ ਨੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਪੁਰ ਕਰਨ ਦੇ ਐਹਲ ਬਾਂਦੀ।

‘ਬਾਬੂ’ ਸੀਸ ਲਿਆਵਣਾ ਰਾਮ ਕੋਲੋਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਫਰ ਨੂੰ ਜੋੜ ਲੈ ਬੈਲ ਬਾਂਦੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਸਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਸੀਸ ਲੈਣ ਨੂੰ ਜਾਏ।

ਹਟਕੇ ਬਹਿ ਨੂੰਹ ਰਾਣੀਏਂ, ਸਸੁਰ ਰਿਹਾ ਸਮਝਾਏ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—42

ਆਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੋਣ ਦੇ ਪਸਿੰਦ ਨਾ,
ਦਸਾਂ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਰਕਾਨੇ ਨਿੰਦ ਨਾ।
ਰੁੱਗ ਪਾਕੇ ਦਾਹੜੀ ਪਿਉ ਬੁੱਢੇ ਦੀ ਟੋਹੇਂ ਨੀ,
ਵੇਖੀਂ ਲਾਜ਼ ਸੋਹਰੇ ਨੂੰ ਲਵਾਦੀਂ ਨੌਹੇਂ ਨੀ।

ਉਸ ਜਾ ਮਿਉਂਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨਾ,
ਲੱਗੀ ਤੂੰ ਪੁੱਤਰ ਸੂਰਜ ਦੇ, ਮੱਥੇ ਨਾ।
ਬੈਠੀ ਬੀਬੀ ਰਾਣੀਏਂ ਮੱਹਲੀਂ ਸੋਹੇਂ ਨੀ,
ਵੇਖੀਂ ਲਾਜ਼ ਸੋਹਰੇ ਨੂੰ ਲਵਾਦੀਂ ਨੌਹੇਂ ਨੀ।

ਮੰਨ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਮੇਰਿਆਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ,
ਵੇਖ ਵੱਧ ਜਾਊ ਆਕੜ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ।
ਅੱਲੇ ਫੱਟ ਬੱਚੜੇ ਮਰੇ ਤੋਂ ਕੋਹੇਂ ਨੀ,
ਵੇਖੀਂ ਲਾਜ਼ ਸੋਹਰੇ ਨੂੰ ਲਵਾਦੀਂ ਨੌਹੇਂ ਨੀ।

ਵੇਖੀਂ ਡੋਬ ਦੇਵੀਂ ਨਾ ਜਹਾਜ਼ ਲਾਜ਼ ਦੇ,
ਚੱਲੀ ਆਂਡੇ ਆਹਲਣਿਉਂ ਚੱਕਣ ਬਾਜ਼ ਦੇ।
ਮੱਛੀਆਂ ਕਮਲੀਏ ਟਿੱਬਿਆਂ ਤੋਂ ਟੋਹੇਂ ਨੀ,
ਵੇਖੀਂ ਲਾਜ਼ ਸੋਹਰੇ ਨੂੰ ਲਵਾਦੀਂ ਨੌਹੇਂ ਨੀ।

ਪਾਵੇਂ ਦੁੱਧ ਸੱਪ ਨੂੰ, ਕਊਏ ਨੂੰ ਚੋਗਾ ਨੀ,
ਛੱਡਿਆ ਕਿਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਨਾ ਖੜਨ ਜੋਗਾ ਨੀ।
ਖਿੜੇ ਛੁੱਲ ਅਗਨੀ ਮਚਾਕੇ ਲੋਹੇਂ ਨੀ,
ਵੇਖੀਂ ਲਾਜ਼ ਸੌਹਰੇ ਨੂੰ ਲਵਾਦੀਂ ਨੌਹੇ ਨੀ।

ਮੇਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੱਗੋਂ ਨੀ,
ਹੋ ਜਾ ਪਰ੍ਹੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਨੀ।
ਰਾਮ ਕੋਲੇ ਜਾ ਕੇ ਰੋਣ ਨੂੰ ਬਗੋਹੇਂ ਨੀ,
ਵੇਖੀਂ ਲਾਜ਼ ਸੌਹਰੇ ਨੂੰ ਲਵਾਦੀਂ ਨੌਹੇ ਨੀ।

ਛੱਡ ਗਿਆ ਭਰਾਤਾ ਜਿਉਂਦੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੂੰ,
ਕਾਹਨੂੰ ਮੱਥਾ ਚੱਲੀ ਟੇਕਣ ਗਦਾਰ ਨੂੰ।
'ਬਾਬੂ' ਜੀ ਕਿਉਂ ਰਾਮ ਦੇ ਚਰਨ ਛੋਹੇਂ ਨੀ,
ਵੇਖੀਂ ਲਾਜ਼ ਸੌਹਰੇ ਨੂੰ ਲਵਾਦੀਂ ਨੌਹੇ ਨੀ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਮੰਨਦੀ ਨਹੀਂ ਸਲੋਚਣਾ, ਗਈ ਰਾਮ ਦੇ ਪਾਸ।
ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਉ ਮੇਘ ਦਾ, ਸਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ।
ਸੀਸ ਹਸਾਕੇ ਲੈ ਜਿਉ, ਕਹੇ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ।
ਸੀਸ ਹੱਸੇ ਵਿੱਚ ਗੋਦ ਦੇ, ਆਹ ਗੱਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ।

ਸ਼ਬਦ ਤਰਜ਼—43

ਸਤੀ ਪਤੀ ਦਾ ਪੱਟਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰਕੇ, ਹੱਥ ਦੇ ਉਤਾਂਹ ਨੂੰ ਜੋੜ ਲੇ,
ਜਿਹੜਾ ਨਿਉਂ ਗਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰਕੇ, ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਮੋੜਲੇ।
ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਤੇ ਸੱਚੇ ਦੇ ਜੱਸ ਦੇ, ਬੈਠਗੀ ਪਿਆਰੀ ਰਾਮ ਦੀ,
ਖਿੜ-ਖਿੜ ਸੀ ਚਿੱਟੇ ਜੇ ਦੇਦ ਹੱਸਦੇ, ਵੇਖਦੀ ਕਚੀਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ।

ਰਹੀ ਸਾਰੀ ਜੇ ਉਮਰ ਦੁੱਧ ਧੋਤੀ, ਪਤੀ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਸੀ ਹੁੰਦਾ,
ਜਾਣੀਂ ਕਲੀਆਂ ਖਿੜਨ ਛੁੱਲੇ ਮੋਤੀ, ਕਿਉਂ ਨੀ ਕੁਰਬਾਨ ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ।
ਪੁੱਤ ਜਣੇ ਵੇ ਬਹਾਦਰ ਸੱਸ ਦੇ, ਮੰਨਦੇ ਪਿਆਰੀ ਬਾਮ ਦੀ,
ਖਿੜ-ਖਿੜ ਸੀ ਚਿੱਟੇ ਜੇ ਦੇਦ ਹੱਸਦੇ, ਵੇਖਦੀ ਕਚੀਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ।

ਮੇਰੇ ਮੇਘ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਮਿਠੀਆਂ, ਵੇਖੀ ਜਤ ਕਾਇਮ ਤੂੰ ਪੀਆ।
ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਟਹਿਲ ਵਿੱਚ ਡਿੱਠੀਆਂ, ਕਰ ਦੇਣਾ ਰਹਿਮ ਤੂੰ ਪੀਆ।

ਬੋਲੀ ਔਗਣ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਦੱਸਦੇ, ਖੈਰ ਮੈਂ ਮਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮ ਦੀ,
ਖਿੜ-ਖਿੜ ਸੀ ਚਿੱਟੇ ਜੇ ਹੱਸਦੇ, ਵੇਖਦੀ ਕਚੀਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ।

ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਲੀਆਂ ਸੁਰਖ ਜਿਹੀਆਂ ਬੁੱਲੀਆਂ, ਦੂਰੋਂ ਝਮਕਾਰ ਜਿਆ ਪਿਆ,
ਨਾਲੇ ਅੱਖੀਆਂ ਭੜਕ ਦੇ ਬੁੱਲੀਆਂ, ਝਾਕੇ ਸਰਦਾਰ ਜਿਆ ਪਿਆ।
ਚੰਗੇ ਐਹੋ ਜੇ ਸਖੀ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਚੁਫੇਰੇ ਗਾਂਵਦੀ,
ਖਿੜ-ਖਿੜ ਸੀ ਚਿੱਟੇ ਜੇ ਦੰਦ ਹੱਸਦੇ, ਵੇਖਦੀ ਕਚੀਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ।

ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਲੀਆਂ ਸੁਰਖ ਜਿਹੀਆਂ ਬੁੱਲੀਆਂ, ਦੂਰੋਂ ਝਮਕਾਰ ਜਿਆ ਪਿਆ,
ਨਾਲੇ ਅੱਖੀਆਂ ਭੜਕ ਕੇ ਬੁੱਲੀਆਂ, ਝਾਕੇ ਸਰਦਾਰ ਜਿਆ ਪਿਆ।
ਚੰਗੇ ਐਹੋ ਜੇ ਸਖੀ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਚੁਫੇਰੇ ਗਾਂਵਦੀ।
ਖਿੜ-ਖਿੜ ਸੀ ਚਿੱਟੇ ਜੇ ਦੰਦ ਹੱਸਦੇ, ਵੇਖਦੀ ਕਚੀਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ।

ਸੀਸ ਮੇਘ ਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੱਸਿਆ, ਉੱਠ ਸਲੋਚਨਾ ਖੜ੍ਹੀ,
ਆ ਕੇ ਬੱਦਲ ਮੇਘ ਦਾ ਵੱਸਿਆ, ਰਾਮ ਕੋਲੇ ਲੱਗਗੀ ਝੜੀ।
ਮਾਰ ਘਟਾਂ 'ਚੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਜਿਉਂ ਲੱਛਦੇ, ਲੋਕੀ ਸੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਲਾਹਮ ਦੀ,
ਖਿੜ-ਖਿੜ ਸੀ ਚਿੱਟੇ ਜੇ ਦੰਦ ਹੱਸਦੇ, ਵੇਖਦੀ ਕਚੀਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ।

ਲੈ ਕੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਉੱਡਣ ਛੁੱਲੋਂ ਭੋਰ ਤਾਂ, ਲੈਣਾਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਕੀ ਖੜ੍ਹਕੇ,
ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣਗੇ ਮਰਦ ਸਣੇ ਔਰਤਾਂ, 'ਬਾਬੂ' ਦੀ ਰਮਾਇਣ ਪੜ੍ਹਕੇ।
ਵਿੱਚ ਤਰਜ਼ਾਂ ਭਰੇ ਵੇ ਛੰਦ ਰਸਦੇ, ਸਾਰੇ ਲਾਇਕ ਨੇ ਅਨਾਮ ਦੀ,
ਖਿੜ-ਖਿੜ ਸੀ ਚਿੱਟੇ ਜੇ ਦੰਦ ਹੱਸਦੇ, ਵੇਖਦੀ ਕਚੀਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ।

ਬੋਤ—44

ਰਾਵਣ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਤਕ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਲਾ ਲੈ ਪੰਜ ਹਥਿਆਰ ਤੂੰ ਸਰੜ ਦੇ ਜੀ।
ਮੇਘਨਾਥ ਦੇ ਲੱਖਣ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰੀ, ਭੁਜਾ ਉੱਡਗੀ ਵਾਂਗਰਾਂ ਗਰੜ ਦੇ ਜੀ।

ਵੇਰੀ ਜਾਵੇ ਨਾ ਦੌੜ ਰਣ ਭੂਮਕਾ 'ਚੋਂ, ਪਕੜ ਨਾਲ ਕਮੰਦ ਦੇ ਨਰੜ ਦੇ ਜੀ।
ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਲੂੰਬੜੀ ਦਾ, ਤੋੜ ਹੱਡੀਆਂ ਜਰੜ ਕੇ ਜਰੜ ਦੇ ਜੀ।

ਸਿਰੋਂ ਚੱਕ ਪਟਾਕਾਇ ਦੇ ਧਰਤ ਉੱਤੇ, ਸਾਹਨ ਵਾਂਗਰਾਂ ਹੇਠ ਲੈ ਦਰੜ ਦੇ ਜੀ।
ਛੇਤੀ ਜੋੜ ਚੌਹ ਬਲਦ ਸੁਹਾਗਿਆਂ ਨੂੰ, ਡਲੇ ਤੋੜ ਕਿਆਰੜੇ ਕਰੜ ਦੇ ਜੀ।

ਜਿਸਮ ਪੱਛਦੇ ਮਾਰਕੇ ਬਰਛੀਆਂ ਨੂੰ, ਸੀਸ ਵਾਂਗ ਤਰਬੂਜ ਦੇ ਝਰੜ ਦੇ ਜੀ।
ਪੇਟ ਪਾੜ ਬਣਾਦਿਉ ਘੇਗਰੇ ਜੀ, ਫੜ ਰਗਾਂ ਤੋਂ ਗਰਦਨਾਂ ਘਰੜ ਦੇ ਜੀ।

ਫੜ ਨਹਿਰ ਵਗ੍ਹਾ ਦਿਉ ਮੈਲਿਆਂ ਦੀ, ਪੁੱਤ ਚਵਲ ਦੇ ਵਾਂਗਰਾਂ ਹਰੜ ਦੇ ਜੀ।
ਹੁਣ 'ਬਾਬੂ' ਜੋ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਕਰਦੇ, ਪਾਸ ਹੋਣ ਡਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਰੜ ਦੇ ਜੀ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਅਹੀ ਰੋਣ ਗਿਆ ਲੜਨ ਨੂੰ, ਨਹੀਂ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਅੰਤ।
ਮਾਰੂ ਭਾਲ ਪਤਾਲ 'ਚੋਂ, ਹਨੂੰਮਾਨ ਬਲਵੰਤ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—46

ਅਹੀ ਰੋਣ ਲੜਕੇ ਲੜਾਈ ਹਾਰ ਗਿਆ,
ਹਨੂੰਮਾਨ ਮਗਰੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਿਆ।
ਜਿਵੇਂ ਗੋਲੀ ਨਿੱਕਲੇ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

ਰਾਖਸ਼ ਨਲੈਕ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਔਗਰੇ,
ਹਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਮਾਰਦਾ ਦੁੜੱਗੇ ਮੱਗਰੇ,
ਦੇ ਗਿਆ ਭੀੜ ਨਿੱਕਲ ਕਮੰਦ ਜਾਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

ਪੁੱਤ ਦਸ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਚੰਗਿਆੜਦਾ,
ਪਿੱਛੇ ਜਾਵੇ ਘੁਕਦਾ ਬਰੋਲਾ ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ।
ਬਚਣਾ ਮੁਹਾਲ ਅੰਜਨੀ ਦੇ ਲਾਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

ਬਗਲੇ ਨੇ ਖਿੱਚਲੀ ਘੜੀਸ ਖੱਡ 'ਚੋਂ,
ਦੁੱਝ ਮਾਰ ਚੂਸ ਲਿਆ ਬਲੱਡ ਡੱਡ 'ਚੋਂ।
ਵੇਖ ਜਿੰਦ ਜਾਵੇ ਡੂੰਮਣੇ ਮਖਿਆਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

ਸੀਸ ਤੋਂ ਉਲਾਰ ਮਾਰਦਾ ਗੁਰਜ ਨੂੰ,
ਕੱਚੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਡੇਗ ਲਿਆ ਬੁਰਜ ਨੂੰ।

ਹਿੱਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਫੱਟੜ ਸਰਾਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

ਮਾਰਕੇ ਛੱਡੇ ਗੂਣ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿੱਧਦਾ,
ਭੂਡ ਕੀ ਬਣਾਲੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਲਿੰਦ ਦਾ,
ਮਿਲਣਾ ਕਦੇ ਨਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਾਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

ਵਣੀ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਬਣਾਕੇ ਘਰ ਜੀ,
ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਰਿਖੀਆਂ ਤੋਂ 'ਕਰ' ਜੀ।
ਕਰੋਂ ਪਾਪ ਪਾਪੀਓਂ ਬਬੇਰੇ ਸਾਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

ਜੰਗਲਾਂ 'ਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਜਾੜੇ ਵੱਸਦੇ,
ਇਹਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੱਸਦੇ,
ਗਿਣ-ਗਿਣ ਲੈ ਲੂ ਬਦਲੇ ਚੰਡਾਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

'ਰੱਜਬਲੀ' ਛਾਪਤੀ ਕਿਤਾਬ ਤੀਸਰੀ,
ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਦੇਵੇ ਲੱਜਤ ਕਵੀਸ਼ਰੀ,
ਪੁੱਛੇ ਜੰਘੀਰਾਣਿਉਂ ਰਾਮ ਸਿਉਂ ਦਿਆਲ ਤੋਂ,
ਅਹੀ ਰੋਣ ਮਾਰਿਆ ਭਾਲਕੇ ਪਤਾਲ ਤੋਂ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਆਹੀ ਰੋਣ ਨੂੰ ਮਾਰਤਾ, ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਲੇਸ਼।
ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਚੜ੍ਹਦਾ ਰੋਣ ਲੰਕੇਸ਼।

ਸ਼ਬਦ ਤਰਜਮ—47

ਲੰਕਪਤੀ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰਲੀ, ਪੁੱਤ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ,
ਜਿੰਦ ਕੱਢਕੇ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰਲੀ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ।
ਨਾਰਾਂ ਵੇਖੀ ਜਾਣ ਬੋਹਲ ਝਰੋਖੇ, ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਧੜੁਕੇ ਪੈਂਣਦੇ,
ਜੀਹਨੂੰ ਫੜਲੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਠੋਕੇ, ਆਫ਼ਰੀ ਦਲੇਰ ਰੋਣ ਦੇ।

ਨਲ-ਨੀਲ ਨੇ ਬਣਾਲੀ ਜੋਟੀ, ਰਾਮ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਤੇ ਚਮ੍ਹਾਲਾ,
ਕਹਿੰਦਾ ਖੇਤ 'ਚ ਖਿਲਾਰੂੰ ਬੋਟੀ, ਮੇਰਾ ਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹਮਲਾ,

ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਲਵੇ ਸਭ ਡੋਕੇ, ਪਾਏ ਜਰਕਾਟੇ ਪੈਣ ਦੇ,
ਜੀਹਨੂੰ ਫੜਲੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਠੋਕੇ, ਆਫ਼ਰੀ ਦਲੇਰ ਰੈਣ ਦੇ।

ਹਨੂੰ ਮਾਨ ਦੇ ਮਾਰਦਾ ਠੋਡੇ, ਫੁੱਟਬਾਲ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿੱਟਕੇ,
ਜੋੜੇ ਪੱਟ ਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਪੇਡੇ, ਮੰਦਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇੱਟ ਕੇ,
ਭਰ ਕੱਢੀ ਗਿਆ ਲਹੂ ਦੇ ਬੋਕੇ, ਉੱਪਰ ਖੜ੍ਹਕੇ ਮੌਣ ਦੇ,
ਜੀਹਨੂੰ ਫੜਲੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਠੋਕੇ, ਆਫ਼ਰੀ ਦਲੇਰ ਰੈਣ ਦੇ।

ਉਤਾਂਹ ਅੰਗਦ ਉਠਾ ਲਿਆ ਪੱਟ ਤੋਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰੇ ਪੱਟ ਨਾ ਚੱਕਿਆ,
ਪਰ੍ਹੇ ਮਾਰਿਆ ਚਲਾਕੇ ਦੂਰ ਵੱਟ ਤੋਂ, ਹੱਸੀ ਜਾਏ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਡੱਕਿਆ।
ਡਿੱਗਿਆ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪੁੱਠਾ ਹੋ ਕੇ, ਗੋੜੇ ਖਾਂਦਾ ਵਾਂਗ ਭੋਣ ਦੇ,
ਜੀਹਨੂੰ ਫੜਲੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਠੋਕੇ, ਆਫ਼ਰੀ ਦਲੇਰ ਰੈਣ ਦੇ।

ਕਿਹੜਾ ਜੱਗ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਬਲ ਮੇਂ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਉਡੀਕਾਂ ਚਿਰ ਦਾ,
ਲਛਮਣ ਦੇ ਕਮੰਦ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ, ਵਾਹਣਾਂ 'ਚ ਘੜੀਸੀ ਫਿਰਦਾ,
ਤੇਜ਼ ਖੰਡੇ ਜੇ ਮੁੜਨ ਵੱਜ ਟੋਕੇ, ਰੱਜ ਰੱਤ ਨਾਲ ਨੌਹਣ ਦੇ,
ਜੀਹਨੂੰ ਫੜਲੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਠੋਕੇ, ਆਫ਼ਰੀ ਦਲੇਰ ਰੈਣ ਦੇ।

ਜਾਕੇ ਦੇ ਦਿਉ ਰਾਮ ਨੂੰ ਰਪਟਾਂ, ਡੋਗਤੇ ਤੁਮਾਰੇ ਨਾਲ ਦੇ,
'ਬਾਬੂ' ਆਉਂਦੀਆਂ ਛੇਦਾਂ 'ਚੋਂ ਲਪਟਾਂ, ਮੌਮ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਂਦੇ ਢਾਲੂਦੇ,
ਜੋਤ, ਭਗਤੂ ਸੁਣਾਉਣ ਖੜ੍ਹਕੇ, ਤਰਜ਼ਾਂ ਸਵਾਰ ਲੋਣ ਦੇ,
ਜੀਹਨੂੰ ਫੜਲੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਠੋਕੇ, ਆਫ਼ਰੀ ਦਲੇਰ ਰੈਣ ਦੇ।

॥ਦੋਹਿਰਾ॥

ਤਰੱਬਲ ਪਾਤਾ ਜੁਆਨ ਨੇ, ਚੜ੍ਹੇ ਅਕਾਸ਼ ਗੁਬਾਰ।
ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਅਵਤਾਰ ਨੇ, ਦੀਆ ਰੈਣ ਕੋ ਮਾਰ।

ਡਿਊਢਾ ਛੰਦ—48

ਲੱਖ ਪੁੱਤ ਤੇ ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੋਤੇ ਸੀ, ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਸਵਰਨ ਦਾ,
ਘੋੜੇ ਨੱਚੇ ਹਾਥੀ ਝੂਲਦੇ ਖੜ੍ਹਕੇ ਸੀ, ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਮਰਨ ਦਾ।
ਚੰਦ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈਣ ਚਮਕਾਰੇ ਫੇਸ ਦੇ, ਹੰਕਾਰ ਪਾਤਾ ਮਾਲ ਨੇ,
ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ, ਲੰਕੇਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਕਾਲ ਨੇ।

ਆ ਕੇ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਰਸੋਈ ਕਰਦੇ, ਪਵਣ ਝੱਲੇ ਪੱਖੀਆਂ,
ਦੇਵ ਤੇ ਇੰਦਰ ਵਰਗੇ ਵੀ ਡਰਦੇ, ਜੀ ਨਾ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਔਖੀਆਂ।
ਪੈਰੀਂ ਪੈਰੀਂ ਸਾਰੇ ਰਜਵਾੜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ, ਸੀ ਜਿਤਨੇ ਭੁਪਾਲ ਨੇ,
ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ, ਲੰਕੇਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਕਾਲ ਨੇ।

ਟੀਕਾ ਲੰਕਾਪਤੀ ਨੇ ਕਰਿਆ ਸੀ ਵੇਦਾਂ ਦਾ, ਬੜਾ ਪੰਡਤ ਭਾਰੀ ਸੀ,
ਸੂਰਜ ਗਰੂਬ ਹੋ ਗਿਆ ਉਮੇਂਦਾ ਦਾ, ਤੇ ਤਕਦੀਰ ਹਾਰੀ ਸੀ।
ਪੌੜੀ ਲਾਉਣੀ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਇਰਾਦੇ ਏਸ ਦੇ, ਤੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਜਾਲ ਨੇ,
ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ, ਲੰਕੇਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਕਾਲ ਨੇ।

ਹੱਥਕੜੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਲਗਾਈ ਕਰੜੀ, ਜੀ ਧੈਰ ਨਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂਗੇ,
ਕੁੱਤੀ ਵਾਂਗੂੰ 'ਦੌਣ' ਦੇ ਅਠਾਹਾਂ ਨਰੜੀ, ਜਦੋਂ ਜੀ ਚਾਹੂ ਮਾਰਾਂਗੇ।
ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਅੜੇਸ ਦੇ, ਡਬੋਣਾ ਪੁੱਠੀ ਚਾਲ ਨੇ,
ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ, ਲੰਕੇਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਕਾਲ ਨੇ।

ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਦਸਾਂ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ ਸੀ, ਤੇ ਵੀਰ ਕੁੰਭਕਰਨ ਦਾ,
ਦੇਵਤੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤ ਜੁਆਨ ਸੀ, ਜੋ ਨਾ-ਨਾਂ ਲੈਂਦਾ ਡਰਨ ਦਾ,
ਆਕੇ ਜਿੰਦ ਵਿੱਚ ਫਸਗੀ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ, ਨਾ ਹੋਣੀ ਵੇਲੇ ਟਾਲ ਨੇ,
ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ, ਲੰਕੇਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਕਾਲ ਨੇ।

ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਨਾਰ ਚੱਕਲੀ ਔਤਾਰ ਦੀ, ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਮਰਜੂ,
ਜਿੰਦੜੀ ਗੁਆਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵੀਰ ਦੀ, ਦਹਿ-ਸਿਰਾ ਜਿਆ ਠਰਜੂ।
ਰਾਮ ਹੋਰੀਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਫਕੀਰੀ ਭੇਸ ਦੇ, ਤੇ ਜਾ ਫਰੇਲੇ ਆਲ੍ਹਣੇ,
ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ, ਲੰਕੇਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਕਾਲ ਨੇ।

'ਬਾਬੂ' ਢੰਗ ਰਚੇ ਦੁਨੀਆਂ ਕਮਾਉਣ ਦੇ, ਏਸ ਦੇਹ ਨਿਮਾਣੀ ਨੇ,
ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਸਿਰ ਸੀ ਹੰਕਾਰੇ ਰੋਣ ਦੇ, ਰਾਮ ਦੀ ਭਵਾਨੀ ਨੇ।
ਏਹਦੇ ਨਾਵੇਂ ਜੱਗ 'ਚੋਂ ਬਣਾਕੇ ਮੇਸ ਦੇ, ਕੁਸ਼ਲਿਆ ਦੇ ਲਾਲ ਨੇ,
ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਿਆ ਲੰਕੇਸ਼ ਦੇ, ਲੰਕੇਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਕਾਲ ਨੇ।

॥ਦੇਹਿਰਾ॥

ਹੁੰਦੇ ਜੁਲਮ ਜਹਾਨ ਤੇ, ਬੜੇ ਧਰਤ ਸਿਰ ਭਾਰ।
ਕਾਲ ਪਕੜ ਕੇ ਮਾਰਤਾ, ਰਾਵਣ ਕਰੇ ਹੰਕਾਰ।

ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਕਰੇ ਅਡੰਬਰ, ਜਦੋਂ ਧੀ ਦੇ ਰਚੇ ਸਵੰਬਰ, ਜੀਹਦਾ ਸ਼ਰਮ-ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰ, ਆਗੇ ਬਾਤਾਂ ਜਿਸ ਥਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸੀ, ਦਰੜਦੀ ਮਰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸੀ। ਆਉਣ ਜਾ ਉੱਡਣ ਖਟੋਲੇ, ਪਾਪੀ ਰੋਣ ਗਰਜ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਨਾ ਹਿੱਲਿਆ ਧਨੁਸ਼ ਜਦ ਤੋਲੇ, ਚੱਕ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਪੰਜ ਛੀ ਵਾਰ ਗਿਆ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਵਿਆ ਮਾਰ ਗਿਆ।

ਰਾਮ ਬਣ ਨੂੰ ਗਿਆ ਛੱਡ ਖੇੜੇ, ਆ ਰਾਵਣ ਦੀ ਭੈਣ ਛੇੜੇ, ਕੱਢੇ ਲਛਮਣ ਲੌਣੇ ਗੇੜੇ, ਨੱਕ ਬਰਛੀ ਮਾਰਕੇ ਵੱਢ ਲਿਆ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਆਲੇ ਵਾਂਗੂੰ ਟੱਡ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਾ ਕੇ ਘਰੇ ਕਹੇ ਨੱਕ ਟੱਕਲੀ, ਹੋਗੀ ਰੋਣ ਤੋਂ ਬੜੀ ਬੇਅਕਲੀ, ਉਹਨੇ ਨੌਂਹ ਦਸ਼ਰਥ ਦੀ ਚੱਕਲੀ, ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਿਆ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਵਿਆ ਮਾਰ ਗਿਆ।

ਲੱਗੇ ਮਗਰ ਭਰਾ ਦੇ ਉਹਦੇ, ਫੜ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਦੇ, ਨਾਲ ਰਲਗੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਯੋਧੇ, ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਰੋਣ ਨੇ ਮਾੜਾ ਸੀ, ਸੀਤਾ ਚੱਕਲੀ ਮਾਰਕੇ ਧਾੜਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਕਰਨ ਰਾਮ ਦੀ ਮੰਨਤਾ, ਪੁਲ ਬਾਈਂ ਕੋਸ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਤਾ, ਸਾਰਾ ਬਾਗ ਰੋਣ ਦਾ ਭੰਨਤਾ, ਮਾਰਿਆ ਅੱਛਰੂਪਾਲ ਜਦ ਬਾਹਰ ਗਿਆ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਵਿਆ ਮਾਰ ਗਿਆ।

ਆਫ਼ਰੀਨ ਮੇਘ ਦੀ ਬਰਛੀ, ਫੜ ਡੱਕਰੇ ਖਿਲਾਰੇ ਕਰ ਸੀ, ਵਰ ਮਿਲਿਆ ਓਸਨੂੰ ਅਰਸ਼ੀ, ਆਜੇ ਹੱਥ 'ਚ ਚਲਾਈ ਮੁੜਕੇ ਜੀ, ਜੀਹਦੇ ਲੱਗਜੇ ਲਗੜ ਵਾਂਗ ਫੁੜਕੇ ਜੀ। ਤੇਰੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਮੇਘ ਦੀਏ ਤੇਗੇ, ਮਾਰ ਲਹੂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਤੇ ਸੇਗੇ, ਮੱਲ ਲਛਮਣ ਵਰਗੇ ਡੇਗੇ, ਉਤੋਂ ਇੰਦਰ ਰਾਜਾ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਵਿਆ ਮਾਰ ਗਿਆ।

ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ ਹਨੂੰਮਾਨ ਘੱਲਿਆ, ਪੁੱਤ ਪੋਣ ਦਾ ਪੋਣ ਬਣ ਚੱਲਿਆ, ਬੂਟੀ ਮਿਲੀ ਨਾ ਜਿਗਰ ਗਿਆ ਸੱਲਿਆ, ਉੱਤੇ ਪਰਬਤ ਚੱਕ ਲਿਆ ਤਲੀਆਂ ਦੇ, ਅਫ਼ਰੀਨ ਐਹੋ ਜੇ ਬਲੀਆਂ ਦੇ। ਉਹਨੇ ਦਿਨ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਤਾ ਜੁਆਨੋਂ, ਆਵੇ ਪੈਦਾ ਛਕਾਟ ਸਮਾਨੋਂ, ਜਤੀ ਲਛਮਣ ਬਚ ਗਿਆ ਜਾਨੋਂ, ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖ ਕਰਤਾਰ ਗਿਆ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਵਿਆ ਮਾਰ ਗਿਆ।

ਕਾਠ ਕੁੰਭਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰਾ, ਮੂੰਹ ਕੋਠਾ ਨਾਸ ਚੁਬਾਰਾ, ਖਾ ਜੇ ਰਾਸ਼ਨ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ, ਪੂਰੇ ਸਿਕਸ ਮਹੀਨੇ ਪੱਕਦਾ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਛਕਦਾ ਸੀ। ਰਿੱਛ ਹੇਠ ਜਾੜ੍ਹ ਦੇ ਦੱਬਲੇ, ਖਿੱਲਾਂ ਵਾਂਗਰ ਬਾਂਦਰ ਚੱਬਲੇ, ਉਹ ਵੀ ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਨੇ ਲੱਭਲੇ, ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਛੱਡ ਸੰਸਾਰ ਗਿਆ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਵਿਆ ਮਾਰ ਗਿਆ।

ਖਾਗੀ ਅਕਲ ਰੋਣ ਦੀ ਗੋਤਾ, ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਕੇ ਬਣ ਗਿਆ ਖੋਤਾ, ਲੱਖ ਪੁੱਤਰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪੋਤਾ, ਗਲ ਲੋਕਪਤੀ ਦਾ ਵੱਢਿਆ ਸੀ, ਦੀਵਾ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ।

ਕੁਛ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਭਜਾਤੇ, ਲੰਮੇ ਵਾਂਗ ਸੁਹਾਗਿਆਂ ਪਾਤੇ, 'ਬਾਬੂ' ਮਹਿਲ ਸੁਨਹਿਰੀ ਢਾਤੇ,
ਜਿੱਤ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਅਵਤਾਰ ਗਿਆ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਵਿਆ ਮਾਰ ਗਿਆ।

ਬੈਤ—50

ਰੋਣ ਹਾਰ ਗਿਆ ਰਾਮ ਦੀ ਜੇਤ ਹੋਗੀ, ਚੋਟ ਲੱਗਗੀ ਪੈਣ ਨਗਾਰਿਆਂ ਤੇ।
ਰਹੀਆਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਨੌਬਤਾਂ ਵੱਜਦੀਆਂ ਜੀ, ਹੋਗੇ ਬਾਂਦਰ ਰਿਛ ਕਕਾਰਿਆਂ ਤੇ।

ਪੁੱਤ ਪੋਤਰੇ ਰੋਣ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਗੇ, ਫਿੱਟ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪੈਣ ਨਕਾਰਿਆਂ ਤੇ।
ਨਾਰਾਂ ਪਿੱਟਦੀਆਂ ਸਿੱਟਦੀਆਂ ਨੀਰ ਔਥੋਂ, ਸਿਆਪੇ ਕਰਦੀਆਂ ਫਿਰਨ ਹੰਕਾਰਿਆਂ ਤੇ।

ਛੋਟੇ ਰੋਣ ਦੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਦੇਤਾ, ਦੇਤਾ ਫੌਜ ਨੇ ਜੋਰ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਤੇ।
ਲਿਆਉਂਦੇ ਬਾਗ ਅਸ਼ੋਕ 'ਚੋਂ ਜਾਨਕੀ ਨੂੰ, ਵਾਰੇ ਸੀਸ ਨਰੈਣ ਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਤੇ।

ਦੋਵੇਂ ਵੀਰ ਤੇ ਜਾਨਕੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ, ਨਾਲ ਹਨੂੰ ਬਬਾਨ ਸ਼ੰਗਾਰਿਆਂ ਤੇ।
ਜਾਮਾਵੰਤ ਨਲ, ਨੀਲ, ਸੁਗਰੀਵ, ਅੰਗਦ, ਬਾਕੀ ਹੋਣ ਅਸਵਾਰ ਤਿਆਰਿਆਂ ਤੇ,

ਜਾਂਦੇ ਵਤਨ ਨੂੰ ਉੱਡਣ ਗਟੋਲਡੇ ਜੀ, ਹੋਗੇ ਪੀਂਘ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਤੇ।
ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਮੇਂ, ਨਾਰਾਂ ਫੁੱਲ ਬਰਸਾਉਣ ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਤੇ।

ਲਾਲੇ ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਸੁਮਿੱਤਰਾ ਨੇ, ਕਰੇ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੇ,
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਨੈਹਤ ਕੁਸ਼ਲਿਆ ਨੂੰ, ਪੱਨ ਵੰਡਦੀ ਵਾਰ ਦੁਲਾਰਿਆਂ ਤੇ।

ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਵਿੱਚ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੇ, ਦੀਵੇ ਜਗਣ ਪਏ ਮਹਿਲ ਮੁਨਾਰਿਆਂ ਤੇ।
'ਬਾਬੂ' ਅੱਜ ਮਨਾਉਣ ਦੀਵਾਲੀਆਂ ਜੀ, ਹੋਗੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੱਗ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ।

।ਦੋਹਰਾ॥

ਨੂੰਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਂ, ਹੋਣ ਭਵਨ ਬਰਬਾਦ।
ਮਗਰੋਂ ਰਾਜ ਕਮਾਉਣ ਨੂੰ, ਘਰ ਨਾ ਬਚੀ ਔਲਾਦ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—51

ਫੋਟੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਰਾਵਣ ਚੰਗਿਆੜੀ ਗਿਆ,
ਰਾਮ-ਬਰਛੇ ਮਾਰ ਗੱਗਰ ਪਾੜੀ ਗਿਆ।
ਤਰਸੂਲ ਹਿੱਕ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਛੰਡੀ ਦਾ,
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਾਵਣ ਪਖੰਡੀ ਦਾ।

ਲਾਲ ਅਬਛਾਰ ਜਿਆ ਚਲਾਤਾ ਬਾਹਾਂ ਦਾ,
ਕਾਹਲਾ ਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਅਖੀਰੀ ਸਾਹਾਂ ਦਾ।
ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੁੰ-ਮਾਸ ਜਿਆ ਖਿਡਾਤਾ ਘੰਡੀ ਦਾ,
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਾਵਣ ਪਖੰਡੀ ਦਾ।

ਰੋਣ ਕੁੰਭਕਰਨ ਸੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੋਥ ਤੇ,
ਸਿਆਪੇ ਹੋਣ ਮੇਘ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਲੋਥ ਤੇ,
ਮਾਰਤਾ ਜੁਆਨ ਧੂਮਰ ਤਰੰਡੀ ਦਾ,
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਾਵਣ ਪਖੰਡੀ ਦਾ।

ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਲੰਗੂਰ ਡੋਗਦੇ,
ਛੇਤੀ ਢਹਿਗੇ ਉਸਰੇ ਬੁਰਜ਼ ਰੇਗ ਦੇ।
ਮਾਰ ਲੰਮੇ ਪਾਤੇ ਜਿਉਂ ਸੁਹਾਗਾਂ ਜੰਡੀ ਦਾ,
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਾਵਣ ਪਖੰਡੀ ਦਾ।

ਰਿੱਛਾਂ ਨੇ ਖਭੋਤੇ ਨਹੁੰਦਰ ਘਰੂੰਡ ਦੇ,
ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਗਲੇ ਗਿੱਦੜ ਚੂੰਡ ਦੇ।
ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਸ ਭੁੱਖੇ ਕੂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀ ਦਾ,
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਾਵਣ ਪਖੰਡੀ ਦਾ।

ਤੋੜੇ ਭਾਰੇ ਗੁਰਜ਼ ਲਗਾਏ ਟਾਲੇ ਪਏ,
ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ 'ਚੋਕਣ' ਵਾਲੇ ਪਏ,
ਕਿਤੇ ਰੁਲੇ ਬਰਛਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਘੰਡੀ ਦਾ,
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਾਵਣ ਪਖੰਡੀ ਦਾ।

ਕੁੰਭ ਜੈਸੇ ਵੀਰ ਮੇਘ ਜੈਸੇ ਪੁੱਤ ਜੇ,
ਫੂਕਦੇ ਦੁਸਹਿਰੇ ਨੂੰ ਬਣਾਕੇ ਬੁੱਤ ਜੇ,
ਆਂਵਦਾ ਅੰਤ ਨਾ ਮਰਿਆਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਦਾ,
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਾਵਣ ਪਖੰਡੀ ਦਾ।

ਰੋਂਦੀਆਂ ਸਵਾਣੀਆਂ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਰੇਤ ਪਾ,
ਗੱਦੀ ਤੇ ਭਵੀਸ਼ਨ ਬਹਾਤਾ ਜੇਤ ਪਾ।
'ਰਜਬਲੀ' ਉੱਡਦਾ ਫਲੈਂਗ ਝੰਡੀ ਦਾ,
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਰਾਵਣ ਪਖੰਡੀ ਦਾ।

ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ

॥ ਦੋਹਿਰੇ ॥

ਤੂੰ ਇਕ ਠੀਕ ਸ਼ਰੀਕ ਨਾ, ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਗਫ਼ੂਰ।
ਦੂਰ ਅੰਧਰਾ, ਨੂਰ ਦੇਹ, ਸ਼ਾਇਰੀ ਬਖ਼ਸ਼ ਹਜ਼ੂਰ।

ਮੱਲ ਖੜੇ ਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਆਣ ਕੇ, ਦੇਣ ਸਲਾਮੀ ਨਿਉਂਕੇ,
ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਮੀਆਂ ਕੀ, ਭਲਾਂ ਜੇ ਮੰਨ ਲੈਂ ਕੁਐਸਚਨ ਤਿਹੁੰਕੇ।
ਚੁੰਝ ਭਰੇ ਜਾਨਵਰ ਜੇ, ਕਦੇ ਮੁੱਕਣਾ ਇਲਮ ਖਜ਼ਾਨਾ,
ਰੰਗ ਬੱਝ ਜੇ ਕਚਹਿਰੀ ਮੇਂ, ਮੇਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੇ ਮੇਹਰਵਾਨਾ।

ਰੱਖੇ ਪਰਬਤ ਧਰਤੀ ਤੇ, ਉੱਤੇ ਰੰਗ-ਰੰਗ ਦੇ ਫਲਾਵਰ ਮਹਿਕਣ,
ਦਿਨੇ ਸੂਰਜਾ ਚਮਕੇ ਜੀ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਦ ਤੇ ਸਿਤਾਰੇ ਟਹਿਕਣ।
ਬਿਨਾ ਪਿੱਲਰ ਉਸਾਰਿਆ ਤੋਂ, ਉੱਤੇ ਦੀ ਤਾਣਿਆਂ ਛਤਰ ਅਸਮਾਨਾਂ,
ਰੰਗ ਬੱਝ ਜੇ ਕਚਹਿਰੀ ਮੇਂ, ਮੇਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੇ ਮੇਹਰਵਾਨਾ।

ਕਿਤੇ ਟਿੱਬੀਆਂ ਰੇਤਦੀਆਂ, ਕਿਤੇ ਹਨ ਨਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨਿੱਤਰੇ,
ਕਿਤੇ ਮੌਰ ਕੂਕਦੇ ਜੀ, ਬਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬੁੱਕਣ ਬਘੇਰੇ ਚਿੱਤਰੇ।
ਕਿਤੇ ਖੁੰਬਰੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਜੀ, ਗੁੜਕ ਕੇ ਉਚੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ,
ਰੰਗ ਬੱਝ ਜੇ ਕਚਹਿਰੀ ਮੇਂ, ਮੇਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੇ ਮੇਹਰਵਾਨਾ।

ਵਰ ਬਖ਼ਸ਼ ਸੁਰੱਸਤੀ ਦਾ, ਦਾਸ ਨੂੰ ਦੇਹ ਲਿਟਰੇਚਰ ਰੱਜਮਾਂ,
ਆ ਜੇ ਜਾਚ ਗਰਾਮਰ ਦੀ, ਕਦੇ ਮੈਂ ਲੱਗ ਜਾਂ ਬਣਾਵਣ ਨਜ਼ਮਾਂ,
ਤੇਰੇ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰੇ 'ਚੋਂ, ਭੁੱਖੇ ਨਾ ਮੰਗਤੇ ਮੁੜਨ ਵਿਦਵਾਨਾਂ,
ਰੰਗ ਬੱਝ ਜੇ ਕਚਹਿਰੀ ਮੇਂ, ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੇ ਮੇਹਰਵਾਨਾ।

ਪਰਚਾਰਕ ਬੋਲਣ ਜੀ, ਸੰਤ ਜਨ ਸੁਣਨ ਕਵੀਸ਼ਰ ਗਾਉਂਦੇ,
ਕੱਠ ਬੱਝ ਗਏ ਖਿਲਕਤ ਦੇ, ਲੋਕ ਬੜੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ।

ਖੰਡ ਨਾਲੋਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਜੀ, ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੋਰ ਜ਼ਬਾਨਾਂ,
ਰੰਗ ਬੱਝ ਜੇ ਕਚਹਿਰੀ ਮੈਂ, ਮੋਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੋ ਮੋਹਰਵਾਨਾਂ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਰਗੇ ਜੀ, ਆਣ ਪਰਚਾਰ ਸੁਣਾ ਗਏ ਸਾਂਝੇ,
ਦਿਲ ਭਰੇ ਮੈਲ ਦੇ ਜੀ, ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵਾਂਗ ਗਲਾਸਾਂ ਮਾਂਜੇ।
ਚੰਦ ਦਿਨ ਦਾ ਮੇਲਾ ਜੀ, ਆਹਾ ਜਗ ਰੰਗਲਾ ਕਬਤੂਰ ਖਾਨਾ,
ਰੰਗ ਬੱਝ ਜੇ ਕਚਹਿਰੀ ਮੈਂ, ਮੋਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੋ ਮੋਹਰਵਾਨਾਂ।

ਸ਼ਾਇਰ ਵਧੀਆ 'ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ', ਜੀ 'ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ' ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ 'ਸਿੰਘ ਮਾਘੀ'।
ਕਿਤੇ ਸੇਵਕ 'ਰਜਬ ਅਲੀ' ਦੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਫਿਰੇ ਵੈਰਾਗੀ।
ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜੀ, ਪਿੰਗਲ ਨੂੰ ਸਮਝੋ 'ਸੰਪੂਰਨ' ਦਾਨਾਂ,
ਰੰਗ ਬੱਝ ਜੇ ਕਚਹਿਰੀ ਮੈਂ, ਮੋਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੋ ਮੋਹਰਵਾਨਾਂ।

ਕਿੱਸਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੁਆਨ ਦਾ, ਕਹੂੰ ਹਵਾਲ ਤਮਾਮ।
ਗੋਤ ਜਵੰਦੇ ਸਮਝਣਾ, ਰਹੇ ਸਮਾਂਹ ਦੇ ਗਾਮ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—1

ਸੁੱਚਾ ਜੰਮਿਆ ਸਮਾਂਹ 'ਚ ਜਵੰਦੇ ਗੋਤ ਦਾ,
ਚੰਦ ਵਾਂਗੂੰ ਨੂਰ ਸੀ, ਮੱਥੇ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ।
ਛੋਲ ਬਾਂਕੇ ਗੱਭਰੂ ਜਵਾਨ ਉਚੇ ਦੀ।
ਸੁਣਲੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਵੰਦੇ ਸੁੱਚੇ ਦੀ।

ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ ਚਹਿਲ, ਝੂਲ ਦੇ ਕਚਹਿਰੀ ਮੇਂ,
ਪੰਜ-ਸੱਤ ਜਾਕੇ ਤੇ ਵੱਸਣ ਗਹਿਰੀ ਮੇਂ।
ਚਲਦੀ ਨਾ ਪੇਸ਼ ਚੋਬਰ ਬਗੁੱਚੇ ਦੀ,
ਸੁਣਲੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਵੰਦੇ ਸੁੱਚੇ ਦੀ।

ਗਹਿਣੇ ਲੈਲੀ ਮੱਲ ਨੇ, ਸੁੱਚੇ ਦੀ ਧਰਤੀ,
ਦਗ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰ ਕਰਾਤਾ ਭਰਤੀ।
ਵੀਰੋ ਨਾਰ ਖੋਹਲੀ ਐ ਨਰੈਣੇ ਬੁੱਚੇ ਦੀ,
ਸੁਣਲੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਵੰਦੇ ਸੁੱਚੇ ਦੀ।

ਫੇਰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਤੀ ਭਰਾ ਨੇ ਵੀਰ ਨੂੰ,
ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਜੁਆਨ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ।
ਅਲਖ ਮੁਕਾਤੀ ਸੀ, ਘੁਕੱਰ ਲੁੱਚੇ ਦੀ,
ਸੁਣਲੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਵੰਦੇ ਸੁੱਚੇ ਦੀ।

ਵੀਰੋ ਬਦਮਾਸ਼ ਦਾ, ਵਿਛੋਣਾ ਚੱਕਤਾ,
ਭਾਗ ਸਿਉਂ ਵਿਚੋਲਾ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕਤਾ।

ਸੱਥ ਵਿੱਚ ਲਾਸ਼ ਤਾਂ ਰੁਲਾਤੀ ਟੁੱਚੇ ਦੀ,
ਸੁਣਲੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਵੰਦੇ ਸੁੱਚੇ ਦੀ।

ਗਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਲੁੱਚੜ ਭਾਬੀ ਸੀ,
'ਰਜਬਲੀ' ਕਰੇ ਗੱਜਣ ਖਰਾਬੀ ਸੀ।
ਜਿੰਦੜੀ ਮੁਕਾਤੀ, ਬੇਸ਼ਰਮ ਬੁੱਚੇ ਦੀ,
ਸੁਣਲੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਵੰਦੇ ਸੁੱਚੇ ਦੀ।

ਕਥਿਤ—2

ਸਮਾਹ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿੱਚ,
ਚਹਿਲ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲ੍ਹੇ ਤਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਚੇ।
ਚਹਿਲ ਲੋਕ ਮਾਲਕ ਜਵੰਦੜੇ ਮਰੂਸ ਸਾਰੇ।
ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਚੇ।
ਮਾਲਕੀ ਬਗ਼ੈਰ ਨਾ ਲੱਜਤ ਆਵੇ ਵੱਸਣੇ ਦੀ,
ਆਗੈ ਗਹਿਰੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਘਿਣਾਂ 'ਚੇ।
ਵੀਰੋ ਨਾਰ ਵਿਆਹੀ ਸੀ, ਲਗਾ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ,
'ਰਜਬਲੀ' ਮਰ ਗਿਆ, ਜੁਆਰ ਸਿੰਘ ਦਿਨਾਂ 'ਚੇ।

ਕਥਿਤ—3

ਜੁਆਰੁ ਬੇਸ਼ਕਲ ਸੀ, ਤੇ ਵੀਰੋ ਵਾਂਗ ਮੋਰਨੀ ਦੇ,
ਆਇਆ ਨਾ ਪਸੰਦ ਜੁਆਨ, ਮਾਰਤਾ ਅਸੇਬ ਸੇ।
ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸਿੰਬਲਬਾਰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ,
ਜ਼ਹਿਰ ਪਾਤੀ ਖੀਰ 'ਚ ਨਿਕਾਲ ਪੁੜੀ ਜੇਬ ਸੇ।
ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਫੀਮ ਸੀ, ਮਲਾਤੀ ਮਲ ਰੋਟੀ ਵਿੱਚ,
ਚੂਰੀ ਖੁਆਤੀ ਗਹਿਣੇ ਪਾਕੇ ਝਾਂਜਰ ਪੰਜੇਬ ਸੇ।
'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਐਨੀਆਂ 'ਚੋਂ?
ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਜੁਆਨ ਮਾਰਤਾ ਫਰੇਬ ਸੇ।

॥ਦੋਹਿਰਾ॥

ਸੁੱਚੇ, ਘੁੱਕਰ ਮੱਲ ਨੇ, ਖਾੜਾ ਲਿਆ ਪੁਟਾਏ।
ਕਰਦੇ ਜ਼ੋਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੀ, ਖਾੜੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਏ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—4

ਸੁੱਚੇ ਨਾਲ ਮੱਲ ਨੇ ਵਟਾਲੀ ਪੱਗ ਜੀ,
ਕੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਸੂਰਮੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਜੀ।
ਗੁੱਡਲੀ ਕਨਾਲ ਪੈਲੀ ਜਾਕੇ ਵਾੜਿਆ 'ਚੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਡੰਡ ਲੋਂਦੇ ਖਾੜਿਆ 'ਚੇ।

ਚੌੜੀ ਹਿੱਕ ਪੱਟ ਨਾ ਮਿਉਂਦੇ ਬੱਥਿਆ 'ਚੇ,
ਸਿਆਣੇ ਮਾਪੇ ਰੱਖਦੇ ਲਕੌਕੇ ਡੱਥਿਆ 'ਚੇ।
ਖਾਂਦੇ ਜੁਆਨ ਸੱਕਰ ਮੱਖਣ ਮਾੜਿਆ 'ਚੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਡੰਡ ਲੋਂਦੇ ਖਾੜਿਆ 'ਚੇ।

ਮੈਲੇ ਲੀੜੇ ਸੱਜਦੇ ਲੰਗੋਟੇ ਮੌਰਾ ਤੇ,
ਵੇਖਕੇ ਜਨਾਨੀਆਂ ਝੁਲਣ ਭੌਰਾਂ ਤੇ।
ਝਾਕਦੇ ਨਾ ਲੋਂਦੇ ਜਿਉਂ ਮੜਕ ਲਾੜਿਆ 'ਚੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਡੰਡ ਲੋਂਦੇ ਖਾੜਿਆ 'ਚੇ।

ਲਿਆਉਂਦੇ ਸੀ ਬਦਾਮ ਆਣਕੇ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ,
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮੁੱਖ ਦਿਸ ਆਉਂਦੇ ਪਿੰਡੇ ਤੋਂ।
ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪੌਦੇ ਲੈਚੀਆਂ ਜਬਾੜਿਆ 'ਚੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਡੰਡ ਲੋਂਦੇ ਖਾੜਿਆ 'ਚੇ।

ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੇ ਇੱਜੜਾਂ 'ਚੋਂ ਬੱਕਰੇ,
ਕਦੇ-ਕਦੇ ਲਾਹਮ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਚੱਕਰੇ।
ਲੱਗ ਗਏ ਰੱਖਣ ਪੈਰ-ਜਾ ਲਗਾੜਿਆ 'ਚੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਡੰਡ ਲੋਂਦੇ ਖਾੜਿਆ 'ਚੇ।

ਲੱਖਾ, ਹੂੰਮੀ, ਭੋਤਣੇ, ਪੱਖਰ-ਵੱਢ ਦੇ,
ਤਿਉਣਿਉਂ ਜਾਕੇ ਡੰਗਰ ਗੋਂਦਾਰੀ ਛੱਡ ਦੇ।
ਸੱਟ ਪੈਂਦੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਖਿਆਲ ਧਾੜਿਆ 'ਚੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਡੰਡ ਲੋਂਦੇ ਖਾੜਿਆ 'ਚੇ।

ਲਾਕੇ ਤੇ ਸ਼ੁਕੀਨੀਆਂ ਤੁਰਨ ਮੇਲਿਆਂ ਨੂੰ,
ਰੋਕਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਭਲਵਾਨਾਂ ਵੇਹਲਿਆਂ ਨੂੰ।

ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਪੱਟਣ ਭਾੜਿਆਂ 'ਚੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਡੰਡ ਲੋਂਦੇ ਖਾੜਿਆਂ 'ਚੇ।

ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੱਸਦੇ ਗਮਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਨਾ,
ਗੱਡੇ ਲੋਂਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਮਾਸਾ ਨਾ।
'ਬਾਬੂ' ਜੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਮਾੜਿਆਂ 'ਚੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਡੰਡ ਲੋਂਦੇ ਖਾੜਿਆਂ 'ਚੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਸੁੱਚਾ, ਘੁੱਕਰ ਆਖਦੇ, ਤੂੰ ਸੁਣ ਵੀਰ ਨਰੈਣ।
ਵੀਰੋ ਪੇਕੇ ਬਹਿ ਰਹੀ ਜਾ ਲਿਆਈਏ ਮੰਨ ਕਹਿਣ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—5

ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਆਖਦੇ ਨਰੈਣੇ ਨੂੰ,
ਕਹੇ ਲੱਗ ਮੰਨ ਲੈ ਭਰਾਵਾਂ ਕਹਿਣੇ ਨੂੰ।
ਲੋਂਦੇ ਐ ਤਮਾਮ ਲੋਕ ਟੇਵਾ ਨੈਣਿਆ,
ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਲਿਆਦੀਏ ਕਰੇਵਾ ਲੈਣਿਆ।

ਵੀਰੋ ਭਰਜਾਈ ਜੁਆਰੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਸੀ,
ਗਹਿਰੀ ਛੱਡ ਹੋ ਗਿਆ ਜਹਾਨੋਂ ਰਾਹੀ ਸੀ।
ਘਲਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਨਿੱਤ ਦੇਵਾ ਨੈਣਿਆ,
ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਲਿਆਦੀਏ ਕਰੇਵਾ ਲੈਣਿਆ।

ਰਾਗ ਜਿਵੇਂ ਸਜਦਾ ਬਗੈਰ ਸਾਜੋਂ ਨਾ,
ਕਵੀਲਦਾਰੀ ਚੱਲਣੀ ਜਨਾਨੀ ਬਾਝੋਂ ਨਾ।
ਸਾਂਭੂ ਆ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਵਲੇਵਾ ਨੈਣਿਆ,
ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਲਿਆਦੀਏ ਕਰੇਵਾ ਲੈਣਿਆ।

ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਆਵਾਂਗੇ ਸਵੇਰੇ ਘੁਲਕੇ,
ਖੁਆਦੂ ਕੁੱਟ ਚੂਰੀਆਂ ਪਕਾਕੇ ਫੁਲਕੇ।
ਕਰੂਗੀ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾਕੇ ਸੇਵਾ ਨੈਣਿਆ,
ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਲਿਆਦੀਏ ਕਰੇਵਾ ਲੈਣਿਆ।

ਔਰਤ ਸ਼ੁਕੀਨਣ ਪਰੀ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਐ,
ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਨ੍ਹਾਵੀਂ ਰੂਪ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਐ।
ਖਾਵੀਂ ਤੂੰ ਅੰਗੂਰੋਂ ਮਿੱਠਾ ਮੇਵਾ ਨੈਣਿਆ,
ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਲਿਆਦੀਏ ਕਰੇਵਾ ਲੈਣਿਆ।

ਗਲ਼ ਹਾਰ ਬਿੰਦੀ ਐ ਮੱਥੇ ਤੇ ਚਿਲਕਦੀ,
ਸੂਫ਼ ਦਾ ਪਜ਼ਾਮਾ ਤੇ ਕਮੀਜ਼ ਸਿਲਕ ਦੀ।
ਸੋਹਣਾ ਲੱਗੇ ਵੀਰ ਦਾ ਪਹਿਰੇਵਾ ਨੈਣਿਆਂ,
ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਲਿਆਦੀਏ ਕਰੇਵਾ ਲੈਣਿਆ।

ਕੰਨੀਂ ਕਾਂਟੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਕੰਗਣ ਪਾਏ ਵੇ,
ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਮਛਲੀ ਬਲਾਕ ਲਾਏ ਵੇ।
ਮੁੰਦਰੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੁੱਚਾ ਬੇਵਾ ਨੈਣਿਆਂ,
ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਲਿਆਦੀਏ ਕਰੇਵਾ ਲੈਣਿਆ।

ਜੁਆਨੀ ਚੜ੍ਹੀ ਵੀਰੋ ਨੂੰ ਜਹਾਨੋਂ ਜ਼ੋਰ ਦੀ,
'ਰਜਬਲੀ' ਬਣੇ ਨਾ ਜਨਾਨੀ ਹੋਰ ਦੀ।
ਇੱਕ ਗੱਲੋਂ ਡਰਾਂ ਰੰਨ ਬੇਵਾ ਨੈਣਿਆਂ,
ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਲਿਆਦੀਏ ਕਰੇਵਾ ਲੈਣਿਆ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਦੇਵਰ ਜਾਂਦੇ ਮਿਲਣ ਨੂੰ, ਵਾਟ ਕੋਸ ਦਸ ਪੰਜ।
ਜਾਕੇ ਫਸ ਗਏ ਜਾਲ ਮੇਂ, ਵਿਛੇ ਰੂਪ ਸ਼ਤਰੰਜ।
ਵੀਰੋ ਮਨ ਮੇਂ ਸੋਚਦੀ, ਆਗੇ ਦਿਉਰ ਛੜੇ।
ਬੈਠੀ ਈਨ ਮਨਾਂਵਦੀ, ਅਕਲਾਂ ਨਾਲ ਲੜੇ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—6

ਵੀਰੋ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਬਲੌਂਦੀ ਦਿਉਰਾਂ ਨੂੰ,
ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਲਿਜਾਣਾ ਤਾਂ ਬਣਾਲੇ ਜ਼ਿਉਰਾਂ ਨੂੰ।
ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਬਾਤ ਦਿਲ ਦੀ ਮੈਂ ਦਸਦੀ ਨਾ,
ਜਵੇਦਿਆਂ ਦੇ ਵਸੂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਵਸਦੀ ਨਾ।

ਭਾਵੇਂ ਲੈਜੇ ਸੁੱਚਾ ਜਾਂ ਨਰੈਣਾ ਕਰਲੇ,
ਪਾਲੇ ਉਤੇ ਚਾਦਰ ਕਰੇਵਾ ਕਰਲੇ।

ਟਹਿਲ ਕਰੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਸਦੀ ਨਾ,
ਜਵੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਸੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਵਸਦੀ ਨਾ।

ਐਰ-ਗ਼ੈਰ ਬੰਦਾ ਵੀਰੋ ਦੇ ਪਸਿੰਦ ਨਾ,
ਬੋਡੇ ਕੋਲ ਹਾਜ਼ਰ ਲੁਕੋਵਾਂ ਜਿੰਦ ਨਾ।
ਬੋਡੇ ਨਾਲ ਹੰਸੂ ਗ਼ੈਰਾਂ ਨਾਲ ਹੱਸਦੀ ਨਾ,
ਜਵੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਸੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਵਸਦੀ ਨਾ।

ਨਰਮ ਸਰੀਰ ਮਖਣੀ ਦੀ ਪਲੀ 'ਵੀ,
ਡਾਰੋਂ ਮੂਨ ਸੋਚਕੇ ਨਖੇੜਓ ਰਲੀ 'ਵੀ।
ਝੱਲਦੀ ਝਿੜਕ ਮੈਂ ਨਣਦ ਸੱਸ ਦੀ ਨਾ,
ਜਵੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਸੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਵਸਦੀ ਨਾ।

ਮੈਨੂੰ ਲੈਜੋ ਪੌਣੀ ਜੋ ਹਮੇਸ ਮੱਥਨੀ,
ਚੱਲੇ ਨਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮੈਂ ਮਸਤ ਹੱਥਨੀ।
ਐਵੇਂ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਚਲਾਕ ਫਸਦੀ ਨਾ,
ਜਵੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਸੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਵਸਦੀ ਨਾ।

ਬੈਠੀ ਖਾਊਂ ਪਹਿਨੂੰਗੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਚੰਗੀ ਜੀ,
ਪਤਲੀ ਕਮੀਜ਼ ਰੇਸ਼ਮਾਂ ਦੀ ਅੰਗੀ ਜੀ।
ਅੰਗੀ ਬਿਨਾਂ ਚੀਜ਼ ਛਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਸਦੀ ਨਾ,
ਜਵੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਸੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਵਸਦੀ ਨਾ।

ਪੀਊਂਗੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬੋਡੇ ਕੋਲੇ ਪੜਦਾ ਨੂੰ,
ਐਵੇਂ ਚਿੱਤ ਚੰਦਰਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਫੜਦਾ ਨੂੰ।
'ਰਜਬਲੀ' ਤੇਰਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਜਸ ਦੀ ਨਾ,
ਜਵੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਸੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਵਸਦੀ ਨਾ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਹੱਸ-ਹੱਸ ਔਰਤ ਚੋਬਰਾਂ, ਕਰਲੀ ਤੁਰਤ ਤਿਆਰ।
ਵਿਆਹ 'ਸਮਾਂ' ਦੇ ਲਿਆਵਦੇ ਕਰਕੇ ਕੋਲ ਕਰਾਰ।

ਵੀਰੋ ਨੂੰ ਬਹਾਕੇ ਤੇ ਭਜਾ ਕੇ ਬੋਤੇ ਨੂੰ,
ਆਗੇ ਵਿੱਚ 'ਸਮਾਂਹ' ਦੇ ਜੁਆਨ ਸੋਤੇ ਨੂੰ।
ਸੁੱਤੇ ਸਾਰੇ ਜਾਗਪੇ ਜਵੰਦੇ ਖੁੰਡ ਦੇ,
ਆਗੀ ਵੀਰੋ ਮੋਰਨੀ ਨਰੈਣੇ ਖੁੰਡ ਦੇ।

ਪਾਲੀ ਉੱਤੇ ਚਾਦਰ ਕਰੇਵਾ ਭਰਤਾ,
ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਵੀਰੋ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਤਾ।
ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਕੁਣਕਾ ਵਿਚਾਲੇ ਖੁੰਢ ਦੇ,
ਆਗੀ ਵੀਰੋ ਮੋਰਨੀ ਨਰੈਣੇ ਖੁੰਡ ਦੇ।

ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਔਣ ਵੇਖਣ ਜਨਾਨੀਆਂ।
ਵੇਖਕੇ ਸਰੂਪ ਲੱਗੀਆਂ ਹੈਰਾਨੀਆਂ।
ਵਰ੍ਹੀ ਅਸਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਜਾਨ ਹੁੰਡ ਦੇ,
ਆਗੀ ਵੀਰੋ ਮੋਰਨੀ ਨਰੈਣੇ ਖੁੰਡ ਦੇ।

ਚਾਣਚੱਕ ਖੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਬਿਆ ਗਿਆ ਖੁਰਮਾ,
ਗਿੱਡਲ ਨਰੈਣਾ ਪੈਣ ਲੱਗਾ ਸੁਰਮਾ।
ਕਰਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ ਦੇ,
ਆਗੀ ਵੀਰੋ ਮੋਰਨੀ ਨਰੈਣੇ ਖੁੰਡ ਦੇ।

ਹੁਸਨ ਵਬੋਰੇ ਮੋਚ ਨਾ ਸੁਕੀਨੀ ਦਾ,
ਗੁੰਦਵਾਂ ਸਰੀਰ ਜਿਉਂ ਗਲਾਸ ਚੀਨੀ ਦਾ।
ਵਾਂਗ ਬਿਸ਼ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਘੁੰਡ ਦੇ,
ਆਗੀ ਵੀਰੋ ਮੋਰਨੀ ਨਰੈਣੇ ਖੁੰਡ ਦੇ।

ਕੋਇਲ ਭੁੱਲ ਲੱਗਗੀ ਮਗਰ ਕਾਗ ਦੇ,
ਕਰਦੇ ਮਖੌਲ ਜੀ ਜਨੌਰ ਬਾਗ ਦੇ।
ਮੇਥੀ ਲਿਆਕੇ ਕੋਲੇ ਵੀਜਤੀ ਕਰੁੰਡ ਦੇ,
ਆਗੀ ਵੀਰੋ ਮੋਰਨੀ ਨਰੈਣੇ ਖੁੰਡ ਦੇ।

ਰੂਪ ਸੀ ਬੇਅੰਤ ਗੱਲ ਸੱਚ ਜਾਨਣਾ,
ਬੈਠ ਜੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਜੇ ਚਾਨਣਾ।
'ਰਜਬਲੀ' ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਫੁੰਡ ਦੇ,
ਆਗੀ ਵੀਰੋ ਮੋਰਨੀ ਨਰੈਣੇ ਖੁੰਡ ਦੇ।

।ਦੋਹਰਾ॥

ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੱਲੀ ਵੇਖਕੇ, ਘੁੱਕਰ ਕਰਦਾ ਜ਼ਿਕਰ।
ਵੇਖੀਂ ਲਾਕੇ ਤੋੜਜੋਂ, ਰਹੇ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਫਿਕਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—8

ਵੀਰੋ ਨਾਰ ਮਿਲਗੀ ਸਬੱਬੀਂ ਮੱਲ ਨੂੰ,
ਕੱਲੀ ਵੇਖ ਪੁੱਛਦਾ ਘੁੱਕਰ ਗੱਲ ਨੂੰ।
ਤੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਵਸਕੇ ਨਰੈਣੇ ਲੱਟ ਤੋਂ?
ਮਸ਼ੂਕ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਤੋਂ।

ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਆਵੇ ਨਾ ਸਬਰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ,
ਵੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਦੇਜੀਂ ਨਾ ਜਵਾਬ ਮਿੱਤ ਨੂੰ।
ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਦੀਦਾਰ ਤੇਰਾ ਝੱਟ-ਝੱਟ ਤੋਂ,
ਮਸ਼ੂਕ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਤੋਂ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਬੁਰਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਾਲ ਨਾ,
ਹਿੱਕ ਪਾੜ ਵੀਰੋ ਤੈਂ ਬਣਾਲਿਆ ਆਲ੍ਹਣਾ।
ਕੋਈ ਗੱਲ ਬੁਰੀ ਨਾ ਫਰਾਕ ਛੱਟ ਤੋਂ,
ਮਸ਼ੂਕ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਤੋਂ।

ਰੇਸ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੇਜ਼ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਸਮੀ ਨਾ,
ਇੱਜ਼ਤ ਬਥੇਰੇ ਬੱਕਰਿਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾ।
ਕੱਢ ਕੇ ਤੇ ਪੀਵਾਂਗੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮੱਟ 'ਤੋਂ,
ਮਸ਼ੂਕ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਤੋਂ।

ਮੇਰੀ ਸਾਰੇ ਨਗਰ-ਸਮਾਂਹ ਤੇ ਤੜੀ ਐ,
ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਗੁੱਡੀ ਅਸਮਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ਐ।

ਡਰਦੇ ਨਾ ਲੰਘਦੇ ਜਨੌਰ ਵੱਟ ਤੋਂ,
ਮਸ਼ੂਕ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਤੋਂ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਆਸ਼ਕ ਸਮਝ ਹੋਲਾ ਜਿਆ,
ਮਸ਼ੂਕ ਮੰਗੇ ਚੀਜ਼ ਅੱਗੋਂ ਪਾਜੇ ਰੋਲਾ ਜਿਹਾ।
ਹਾਰ ਕੇ ਖੜੋਤਾ ਜਾਨ ਮੰਗ ਜੱਟ ਤੋਂ,
ਮਸ਼ੂਕ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਤੋਂ।

॥ਦੋਹਿਰਾ॥

ਵੀਰੋ ਔਰਤ ਚਤਰ ਸੀ, ਦਸਦੀ ਨਵੀਂ ਦਲੀਲ।
ਨਾਵਾਂ ਲੁਆਏ ਦਿਉਰ ਦਾ, ਦੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸੌ ਮੀਲ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—9

ਵੀਰੋ ਵੇਖ ਮੱਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਸੇ ਭਰਗੀ,
ਬੋਲੇ ਰੰਨ ਚਤੁਰ ਵਕੀਲਾਂ ਵਰਗੀ।
ਭਰਤੀ ਕਰਾਏ ਦਿਉਰ ਤੂੰ ਪਟੇ ‘ਵੇ ਨੂੰ,
ਕੱਢਦੇ ਸਮਾਂਹ ‘ਚੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਛਟੇ ‘ਵੇ ਨੂੰ।

ਭਾੜਾ ਲੈਜਾ ਉੱਤੇ ਤੂੰ ਚੜ੍ਹਾਲੈ ਟਾਂਗੇ ਦੇ,
ਸਾਹਬ ਕੋਲੇ ਹੇਠ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾਏ ਢਾਂਗੇ ਦੇ।
ਦਸ ਲੈਜਾ ਛੇਤੀ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਵੱਟੇ ‘ਵੇ ਨੂੰ।
ਕੱਢਦੇ ਸਮਾਂਹ ‘ਚੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਛਟੇ ‘ਵੇ ਨੂੰ।

ਆਪੇ ਕਿਤੇ ਓਧਰੇ ਮਰੂਗਾ ਲਾਹਮ ਮੇਂ,
ਹੋਕੇ ਬੇ-ਧੜਕ ਤੂੰ ਵਸਾਲੀਂ ਗਾਮ ਮੇਂ।
ਮੁੜੇ ਨਾ ਪਿਛਾੜੀ ਨੱਕ ਲੈ ਕੱਟੇ ‘ਵੇ ਨੂੰ,
ਕੱਢਦੇ ਸਮਾਂਹ ‘ਚੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਛਟੇ ‘ਵੇ ਨੂੰ।

ਵੀਰੋ ਮੈਂ ਮਖਮਲੀ ਗਦੈਲੇ ਜੈਸੀ ਵੇ,
ਕੋਲੇ ਖਾਟ ਡਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਰੈਣਾ ਸਹਿਸੀ ਵੇ।
ਬਹੇ ਸਾਢੇ ਬੰਨ੍ਹ ਬੁਣਲ ਫਟੇ ‘ਵੇ ਨੂੰ,
ਕੱਢਦੇ ਸਮਾਂਹ ‘ਚੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਛਟੇ ‘ਵੇ ਨੂੰ।

ਡੋਰ ਹੋਗੀ ਭਾਗ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਭੋਰਾਂ ਤੇ,
 ਚੁੰਚਲ ਨਰੈਣਾਂ ਐਵੇਂ ਚੜ੍ਹੇ ਮੋਰਾਂ ਤੇ।
 ਅਲਖ ਮੁਕਾਵੇ ਔਣ ਤੋਂ ਹੱਟੇ 'ਵੇ ਨੂੰ,
 ਕੱਢਦੇ ਸਮਾਂਹ 'ਚੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਛਟੇ 'ਵੇ ਨੂੰ।

ਤੇਰੀ ਟਹਿਲ ਕਰੂੰਗੀ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਮੈਂ,
 ਪੱਟਕੇ ਜਵੇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਵੂੰ ਡੇਰਾਂ ਮੈਂ।
 ਕਿਹੜਾ ਹਰਾ ਕਰੂ ਵੀਰੋ ਦੇ ਚੱਟੇ 'ਵੇ ਨੂੰ,
 ਕੱਢਦੇ ਸਮਾਂਹ 'ਚੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਛਟੇ 'ਵੇ ਨੂੰ।

ਤੇਰੇ ਲਈ ਰੱਖੀ ਐ ਬੰਦੇ ਦੀ ਦੋਗੜ ਵੇ,
 ਵੀਹ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਪੈਣ ਲੱਗਜ਼ੂਗੀ ਗੋਗੜ ਵੇ।
 'ਰਜਬਅਲੀ' ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਲੂ ਘੱਟੇ 'ਵੇ ਨੂੰ,
 ਕੱਢਦੇ ਸਮਾਂਹ 'ਚੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਛਟੇ 'ਵੇ ਨੂੰ।

॥ਦਿਹਰਾ॥

ਬਾਤ ਕਹੀ ਜੋ ਨਾਰ ਨੇ, ਮੱਲ ਨੇ ਕਰੀ ਪਸਿੰਦ।
 ਯਾਰ ਫਸਾਤਾ ਫੌਜ ਮੇਂ, ਕਰੀ ਚਲਾਕੀ ਰਿੰਦ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—10

ਸੁਣ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵੀਰੋ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਤੇ,
 ਦਗਾ ਕਮੋਣ ਲੱਗਾ ਪੱਗ ਵੱਟ-ਵੀਰ ਤੇ।
 ਉਪਰੋਂ ਸਫ਼ਾਈ ਬੋਟ ਰੱਖੇ ਚਿੱਤ ਸੇ,
 ਮਿੱਤਰ-ਧਰੋਈ ਮੱਲ ਕਰੇ ਮਿੱਤ ਸੇ।

ਸ਼ਹਿਰ ਮੁਲਤਾਨ 'ਚ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੈ ਭਰਤੀ,
 ਚੱਲ ਹੋਈਏ ਭਰਤੀ ਲਿਖਾਏ ਧਰਤੀ।
 ਛੁੱਟਜਾਂਗੇ ਘਰ ਦੇ ਕਲੇਸ ਨਿੱਤ ਸੇ,
 ਮਿੱਤਰ-ਧਰੋਈ ਮੱਲ ਕਰੇ ਮਿੱਤ ਸੇ।

ਛਾਉਣੀ ਲੈ ਗਿਆ ਘੁੱਕਰ ਲਗਾਕੇ ਲਾਰੇ ਨੂੰ,
 ਆਪ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਫਸਾਕੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ।
 ਆਕੇ ਦੇਵੇ ਵੀਰੋ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਜਿੱਤ ਸੇ,
 ਮਿੱਤਰ-ਧਰੋਈ ਮੱਲ ਕਰੇ ਮਿੱਤ ਸੇ।

ਆਕੇ ਨਾਰ ਖੋਹਲੀ ਐ ਨਰੈਣੇ ਅਮਲੀ ਦੀ,
ਗੁੱਤ ਪਿਛੇ ਅਕਲ ਜਨਾਨੀ ਕਮਲੀ ਦੀ।
ਟਹਿਲ ਕਰੇ ਮੱਲ ਦੀ ਲਗਾਕੇ ਹਿੱਤ ਸੇ,
ਮਿੱਤਰ-ਧਰੋਈ ਮੱਲ ਕਰੇ ਮਿੱਤ ਸੇ।

ਰੋਜ਼ ਹੂਰੇ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਨਰੈਣ ਝਗੜਕੇ,
ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਛਕਦੇ ਬਦਾਮ ਰਗੜਕੇ।
ਬਚਜਾਂਗੇ ਹਾੜ ਗਰਮੀ ਤੇ ਪਿੱਤ ਸੇ।
ਮਿੱਤਰ-ਧਰੋਈ ਮੱਲ ਕਰੇ ਮਿੱਤ ਸੇ।

ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਾਹਨ ਨੇ ਭੜਾਤਾ ਝੋਟਿਆਂ ਨੂੰ,
'ਰਜਬਲੀ' ਚੂਪਦਾ ਗੰਨੇ ਦੇ ਟੋਟਿਆਂ ਨੂੰ।
ਬੈਂਤ ਛੰਦ ਸੌਖੇ ਬਣਦੇ ਕਬਿੱਤ ਸੇ,
ਮਿੱਤਰ-ਧਰੋਈ ਮੱਲ ਕਰੇ ਮਿੱਤ ਸੇ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਸੁੱਚਾ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਚੜ੍ਹੇ ਘੁੱਕਰ ਦਾ ਬੱਲ।
ਵੀਰੋ ਰੰਨ ਬਦਕਾਰ ਨੂੰ, ਘਰੀਂ ਵਸਾਉਂਦਾ ਮੱਲ।
ਦੁਖ ਨਾਰੰਨ ਬਹੇਲ ਜਿਆ, ਹੋਇਆ ਦੁੱਖੀ ਨਰੈਣ।
ਲਿਖੇ ਪੱਤਰੀ ਵੀਰ ਨੂੰ, ਰੋ-ਰੋ ਪਾਉਂਦਾ ਵੈਣ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—11

ਰੋ-ਰੋ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਵਿਛੋੜੇ ਭਾਈਆਂ ਦੇ,
ਛੱਡ ਆਜਾ ਕੰਮ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ।
ਮੇਰ ਦਿਲ ਰਹਿੰਦਾ ਚਿੰਤਾ 'ਚ ਸੜਿਆ ਵਿਆਂ,
ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਨਰੈਣ ਸੜਿਆ ਵਿਆਂ।

ਦੇਖ ਆਕੇ ਰੱਬ ਪੱਗ-ਵੱਟ ਮਿੱਤਰ ਦੇ,
ਖੋਹਲੀ ਐ ਜਨਾਨੀ ਮੇਰੀ ਨਾਲ ਛਿੱਤਰ ਦੇ।
ਮੱਲ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਆ,
ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਨਰੈਣ ਸੜਿਆ ਵਿਆ।

ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਐ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢ ਕੇ,
ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਵੀਰਨਾ ਮਰਾਂਗੇ ਵੱਢ ਕੇ।

ਸੋਟੀ ਲਿਆਕੇ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਗੰਡਾਸਾ ਜੜਿਆ 'ਵਿਆ,
ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਨਰੈਣ ਸੜਿਆ 'ਵਿਆ।

ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਖੋਏ ਤੇ ਪਰੌਂਠੇ ਪੱਕਦੇ,
ਵੀਰੋ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਭਾਗ ਬਹਿਕੇ ਛਕਦੇ।
ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ ਮਿਸਰੀ ਰਲਾਕੇ ਕੜਿਆ 'ਵਿਆ,
ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਨਰੈਣ ਸੜਿਆ 'ਵਿਆ।

ਘਰ-ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰੀ ਚਹਿਲ ਦੀ,
ਵੀਰੋ ਤਾਂ ਉਦਾਲੇ ਸ਼ਮੂਂ ਵਾਂਗੂੰ ਟਹਿਲਦੀ।
ਮੈਂ ਵੀ ਕੋਲੇ ਫਿਰਾਂ ਜਿਉਂ ਵੈਰਾਗੀ ਫੜਿਆ 'ਵਿਆ,
ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਨਰੈਣ ਸੜਿਆ 'ਵਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੱਸਦੀ,
ਕਹੇ ਲੱਗ ਲਿਆਵੀਂ ਰਫਲ ਲਸੇਸ਼ ਦੀ।
'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਪਿੰਗਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਿਆ 'ਵਿਆ,
ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਨਰੈਣ ਸੜਿਆ 'ਵਿਆ।

ਕਬਿਤ—12

ਮਿਲੀ ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਨੂੰ ਪਾਤੀ, ਪਾਈ ਸੂਰਮੇਂ ਨੇ ਝਾਤੀ।
ਵੱਜੀ ਕਾਲਜੇ 'ਚ ਕਾਤੀ, ਲੜੇ ਭੁੰਮਣਾ-ਭਰਿੰਡ ਜੀ।
ਵੀਰੋ ਕਰੇ ਗੱਲ ਮਾੜੀ, ਤੇ ਭਰਾ ਦੀ ਪੁੱਟੇ ਦਾਹੜੀ।
ਹੈ ਬੈਠਾਲਿਆ ਮੱਲ ਆੜੀ, ਕੀ ਜਨਾਨੀ ਕਰੇ ਹਿੰਡ ਜੀ।
ਜਿਹੜਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਗੋਲਾ, ਸਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਵਿਚੋਲਾ।
ਰਲੇ ਲੁਚਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ, ਬਦਮਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਪਿੰਡ ਜੀ।
ਮਿਟ ਜਾਣ ਕੁੱਲ ਸ਼ੌਂਕਾ, ਮੈਂ ਰਫਲ ਭਰ ਚੁੱਕਾਂ।
'ਰਜਬਅਲੀ' ਅੱਗੇ ਹੱਕਾਂ, ਜੋ ਤਮਾਮ ਜਾਣੇ ਖਿੰਡ ਜੀ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਆਗਿਆ ਜੋਸ਼ ਜੁਆਨ ਨੂੰ, ਜਾ ਪੜ੍ਹਲੀ ਅਰਦਾਸ।
ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਨਰੈਣੇ ਪਾਸ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—13

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਲਿਛਾਫਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ,
ਨੈਣੋਂ ਨੀਰ ਸਿੱਟੇ ਨਾ ਜ਼ਬਾਨੋਂ. ਬੋਲਿਆ।
ਸੱਪ ਵਾਂਗੂੰ ਲੜੇ ਅੱਖਰ ਲਖਾਈ ਦੇ,
ਕਦੋਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਂ ਮੈਂ ਨਰੈਣੇ ਭਾਈ ਦੇ।

ਮੰਗੀ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨਾ ਪਾਤੀਆਂ,
ਹੱਡੀਆਂ ਤਾਂ ਭੁੰਨ ਬਾਲਣ ਬਣਾਤੀਆਂ।
ਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀਨੇ 'ਚ ਜ਼ਖਮ ਲਾਈ ਦੇ,
ਕਦੋਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਂ ਮੈਂ ਨਰੈਣੇ ਭਾਈ ਦੇ।

ਮੈਨੂੰ ਦਗ਼ੋ ਨਾਲ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਕੇ,
ਲੁਟਦਾ ਅਨੰਦ 'ਤਾਏ' ਵਾਲੀ ਸੇਜ ਕੇ।
ਚੱਖਦਾ ਸੁਆਦ ਵੀਰੋ ਦੀ ਸਲਾਈ ਦੇ,
ਕਦੋਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਂ ਮੈਂ ਨਰੈਣੇ ਭਾਈ ਦੇ।

ਖੌਫ਼ ਕੀਤਾ ਮੱਲ ਨੇ ਵਟਾਕੇ ਪੱਗ ਨੂੰ,
ਨਾਲ-ਖਾਕੇ ਲੁੱਚੇ ਨੇ ਹਸਾਇਆ ਜੱਗ ਨੂੰ।
ਚੱਲ-ਟੋਟੇ ਕਰਾਂ ਘੁੱਕਰ ਕਸਾਈ ਦੇ,
ਕਦੋਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਂ ਮੈਂ ਨਰੈਣੇ ਭਾਈ ਦੇ।

ਨਾਲੇ ਜਾਕੇ ਵੇਖਾਂ ਮੱਲ ਦੇ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ,
ਖਾਕ 'ਚ ਰਲਾ ਦਿਆਂ ਚੰਡਾਲ ਗੋਲੇ ਨੂੰ।
ਨਾਲੇ ਹਾਲ ਪੁੱਛਾਂ ਵੀਰੋ ਭਰਜਾਈ ਦੇ,
ਕਦੋਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਂ ਮੈਂ ਨਰੈਣੇ ਭਾਈ ਦੇ।

ਵੀਰ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਅਨੰਦ ਲਵਾਂ ਜੀ,
ਇੱਕ ਨਾ ਮਿੱਟ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਰਵਾਂ ਜੀ।
'ਰਜਬਲੀ' ਧਿਰਗ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ!
ਕਦੋਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਂ ਮੈਂ ਨਰੈਣੇ ਭਾਈ ਦੇ।

ਰਘਬੀਰ ਛੰਦ—14

ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਵੀਰ ਦੀ, ਕਲੇਜਾ ਗਈ ਚੀਰਦੀ।
ਜੁਆਨ ਜਾਵੇ ਬੰਗਲੇ, ਤੁਰਤ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗਲੇ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਮ ਗਾਮ ਮੇਂ।
ਸੁੱਚਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸਾਹਬ ਨੂੰ, ਰੱਖੀਂ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਆਬ ਨੂੰ।
ਜੇ ਦਸਤੂਰ ਫੌਜ ਦੀ, ਰਜ਼ਾ ਗੁਜ਼ਾਰੂੰ ਮੌਜ ਦੀ, ਜਫ਼ਰ ਜਾਲੇ ਲਾਮ ਮੇਂ।
ਲੈਜੂੰ ਹਥਿਆਰ ਜੋ, ਬੰਦੂਕ ਤਲਵਾਰ ਦੇ,
ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲੂੰ ਤਿੱਤਰਾਂ। ਦਿਖਾਉਂ ਜਾਕੇ ਮਿੱਤਰਾਂ, ਜੀ ਮਿਲੇ ਨੇ ਇਨਾਮ ਮੇਂ।
'ਰਜਬਅਲੀ' ਦੇ ਪਾਸ ਜੀ, ਪੁਜਾਦੇ ਮੇਰੀ ਆਸ ਜੀ,
ਅਰਜ ਕਰ ਬੋਲੇ, ਤੇ ਸਮਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਲੇ, ਦੇਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂ ਅਰਾਮ ਮੇਂ।

ਰਘਬੀਰ ਛੰਦ—15

ਤਿਆਰ ਹੋਗਿਆ ਜੁਆਨ, ਸਾਰਾ ਲੈਲਿਆ ਸਮਾਨ,
ਕੁਲ ਛੱਡਕੇ ਵਿਹਾਰ ਜੀ, ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਯਾਰ ਜੀ, ਸਵਾਰ ਕੀਤਾ ਮੇਲ ਮੇਂ।
ਛਾਉਣੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡੀ ਸੀ, ਰਵਾਨਾ ਹੋਗੀ ਗੱਡੀ ਸੀ,
ਇਜਨ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਚਲੋਂਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੀ, ਚੱਕਰ ਆਉਂਦੇ ਰੇਲ ਮੇਂ।
ਗੱਡੀ ਚੱਲੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ, ਤਲੰਗੇ ਰਲੇ ਹੋਰ ਤੇ,
ਸਭ ਬਹਿਗੇ ਪਾਸ ਜੀ, ਲਿਆਂਦੀ ਇੱਕ ਤਾਸ਼ ਜੀ, ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਾਟ ਖੇਹਲ ਮੇਂ।
ਲਾਮਦਾ ਨਾ ਦੇਰ ਸੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਫੇਰ, ਅੱਗੇ ਮਿਲਿਆ ਨਰੈਣਾ,
'ਰਜਬਲੀ' ਸੱਚ ਕਹਿਣਾ, ਜੋ ਲਗਾਉਂਦਾ ਅੱਗ ਤੇਲ ਮੇਂ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਵੀਰਨ ਤਾਈ ਵੇਖਕੇ, ਲੱਗਾ ਰੋਣ ਨਰੈਣ।
ਤਾਂ ਰਾਜੀ ਘਰ ਚਹਿਲ ਦੇ, ਤੁਰਤ ਸਿਆਪੇ ਪੈਣ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—16

ਰੋ ਕੇ ਪਾਲੀ ਨੈਣੇ ਨੇ, ਭਰਾ ਨੂੰ ਗੱਫੜੀ,
ਖੁਸ਼ਕੀ ਸੇ ਹੋਗੀ ਐ ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਧੱਫੜੀ।
ਮਰ ਗਿਆ ਸੁੱਚਾ ਸਿਆ ਪਾਦੇ ਠੰਡ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

ਦੇਖ ਕੰਮ ਘੁੱਕਰ ਚਹਿਲ ਪਾਗੀ ਦੇ,
ਮੈਨੂੰ ਜੱਟ ਜਾਣਦਾ ਸਮਾਨ ਲਾਗੀ ਦੇ।

ਮਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਘੁਮੰਡ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

ਪਿੱਛੋਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਮੈਂ ਸਹਾਰੀ 'ਕੱਲੇ ਨੇ,
ਕੰਮ ਤਾਂ ਵਿਗਾੜੇ ਸਾਲੇ 'ਭਾਗ' ਦੱਲੇ ਨੇ।
ਪੀਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪਾਉਂਦੇ ਡੰਡ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

ਬਣੀ ਰਹੀ ਵੀਰੋ ਵੇਹਲੀ ਉਹਦੀ ਚਕਲੀ,
ਕੱਢ ਵਿੰਗ ਰੰਨ ਨੂੰ ਬਣਾਦੇ ਤੱਕਲੀ।
ਐਹੋ ਜੇ ਸੁਹਾਗੋ ਚੰਗਾ ਰੰਡ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਬਾਣੇ ਐ. ਬਹੇਲ ਲੰਡੀ ਦੇ,
ਘਰ ਪੱਟ, ਕੱਪੜੇ ਮੁਕਾਤੇ ਮੰਡੀ ਦੇ।
ਸ਼ਹਿਰ 'ਚੋਂ ਘੜਾਈਆਂ ਟੂਮਾਂ ਪੰਡ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

ਘਰ ਸੱਦੇ ਮਿੱਤਰ ਰਤਾ ਨਾ ਧੜਕ ਦੀ,
ਪਾਕੇ ਤੇ ਮਸਾਲੇ ਐ ਕਲੇਜੇ ਤੜਕਦੀ।
ਮੱਲ ਨੂੰ ਖਵਾਉਂਦੀ ਘਿਉ ਤੇ ਪੰਡ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

ਕਰੀ ਨਾ ਭਰਾਵਾ ਇਤਬਾਰ ਡੁੱਬੀ ਦਾ,
ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਸੱਪ ਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੁੱਬੀ ਦਾ।
ਲਾਊ ਲੱਖ ਪੰਦੜੇ ਪਖੰਡ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

ਸੁੱਚਾ ਜੇ ਸਦਾਉਨੈ ਤਾਂ ਕਢਾਦੇ ਅੱਤੜ ਨੂੰ,
ਮਾਰ ਕਾਲੇ ਨਾਗ ਮੂਨ ਤੇ ਰੱਤੜ ਨੂੰ।
ਕਹੇ ਲੱਗ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰੰਡ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀਂ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਸੂਲੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਤਾ ਪਾਪੀਆਂ,
 ਦੇਖਕੇ ਰਫ਼ਲ ਨੈਣਾ ਦੇਵੇ ਥਾਪੀਆਂ।
 ਭਰਕੇ ਕਲੇਜੇ ਵਿੱਚ ਛੰਡ ਵੀਰਨਾ,
 ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਜੁਆਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਗਾਮ ਮੇਂ, ਗਈ ਚਲਾਕੀ ਖੇਡ।
 ਕਰਦੀ ਟਹਿਲ ਜੁਆਨ ਦੀ, ਪੜੇ ਨਾਰ ਨਾ ਟੇਢ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—17

ਦਿਉਰ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖਕੇ ਮਨਾਉਂਦੀ ਖੇਰਾਂ ਨੂੰ,
 ਨਾਰ ਨੀਵੀਂ ਹੋਕੇ ਹੱਥ ਲਾਗੀ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ।
 ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਲਾਮ ਝੁਕ ਦੀ,
 ਮਾਰੇ ਰੰਨ ਮਿੱਠੀਆਂ ਉਦਾਲੇ ਘੁਕਦੀ।

ਪਲੰਘ ਵਿਛਾਰੀ ਨਾ ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਵਿਸਰੀ,
 ਦੁੱਧ ਲਾਹਕੇ ਛੰਨੇ ’ਚ ਰਲਾਗੀ ਮਿਸਰੀ।
 ਹੱਸ ਵਾਂਗੂੰ ਛਟੀ ’ਵੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦੀ,
 ਮਾਰੇ ਰੰਨ ਮਿੱਠੀਆਂ ਉਦਾਲੇ ਘੁਕਦੀ।

ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖਗੀ ਪਤੀਲਾ ਪਾਣੀ ਦਾ,
 ਲਾਲ ਸੂਹਾ ਹੋਗਿਆ ਔਤਦਾ ਨੀ ਸਿਆਣੀ ਦਾ।
 ਪਿੰਡਾ ਮਲੇ ਸੁੱਚੇ ਦੇ ਨਜੀਕ ਚੁੱਕਦੀ,
 ਮਾਰੇ ਰੰਨ ਮਿੱਠੀਆਂ ਉਦਾਲੇ ਘੁਕਦੀ।

ਮੁਰਗਾ ਮੰਗਾਂ ਲਿਆ ਮਸਾਲੇ ਘੋਟਦੀ,
 ਲੋਟਣ ਕਬੂਤਰੀ ਉਦਾਲੇ ਲੋਟ ਦੀ।
 ਹੱਸ-ਹੱਸ ਵੀਰੋ ਗੱਲ ਕਰੇ ਰੁੱਕਦੀ,
 ਮਾਰੇ ਰੰਨ ਮਿੱਠੀਆਂ ਉਦਾਲੇ ਘੁਕਦੀ।

ਕੱਢਦੀ ਸੰਦੂਕੋਂ ਲੋਗੜੀ ਦੀ ਪੱਖੀ ਐ,
 ਬੋਤਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਮੰਗਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਐ।
 ਆਂਡੇ ਦੇ ਉਬਾਲੇ ਨਾ ਅਚਾਰ ਉਕਦੀ,
 ਮਾਰੇ ਰੰਨ ਮਿੱਠੀਆਂ, ਉਦਾਲੇ ਘੁਕਦੀ।

ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ ਨਾਵਾਂ ਤੂੰ ਲੁਆਇਆ ਫੌਜ ਮੇਂ,
 ਤੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮੌਜ ਮੇਂ।
 ਕੱਤਣੀ 'ਚੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਮਿਠਾਈ ਮੁੱਕਦੀ,
 ਮਾਰੇ ਰੰਨ ਮਿੱਠੀਆਂ ਉਦਾਲੇ ਘੁਕਦੀ।

ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੋਲਾਂ ਵੇ,
 ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵੇਂ, ਜੁੱਬ 'ਚ ਲਕੌਲਾਂ ਵੇ?
 'ਰਜਬਲੀ' ਘਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਟੁੱਕ ਦੀ,
 ਮਾਰੇ ਰੰਨ ਮਿੱਠੀਆਂ ਉਦਾਲੇ ਘੁਕਦੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਜੁਆਨ ਦਿਉਰ ਦੇ ਮੁੱਛ ਸੇ, ਪੈਣ ਨਾਰ ਨੂੰ ਹੌਲ।
 ਰਫਲ ਦੁਨਾਲੀ ਵੇਖਕੇ, ਵੀਰੋ ਕਰੇ ਮਸੌਲ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—18

ਕੰਧ ਨਾਲ ਲਾਤੀ ਜਾ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਜੜਕੇ,
 ਵੀਰੋ ਕਰੇ ਟਿੱਚਰਾਂ ਰਫਲ ਫੜਕੇ।
 ਵੇਖਾਂ ਤੇਰਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸ਼ਤੀਰਾ ਲੰਬਾ ਜਿਹਾ,
 ਆਹ ਕੀ ਲਿਆਂਦਾ ਛੋਟੀ ਮੁਲਤਾਨੋਂ ਟੰਬਾ ਜਿਆ?

ਪਿੱਛੇ ਇਹਦੇ ਲੱਕੜੀ ਉਤੇ ਨੇ ਕੰਨ ਜੇ,
 ਸਿਰ ਵੱਲੋਂ ਵੇਖੀਏ ਮੱਖੀ ਜੀ ਬਣਜੇ।
 ਖੋਖਲਾ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਤਾਰ ਵਾਲਾ ਖੰਭਾ ਜਿਆ,
 ਆਹ ਕੀ ਲਿਆਂਦਾ ਛੋਟੀ ਮੁਲਤਾਨੋਂ ਟੰਬਾ ਜਿਆ?

ਖੱਟੀ ਕੀ ਲਿਆਂਦੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚੋਂ ਪੱਟੂਆ,
 ਇੱਕ ਇਹਦੇ ਹੇਠ ਕੀ ਨਿੱਕਾ ਜਾ ਬਟੂਆ।
 ਦੱਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦਸਤਾ ਪਕੜ ਰੰਬਾ ਜਿਆ,
 ਆਹ ਕੀ ਲਿਆਂਦਾ ਛੋਟੀ ਮੁਲਤਾਨੋਂ ਟੰਬਾ ਜਿਆ?

ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਛੇਕ ਗੋਲ-ਮੋਲ ਮੋਰੀਆਂ,
 ਮੋਢੇ ਲਟਕਾਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਡੋਰੀਆਂ।
 ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਚਲਾਵੇਂ ਮਾਰੇ ਚੀਕਾ ਬੰਬਾ ਜਿਆ,
 ਆਹ ਕੀ ਲਿਆਂਦਾ ਛੋਟੀ ਮੁਲਤਾਨੋਂ ਟੰਬਾ ਜਿਆ?

ਪਿੱਛੋਂ ਚੋਟ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਬਹੁਦ ਜਲ੍ਹਜੇ,
ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੋਲੀ ਜੋ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚੱਲਜੇ।
ਕਰੋਂ ਤੂੰ ਸਫਾਈ ਫੜ ਫੇਰੇਂ ਫੰਬਾ ਜਿਆ,
ਆਹ ਕੀ ਲਿਆਂਦਾ ਛੋਟੀ ਮੁਲਤਾਨੋਂ ਟੰਬਾ ਜਿਆ?

ਚਾਬੀ ਦੇਤੀ ਕੱਢ ਜੇਹਬ 'ਚੋਂ ਸੰਦੂਕ ਦੀ,
ਰੱਖ ਤਕੜਾਈ ਆਪ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਦੀ।
ਪੈਜੇ ਨਾ ਗਰਦ ਤੂੰ ਚੜ੍ਹਾਦੇ ਤੰਬਾ ਜਿਆ,
ਆਹ ਕੀ ਲਿਆਂਦਾ ਛੋਟੀ ਮੁਲਤਾਨੋਂ ਟੰਬਾ ਜਿਆ?

ਬੋਲੇ ਜਿਵੇਂ ਸੌਣ ਦਾ ਬੱਦਲ ਗੜ੍ਹਕੇ,
ਜਦੋਂ ਚੱਲੇ ਚੰਦਰੀ ਕਲੇਜਾ ਧੜਕੇ।
'ਰਜਬਲੀ ਸੁਣ ਲੱਗਜੇ ਅਚੰਬਾ ਜਿਆ,
ਆਹ ਕੀ ਲਿਆਂਦਾ ਛੋਟੀ ਮੁਲਤਾਨੋਂ ਟੰਬਾ ਜਿਆ?

ਕਬਿਤ—19

ਲੋਹੇ ਵਾਲੀ ਨਾਲੀ ਦਾ ਹਵਾਲ ਸੁਣ ਖਿਆਲ ਨਾਲ,
ਵਾਲ ਨਾਲੋਂ ਤਿੱਖੀ ਤੇ ਲਗਾਉਂਦੀ ਵੀਰੋ ਚੋਟ ਨੀ।
ਦਗੋਦਾਰ ਮਿੱਤਰ, ਚਰਿੱਤਰ ਜੋ ਨਾਰ ਕਰੇ,
ਉਸਦਾ ਪਕੌਂਦੀ ਐ ਘੜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੋਟ ਨੀ।
ਠੰਗ ਚੋਰ ਯਾਰ ਜਿਹੜਾ ਰੱਖੇ ਹੰਕਾਰ ਹੋਰ,
ਨਾਰ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲਾ ਕੱਢ ਦਿੰਦੀ ਖੋਟ ਨੀ।
ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਕੋਟ ਲੋਟ-ਪੋਟ ਕਰੇ ਪਲ ਵਿੱਚ,
'ਰਜਬਲੀ' ਨਾਮ ਤੇ ਸਦਾ ਬ੍ਰਿਜ ਨੋਟ ਨੀ।

ਕਬਿਤ

ਚਾਹ ਨਾ ਪੁੱਛੀ ਦੁੱਧ ਨਾ ਪਿਆਇਆ ਲਾਹਕੇ ਕਾਹੜਨੀ 'ਚੋਂ,
ਪਾਣੀ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਸਰਧਾਈ ਰੰਨੇ ਘੋਟੀ ਨਾ।
ਸੁਖਨੰਦ ਹਾਲ ਤੇ ਹਵਾਲ ਮੇਰਾ ਪੁੱਛਿਆ ਨਾ,
ਤੱਤੇ ਪਾਣੀ ਸੇ ਨਵਾਕੇ ਤੇ ਖਵਾਈ ਮੈਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਾ।
ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਮਾਈ ਨਾ ਪਲੰਘ ਡਾਹਿਆ ਆਂਵਦੇ ਨੂੰ,
ਅੱਗੋਂ ਕਰੇ ਟਿੱਚਰਾਂ ਹਟਾਈ ਹਟੇਂ ਖੋਟੀ ਨਾ।

ਕਰ ਕਾਲਾ ਮੁੱਖ ਗੁੱਤ ਮੁੰਨਕੇ ਗਧੇ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਾ,
ਸੁੱਚਾ ਕੀ ਕਹਾਉਣਾ ਜੇ ਖਿਲਾਰੀ ਬੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਨਾ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਦਿਉਰ ਰਜਾ ਪਰ ਆ ਗਿਆ, ਨਾਰ ਛੇੜਦੀ ਛੇੜ।
ਗੁੱਤੋਂ ਪਕੜ ਪਛਾੜਤੀ, ਮੂੰਹ ਪਰ ਮਾਰ ਚਪੇੜ।

ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ—20

ਵੀਰੋ ਟੂਮਾਂ ਨਾ ਲੱਦੀ, ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਕੋਲ ਸੱਦੀ, ਲੁਟਾਏ ਗੋਲੇ ਗੱਦੀ,
ਦੀ ਖਬਰ ਨਗਰੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕੀ ਖੱਟੇ, ਤੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਮਗਰੋਂ।
ਕੌਂਦ ਆਣਕੇ ਹਟਾਦੂ, ਨੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿਉਰ ਪਾਦੂ।
ਤੇ ਨਰੈਣ ਜੈਸੇ ਸਾਧੂ, ਨੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪੱਟਣੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਸਬ ਕਮਾਏ ਨੱਟਣੀਏ।

ਪਰੀ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭੱਠੀ, ਤੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢੇ ਕੱਠੀ, ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਰੰਨ ਲੱਠੀ,
ਬੋਲਦੇ ਬੇਸ਼ਰਮੇ ਨੀ। ਬੋਸ਼ਕੀ ਟਸਰ ਨੂੰ ਹੰਢਾਵੇਂ ਨਰਮੇਂ ਨੀ।
ਤੂੰ ਨਾ ਔਰਤ ਅਸਲ, ਦੇਵਾਂ ਫੜਕੇ ਮਸਲ, ਜਿੰਨੀ ਆਂਵਦੀ ਫਸਲ,
ਨੀ ਹੱਟੀ ਤੇ ਸੱਟਣੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਸਬ ਕਮਾਏ ਨੱਟਣੀਏ।

ਲਾਏ ਜਾਕਟਾਂ ਨੂੰ ਖੀਸੇ, ਵਿੱਚ ਮੋਚਣੇ ਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ, ਨੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਘੀਸੇ,
ਤੂੰ ਬਣਾਤੇ ਕੰਗਲੇ। ਪਲੰਘ ਚੁਬਾਰੇ ਮੇਂ ਵਿਛਾਵੇਂ ਰੰਗਲੇ।
ਤਿੰਨ ਟੂਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨੱਕ, ਤੇ ਬੁਲਾਂ ਨੂੰ ਮਲੇ ਸੱਕ, ਵਾੜ ਕਰ ਪਾਲੇ ਅੱਕ,
ਤੇ ਅੰਬਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟਣੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਸਬ ਕਮਾਏ ਨੱਟਣੀਏ।

ਲੱਗੇ ਦੇਖਕੇ ਅਚੰਭ, ਤੇ ਉਡਾਵੇਂ ਵੀਰੋ ਬੰਬ, ਦੀਹਦੇ ਕੁੱਕੜਾਂ ਦੇ ਖੰਭ,
ਖੂਜਾਂ ਵਿੱਚ ਖੱਲਾਂ ਨੀ। ਖਾਕੇ ਕੱਚੀ ਮੱਖਣੀ ਸਜਾਈਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਨੀ।
ਦੱਸ ਔਰਤ ਚਲਾਕੇ, ਕੀ ਖੜਾਲੇ ਤੇਰੇ ਕਾਕੇ, ਜੱਟ ਮੱਲ ਦੀ ਖੁਰਾਕੇ,
ਖੱਟੀ-ਮਿੱਠੀ ਚੱਟਣੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਸਬ ਕਮਾਏ ਨੱਟਣੀਏ।

ਮਾਰੇ ਖਿੱਚਕੇ ਲਫੇੜਾ, ਫੇਰ ਖਾਗੀ ਰੰਨ ਗੋੜਾ, ਉਹ ਘੁੱਕਰ ਸਾਲਾ ਜਿਹੜਾ,
ਦੱਸਗਾਂ ਬਹੇਲੇ ਤੂੰ। ਲਾਦੂ ਉਠੇ ਬੁਲ੍ਹੜ ਮਛਾਤੇ ਕੇਲੇ ਤੂੰ।
ਖਿੱਚੀਂ ਫੜਕੇ ਤੇ ਗੁੱਤੋਂ, ਇੱਕ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਉਤੋਂ, ਰੱਤ ਬਹਿਣ ਲੱਗੀ ਬੁੱਤੋਂ,
ਨਾ ਬੁਰਿਆਰੇ ਹਟਣੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਸਬ ਕਮਾਏ ਨੱਟਣੀਏ।

ਕਰੇ ਚਾਮਲੀ 'ਵੀ ਜ਼ਿਦ, ਕੀਤੇ ਕੁੱਲ 'ਚ ਨਖਿਧ, ਨੀ ਚਹਿਲ ਗਏ ਮਿਧ,
ਸੀ ਜਵੰਦੇ ਸੂਰਮੇ। ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਖਵਾਮੇ ਚੂਰਮੇ।
ਮੱਚੇ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਔਗ, ਤੇ ਉਤਾਰੀ ਸਿਰੋਂ ਪੱਗ, 'ਰਜਬਅਲੀ' ਸਾਰੇ ਜੱਗ,
ਬਦਨਾਮੀ ਖੱਟਣੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਸਬ ਕਮਾਏ ਨੱਟਣੀਏ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਵੀਰੋ ਕੋਲੇ ਦਿਉਰ ਦੇ, ਕਹੇ ਕਹਾਣੀ ਕੁੱਲ।
ਘੁੱਕਰ ਚਹਿਲ ਝੱਟ ਡੋਲ ਗਿਆ, ਦੇਖ ਟਹਿਕਦਾ ਫੁੱਲ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—21

ਵੀਰੋ ਰੋ-ਰੋ ਦਿਉਰ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਗੀ,
ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਘੇਰੀ 'ਵੀ ਬਟੇਰੀ ਫੱਸਗੀ।
ਬਾਹਲੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟੇ ਨਿੱਕਲ ਭੰਬੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸੱਚ ਦੀ ਸੁਣਾਵਾਂ ਗੱਲ ਨੂੰ,
ਚੌਂਦੀ ਦੇਖ ਲੱਗਗੀ ਲੱਗਣ ਮੱਲ ਨੂੰ।
ਰਹਿੰਦਾ ਖੁੰਹਦਾ ਪੱਟਿਆ ਸ਼ੈਕੀਨੀ ਤੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਘੱਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਵਿੱਚ ਦੀ,
ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਪੈਰ ਸੀ ਪਿਛਾਹ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀ।
ਮੇਰਾ ਝੂਠ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਪੁਛਾਏ ਹੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਰੱਖ ਗਿਆ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਰਿਉੜੀਆਂ,
ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਕੱਢਾਂ ਨਾ ਮੱਥੇ 'ਚੋਂ ਤਿਉੜੀਆਂ।
ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਪਿਛਾ ਮੈਂ ਛੁਡਾਉਂਦੀ ਦੋਰ ਸੇ?
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਇਜ਼ ਤੇ ਉਠ ਪੈਲੀ ਲੈਤੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ,
ਝੂਠੀਆਂ ਵਿਚੋਲਣਾ ਚੁੰਘਣ ਮਹੀਆਂ ਨੂੰ।
ਲੁਟਲੇ ਵਥੇਰੇ ਵੇ ਛਿੱਲੜ ਡੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਬੈਠਦਾ ਹਵੇਲੀ ਮੇਂ ਸ਼ੁਕੀਨੀ ਲਾਕੇ ਤੇ,
ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਬੁਲਾਕੇ ਤੇ।
ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਔਖੀਆਂ ਨਜ਼ੇ ਦੇ ਲੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਂਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿਉਰਾ ਨਾ ਕਸੂਰ ਕੈਲੀ 'ਚੈ,
ਦਾਦੇ ਮਗਵਾਉਣੇ ਨੇ ਫਸਾਤੀ ਪੈਲੀ 'ਚੈ।
ਮੁੜਮੇ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਰੁਪਈਏ ਜ਼ੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਂਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਬੰਨ੍ਹ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਮੈਂ ਚਹਿਲ ਛੱਟੇ ਵੇ,
ਇਹਦੇ ਹਰੇ ਹੋਏ ਨਾ ਬਿਛ ਚੱਟੇ ਵੇ।
ਮੈਨੂੰ ਦਾਰੂ ਪਿਉਂਦੈ ਲਿਆ ਰੰਨਾਂ ਦੇ ਚੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਂਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਬੋਡੇ ਪਿੱਛੇ ਔਤ ਦਿਉਂ, ਨਿਥਾਵਿਉਂ ਲੱਗ ਕੇ,
ਇੱਜ਼ਤ ਗੁਆਲੀ ਤੇ ਮਖੌਲ ਜੱਗ ਕੇ।
ਆਪ ਡਰੇ ਰੰਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉ ਡੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਂਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਨਹਾਉਣ ਲੈਗੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਕਰਨ ਧੱਕਾ ਵੇ,
ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ ਰਾਤ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਨਾ ਛੱਕਾ ਵੇ।
ਕੋਮਲ ਸਰੀਰ ਮੈਂ ਘਸਾ ਲਿਆ ਬੋਹਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਂਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਹੁਣ ਜੱਟ ਰੱਖੇ ਤਾਲੂ ਤੇ ਵਿਛੋਣਾ ਜੀ,
ਗਲ ਪਿਆ ਢੋਲ ਪੈ ਗਿਆ ਵਜਾਉਣਾ ਸੀ।
ਦੱਸ ਹੋਰ ਸੱਚ ਕੀ ਪੁਛਾਉਣਾ ਮੋਰ ਸੇ?
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਂਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

ਕਾਲਾ ਦਾਗ਼ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਮੀਜ਼ ਚਿੱਟੀ 'ਚੈ,
ਹੋਰ ਰੱਤੀ ਬੋਟ ਨਾ ਭਰਾਵਾ ਪਿੱਟੀ 'ਚੈ।
'ਰਜਬਲੀ' ਬਿੱਛੂ ਵੇ ਲੜਨ ਗੋਰ ਸੇ,
ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਆਂਵਦਾ ਘੁੱਕਰ ਜ਼ੋਰ ਸੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਵੀਰੋ ਮਿਠੀਆਂ ਮਾਰਦੀ, ਕਰਦਾ ਕੌਣ ਯਕੀਨ?
ਫਸੀ ਮੋਤ ਦੇ ਜਾਲ ਮੇਂ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀਣ।
ਦਿਉਰ ਝਿੜਕਦਾ ਨਾਰ ਨੂੰ, ਵੇਹਦਾ ਖੜਾ ਨਰੈਣ।
ਭਰੀ ਹਰਖ ਦੀ ਬੋਲਦੀ, ਸੁਲ ਕਾਜਲੇ ਪੈਣ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—22

ਦਿਉਰ ਦੇ ਲਵੇੜੇ ਖਾਗੀ ਖੰਡ ਵਾਂਗਰਾਂ,
ਸੁੱਕੀਆਂ ਨਰੈਣੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਚਾਂਗਰਾਂ।
ਕੁੱਟੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਚੰਗਾ ਵੇ,
ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

ਤੇਰੀਆਂ ਚਲਾਕੀਆਂ ਖੋਚਰ-ਕੰਨਿਆਂ,
ਹੱਡ-ਹੱਡ ਤੇਰੇ ਵੇ ਭਰਾ ਨੇ ਭੰਨਿਆਂ।
ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸਿੱਟ ਫਸਲ ਤੇ ਪਤੰਗਾ ਵੇ,
ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

ਵਿਆਹ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਰੰਨ ਜੋ ਤਵੇ ਤੋਂ ਕਾਲੀ ਐ,
ਜਾਨ ਨਾਲੋਂ ਰੱਖਦਾ ਪਿਆਰੀ ਬਾਹਲੀ ਐ।
ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਘਰ 'ਚ ਮਚਾਤਾ ਦੇਗਾ ਵੇ,
ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

ਮਾਰਦਾ ਤਰਾਹਨੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੇਵੇ ਗੰਦੀਆਂ,
ਮੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਾਹਣ ਤੂੰ! ਦਿਖਾਵੇਂ ਦੇਂਦੀਆਂ।
ਮੇਰਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਐ ਬਣਾਕੇ ਕੰਘਾ ਵੇ,
ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

ਭੁੱਬ ਜਾਣਿਆਂ ਮਧਰਿਆ ਗਿੱਟਲ ਖੋਦਿਆ,
ਡਰ ਗਿਆ ਡਰਾਕਲਾ ਸਰੀਰੋਂ ਬੋਦਿਆ।
ਮੂਰਖ ਲਵੰਗਾ ਧੂੰਏਂ ਦਿਆ ਮਲੰਗਾ ਵੇ,
ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

ਵੱਢੀ ਗਈ ਜੁਬਾਨ ਬਹਿ ਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਨੀਵੀਆਂ,
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀਆਂ ਜਹਾਨੋਂ ਤੀਵੀਆਂ।

ਕਰਕੇ ਕਰੇਵਾ ਐਵੇਂ ਲੈ ਲਿਆ ਪੰਗਾ ਵੇ,
ਔਖਾਂ ਔਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

ਕੋਲ ਬਹਿਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਕੁਟਾਵੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ,
ਕੌਣ ਤੇਰਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਛਾਦੂ ਬਿਸਤਰਾ।
ਹੋਰ ਕਿੱਥੋਂ ਔਰਤ ਵਿਆਹਲੇਂ ਨੰਗਾ ਵੇ,
ਔਖਾਂ ਔਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

ਖਿੱਚੀ ਗੁੱਤ ਤੋੜੇ ਡੋਰੀਆਂ ਦੇ ਫੁੰਮਣ ਵੇ,
ਟੋਟੇ ਪੱਤ ਨੱਕ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਵੇ।
ਪਾਟ ਗਿਆ ਦੁਪੱਟਾ ਅਸਮਾਨ ਰੰਗਾ ਵੇ,
ਔਖਾਂ ਔਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

ਹੈ ਵੇ ਚੱਲੀ ਜਿੰਦੜੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੱਸੀਆਂ,
ਮੇਰੇ ਦੇਖ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨਰੈਣਿਆਂ ਗ਼ਸ਼ੀਆਂ।
ਔਗੋਂ ਕਰੇ ਟਿੱਚਰਾਂ ਟਟੀਰੀ ਟੰਗਾ ਵੇ,
ਔਖਾਂ ਔਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

‘ਰਜਬਅਲੀ’ ਰੱਖੀ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਭੌਕਣ ਨੂੰ,
ਦੋਵੇਂ ਤਾਂ ਵਸਾਲੇ ਵੇ ਰਫਲ ਸੌਕਣ ਨੂੰ,
ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੇ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਦੇ ਫੁੱਲ ਪਾ ਦਿਉ ਗੰਗਾ ਵੇ,
ਔਖਾਂ ਔਗੇ ਪਤੀ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਦੇ ਧਰਕਾਰਾਂ ਨਾਰ ਨੂੰ, ਕਰੇ ਨਰੈਣਾ ਮੋੜ।
ਛੜਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਊ, ਨਹੀਂ ਨਾਰ ਦੀ ਲੋੜ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—23

ਮੋੜਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਲਿਆ ਨਰੈਣੇ ਨੇ,
ਹੁਣ ਵੀਰੋ ਪਿੰਡ ’ਚ ਫਸਾਦ ਪੈਣੇ ਨੇ।
ਤੈਨੂੰ ਨਾ ਵਸਾਉਣਾ ਘਰ ਵਾਰ ਪੱਟ ਲੂੰ,
ਛੜਾ ਚੰਗਾ ਨਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰਾਂ ਕੱਟ ਲੂੰ।

ਛੱਡਲੇ ਜਵੰਦੇ ਤੇ ਚਹਿਲ ਮਿੱਤ ਨੀ,
ਵਾਲ-ਵਾਲ ਮੋਤੀ ਤੂੰ ਪ੍ਰਵੇਂ ਨਿੱਤ ਨੀ।
ਤੇਨੂੰ ਮਾਰ ਜੱਗ ਬਦਨਾਮੀ ਖੱਟ ਲੂੰ।
ਛੜਾ ਚੰਗਾ ਨਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰਾ ਕੱਟ ਲੂੰ।

ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਿਵਾਲ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਔਗੁਣਾਂ,
ਹੋਸਲਾ ਭਰਾ ਦਾ ਅੱਜ ਹੋ ਗਿਆ ਚੋਗੁਣਾਂ।
ਭਾਂਗ ਵਿੱਚ ਛਵੀ ਮੈਂ ਅੜੰਗ ਝੱਟ ਲੂੰ,
ਛੜਾ ਚੰਗਾ ਨਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰਾ ਕੱਟ ਲੂੰ।

ਛੇਤੀ ਸੀਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸਦਾ ਲੈ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ,
ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਟੋਣ ਮਾਰਾਂ ਨੂੰ।
ਭਾਈ ਨਾਲ ਰਲ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਟ ਲੂੰ,
ਛੜਾ ਚੰਗਾ ਨਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰਾ ਕੱਟ ਲੂੰ।

ਉਂਵੇ ਲੱਗ ਤੁਰੇ ਤੂੰ ਚਹਿਲ ਮਗਰੇ,
ਕੱਠੇ ਕਰ ਟੰਗੇ ਕਿਉਂ ਕਿੱਲੇ ਤੇ ਘੱਗਰੇ?
ਭਾਗ ਮੱਲ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲੀ ਮੈਂ ਸੁੱਧ ਲੂੰ,
ਛੜਾ ਚੰਗਾ ਨਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰਾ ਕੱਟ ਲੂੰ।

ਸੋਹਣੀ ਬਣੀਂ ਢਿਰੇਂ ਤੂੰ ਚੰਬੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤੋਂ,
ਦਾਗ ਲਗ ਜਾਵੇ ਨਾ ਉਮਰ ਕੁਲ ਤੋਂ।
ਐਸੇ ਜਿਉਣਾ ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਜ਼ਹਿਰ ਚੱਟ ਲੂੰ,
ਛੜਾ ਚੰਗਾ ਨਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰਾ ਕੱਟ ਲੂੰ।

ਤੇਰੀ ਭਾਗ ਮੱਲ ਦੀ ਅਲਖ ਵੱਢਕੇ,
ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜੂੰ ਕਬੀਲਾ ਛੱਡਕੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਨਾਮ ਮੈਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰੱਟ ਲੂੰ,
ਛੜਾ ਚੰਗਾ ਨਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰਾ ਕੱਟ ਲੂੰ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਰਲ ਮਿਲੇ, ਖੂਹ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰਣ।
ਵੀਰੋ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ, ਵੀਰੋ ਕੋਲੇ ਔਣ।

ਲੱਛੀਆਂ ਸ਼ੁਕੀਨਾਂ ਰੰਨਾਂ ਆਕੇ ਬਹਿਰੀਆਂ,
ਸੱਭੇ ਮਸ਼ਖਰੀਆਂ ਕਰਨ ਡਹਿਰੀਆਂ।

ਪਹਿਲੀ ਕਹਿੰਦੀ ਵੀਰੋ ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਹੋਈ ਵੀ,
ਜੁੱਥ ਵਿੱਚ ਦੀਹਦਾ ਨਾ ਰੁਮਾਲ ਕੋਈ ਵੀ।

ਦੂਜੀ ਆਹਦੀ ਢਿੱਲੇ ਅੰਗੀਆਂ ਦੇ ਬੰਦ ਨੀ,
ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਚਿੱਟੇ ਨਾ ਖਿੜਨ ਦੇਂਦ ਨੀ।

ਤੀਜੀ ਕਹਿੰਦੀ ਲਾਇਆ ਕਿਉਂ ਅਤਰ ਮਹਿੰਗਾ ਨਾ?
ਅੱਜ ਤੇਰਾ ਛੱਡੇ ਘੁੰਮਕਾਰ ਲਹਿੰਗਾ ਨਾ।

ਪੰਜਮੀ ਕਿਉਂ ਕੁੜਤੀ ਉਤਾਰੀ ਪਿੰਡੇ ਤੋਂ,
ਲਿਆਇਆ ਜੋੜੀਦਾਰ ਘੁੱਕਰ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ।

ਛੇਵੀਂ ਜਣੀ ਆਖਦੀ ਛਕੀਨ ਅਟਕ ਕੇ,
ਭੁੱਲ ਚੱਲੀ ਤੋਰ ਚੱਲੇ ਨਾ ਲਟਕ ਕੇ।

ਅੱਜ ਕਾਹਨੂੰ ਰੋਵੇਂ ਗੱਲ-ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ,
ਭਾਗ ਮੱਲ ਦੀਹਦੇ ਨਾ ਚੁਬਾਰੇ ਮੇਂ ਸੁੱਤੇ।

ਅੱਜ ਪਏ ਕਾਸ ਤੋਂ ਪਲੰਘ ਖਾਲੀ ਨੀ,
ਉਡਗੇ ਜਨੌਰ ਦੇਖਕੇ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੀ।

ਪੱਕੇ ਨਾ ਪਰੌਠੇ ਘਿਉ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁੰਨੁਵੇਂ,
ਦੀਹਦੇ ਨਾ ਪਤੀਲੇ 'ਚ ਕਬਾਬ ਭੁੰਨਮੇਂ।

ਸੱਚੇ-ਸੱਚ ਦੱਸ ਨੀ ਨਰੈਣ ਦੀ ਬਹੂ,
ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਲਹੂ।

ਹੋ ਗਿਆ ਕੀ ਰੋਗ ਤੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸ ਨੀ,
ਹਿੱਕ ਤੇ ਜ਼ਿੰਜੀਰੀ ਹੱਸਦਾ ਨਾ ਹੱਸਦਾ ਨਾ ਹੱਸ ਨੀ।

ਧੌਣ ਉਤੇ ਦਿੱਸਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੋਟ ਦੇ,
ਅੱਜ ਕਿਉਂ ਨੀ ਲੋਟਣ ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਲੋਟਦੇ?

ਲਾਏ ਨਵੀਂ ਡੋਰੀ ਨੂੰ ਢੁੱਮਣ ਰੱਤੇ ਨਾ,
ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲਣ ਮਛਲੀ ਦੇ ਪੱਤੇ ਨਾ।

ਆਇਆ ਭਾਵੇਂ 'ਰਜਬ' ਨਰੈਣਿਉ ਛੋਟਾ ਨੀ,
'ਸੁੱਚਾ' ਸੱਪ ਉਡਣਾ ਸਰੀ ਦਾ ਟੋਟਾ ਨੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਮਿਲੀ ਫਕੀਰੀ ਆਸ਼ਕਾਂ, ਨਹੀਂ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਰਾਜ।
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹੇਲਿਉ, ਰੱਬ ਦਾ ਨਹੀਂ ਲਹਿਾਜ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—25

ਨਾਲੇ ਵੀਰੋ ਰੋਵੇ ਨਾਲੇ ਹੱਥ ਜੋੜਦੀ,
ਨਾਲੇ ਮੁੱਖੋਂ ਸਹੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਮੋੜਦੀ।
ਮੰਨੋ ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਸੱਚ ਜੇ ਪੁਛੋਂਦੀਆਂ,
ਲੱਖ-ਲੱਖ ਅੱਖਾਂ ਕਾਰਨੇ ਕਰੋਂਦੀਆਂ।

ਮੈਂ ਵੀ ਭੈਣੋਂ ਅੱਖੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਭੁੱਲਗੀ,
ਵੇਖਕੇ ਘੁੱਕਰ ਦੀ ਜੁਆਨੀ ਫੁਲਗੀ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਾਈਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛਤੋਂਦੀਆਂ।
ਲੱਖ-ਲੱਖ ਅੱਖਾਂ ਕਾਰਨੇ ਕਰੋਂਦੀਆਂ।

ਅੱਖੀਆਂ ਦਾ ਲਾਉਣਾ ਪੁੱਛ ਲਵੇ ਲੇਲੀ ਨੂੰ,
ਹੀਰ ਮਿਲਣ ਜਾਵੇ ਬੇਲਿਆਂ 'ਚ ਬੇਲੀ ਨੂੰ।
ਸਾਹਿਬਾਂ ਜੇਹੀਆਂ ਸੀਸ ਯਾਰ ਦੇ ਲਹੋਂਦੀਆਂ,
ਲੱਖ-ਲੱਖ ਅੱਖਾਂ ਕਾਰਨੇ ਕਰੋਂਦੀਆਂ।

ਪੁਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡੇ ਵੇ ਭੰਬੋਰ ਸੱਸੀ ਦੇ,
ਥਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਲ ਨਾ ਥਿਆਏ ਕੱਸੀ ਦੇ।
ਸੋਹਣੀ ਹੋਰੀਂ ਤਾਰੀਆਂ ਝਨਾ 'ਚ ਲੋਂਦੀਆਂ,
ਲੱਖ-ਲੱਖ ਅੱਖਾਂ ਕਾਰਨੇ ਕਰੋਂਦੀਆਂ।

ਮੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਤੀ ਸੀ ਸ਼ੀਰੀ ਨੇ,
ਜਿੰਦੜੀ ਗਮਾਲੀ ਐਵੇਂ 'ਸਹੇ ਸਿਰੀ' ਨੇ।
ਬੇਗੋ ਜੇਹੀਆਂ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਲਹੌਰੋਂ ਔਂਦੀਆਂ,
ਲੱਖ-ਲੱਖ ਔਖਾਂ ਕਾਰਨੇ ਕਰੋਂਦੀਆਂ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਾਈਆਂ ਤਕਦੀਰਾਂ ਮਾੜੀਆਂ,
ਵੱਢ ਪਰਤਾਪੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈਆਂ ਫਾੜੀਆਂ।
ਲੱਗਣੇ ਤੇ ਔਣ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਾ ਭੌਂਦੀਆਂ,
ਲੱਖ-ਲੱਖ ਔਖਾਂ ਕਾਰਨੇ ਕਰੋਂਦੀਆਂ।

ਭੁਲਕੇ ਮੈਂ ਔਖੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਮੱਲ ਸੇ,
ਸੂਲੀ ਉਤੇ ਟੰਗੀ ਵੀ ਸੁੱਚੇ ਦੀ ਕੱਲ੍ਹ ਸੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਭੈਣੋਂ ਜਿੰਦੜੀ ਗਮੋਂਦੀਆਂ,
ਲੱਖ-ਲੱਖ ਔਖਾਂ ਕਾਰਨੇ ਕਰੋਂਦੀਆਂ।

॥ ਚੋਹਿਰਾ ॥

ਸਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਵੀਰੋ ਫਿਰੇ ਉਦਾਸ।
ਨੈਣੋਂ ਨੀਰ, ਵਹਾਂਵੇਂਦੀ, ਗਈ ਘੁੱਕਰ ਦੇ ਪਾਸ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—26

ਵੀਰੋ ਭਰਜਾਈ ਸੀ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਕੁੱਟੀ ਜਾਂ,
ਪਤਲੀ ਜੀ ਬੈਂਤ ਸੀ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਟੁੱਟੀ ਜਾਂ।
ਆਣ ਕੇ ਘੁੱਕਰ ਮੱਲ ਕੋਲੇ ਘੋਲੇ ਵਿਉ,
ਐਵੇਂ ਜਾਉ ਜੱਟ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਮੱਟ ਘਿਉ।

ਅੱਜ ਚੱਲ ਹੋ ਜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵੰਦੇ ਦੇ,
ਖਾਲੀ ਘੜੇ ਕੀਤੇ ਤੈਂ ਅਨੇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ।
ਕਰਕੇ ਟਹਿਲ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾ ਤੇ ਲਿਉ ਦੇ ਲਿਉ,
ਐਵੇਂ ਜਾਉ ਜੱਟ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਮੱਟ ਘਿਉ।

ਤੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਮਾਰਦਾ ਤਲੰਗਾ ਗੁੱਭਣਾ,
ਚੱਕ ਛਵੀ ਔਤ ਦਿਆ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣਾ।
ਸੁੱਚਾ ਚੂਹੇ ਜਿਹਾ ਤੂੰ ਪਹਾੜੀ ਭਾਰੀ ਦਿਉ,
ਐਵੇਂ ਜਾਉ ਜੱਟ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਮੱਟ ਘਿਉ।

ਅੱਜ ਤੇਰੀ ਵੇਖਦੀ ਤੜੀ ਬਹਾਦਰਾ,
ਸੈਂ ਗਿਆ ਸੁਖਾਲਾ ਤਾਣਕੇ ਤੇ ਚਾਦਰਾਂ।
ਵੈਰੀ ਦੇ ਬਗੀਚਿਉਂ ਤੋੜ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿਉ,
ਐਵੇਂ ਜਾਉ ਜੱਟ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਮੱਟ ਘਿਉ।

ਲਿਆਂਦੀ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਬੰਦੂਕੜੀ,
ਗੋਲ-ਗੋਲ ਗੋਲੀਆਂ ਭਰੀ ਸੰਦੂਕੜੀ।
ਤਿੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਨਰੈਣਾ ਸਣੇ ਪਿਉ,
ਐਵੇਂ ਜਾਉ ਜੱਟ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਮੱਟ ਘਿਉ।

ਮਾਰੇ ਮੇਰੇ ਮੁੱਖ ਤੇ ਲਫੇੜੇ ਕੱਸ ਕੇ,
ਯਾਰੋ-ਯਾਰ ਰੋਵੇ ਯਾਰ ਕੋਲੇ ਦੱਸ ਕੇ।
ਜਦੋਂ ਬੋਲੇ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਲਹੂ ਚਿਉ,
ਐਵੇਂ ਜਾਉ ਜੱਟ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਮੱਟ ਘਿਉ।

ਮੈਨੂੰ ਘਰੇ ਆਪ ਜੇ ਵਸੋਣਾ ਮਿੱਤਰਾ,
ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਚੱਲ ਬੋਲ ਤਿੱਤਰਾ।
ਸੋਹਣੇ ਛੰਦ ਰਚੇ 'ਰਜਬਲੀ' ਸਦਾ ਜਿਉ,
ਐਵੇਂ ਜਾਉ ਜੱਟ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਮੱਟ ਘਿਉ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਘੁੱਕਰ ਮੱਲ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਨਾਲ ਖਿਆਲ ਹਵਾਲ।
ਹੰਝੂ ਪੂੰਜੇ ਨਾਰ ਦੇ, ਕੱਢਕੇ ਤੁਰਤ ਰੁਮਾਲ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—27

ਵੀਰੋ ਖਾਕੇ ਆਈ ਜਾਂ ਲਫੇੜੇ ਸੁੱਚੇ ਤੋਂ,
ਮੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਲੈਣਾ ਕੀ ਨਰੈਣੇ ਲੁੱਚੇ ਤੋਂ।
ਤੇਨੂੰ ਦੱਸੇ ਭੈੜੀ ਖੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ,
ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਟ ਲੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ।

ਪੈਹਨ ਲੀੜੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਸਜਾਈਆਂ ਹੱਥ ਮੇਂ,
ਹੌਲੀ-ਹੌਲ ਹਲੱਣ ਬਲਾਕ ਨੱਥ ਮੇਂ।
ਵਾਸਕਟ ਪਾਲੈ ਗੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ,
ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਟ ਲੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ।

ਜੇ ਤੂੰ ਆਵੇਂ ਖੇਤ ਮੈਂ ਓਸਾਰਾਂ ਬੰਗਲਾ,
 ਰੇਸ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਪਲੰਘ ਰੰਗਲਾ।
 ਭਾਗ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਓਟਣ ਕਬੂਤਰਾ,
 ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਟ ਲੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ।

ਖਾਈਂ ਤੇ ਹੰਢਾਈਂ ਮਨਭੌਂਦਾ ਪਰੀਏ,
 ਚਰ ਹੀਰਾ ਹਰਨ ਅੰਗੂਰੀ ਹਰੀਏ।
 ਬਣ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਜੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ,
 ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਟ ਲੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ।

ਪੀਵਾਂਗੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਕਬਾਬ ਖਾਲਾਂਗੇ,
 ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੱਥ ਸਾੜਣੇ ਰਸੋਈਏ ਲਾਲਾਂਗੇ।
 ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ ਘੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ,
 ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਟ ਲੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ।

ਜੋਹਰੀ ਬੱਚੇ ਜਾਣਦੇ ਕਦਰ ਲਾਲਾਂ ਦਾ,
 'ਬਾਬੂ' ਜੀ ਕੀ ਔਖਾ ਮਾਰਨਾ ਕੰਗਲਾਂ ਦਾ।
 ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਘਸਾ ਦੂੰ ਟੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ,
 ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਟ ਲੋਟਣ ਕਬੂਤਰਾ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਮਾਰਦੀ ਫੇਰ ਜੋਰ ਸੇ ਲੇਰ।
 ਅੱਖਾਂ ਤੁੱਥਕੇ ਲਹੂ ਦੇ ਠਣਕ-ਠਣਕ ਰਹੀ ਗੇਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—28

ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਅਖਾਦੀ ਪਰੀਤ ਠੇਠਲਾ,
 ਹਟੇ ਨਾ ਤਲੰਗਾ ਵੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਹੇਠ ਲਾ।
 ਝੂਠ ਨਾ ਸਮਝ ਗੱਲ ਜਾਣ ਪੱਕ ਨੂੰ,
 ਭੁੱਬ ਮਰ ਘੁੱਕਰਾ ਵਢਾ ਲੈ ਨੱਕ ਨੂੰ।

ਫਿਰੋਂ ਤੂੰ! ਜਿਓਂਦਾ ਵੇ ਮਾਸੂਕ ਕੁੱਟਿਆ,
 ਤੇਰਾ ਮੱਲਾ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੁੱਟਿਆ।
 ਜਾਕੇ ਤੇ ਛਟੀ ਵੀ ਰੰਨ ਦੇਵੇ ਚੱਕ ਨੂੰ,
 ਭੁੱਬ ਮਰ ਘੁੱਕਰਾ ਵਢਾ ਲੈ ਨੱਕ ਨੂੰ।

ਦੰਦਾਂ ਭਾਰ ਸਿੱਟੀ ਦੂਰੋਂ ਮਾਰ ਟੋਲਾ ਜਿਆ,
ਮੇਰਾ ਭਾਈਆਂ ਖਾਣੀਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੋਲਾ ਜਿਆ।
ਛਿੱਲ ਲਾਹੀ ਲੋਹਦੇ ਜਿਓਂ ਤਖਾਣ ਸੋਕ ਨੂੰ,
ਭੁੱਬ ਮਰ ਘੁੱਕਰਾ ਵਢਾ ਲੈ ਨੱਕ ਨੂੰ।

ਗੋਰੇ-ਗੋਰੇ ਪੱਟ ਸੀ ਨਰਮ ਪੱਟ ਤੋਂ,
ਵੇਂਹਦਾ ਰਿਹਾ ਨਰੈਣਾ ਨਾ ਛੁਡਾਈ ਜੱਟ ਤੋਂ।
ਚਿੱਤੇ ਜੈਸੀ ਕਮਰ ਮਰੋੜ ਲੋਕ ਨੂੰ,
ਭੁੱਬ ਮਰ ਘੁੱਕਰਾ ਵਢਾ ਲੈ ਨੱਕ ਨੂੰ।

ਹੁਣ ਕੰਮ ਔਣਗੇ ਖਵਾਏ ਕੁੱਕੜ ਵੇ,
ਤੇਰੇ ਮੂਹਰੇ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਜਵੇਂਦਾ ਸੁੱਕੜ ਵੇ।
ਮਾਰ ਜਾਕੇ ਧੌਣ ਤੇ ਛਵੀ ਦੇ ਟੋਕ ਨੂੰ,
ਭੁੱਬ ਮਰ ਘੁੱਕਰਾ ਵਢਾ ਲੈ ਨੱਕ ਨੂੰ।

ਔਗੇ ਰੋਜ਼ ਪੀਕੇ ਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਗਿੱਭਦਾ,
ਲੱਗ ਗੇ ਜ਼ਲਾਬ ਹੁਣ ਫਿਰੋਂ ਨਿੱਭਦਾ।
ਬੋਹਦੇ ਐ ਜਵੇਂਦੇ, ਚਹਿਲ ਬੋਡੇ ਹੱਕ ਨੂੰ,
ਭੁੱਬ ਮਰ ਘੁੱਕਰਾ ਵਢਾ ਲੈ ਨੱਕ ਨੂੰ।

ਤੇਰੇ 'ਚੋਂ ਬਨਣ, ਸੁੱਚੇ ਜੈਸੇ ਚਾਰ ਵੇ,
ਬੰਦੇ ਖਾਣਿਆਂ 'ਰੋਜ਼ਬਾ' ਲਫੇੜੇ ਮਾਰ ਵੇ।
ਠਾਣੇਦਾਰ ਸਿਆਣੂੰ ਜਾ ਫੜ ਦੇ ਢੋਕ ਨੂੰ,
ਭੁੱਬ ਮਰ ਘੁੱਕਰਾ ਵਢਾ ਲੈ ਨੱਕ ਨੂੰ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਘੁੱਕਰ ਮੱਲ ਨੇ ਬੀਣੀਉਂ ਫੜੀ ਪਿਆਰ ਸੇ ਕੂੰਜ।
ਫੇਰ ਬਨਾਵੇ ਧੀਰਜਾਂ ਤੁਰਤ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂੰਜ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—29

ਵੀਰੋ ਨੂੰ ਬਹਾ ਲਿਆ ਬੁਲਾਕੇ ਆਦਰ ਸੇ,
ਝਾੜ ਦਿੱਤੀ ਗਰਦ ਬਣਾ ਕੇ ਚਾਦਰ ਸੇ।

ਉਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਕੀ ਬਗ਼ਾਨੀ ਧੀ ਦੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਜਿਉਂਦੇ ਛੇੜ ਜੇ ਮਜ਼ਾਲ ਕੀਹਦੀ ਐ?

ਭੁੱਖੇ ਜੱਟ ਕਰਦੇ ਮਜ਼ਾਜਾਂ ਸੁੱਕੀਆਂ,
ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਲੱਗੂ ਜਾਂ ਰਗਾਂ 'ਚ ਠੁੱਕੀਆਂ।
ਸਾਥੋਂ ਲੈਕੇ ਪੈਂਦੇ, ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਬੀ ਦੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਜਿਉਂਦੇ ਛੇੜ ਜੇ ਮਜ਼ਾਲ ਕੀਹਦੀ ਐ?

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸੌਂਦੇ ਤੇ ਡਰੌਂਦੇ ਰੰਨਾਂ ਨੂੰ,
ਮੇਰਾ ਮਤਾ ਚੰਦਰਾ 'ਪਟਾ ਦੂ ਛੱਨਾਂ ਨੂੰ।
ਚਹਿਲ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਜਵੰਦੇ ਗੀਦੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਜਿਉਂਦੇ ਛੇੜ ਜੇ ਮਜ਼ਾਲ ਕੀਹਦੀ ਐ?

ਪਹਿਲੀ ਸੋਟੀ ਮਾਰੂ ਮੈਂ ਨਰੈਣੇ ਬੀਬੜ ਨੂੰ,
ਸੌਖਾ ਹੁੰਦਾ ਕੀਲਣਾ ਸਰਪ ਛੀਬੜ ਨੂੰ।
ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਟੁੱਕ ਦੂ ਰਫ਼ਲ ਜੀਹਦੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਜਿਉਂਦੇ ਛੇੜ ਜੇ ਮਜ਼ਾਲ ਕੀਹਦੀ ਐ?

ਮੇਰੇ ਘਰ ਵੜ ਜਾ ਹਟਾ ਲੂੰ ਚੋਟਾਂ ਨੀ,
ਮਨ ਭੌਂਦਾ ਖਾਲੀ ਨਾ ਰਕਾਨੇ ਟੋਟਾਂ ਨੀ।
ਪੈਣਾਂ ਤੂੰ! ਰਲਾਲੀ ਚਾਟੀ ਭਰੀ ਘੀ ਦੀਐ,
ਘੁੱਕਰ ਜਿਉਂਦੇ ਛੇੜ ਜੇ ਮਜ਼ਾਲ ਕੀਹਦੀ ਐ?

ਤੂੰ ਤਾਂ ਫਿਰੀਂ ਮੱਲ ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਮੇਲੁਦੀ,
ਉਹਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖੁਆ ਦੂ ਪਟਿਆਲੇ ਜੇਲੁ ਦੀ।
ਰੋਗੀ ਕਰ ਛੱਡੂ ਜਿਉਂ ਬਿਮਾਰੀ ਗੀਹ ਦੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਜਿਉਂਦੇ ਛੇੜ ਜੇ ਮਜ਼ਾਲ ਕੀਹਦੀ ਐ?

'ਰਜਬਲੀ' ਫਿਰਦੇ ਸਜਾਈ ਬੂਥੀਆਂ,
ਮੇਰਾ ਵਸ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਉਡਾਦਿਆਂ ਚੂਥੀਆਂ।
ਹਟੂ ਖਾਕੇ ਖੌਸੜੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦੀਹਦੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਜਿਉਂਦੇ ਛੇੜ ਜੇ ਮਜ਼ਾਲ ਕੀਹਦੀ ਐ?

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਘੁੱਕਰ ਕੋਲੋਂ ਉਠ ਕੇ, ਘਰ ਨੂੰ ਆਗੀ ਨਾਰ।
ਦੇਖ ਤਲੰਗਾ ਤਾੜ ਗਿਆ, ਬਹੁਤਾ ਸੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ।
ਤਾਹਨੇ ਮਾਰੇ ਦਿਉਰ ਨੇ, ਵੀਰੋ ਸਮਝ ਗਈ।
ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸੂਰਮੇ, ਦੇਖੇ ਜੁਆਨ ਕਈ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—30

ਵੀਰੋ ਕਹਿੰਦੀ ਕੱਟ ਲੈ ਦਿਹਾੜੇ ਡਰਕੇ,
ਆਗੀ ਤੇਰੀ ਮੌਤ, ਤੂੰ ਹਟੇਂਗਾ ਮਰਕੇ।

ਨਿਓ ਕੇ ਤੇ ਦਿਨ ਕੱਟ ਲੈ ਜਵੇਂਦਿਉ,
ਕਰੋਂ ਨਾ ਸਮਾਈ ਅਸਲੇ ਦੇ ਗੰਦਿਉ।

ਜਦੋਂ ਦਾ ਤਲੰਗਿਆ ਰਜਾ ਤੇ ਆਇਆ ਤੂੰ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵੇ ਫਸਾਦ ਪਾਇਆ ਤੂੰ।

ਅਤਿ ਚੱਕੀਂ ਫਿਰੋਂ ਤੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁੱਚਿਆ,
ਚੋਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇਂ ਨਾ ਟਿਕਣ ਲੁੱਚਿਆ।

ਦੱਸ ਮੇਰੇ ਲਾਹਲੇ ਮੱਲ ਨੇ ਕੀ ਸਬਜ਼ੇ,
ਪਾਕੇ ਤੇ ਫਸਾਦ ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਜੇ।

ਤੱਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੱਢ ਨਾ ਸਨੌਵੇਂ ਬੋਲ ਲੈ,
ਘਟਦੀ ਨਾ ਤੱਕੜੀ ਲਿਆਕੇ ਤੋਲ ਲੈ।

ਭੱਠੀ ਦੇ ਚਨੇਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕਾਸ ਨੂੰ ਬੁੜਕਦੇ,
ਕੀਤੀ ਨਾ ਦਰਿ-ਆਫਤ ਖੜੇ ਭੁੜਕਦੇ।

ਜਾਵਾਂ ਘਰ ਯਾਰ ਦੇ ਹਟਾਈ ਨਾ ਰਵਾਂ,
ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਨਵਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਕਹੇਂ ਆਖ ਦਿਉਰਾ ਉਵੇਂ ਹੀ ਸਹੀ,
ਜਿੰਦ ਤੋਂ ਮਕਾਦੂ ਤੈਨੂੰ ਘੁੱਕਰ ਯਾਰ ਵਹੀ।

ਤਿਝਿਆ ਫਿਰੇਂ ਮਾਰਕੇ ਲਫੇੜੇ ਨਾਰ ਦੇ,
ਹੋਕੇ ਵੇਖ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੱਕਰ ਯਾਰ ਦੇ।

ਮੇਰਾ ਤੈਨੂੰ ਦਿਉਰਾ ਵੇ ਦਰਦ ਮੂਲ ਨਾ,
ਲੈਲੂ ਗਿਣ ਬਦਲੇ ਮਿੱਤਰ ਕੂਲ ਨਾ।

ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਈ ਵੀਰੋ ਤਾਂ ਲਵਾ ਦੂੰ ਦੁਣੀਆਂ,
ਪੱਟ ਦੂੰ ਜਵੇਦੜੇ ਖਪਾ ਦੂੰ ਖੂਹਣੀਆਂ।

ਜਾਨ ਦੇਣ ਆਇਆ ਨਾ ਛੁਡਾਵੇਂ ਭਾਈ ਨੂੰ,
ਅੱਗੇ ਹੋਕੇ ਵੇਖ ਛੇੜ ਕੇ ਜੁਆਈ ਨੂੰ।

ਅੱਗੇ ਦਿਉਰਾ ਵੇਖੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕਈ ਵੇ,
'ਰਜਬਲੀ' ਜਾਨ ਨਾ ਉਧਾਰੀ ਲਈ ਵੇ।

॥ਦੋਹਿਰਾ॥

ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਸੂਰਮੇ, ਖੇਡਣ ਗਏ ਸ਼ਕਾਰ।
ਆਣ ਖੜੋਤੇ ਸੱਥ ਮੇਂ, ਫੇਰਾ ਮਾਰਕੇ ਬਾਹਰ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—31

ਦੋਵੇਂ ਵੀਰ ਬਹਿਰੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ,
ਛਕਲੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਗਲਾਸ ਭਰਕੇ।

ਮੇਲ ਤਕਰਾਰੀ ਦਾ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀ,
ਲੱਭਦਾ ਨਾ ਬੱਕਰਾ ਕਰਨ ਭਾਲ ਜੀ।

ਮਾਸ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਸੁਆਦ ਲੱਗੇ ਟੁੱਕ ਨਾ,
ਚੱਕ ਲਿਆਵੀਂ ਰਫ਼ਲ ਭਰਾਵਾ ਉੱਕ ਨਾ।

ਖੋਹਲਕੇ ਬਕਸ ਜੋੜ ਲੈ ਸ਼ਤਾਬ ਦੇ,
ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮਾਰੀਏ ਜਨੌਰ ਢਾਬ ਦੇ।

ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਰਫ਼ਲ ਪੇਟੀ ਪਾਲੀ ਨੈਣੇ ਨੇ,
ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਵਿੱਚ 'ਐੱਲ-ਜੀ ਦੇ ਰੈਣੇ ਨੇ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਲੰਘਗੇ ਅਚਾਨਕੀਂ,
ਤਿੜਿਆ ਨਰੈਣਾ ਜਾਣੀਂ ਆਏ ਨਾਨਕੀਂ।

ਦੋਵੇਂ ਘੋੜੇ ਢਾਬ ਦੇ ਨਜੀਕ ਅੱਪੜ ਕੇ,
ਭਾਰੀ ਭਾਰ ਮਘਾਂ ਦੀ ਵਚਾਲੇ ਛੱਪੜ ਕੇ।

ਉੱਡਗੇ ਤਮਾਮ ਬੱਲੇ ਡਿੱਗੇ ਛੀਕ ਜੀ,
ਸੁਆਦ ਹੁੰਦਾ ਗੋਸ਼ਤ ਮਘਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਜੀ।

ਚੁੱਕਕੇ ਜਨੌਰ ਮੁੜ ਆਗੇ ਸੱਥ ਨੂੰ,
ਸੁੱਚੇ ਨਾਲ ਚੋਬਰ ਮਲੋਂਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ।

ਐਤਨੇ ਨੂੰ ਹਿੱਕ 'ਚ ਘੁੱਕਰ ਵੱਜਿਆ,
ਜੀਹਨੇ ਲਾਹੀ ਸੁੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਲੱਜਿਆ।

ਫੇਰ ਕਿਤੋਂ ਆ ਗਿਆ ਵਚੋਲਾ ਭਾਗ ਜੀ,
ਜੀਹਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖ ਦੇ ਜਵੰਦੇ ਲਾਗ ਜੀ।

ਦੋਵੇਂ ਵੈਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਐ,
ਸੁੱਚੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਝਰਨਾਟ ਚੜ੍ਹੇ ਐ।

ਮਾਰ ਲਲਕਾਰਾ ਦੇਹ ਜਵੰਦਾ ਧਮਕੀ,
ਰੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਕਰਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀ।

ਪਿੱਛੋਂ ਦਾਬੇ ਦਿੰਦਾ ਸੈਂ ਨਰੈਣੇ ਮਾੜੇ ਨੂੰ,
ਵੀਰੋ ਕੋਲੋਂ ਲੋਉਂਦੇ ਜਲਸੇ ਦੇ ਖਾੜੇ ਨੂੰ।

ਪੀਂਦਾ ਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿੱਚ ਬਹਿਕੇ ਘਰ ਦੇ,
ਹੂਝ ਕੇਰਾਂ ਗਲੀ 'ਚ ਕਦਮ ਧਰ ਦੇ।

ਅੱਜ ਦੁੱਧ ਪੀਜੋਂ ਜੇ ਸੁੱਚੇ ਦੀ ਬੂਰੀ ਦਾ,
ਮੈਨੂੰ ਜਾਣੀ ਘੁੱਕਰਾਂ ਜਣਿਆ ਵਿਆਸੂਰੀ ਦਾ।

ਹੁਣ ਸਾਲਿਉ ਸਾਡੇ ਜੇ ਉਗਾੜ ਟੱਕਰੇ,
ਗਿੱਠ-ਗਿੱਠ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾ ਦੁੰ ਡੱਕਰੇ।

ਥੋਨੂੰ ਮਾਰਨੇ ਨੂੰ ਰਫਲ ਲਿਆਂਦੀ ਐ,
'ਰਜਬਲੀ' ਫੂਕ ਦੁੰ ਦਿਹਾੜੀ ਜਾਂਦੀ ਐ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਭਰੇ ਜਵੰਦੇ ਹਰਖ ਸੇ, ਦੇਣ ਤੜਾ ਤੜ ਗਾਲ੍ਹ।
ਚਹਿਲ ਜੁਬਾਨੋਂ ਆਖਦੇ, ਬੋਲ ਜੁਬਾਨ ਸੰਭਾਲ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—32

ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਨਰੈਣਾ ਸੀ ਹਰਖ ਵਿੱਚ ਜੀ,
ਜਾਣਦੇ ਕੰਗਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚਹਿਲ ਟਿੱਚ ਜੀ।
ਡਰਦਾ ਸੀ ਮੱਲ ਸੀ ਵਥੇਰੇ ਖੱਪਦੇ
ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਸੁੱਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੱਕਰ ਸੱਪ ਦੇ।

ਸਾੜ ਦੁੰਗਾ ਝੁੱਗੀਆਂ ਸਭਾਂ 'ਚੋਂ ਪੱਟ ਦੁੰ,
ਫੇਰ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢੀ ਤਾਂ ਜੁਬਾਨ ਕੱਟ ਦੁੰ।
ਪੈਣਗੇ ਫਸਾਦ ਵੰਜਲੀ ਨੂੰ ਠੱਪ ਦੇ,
ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਸੁੱਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੱਕਰ ਸੱਪ ਦੇ।

ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰੀ ਤੈਂ ਤਲੰਗਿਆ ਠੱਗੀ ਐ,
ਟੰਬਾ ਲੈ ਪੁਰਾਣਾ ਜਿਹਾ ਜੰਗਾਲ ਲੱਗੀ ਐ।
ਵੇਖ-ਵੇਖ ਏਸ ਨੂੰ ਕੰਗਾਲ ਟੱਪ ਦੇ,
ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਸੁੱਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੱਕਰ ਸੱਪ ਦੇ।

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਏਸਨੂੰ ਅਗਨ ਲੱਗਲੇ,
ਪੌਂਚਦਾ ਮਰਦ ਜਾ ਕੇ ਗਾਮ ਅਗਲੇ।
ਕਾਰਤੂਸ ਭੰਨੇ ਨਾ ਕਮਾਣੀ ਨੱਪ ਦੇ,
ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਸੁੱਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੱਕਰ ਸੱਪ ਦੇ।

ਪੀਵਾਂਗੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ 'ਸਮਾਂਹ' ਮੇਂ ਰਹਾਂਗੇ,
ਸੁੰਦਰ ਮਾਸੂਕ ਕੋਲੇ ਜਾਕੇ ਬਹਾਂਗੇ।
ਹਿੱਕ ਕੱਢ ਫਿਰਾਂਗੇ ਕਿਤੇ ਨਾ ਛਪਦੇ,
ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਸੁੱਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੱਕਰ ਸੱਪ ਦੇ।

ਵੀਰੇ ਨੂੰ ਵਸਾਨੂੰਗਾ ਲਿਆ ਕੇ ਘਰ ਮੇਂ,
ਲੱਗਜੂ ਜਵੇਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਪਲ ਦਰ ਮੇਂ।
'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਨੇ ਬੁਰਜ ਉਸਾਰੇ ਗੱਪ ਦੇ,
ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਸੁੱਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੱਕਰ ਸੱਪ ਦੇ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਵਿੱਚ ਸਮਾਂਹ ਦੇ ਆ ਗਿਆ, ਗਾਵਣ ਵਾਲਾ ਏਕ।
ਨਾਲ ਸ਼ੌਂਕ ਦੇ ਸੁਨਣਗੇ, ਮੱਲ ਦੇ ਯਾਰ ਅਨੇਕ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—33

ਸੇਰੋਂ ਵਾਲਾ ਮੁਨਸ਼ੀ, ਸਦਾ ਲਿਆ ਸਾਈ ਤੇ,
ਗੱਲ ਛੇੜੇ ਮੱਲ ਨਾ ਰਹੇ ਸਮਾਈ ਤੇ।
ਖਾੜਾ ਲੱਗੂ ਪਿੰਡ ਮੇਂ ਦਲੀਲ ਡਾਹਡੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਦਾ ਲੇ ਢਾਡੀ ਐ।

ਭੁੰਨ ਲੇ ਕਬਾਬ ਬੱਕਰੇ ਕਟਾਕੇ ਤੇ,
ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਗੇ ਕਚਿਹਰੀ ਲਾਕੇ ਤੇ।
ਬੋਟ ਲਿਆਂਦਾ ਦਾਰੂ ਦਾ ਘੁਸਾਕੇ ਗਾਡੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਦਾ ਲੇ ਢਾਡੀ ਐ।

ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਬਾਸਕ ਨਗਰ ਚੈਹਲਾਂ ਦੇ,
ਦਾਰੂ, ਮਾਸ, ਵੇਸਵਾ ਪੱਟੇ ਵੇ ਵੈਲਾਂ ਦੇ।
ਚੋਬਰ ਬੁਲਾ ਲਏ ਸਾਰੇ ਦੇ ਕੇ ਵਾਢੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਦਾ ਲੇ ਢਾਡੀ ਐ।

ਕੋਲ ਪਿਆਲੇ ਬੋਤਲਾਂ ਗਲਾਸ ਕੱਚ ਦੇ,
ਡਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਮੱਲ ਨੇ ਭਰਾ ਤੇ ਡੱਚ ਦੇ।
ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਜੁਆਨ ਕਰਦੇ ਉਕਾਡੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਦਾ ਲੇ ਢਾਡੀ ਐ।

ਮੱਲ ਚਮਲਾਤਾ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਕੇ ਫੁਕ ਨੂੰ,
ਅੱਜ ਤੇਰੀ ਅਸੀਂ ਵੇਖਣਾਂ ਮਾਸੂਕ ਨੂੰ।
ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਵੀਰੋ ਦੇ ਕਰਨ ਲਾਡੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਦਾ ਲੇ ਢਾਡੀ ਐ।

ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਗੱਲਾਂ ਦੂਰ ਤੀਕ ਸੁਣੀਆਂ,
ਪਲ ਵਿੱਚ ਆਗੀ ਐ ਤਮਾਮ ਦੁਨੀਆਂ।
ਅੱਗੇ ਬਹਿਰੇ ਚੈਹਲ ਤੇ ਜਵੰਦੇ ਫਾਡੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਦਾ ਲੇ ਢਾਡੀ ਐ।

ਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਘੁੱਕਰ ਦੌੜਿਆ,
ਵੇਖ ਕੇ 'ਕੱਟੇ-ਦੇ' ਸਾਹਨੂੰ ਵਾਂਗੂੰ ਕੌੜਿਆ।
ਜਿਵੇਂ ਨਿਆਣੇ ਸ਼ੋਹਰ ਖੇਡ ਦੇ ਕਬਾਡੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਦਾ ਲੇ ਢਾਡੀ ਐ।

ਭਾਗ ਤੇ ਘੁੱਕਰ ਤਾਈਂ ਕੇਹੜਾ ਟੋਕ ਦੇ,
'ਰਜਬਲੀ' ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਘੰਗੂਰੇ ਠੋਕਦੇ।
ਸੁੱਚਾ ਪ੍ਰਤਿਉਣਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਾਡੀ ਐ,
ਘੁੱਕਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਦਾ ਲੇ ਢਾਡੀ ਐ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਵੀਰੋ ਹਾਰ ਸ਼ੰਗਾਰ ਲਾ ਪੈਹਨ ਜ਼ੰਜੀਰੀ ਨੱਥ।
ਲੰਘਦੀ ਨਾਲ ਸਹੇਲੀਆਂ ਜੰਗ ਕਰੋਂਦੀ ਲੱਥ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—34

ਲੱਗਿਆ ਸਮਾਂਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖਾੜਾ ਗੋਣ ਦਾ,
ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵੀਰਨੋਂ ਪਰੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ।
ਸੱਚ ਦਾ ਬਚਨ ਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਗੱਪ ਗਈ,
ਸੁਕੀਨੀ ਲਾ ਸੁਕੀਨਣ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਟੱਪ ਗਈ।

ਵਲਦਾਰ ਮੋਤੀਆ ਦੁਪੱਟਾ ਹਲਕਾ,
ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਤੋਂ ਬੁੱਕਲ ਵਿਖਾਰੀ ਝਲਕਾ।
ਹਿੱਕ ਤੋਂ ਲਤਾੜਦੀ ਸਮਾਨ ਸੱਪ ਗਈ,
ਸੁਕੀਨੀ ਲਾ ਸੁਕੀਨਣ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਟੱਪ ਗਈ।

ਘੁੱਟਮਾਂ ਪਜਾਮਾ ਅਸਮਾਨੀ ਰੰਗ ਦਾ,
ਖਹੇ ਨਾਲ ਪੱਟਾਂ ਦੇ ਰਤਾ ਨਾ ਸੰਗਦਾ।
ਸੁੱਚਾ ਨਾਲਾ ਖੇਡਦਾ ਕਦਮ ਨੱਪ ਗਈ,
ਸ਼ੁਕੀਨੀ ਲਾ ਸ਼ੁਕੀਨਣ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਟੱਪ ਗਈ।

ਅੰਗੀ ਪਾਕੇ ਕੱਸੀਆਂ ਨਰਮ ਛਾਤੀਆਂ,
ਅੱਖੀਆਂ ਚੁਰਾਕੇ ਲੋਕ ਪੈਣ ਝਾਤੀਆਂ।
ਪੈਲ ਪਾਕੇ ਮੋਰਨੀ ਕਿਤੇ ਨੂੰ ਛੱਪ ਗਈ,
ਸ਼ੁਕੀਨੀ ਲਾ ਸ਼ੁਕੀਨਣ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਟੱਪ ਗਈ।

ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ ਚਾਨਣ ਚੁਫੇਰੇ ਮੋਰੀ ਦੇ,
ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਪਲੰਮਦੇ ਫੁੰਮਣ ਡੋਰੀ ਦੇ।
ਮੋਤੀਏ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਗੱਪ ਗਈ,
ਸ਼ੁਕੀਨੀ ਲਾ ਸ਼ੁਕੀਨਣ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਟੱਪ ਗਈ।

ਸਾਰੀ ਕੱਢੀ ਜੁੱਤੀ, ਜੇਵਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਐ,
ਦੰਗ ਰਹਿਰੀ ਸਾਰੀ ਵੇਖਕੇ ਕਚਹਿਰੀ ਐ।
'ਰਜਬਲੀ' ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਕੱਪ ਗਈ,
ਸ਼ੁਕੀਨੀ ਲਾ ਸ਼ੁਕੀਨਣ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਟੱਪ ਗਈ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਦੇਖੀ ਨਾਰ ਜਵੰਦਿਆਂ, ਪੈਣ ਕਾਲਜੇ ਹੌਲ।
ਘੁਕਰ ਕਹੇ ਮਾਸੂਕ ਨੂੰ, ਪਕੜ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਕੌਲ।

ਭੂਢਾ ਛੰਦ—35

ਘੁੱਕਰ ਚੋਹਲ ਨੇ ਰਮਜ਼ ਮਾਰੀ ਐ, ਬਚਨ ਮੰਨ ਵੀਰੋ ਨੀ।
ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ ਐ, ਸੋਹਣੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਹੀਰੋ ਨੀ।
ਚਾਰ ਚੀਜਾਂ ਮੰਗਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਣੀਂ ਲਿਆ, ਮੁੜੀਂ ਤੂੰ ਮਾਰ ਮੋੜਾ ਜਿਆ।
ਪਿਆਜ਼, ਆਂਡੇ ਉਬਲੇ, ਅਚਾਰ, ਪਾਣੀ ਲਿਆ, ਨਸ਼ਾ ਪੀਜਾ ਥੋੜਾ ਜਿਆ।

ਫੰਬਾ ਲਾ ਅਤਰ ਜੇਥੋਂ ਕੱਢ ਡੱਬੀ ਦੇ, ਹੈ ਚਾਹੀਦਾ ਮੁਸ਼ਕ ਨੀ।
ਦੋਵੇਂ ਲੜ ਭਿਉਲਾਂ ਦਸਤਾਰ ਛੱਬੀ ਦੇ, ਬੜੇ ਮੁਸ਼ਹਰੇ ਖੁਸ਼ਕ ਨੀ।

ਕੱਲ ਜੇਹੜੀ ਲਿਆਂਦੀ ਮੈਂ ਮਠਿਆਈ ਖਾਣੀ ਲਿਆ, ਲੱਡੂਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਜਿਆ।
ਪਿਆਜ਼, ਆਂਡੇ ਉਬਲੇ, ਅਚਾਰ, ਪਾਣੀ ਲਿਆ, ਨਸ਼ਾ ਪੀਜਾ ਥੋੜਾ ਜਿਆ।

ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਨਾ ਲੈਂਚੀਆਂ ਦੁਪੱਟੇ ਲੜ ਜੇ, ਤੂੰ ਪੰਜ ਸੱਤ ਭੋਰ ਦੇ।
ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹੱਸੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਚੜ੍ਹਜੇ, ਕੋਲੇ ਹੋ ਕੇ ਮੋਰ ਦੇ।
ਕੋਲੇ ਹੋ ਨਾ ਦੋੜਕੇ ਦੁਕਾਨੋਂ ਜਾ ਨੀ ਲਿਆ, ਬੈਠਾ ਹੋਊ ਰੋੜਾ ਜਿਆ।
ਪਿਆਜ਼, ਆਂਡੇ ਉਬਲੇ, ਅਚਾਰ, ਪਾਣੀ ਲਿਆ, ਨਸ਼ਾ ਪੀਜਾ ਥੋੜਾ ਜਿਆ।

ਆ ਗਿਆ ਸਮਾਹ 'ਚ ਮੇਲਾ ਜੋਗੀ ਪੀਰਾਂ ਤੋਂ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਵੇਖਣੇ ਲਈ।
ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੀਰ ਚੱਕਣੇ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ, ਮਰ ਜਾਣਗੇ ਕਈ।
ਢਾਣੀਂ ਆਖੇ ਮੱਲ ਨੂੰ ਵਧੋਣੀ, ਰਾਣੀ ਲਿਆ, ਜੋ ਨਰਮ ਗੋਹੜਾ ਜਿਆ।
ਪਿਆਜ਼, ਆਂਡੇ ਉਬਲੇ, ਅਚਾਰ, ਪਾਣੀ ਲਿਆ, ਨਸ਼ਾ ਪੀਜਾ ਥੋੜਾ ਜਿਆ।

ਘੁੰਡ ਚੱਕ ਦੇਣਾ ਤੂੰ ਦੀਦਾਰ ਔਰਤੇ, ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ ਔਣਾ ਨੂੰ।
ਸੱਚ ਦੱਸ ਫੁੱਲ ਜੇ ਨਰਾਜ਼ ਭੋਰਤੇ, ਜਾਨ ਦੇਣੋਂ ਭੋਣਾ ਨੂੰ।
ਅਸੀਂ ਉਚੀ ਦਿਲ ਮੇਂ ਦਲੀਲ ਠਾਣੀ ਲਿਆ, ਦੇ ਜੀ ਨਾ ਝੋੜਾ ਜਿਹਾ।
ਪਿਆਜ਼, ਆਂਡੇ ਉਬਲੇ, ਅਚਾਰ, ਪਾਣੀ ਲਿਆ, ਨਸ਼ਾ ਪੀਜਾ ਥੋੜਾ ਜਿਆ।

ਚੱਕ ਦੇ ਭਰਮ ਤੂੰ ਸਮਾਹ 'ਚੋਂ ਨਿੱਤਰੀਏ, ਮੱਲ ਮਾਰੇ ਚੁੱਟਕੀ।
ਤਾੜ-ਤਾੜ ਬੋਲਣਾ ਸਭਾਨੀ ਤਿਤਰੀਏ, ਕੈਂਹਦੇ ਸਾਰ ਗੁਟਕੀ।
'ਰਜਬਲੀ' ਸ਼ੈਰ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਪਾਈ ਲਿਆ, ਪਾਈਂ ਨਾ ਵਿਛੋੜਾ ਜਿਹਾ।
ਪਿਆਜ਼, ਆਂਡੇ ਉਬਲੇ, ਅਚਾਰ, ਪਾਣੀ ਲਿਆ, ਨਸ਼ਾ ਪੀਜਾ ਥੋੜਾ ਜਿਆ।

ਬਾਬੂ ਚਾਲ ਛੰਦ—36

ਵੀਰੋਂ ਘਰੇ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਲਿਉਂਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਲਿਆ ਫੜੋਂਦੀ ਮੱਲ ਲੈ, ਪਿਆਰੇ ਯਾਰ ਜੀ,
ਅੰਡੇ ਦੋ ਉਬਾਲਦੀ ਲਗਾਕੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ, ਤੇ ਠੰਡੇ ਜੇ ਜਲ ਲੈ, ਪਿਆਜ਼ ਤੇ ਅਚਾਰ ਜੀ।
ਲੈਚੀਆਂ ਤੇ ਰਿੜ੍ਹਉੜੀਆਂ ਮਖਾਣੇ ਬਾਲੇ ਦੇ, ਤੇ ਪਤਾਸੇ ਪੇੜੇ ਜੀ, ਬਹਿ ਮਿੱਤਰ ਛਕਰੇ,
ਮੂਨ ਬਹਿਗੀ ਆਣਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਕਾਲੇ ਦੇ, ਤੇ ਰੱਤੜ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਤੱਕਰੇ।

ਦੇਵੇ ਮੱਲ ਵੀਰੋਂ ਨੂੰ ਪਿਆਲਾ ਦਾਰੂ ਦਾ, ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹੇ ਰੇਨ ਨੂੰ, ਵਿਸਕੀ ਫਰਾਂਸੀ ਐ,
ਰਲ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਨਰਮ ਪਠਾਰੂ ਦਾ, ਵੇਖ ਜੀਵੇ ਚੰਨ ਨੂੰ, ਬਹਿ ਕਰਨ ਹਾਸੀ ਐ।
ਸਾਰੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਸ਼ਰਾਬ ਖਾਲੇ ਦੇ, ਕਈ ਲੈਂਦੇ ਗੋੜੇ ਸੀ, ਪੀਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਡੱਕਰੇ,
ਮੂਨ ਬਹਿਗੀ ਆਣਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਕਾਲੇ ਦੇ, ਤੇ ਰੱਤੜ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਤੱਕਰੇ।

ਮੁੱਖੋਂ ਕਹਿੰਦੀ ਔਰਤ ਮਸਤ ਹੋਕੇ ਤੇ, ਮੈਂ ਗੁਲਾਮ ਘੁੱਕਰ ਦੀ, ਸਰਦਾਰ ਚਹਿਲਾਂ ਮੈਂ,
 ਮੈਨੂੰ ਘਰੇ ਰੱਖ ਕੰਗਲਿਆ ਤੋਂ, ਖੋਹਕੇ ਤੇ, ਵੇ ਕਦੇ ਨਾ ਮੁੱਕਰਦੀ, ਤੇਰੇ ਵਸੂੰ ਮੈਹਲਾਂ ਮੈਂ।
 ਚੜ੍ਹਗੇ ਦਿਮਾਗ ਅਸਮਾਨੇ ਸਾਲੇ ਦੇ, ਉਹ ਜਵੇਂਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਵੇਂਹਦੇ ਅੱਕਰੇ,
 ਮੂਨ ਬਹਿਰੀ ਆਣਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਕਾਲੇ ਦੇ, ਤੇ ਰੱਤੜ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਤੱਕਰੇ।

ਪੀਘ ਵਾਂਗੂੰ ਖਾਂਦੀ ਵੀ ਹੁਲਾਰੇ ਲੋਰ ਸੇ, ਡਿੱਗੀ ਮੱਲ ਦੇ ਉਤੇ, ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਭਰੀ,
 ਮੱਲ ਵੇਖ ਮਾਰੇ ਲਲਕਾਰੇ ਜ਼ੋਰ ਸੇ, ਅਸੀਂ ਸ਼ੇਰ ਉਹ ਕੁੱਤੇ, ਅੱਜ ਬੋਹਲਾਂਗੇ ਪਰੀ।
 ਸੁਣ-ਸੁਣ ਤਪ ਗਿਆ ਸਮਾਨ ਫਾਲੇ ਦੇ, ਜ਼ਖਮ ਉਚੇੜੇ ਸੀ, ਲੈ ਕਦਮ ਚੱਕਰੇ,
 ਮੂਨ ਬਹਿਰੀ ਆਣਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਕਾਲੇ ਦੇ, ਤੇ ਰੱਤੜ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਤੱਕਰੇ।

ਮਾਰਿਆ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਾਕੇ ਲਾਲੀ ਚਾਬੀ ਐ, ਲੋਹੇ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਨੂੰ,
 ਸੱਪ ਵਾਂਗੂੰ ਵਲ ਤਾਂ ਦੁਖਿਆ ਵਿਆ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਦਕਾਰ ਭਾਬੀ ਐ, ਚੱਕ ਲਿਆ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ।
 ਮੋਢੇ ਤੇ ਲਗਾਲੀ ਨੇੜੇ ਆਕੇ ਟਾਲੇ ਦੇ, ਕਾਰਤੂਸ ਛੇੜੇ ਸੀ, ਅੱਖ-ਪੱਟ ਜੱਕਰੇ,
 ਮੂਨ ਬਹਿਰੀ ਆਣਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਕਾਲੇ ਦੇ, ਤੇ ਰੱਤੜ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਤੱਕਰੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਸੁੱਚੇ ਬੁੱਕਲ ਖੋਲਕੇ, ਦੂਰ ਹਟਾਤਾ ਖੋਸ।
 ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਜੁਆਨ ਦੇ, ਕੀਆ ਲੜਨ ਕਾ ਭੋਸ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—37

ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਤੀ ਬੁੱਕਲ ਖੋਸ ਦੀ,
 ਅੱਜ ਦੀਹਦੀ ਬਦਲੀ ਦਲੀਲ ਏਸ ਦੀ।

ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੇਟੀ ਬਕਸ਼ੁਏ ਲਾਏ 'ਵੇ,
 ਪੱਚੀ ਛੱਬੀ ਰੌਂਦ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਪਾਏ ਵੇ।

ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰਫ਼ਲ ਦੁਨਾਲੀ ਫੜੀ ਵੀ,
 ਝੂਲ-ਝੂਲ ਚਲਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਚੜ੍ਹੀ 'ਵੀ।

ਲੰਮੀਆਂ ਜੁਰਾਬਾਂ ਤੇ ਸਜਾਈ ਨਿੱਕਰ ਜੀ,
 ਫੁੱਲ ਬੂਟ-ਬੂਟ ਪਾਏ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤਿੱਕਰ ਜੀ।

ਟੂਲ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਬਟਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ਵੇ,
ਲਾਕੇ ਤੇ ਜੁਆਨ ਨੇ ਅਤਰ ਡੋਲ੍ਹੇ 'ਵੇ।

ਲਾਈ ਨਕਟਾਈ ਤੇ ਰੁਮਾਲ ਚੀਨ ਦਾ,
ਦੰਗ ਰਹਿਗੇ ਵੇਖ ਹੌਸਲਾ ਸੁਕੀਨ ਦਾ।

ਦਾਹੜੀ ਬੱਧੀ ਚਾਕਵੀਂ ਮੁਛੈਹਰੇ ਮੋੜੇ 'ਵੇ,
ਪਗੜੀ ਦੇ ਲੜ ਜੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਛੋੜੇ 'ਵੇ।

ਥਰ-ਥਰ ਲੋਕ ਕੰਬਦੇ ਕਚਿਹਰੀ ਦੇ,
ਬੁਰੇ ਹਾਲ ਹੋਣਗੇ ਘੁੱਕਰ ਵੇਰੀ ਦੇ।

ਤੱਪਦੇ ਤੰਦੂਰ ਸੇਕ ਮਾਰੇ ਦੂਰ ਤੋਂ,
ਡਰਦੇ ਤਮਾਮ ਨੰਘਦੇ ਨਾ ਮੂਹਰ ਤੋਂ।

ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਗੇ ਰੋਮ-ਧੌਣ ਦੇ,
ਗੌਣ ਵਾਲੇ ਭੁੱਲਗੇ ਲਫੜ ਗੌਣ ਦੇ।

ਕੁਛ ਪਤਾ ਚੱਲੇ ਨਾ ਸਰੰਗੀ ਢੰਡਾਂ ਦਾ,
ਖਿਡਗੇ ਤਮਾਮ ਛਾਬੜਾ ਜਿਉਂ ਡੰਡਾਂ ਦਾ।

ਦਾਰੂਪੀਣੇ ਭੱਜਗੇ ਮਿੱਤਰ ਮੱਲ ਦੇ,
ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਾੜੇ 'ਚੋਂ ਖਿਸਕ ਚੱਲਦੇ।

ਇੱਜੜ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਆ ਗਿਆ ਬਘਿਆੜ ਜੀ,
ਆਵੇ ਨਾ ਨਜ਼ਰ ਮਾਗਵੀਂ ਜ਼ੀ ਧਾੜ ਜੀ।

ਸਿੱਟੂ ਜਾਣ ਛਵੀਆਂ ਗੰਡਾਸੇ ਛੋੜਗੇ,
ਪਲ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਯਰਾਨੇ ਤੋੜਗੇ।

ਭੁੰਨਮੇਂ ਕਬਾਬ ਦੇ ਪਤੀਲੇ ਭਰੇ 'ਵੇ,
ਪਈਆਂ ਰਹੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਭੱਜੜ ਡਰੇ 'ਵੇ।

ਬੈਲਟ ਗਲੇ 'ਚ ਕਾਰਤੂਸ ਸਣਗੇ,
ਵੇਖ ਕੇ ਰਫਲ ਨੂੰ ਹਵਾਈਆਂ ਬਣਗੇ।

ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਚੈਹਲ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਲੈਣਦੇ,
ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਖੜੋਵੇ ਡੈਣ ਦੇ।

ਮੂਨ ਤੇ ਰੱਤੜ ਗਏ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਾਲਾ ਜੀ,
ਸੁੱਚਾ ਮਾਰੂ ਲਾਊਗਾ ਨਰੈਣਾ ਟਾਲਾ ਜੀ।

'ਰਜਬਲੀ' ਪਲ 'ਚ ਵਹੀਰ ਪੈ ਗਿਆ,
ਘੁੱਕਰ ਖੜੋਤਾ ਸਹੇ ਵਾਂਗੂੰ ਛਹਿ ਗਿਆ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਸੁੱਚਾ ਭਰੇ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ, ਹੁੰਦੀ ਬੜੀ ਅਦੌਤ।
ਘੁੱਕਰ ਕੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਫਿਰੇ ਉਦਾਲੇ ਮੌਤ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—38

ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਤੇ ਖੜੋਤਾ ਘੁੱਕਰ ਐ,
ਸੁੱਚਾ ਲੱਖ ਰਾਮ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਸੁਕਰ ਐ।

ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਬੋਲੀਆਂ ਮਿੱਤਰ ਮੱਲ ਨੂੰ,
ਲਾਈ ਕਾਹਨੂੰ ਅੱਗ ਸੀ ਸਰਾਂ ਦੇ ਝੱਲ ਨੂੰ?

ਪਗੜੀ ਵਟਾਕੇ ਖਾਕੇ ਏਕ ਥਾਲੀ ਮੇਂ,
ਛਾਂਵੇਂ ਬਹਿਕੇ ਮਾਰੀ ਤੈਂ ਘੁਹਾੜੀ ਡਾਲੀ ਮੇਂ।

ਦਾਰੂ ਪੀਕੇ ਬੋਤਲਾਂ ਲਗਾਕੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ,
ਲੈ ਲਿਆ ਕੀ ਵੀਰੋ ਨੂੰ ਬਹਾਕੇ ਸੇਜ ਤੇ।

ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰੀਆਂ ਲੁਹਾਕੇ ਸ਼ਰਮਾਂ,
ਝੋਲੀ ਭਰੀ ਚੁਗ ਕੇ ਨਰਮ-ਨਰਮਾ।

ਪਲੰਘ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਊਂਗ ਕੇ,
ਖੱਟ ਲਿਆ ਕੀ ਅੰਬ, ਅਮਰੂਦ ਨੂੰਗ ਕੇ।

ਬੋੜੀ ਘਣੀ ਪੱਗ ਦੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਰੱਖਦਾ,
ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਲਾ ਕੋਡੀਉਂ ਨਰੇਲ ਲੱਖ ਦਾ।

ਮਾਰਦਾ ਸੈਂ ਫੋਕੀਆਂ ਚਲਾ ਲੈ ਵਾਰ ਨੂੰ,
ਖੋਲ੍ਹ ਦੂ ਭਰਾੜ ਮੈਂ ਨਘਾ ਦੂ ਪਾਰ ਨੂੰ।

ਰਾਤ-ਦਿਨ ਭੋਗ ਕੇ ਪਰਾਈਆਂ ਤੀਵੀਆਂ,
ਸੂਰਮਾ ਸਦਾਵੇਂ ਹੁਣ ਪਾਈਆਂ ਨੀਵੀਆਂ।

ਮੱਲ ਕਹੇ ਰੱਖ ਲੈ ਲਿਹਾਜ਼ ਪੱਗ ਦੀ,
ਐਤਨੀ ਬਥੇਰੀ ਐ ਨਮੋਸ਼ੀ ਜੱਗ ਦੀ।

ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਸੁਣਾਵੇ ਸਰਦਾਰ ਦਿਆ ਪੁੱਤਾ,
ਹੋਜਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਕਾਹਤੋਂ ਸਾਰਦਾ ਬੁੱਤਾ।

ਭੁੱਲ ਗਈ ਮੌਤ ਨਾ ਅਜਲ ਚੇਤੇ ਐ,
ਤੇਰੇ ਖੇਤ ਮੱਲਾ ਪੱਕਗੇ ਅਗੇਤੇ ਐ।

ਪੱਕੇ ਖਾਵੇ ਨੈਣਾਂ, ਤੂੰ ਅਨੰਦ ਭੋਗੇ ਜੀ,
ਅਸੀਂ ਏਸ ਪਿੰਡ ਨਾ ਵਸਣ ਜੋਗੇ ਜੀ।

ਪਾਈ ਨਾ ਕਦਰ ਲਾਲ ਦੀ ਪਰਖ ਕੇ,
ਲਾਲ ਸੂਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੂਰਮਾਂ ਹਰਖ ਕੇ।

ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਲਾਵੇ ਚੱਕ ਕੇ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ,
ਦੱਬਕੇ ਸਟੈਂਡ ਭਰੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ।

ਮੱਲ ਵੰਨੀਂ ਛੱਡੇ ਜੋੜ-ਜੋੜ ਸ਼ਿਸਤਾਂ,
ਦੇਰ ਨਾ ਲਗਾਵੇ ਤਾਰ ਦੇਵੇ ਕਿਸਤਾਂ।

ਘੋੜੇ ਦੇ ਵਰ੍ਹਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇ ਫੱਟ ਨੂੰ,
ਸਿੱਟ੍ਹਤਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਗੁਬੱਣ ਜੱਟ ਨੂੰ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਘੜੀ ‘ਚ ਉੜਾਤੀ ਗਰਦ ਐ,
ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਸ਼ਰਮ ਜੀਹਦੇ ਜਾਣੋਂ ਮਰਦ ਐ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਮਾਰਿਆ ਮੱਲ ਜਵੰਦਿਆਂ, ਘਰੀ ਗਿਆ ਸੀ ਭਾਗ।
ਤੁਰਤ ਗਲਾਸੀ ਚਾਹੜਦਾ, ਲੱਗੀ ਕਾਲਜੇ ਆਗ।
ਭੈਣ ਅਤਰ ਕੁਰ ਵਰਜਦੀ, ਤੂੰ ਸੁਣ ਮੇਰੇ ਵੀਰ।
ਅੱਜ ਨਾ ਜਾਣਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ, ਅੱਖੀਉਂ ਸਿੱਟ੍ਹਦੀ ਨੀਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—39

ਅਤਰੋ ਪੁਕਾਰੇ ਹਟ ਬੈਠ ਵੀਰਨਾ,
ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਜੱਗ ਤੇ ਹਮਾਰਾ ਸੀਰ ਨਾ।
ਰੋਵਾਂ ਕੁਰਲਾਵਾਂ ਮਾਰਾਂ ਕੂਕ ਪਾਗ ਵੇ,
ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਚੰਦਰੀ ਬੰਦੂਕ, ਭਾਗ ਵੇ।

ਦੂਰੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰੂ ਨਾ ਗੰਡਾਸੀ ਚਲਣੀ,
ਮੱਲ ਵੀਰਾ, ਆਵਦੀਂ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਗੱਲ ਨੀ।
ਸੱਪ ਨਾ ਹੰਕਾਰੇ ਵਾਂਗ ਚੂਕ ਭਾਗ ਵੇ,
ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਚੰਦਰੀ ਬੰਦੂਕ, ਭਾਗ ਵੇ।

ਜਿਹੜੇ ਯਾਰ ਸੱਦੇ ਸੀ ਲਿਖਾਕੇ ਚਿੱਠੀਆਂ,
ਦਾਰੂ ਪੀਕੇ ਗੱਲਾਂ ਸੀ ਸਣੋਂਦੇ ਮਿੱਠੀਆਂ।
ਘੱਤਗੇ ਵਹੀਰ ਪੈਗੀ ਘੂਕ ਭਾਗ ਵੇ,
ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਚੰਦਰੀ ਬੰਦੂਕ, ਭਾਗ ਵੇ।

ਮੋਹਵੇ ਤੋਂ ਦੀ ਮੱਲ ਬੁੱਕਦਾ ਚੈਹਲ ਸੀ,
ਦਿਲ ‘ਚ ਉਸਾਰੇ ਰੇਤ ਦੇ ਮੈਹਲ ਸੀ।
ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਫੂਕ ਭਾਗ ਵੇ,
ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਚੰਦਰੀ ਬੰਦੂਕ, ਭਾਗ ਵੇ।

ਸੂਰਮਾ ਸਦੋਂਦਾ ਸੀ ਚਹਿਲ ਕਮਲਾ,
ਸੁੱਚੇ ਦਾ ਸਹਾਰਿਆ ਨਾ ਇੱਕ ਹਮਲਾ।
ਉਵੇਂ ਕਰੂ ਤੇਰੇ ਨਾ ਸਲੂਕ ਭਾਗ ਵੇ,
ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਚੰਦਰੀ ਬੰਦੂਕ, ਭਾਗ ਵੇ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਖੜੀ ਸਮਝਾਵੇ ਅਤਰੀ,
ਪਤਾ ਲੱਗੂ ਖੱਲ ਜਾਂ ਬਾਰੀਕ ਕਤਰੀ।
ਮਰੋਂਗਾ ਕਤੂਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਚੂਕ ਭਾਗ ਵੇ,
ਸੁੱਚੇ ਹੱਥ ਚੰਦਰੀ ਬੰਦੂਕ, ਭਾਗ ਵੇ।

ਕਬਿਤ—40

ਹੋਣਾ ਦਿਲਗੀਰ ਨਾ, ਅੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ ਸਿਟੀ’ ਨੀਰ ਨਾ,
ਰਹੂਗਾ ਭਾਗ ਵੀਰ ਨਾ, ਕਦੇ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟਣਾ।
ਮੇਰਾ ਮਾਰਿਆ ਯਾਰ ਮੱਲ, ਲਾਇਆ ਕਾਲਜੇ ਨੂੰ ਸੱਲ,
ਮੂਲ ਜਾਵਣਾ ਨਾ ਟੱਲ, ਸੀਸ ਸੁੱਚੇ ਵਾਲਾ ਕੱਟਣਾ।
ਅੱਜ ਕਰਾਂ ਜੇ ਬਹਾਨਾ, ਲੋਕ ਦੇਣ ਮੈਨੂੰ ਤਾਹਨਾ।
ਨੀ-ਮੈਂ ਪਾਲਣਾ ਯਰਾਨਾ, ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਮੁੱਖ ਵੱਟਣਾ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਛੱਡ ਜਾਣੀ, ਤੇ ਬਹਾਰ ਬਹੁਤ ਮਾਣੀ,
‘ਰਜਬਲੀ’ ਬੁਰਾ ਨਾ-ਨੀ ਜੱਗ ‘ਚੋਂ ਨਾ ਖੱਟਣਾ।

ਕਬਿਤ—41

ਭੈਣ ਸਮਝਾਵੇ ਭਾਗ ਹਟਿਆ ਨਾ ਹਿੰਡ ਖੋਰ,
ਸਭਾ ਵਿਚ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰੇ ਬੋਲ-ਬੋਲ।
ਜਾਰੋ-ਜਾਰ ਰੋਵੇ ਵੇਖ ਮਰੇ ‘ਵੇ ਮਿੱਤਰ ਵੱਲ,
ਭੁੰਨਮੇਂ ਕਬਾਬ ਤੇ ਸੁਰਾਹੀਆਂ ਪਈਆਂ ਕੋਲ-ਕੋਲ।
ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਰੱਜ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਗੋਠ ਮਾਰੀ,
ਪਾਸੇ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਕਾਰਤੂਸ ਪਏ ਗੋਲ-ਗੋਲ।
‘ਰਜਬਲੀ’ ਉਠਿਆ ਭੁਮਕ ਵੇਖ ਭਾਗ ਤਾਈਂ,
ਕੰਧੇ ਨੂੰ ਰਫਲ ਲਾਵਦਾ ਜੁਆਨ ਤੋਲ-ਤੋਲ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਭਾਗ ਦਾ ਬੋਲ।
ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗਰਾਂ ਭਮਕ ਕੇ, ਉਠੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—42

ਸੁਣਿਆ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬੋਲ ਭਾਗ ਦਾ,
ਉਠਿਆ ਬੁਝਕ ਜਿਉਂ ਕੇਹਰ ਜਾਗਦਾ।
ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਲਲਕਾਰਾ ਬੋਲਿਆ,
ਪੱਗ ਲੈ ਜਾ ਭਾਗ, ਮੱਲ ਦਿਆ ਵਚੋਲਿਆ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰੁੱਸਿਆ ਕਰੇ ਨਾ ਗੱਲ ਨੂੰ,
ਬੈਰ-ਸੁੱਖ ਪੁੱਛ ਜਾ ਮਿੱਤਰ ਮੱਲ ਨੂੰ।
ਬਦਮਾਸ਼ਾ ਗੰਦਿਆ ਚੰਡਾਲ ਦੋਲਿਆ,
ਪੱਗ ਲੈ ਜਾ ਭਾਗ, ਮੱਲ ਦਿਆ ਵਚੋਲਿਆ।

ਪਗੜੀ ਵਟਾ ਕੇ ਖਾਕੇ ਏਕ ਥਾਲੀ ਤੂੰ,
ਵੇਖ ਕੈਸੀ ਭਾਗ ਸਿਆਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਪਾਲੀ ਤੂੰ।
ਸਾਡੇ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਘੋਲਿਆ,
ਪੱਗ ਲੈ ਜਾ ਭਾਗ, ਮੱਲ ਦਿਆ ਵਚੋਲਿਆ।

ਪਹਿਲੀ ਗੋਲੀ ਭਾਗ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਚੱਟ ਗੀ,
ਪਗੜੀ ਦੇ ਪੇਚ ਸੀ ਤਮਾਤ ਕੱਟ ਗੀ।
ਦੂਜੀ ਮਾਰ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਭਰਾੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ,
ਪੱਗ ਲੈ ਜਾ ਭਾਗ, ਮੱਲ ਦਿਆ ਵਚੋਲਿਆ।

ਤੀਸਰੀ ਖਵਾਵੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਗਿਰਦੀਆਂ,
ਟੰਗਾਂ ਬਾਹਾਂ ਲਾਹਮੀ ਸੀਸ ਦੇ ਫਿਰਦੀਆਂ।
ਖਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਬਣਾ-ਕੇ ਰੋਲਿਆ,
ਪੱਗ ਲੈ ਜਾ ਭਾਗ, ਮੱਲ ਦਿਆ ਵਚੋਲਿਆ।

ਕੀਤਾ ਤੈਂ ਹਰਾਮ ਜੱਟਾ ਖਾਕੇ ਲੂਣ ਨੂੰ,
'ਰਜਬਲੀ' ਤੇਰੇ ਪੀਕੇ ਛੱਡੂ ਖੂਨ ਨੂੰ।
ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਜੜ੍ਹਗੀ ਕਹਾਣੀ ਗੋਲਿਆ,
ਪੱਗ ਲੈ ਜਾ ਭਾਗ, ਮੱਲ ਦਿਆ ਵਚੋਲਿਆ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਭਾਗ ਘੁੱਕਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ, ਸੀਸ ਪੈਰ ਸੇ ਰੋਹੜ।
ਸੁੱਚਾ ਜਾਵੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਮੁਹਾਰਾਂ ਮੋੜ।

ਵੇਖ ਰਫਲ ਨੂੰ ਨਾਰ ਦਾ, ਥਰ-ਥਰ ਕੰਥੇ ਸਰੀਰ।
ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕਹਿਦੀ ਦਿਉਰ ਨੂੰ, ਗੋਰ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਨੀਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—42

ਨਾਲੇ ਵੀਰੋ ਰੋਵੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਦੀ,
ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਦੇਹੀ ਹੋ ਗਈ ਰੰਨ ਦੀ।
ਐਸੀ ਨਾਰ ਸੁੰਦਰੀ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਖੋਹਣੀ ਨਾ,
ਮੇਰੇ ਜੈਸੀ ਮਿਲੂਗੀ ਜਨਾਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਾ।

ਦੂਰੋਂ ਸੇਕ ਮਾਰੇ ਦੇਖਕੇ ਦੋਨਾਲੀ ਨੂੰ,
ਪਰ੍ਹੇ ਤੂੰ ਹਟਾ ਲੈ ਕਾਲੇ ਮੁੱਖ ਵਾਲੀ ਨੂੰ।
ਬੋਹੜੀ ਮੇਰੇ ਰਫਲ ਨਜ਼ੀਕ ਢੋਣੀ ਨਾ,
ਮੇਰੇ ਜੈਸੀ ਮਿਲੂਗੀ ਜਨਾਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਾ।

ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਵਖੋਰ ਕੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜਨਾ,
ਮੂੰਨ ਮੈਂ ਨਰਮ ਬਘਿਆੜਾ ਪਾੜ ਨਾ।
ਪਾਲੀ ਪੱਠ ਹਰੇ ਦੀ ਕਸਾਈਆਂ ਕੋਹਣੀ ਨਾ,
ਮੇਰੇ ਜੈਸੀ ਮਿਲੂਗੀ ਜਨਾਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਾ।

ਛੱਡ ਮੇਰੀ ਜਾਨ, ਮੈਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਘਰ ਦਾ,
ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕਾਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਦਾ?
ਕੱਚੇ ਫੁੱਟ ਚੁੱਗਦੀ ਸਿਆਣੀ ਚੋਣੀ ਨਾ,
ਮੇਰੇ ਜੈਸੀ ਮਿਲੂਗੀ ਜਨਾਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਾ।

ਵਿਗੜਿਆ ਅਜੇ ਨੀ ਕੁੱਝ ਡੁੱਲਿਆਂ ਬੇਰਾਂ ਦਾ,
ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਨਾ ਦਲੇਰਾਂ ਦਾ।
ਹਾੜੇ ਮੁਰਗਾਬੀ ਤੀਰਾਂ 'ਚ ਪਰ੍ਹੋਣੀ ਨਾ,
ਮੇਰੇ ਜੈਸੀ ਮਿਲੂਗੀ ਜਨਾਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਾ।

ਭਾਗ ਮੱਲ ਭੋਗਗੇ ਕਰੀ ਵੀ ਕਰਨੀ,
ਡਰਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਗਵਾਹੀ ਭਰਨੀ।
ਬਰੀ ਹੋ ਜੇ ਚੱਕੀ ਤੂੰ ਸਜਾ 'ਚ ਝੋਣੀ ਨਾ,
ਮੇਰੇ ਜੈਸੀ ਮਿਲੂਗੀ ਜਨਾਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਾ।

ਔਜ ਤੋਂ ਤਿਆਗ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਚੋਹਲ ਮੈਂ,
ਬੋਝੀ ਦੋਹਾਂ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਕਰੂੰਗੀ ਟਹਿਲ ਮੈਂ।
'ਰਜਬਲੀ' ਕੰਮੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਕੋਣੀ ਨਾ,
ਮੇਰੇ ਜੈਸੀ ਮਿਲੂਗੀ ਜਨਾਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਾ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪੁਕਾਰਦਾ, ਤੂੰ ਸੁਣ ਵੀਰੋ ਨਾਰ।
ਜਾਨ ਬਚੋਣੀ ਭਾਬੀਏ, ਤੂੰ ਲਾ ਲੈ ਹਾਰ ਸ਼ਿਗਾਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—43

ਜਾਨ ਬਚੋਣੀ ਮੈਂ ਸੁਣਾਵਾਂ ਭਾਬੀਏ,
ਕਹਿਣਾ ਮੇਰਾ ਮੰਨ ਫੁੱਲ ਤੂੰ ਗੁਲਾਬੀਏ।
ਟੂਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਚਹਿਲ ਠੱਗੇ ਨੀ,
ਲੋਂਦੀ ਸੀ ਸ਼ਿਗਾਰ ਜਿਉਂ ਘੁੱਕਰ ਅੱਗੇ ਨੀ।

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਜਾ ਸੁਕੀਨ ਬਣਕੇ,
ਮੱਥੇ ਬਿੰਦੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਜ਼ੰਜੀਰੀ ਛਣਕੇ।
ਜਿਹੜੇ ਮੱਲ ਯਾਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗੇ ਨੀ,
ਲੋਂਦੀ ਸੀ ਸ਼ਿਗਾਰ ਜਿਉਂ ਘੁੱਕਰ ਅੱਗੇ ਨੀ।

ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਂਜਰਾਂ, ਸਜਾਈਆਂ ਹੱਥ ਮੈਂ,
ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੱਲਣ ਬਲਾਕ ਨੱਥ ਮੈਂ।
ਗਲ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਤੇ ਸੁਨਿਹਰੀ ਤੱਗੇ ਨੀ,
ਲੋਂਦੀ ਸੀ ਸ਼ਿਗਾਰ ਜਿਉਂ ਘੁੱਕਰ ਅੱਗੇ ਨੀ।

ਪਾਲੇ ਛਣ ਕੰਗਣ ਛਣਨ ਕਰਦੇ,
'ਸਮਾਂਹ' ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਗ ਜਾ ਅਡੋਂਦੀ ਗਰਦੇ।
ਨੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਂਗ ਜਿਉਂ ਮਤ੍ਰਾਬੀ ਦੱਗੇ ਨੀ,
ਲੋਂਦੀ ਸੀ ਸ਼ਿਗਾਰ ਜਿਉਂ ਘੁੱਕਰ ਅੱਗੇ ਨੀ।

ਕੁੜਤੀ ਬੰਗਾਲੀ ਤੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਜਾਕਟਾਂ,
ਜੀਹਦੇ ਵਿੱਚ ਦੂਹਰੀਆਂ ਲਵਾਈਆਂ ਪਾਕਟਾਂ।

ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲੈ ਰੁਮਾਲ ਬੱਗੇ ਨੀ,
ਲੌਂਦੀ ਸੀ ਸ਼ਿਗਾਰ ਜਿਉਂ ਘੁੱਕਰ ਅੱਗੇ ਨੀ।

ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਸਜਾਲੈ ਅੰਗ ਮੇਂ,
ਸੀਸ ਉਤੇ ਮੂੰਗੀਆਂ ਦੁਪੱਟੇ ਰੰਗ ਮੇਂ।
ਸੂਫ ਦਾ ਪਜਾਮਾ ਰੇਸ਼ਮਾਂ ਦੇ ਝੱਗੇ ਨੀ,
ਲੌਂਦੀ ਸੀ ਸ਼ਿਗਾਰ ਜਿਉਂ ਘੁੱਕਰ ਅੱਗੇ ਨੀ।

ਝੂਲ-ਝੂਲ ਚੱਲ ਜਿਉਂ ਨਰਮ ਕੈਲ ਨੀ,
ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਈਂ ਮੋਰ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈਲ ਨੀ।
ਸ਼ੌਕ ਲਾਲ ਤੁਰੇ ਜਿਉਂ ਸਹੇਲੀ ਸੱਗੇ ਨੀ,
ਲੌਂਦੀ ਸੀ ਸ਼ਿਗਾਰ ਜਿਉਂ ਘੁੱਕਰ ਅੱਗੇ ਨੀ।

ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਫੁੱਲ ਤੂੰ ਲਗਾ ਕੇ ਡੋਰੀ ਨੂੰ।
ਖੂਹੇ ਵਲ ਚੱਲ ਸਮਝਾਵੇ ਗੋਰੀ ਨੂੰ।
'ਰਜਬਲੀ' ਸੀਸ ਤੇ ਉਠਾ ਲੈ ਮੱਘੇ ਨੀ,
ਲੌਂਦੀ ਸੀ ਸ਼ਿਗਾਰ ਜਿਉਂ ਘੁੱਕਰ ਅੱਗੇ ਨੀ।

॥ ਚੋਹਿਰਾ ॥

ਚੱਕ ਘੜੋਲਾ ਆਂਵਦੀ, ਵੀਰੋ ਨਾਰ ਮਦੀਨ।
ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਵੇਖਕੇ ਦਿੱਤੀ ਫੇਰ ਮਸ਼ੀਨ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—44

ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਨੇ ਆਉਂਦੀ ਬਦਕਾਰ ਤੱਕ ਲੀ,
ਕੰਧ ਉਹਲੇ ਰੱਖੀ ਵੀ ਰਫਲ ਚੱਲ ਲੀ।
ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸ਼ਿਸ਼ਤ ਕੌਣ ਠੱਲ੍ਹੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਸਰੜ-ਸਰੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ।

ਪਹਿਲੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰਦਾ ਧਿਆਕੇ ਰੱਬ ਜੇ,
ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਝਾੜਤੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਸੱਬਜੇ।
ਦਿਉਰ ਭਰਜਾਈ ਰਹਿਗੇ ਕੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਸਰੜ-ਸਰੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ।

ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਚਲਾਤੀ ਮੱਥਕੇ,
ਚੋਥੀ ਮਾਰ ਗੇਰਤੇ ਬਲਾਕ ਨੱਥਕੇ।
ਚਾਹੜ ਅਸਮਾਨ ਮਿੱਟੀ ਥੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਸਰੜ-ਸਰੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ।

ਪੰਜਵੀਂ ਚਲਾਵਦਾ ਲਗਾਕੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਨੂੰ,
ਛੀਵੀਂ ਨਾਲ ਭੰਨੇ ਚੂੜੀਆਂ ਦੇ ਬੋਰਾਂ ਨੂੰ।
ਵਰਮੇਂ ਸਮਾਨ ਹੱਥ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਸਰੜ-ਸਰੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ।

ਸੱਤਮੀਂ ਸੇ ਗੇਰੇ ਤੁੰਗਲਾਂ ਦੇ ਮੋਤੀ ਐ,
ਉਂਗਲਾਂ ਮਰੋੜੇ ਯਾਰੋ-ਯਾਰ ਰੋਤੀ ਐ।
ਜਿੱਥੇ ਪਾਏ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਛੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਸਰੜ-ਸਰੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ।

ਅੱਠਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭੰਨ ਸਿੱਟੇ ਪੱਠੇ ਜੀ,
ਵੀਰੋ ਤੇ ਘੜੋਲਾ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਕੱਠੇ ਜੀ।
ਪੈ ਗਿਆ ਭੜਾਕਾ ਕੌਣ ਝੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਸਰੜ-ਸਰੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ।

ਨੇੜੇ ਦੂਰ ਵਾਲੇ ਮੱਲ ਦੇ ਜੋ ਯਾਰ ਸੀ,
ਆਗੇ ਵੀਰੋ ਰੰਨ ਦੀ ਕਰੌਣ ਵਾਹਰ ਸੀ।
ਫੋਕੀ ਛੱਡ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਦਵੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਸਰੜ-ਸਰੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ।

ਆਣਕੇ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਦੇਵੇ ਥਾਪੀਆਂ,
'ਰਜਬਲੀ' ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਤਾਬਾਂ ਛਾਪੀਆਂ।
ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਈ ਥੱਲੇ-ਥੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਸਰੜ-ਸਰੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲੇ ਸੱਜਣੋਂ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਵੀਰੋ ਮੱਲ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ, ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ ਭਾਗ।
ਡਰਦੇ ਲੋਕੀ ਦੌੜ ਗਏ, ਲੱਗੀ ਨਗਰ ਮੇਂ ਆਗ।

ਫੱਟ ਦਿੱਤਾ ਭਾਗ, ਵੀਰੋ-ਮੱਲ ਵੱਢਤੇ,
ਵੇਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਗਰ ਛੱਡਤੇ।

ਝੋਲਾ ਤੇ ਰਫਲ ਲੈ ਭਜਾ ਲਿਆ ਉੱਠ ਨੂੰ,
ਰੋਹੀ ਰੰਜ ਪੈ ਗਿਆ ਸੁੰਨੀ ਸੀ ਗੁੱਠ ਨੂੰ।

ਸੁਰਤ ਭੁਲਾਤੀ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਬੋਤੇ ਨੂੰ।
ਮੁਕਸਰ ਛਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੋਤੇ ਨੂੰ।

ਠਾਣੇ ਜਾ ਰਿਪੋਟ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰਾਂ ਨੇ,
ਲੈਕੇ ਲੋਕ ਲਾਹਮ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਵਾਹਰਾਂ ਨੇ।

ਐਤਨੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਪਟਿਆਲੇ ਐ,
ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਐ।

ਸੁੱਚੇ ਰਾਤ ਕੱਟੀ 'ਸੈਦੋ' ਕਿਆਂ ਦੇ ਚੱਕ ਮੇਂ,
ਉਠਕੇ ਸਵੇਰੇ ਵੜ ਜਾਂਦਾ ਢੱਕ ਮੇਂ।

ਘੇਰੇ ਪਾਲੇ ਖੇਡੇ ਜਿਉਂ ਖਡਾਰੀ ਸੋਚੀਆਂ,
ਭਾਲਕੇ ਤੇ ਗਾਰਦਾਂ ਨਜ਼ੀਕ ਪੋਹਚੀਆਂ।

ਢਿੱਲੇ ਹੋ ਗਏ ਕੋਈ ਨਾ ਉਠੋਂਦਾ ਵਾਗ ਨੂੰ,
ਅਕਲ ਦੜੋਂਦੇ ਕਿਹੜਾ ਫੜੇ ਨਾਗ ਨੂੰ।

ਗੀਟਣ ਨੇ ਚੱਕ ਦੇਤੀ ਐ ਪਠਾਨ ਨੂੰ,
ਲੈ ਲੈ ਤੂੰ ਇਨਾਮ ਅੱਗੋਂ ਰੋਕ ਜੁਆਨ ਨੂੰ।

ਮੂਰਖ ਪਠਾਨ ਗਿੱਝਿਆ ਅਨਾਮ ਦਾ,
ਸੁੱਚੇ ਕੋਲੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਜਾਮਦਾ।

ਮਾਰੇ ਲਲਕਾਰੇ ਮੈਲਾ ਬੰਦਾ ਕੌਣ ਤੂੰ?
ਛੇਤੀ ਦੇਕੇ ਦੱਸ ਜੇ ਬਚੋਂਣੀ ਧੌਣ ਤੂੰ।

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੋਚੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਫੇਟੀ ਦੇ,
ਵਿੱਚੇ-ਵਿੱਚ ਖੋਹਲਦਾ ਬਟਨ ਪੇਟੀ ਦੇ।

ਲੋੜ ਲਿਆ ਰਫਲ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਖੇਸ ਦੇ,
ਹੁਣੇ ਨਾਮ ਲਿਖ ਦਿਆਂ ਮੁਰੱਬੇ ਏਸ ਦੇ।

ਲੋਭ ਪਿੱਛੇ ਨੀਤ ਡੋਲ ਗਈ ਹਰਾਮੀ ਦੀ,
ਖਾਨ ਨੂੰ ਦੁਆ ਦਿਆਂ ਚਿੱਠੀ ਨੇਕ ਨਾਮੀ ਦੀ।

ਮਾਰਕੇ ਦੁਗਾੜਾ ਚੱਕਕੇ ਮਸ਼ੀਨ ਤੇ,
ਲਫ ਵਾਂਗ ਮਾਰਿਆ ਖਿੱਚਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ।

ਗੱਠੜੀ ਬਣਾਤੀ ਸੂਰਮੇ ਨੇ ਪਲ ਮੇਂ,
'ਜਿਉਂਦੇ ਵਾਂਗੂੰ' ਝਾੜ 'ਚ ਬਹਾ ਗਿਆ ਝੱਲ ਮੇਂ।

ਦੇਕੇ ਤੇ ਘਬਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਰੋਹੀਆਂ ਨੂੰ,
ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਚਲੋ ਕੀ ਬਨੋਣਾ ਠੋਹੀਆਂ ਨੂੰ।

'ਰਜਬਲੀ' ਠਾਣੇ ਤਾਂ ਫਿਰਨ ਹੌਂਕ ਦੇ,
ਸੁੱਚਾ ਰਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਵਿੱਚ ਗਾਹੜੇ ਟੌਂਕ ਦੇ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਬਰਸ ਏਕ-ਦੋ ਗੁਜ਼ਰਗੇ, ਵਤਨ ਆ ਗਿਆ ਯਾਦ।
ਹੋਵੇ ਤੰਗ ਨਰੈਣ ਸਿਉਂ, ਕਰਨ ਸ਼ਰੀਕ ਫਸਾਦ।
ਪਿੰਡ ਬਰਗਾੜੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਹੱਦ ਪੰਜਾਬ ਨਜ਼ੀਕ।
ਪਾਣੀ ਪੀਣੇ ਵੜ ਗਿਆ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਸਨੀਕ।
ਬੁੱਢੀ ਬਾਹਮਣੀ ਬੋਲਦੀ, ਗੋਰ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਨੀਰ।
ਲਹੂ ਭਰਿਆ ਵਿੱਚ ਗਾਗਰਾਂ, ਨਹੀਂ ਪੀਣ ਦਾ ਨੀਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—46

ਕਹੇ ਪੰਡਤਾਣੀ ਵੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨਸਾ,
ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ ਧਿਆਏ ਦਾ ਬਬੇਰਾ ਸਨਸਾ।

ਸੁਣ ਲੈ ਕਹਾਣੀ ਪੈਹਲਾਂ ਲਾਕੇ ਉੜਿਆ ਤੋਂ,
ਅਸੀਂ ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆਂ ਨਕੱਮੇ ਚੂਹੜਿਆਂ ਤੋਂ।

ਸਿੱਖਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਿਆ ਹਰੀ ਨੂੰ ਧਿਉਣਿਆਂ,
ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਪਿਆਸ ਜਾ ਬੁਝਾ ਲੈ ਸਿਉਣਿਆਂ।
ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਘੜੀਸ ਦੀ ਕੁਤੀੜ ਕੂੜਿਆ ਤੋਂ,
ਅਸੀਂ ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆਂ ਨਕੱਮੇ ਚੂਹੜਿਆਂ ਤੋਂ।

ਤੋੜਿਆਂ 'ਚ ਰੱਤ ਚੌਕਿਆਂ ਤੇ ਹੱਡੀਆਂ,
ਰੋਜ਼ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵੱਢੀਆਂ।
ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਸ ਤਾਂ ਚਕਾਇਆ ਮੂੜਿਆ ਤੋਂ,
ਅਸੀਂ ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆਂ ਨਕੱਮੇ ਚੂਹੜਿਆਂ ਤੋਂ।

ਬੈਠਦੇ ਬਨੇਰੇ ਕਾਗ ਲੈ ਕੇ ਬੋਟੀਆਂ,
ਉਡਦੇ ਨਾ ਔਤਰੇ ਦੇ ਚਲਾਈਆਂ ਸੋਟੀਆਂ।
ਮੋਦਿਆਂ ਪਰੋਂਠੇ ਤੈਨੂੰ ਪੋਲੇ ਪੂੜਿਆਂ ਤੋਂ,
ਅਸੀਂ ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆਂ ਨਕੱਮੇ ਚੂਹੜਿਆਂ ਤੋਂ।

ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਤਾਂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਲੰਡਰਾਂ,
ਕੱਟੇ, ਵੱਛੇ, ਵੇਹੜਕੇ ਕੱਟਣ ਢੰਡਰਾਂ।
ਆਵੇ ਵੇਖ ਤਰਸ ਜਨੌਰ ਨੂੜਿਆਂ ਤੋਂ,
ਅਸੀਂ ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆਂ ਨਕੱਮੇ ਚੂਹੜਿਆਂ ਤੋਂ।

ਵਗੇ ਨਹਿਰ ਲਹੂ ਦੀ ਬੁੱਚੜ-ਖਾਨੇ ਮੇਂ,
ਜ਼ੋਰ ਛੁੱਬ ਜਾਣਿਆ ਦਾ ਤਹਿਸੀਲ ਠਾਣੇ ਮੇਂ।
ਮਾਰਨਗੇ ਮੋਮਨ ਭਮਾਕੇ ਜੂੜਿਆਂ ਤੋਂ,
ਅਸੀਂ ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆਂ ਨਕੱਮੇ ਚੂਹੜਿਆਂ ਤੋਂ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਜੱਗ 'ਚ ਅਸਾਂ ਜਿਆ ਰੋਗੀ ਨਾ,
ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੂਰਮਿਆਂ ਸੁਨਣ ਜੋਗੀ ਨਾ।
ਬੰਸ ਕਰ ਲੈਣਾ ਕੀ ਪੁਆਕੇ ਗੂਹੜਿਆਂ ਤੋਂ,
ਅਸੀਂ ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆਂ ਨਕੱਮੇ ਚੂਹੜਿਆਂ ਤੋਂ।

ਕਬਿਤ—47

ਬੁੱਢੀ ਤੋਂ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਜੀ, ਕਲੇਜਾ ਗਿਆ ਭੁੱਜ ਜੀ,
ਜੁਆਨ ਗਿਆ ਸੁੱਜ, ਜਿਉਂ ਭਰਿਡ ਲੜੀ ਗਲ ਤੇ।
ਧੌਣ ਉਤੇ ਖੜੀ ਬੰਡ, ਆ ਗਮਾਂ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਪੰਡ,
ਲਾਂ ਬੁੜੀ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵੰਡ, ਮੈਂ ਸਹਾਰਾਂ ਚੋਟਖੱਲ ਤੇ।
ਜਾਕੇ ਜ਼ਾਲਮਾ ਨੂੰ ਆਖਾਂ, ਸਮਝਾਵਾਂ ਦੇਕੇ ਸਾਖਾਂ,
ਕਿਉਂ ਜਨੌਰ ਮਾਰੇ ਲਾਖਾਂ, ਰਹਾਂ ਚੰਗਾ ਜੇ ਪਾਪੋਂ ਠੱਲ੍ਹੇ ਤੇ
ਕਹੇ 'ਰਜਬਲੀ' ਦਾਸ, ਸੁੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਦਾਸ,
ਫੜ ਢੱਕਤਾ ਗਲਾਸ, ਤੇ ਹੁਮਾਲ ਦੇਤਾ ਜਲ ਤੇ।

ਕਬਿਤ—48

ਸੁੱਚਾ ਪੈ ਗਿਆ ਲੰਮੀ ਗਲੀ, ਸੀ ਬਾਹਰ ਲੰਗ ਵਲੀ,
ਟੋਲੀ ਬੁੱਚੜਾ ਦੀ ਖਲੀ, ਤੇ ਫੰਡਰ ਢਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।
ਗਾਈਆਂ ਬੰਨੀਆਂ ਸੀ ਕਈ, ਇਕ ਹੇਠ ਢਾਈ ਪਈ,
ਤੇ ਕਸਾਈਆਂ ਫੁਰੀ ਉਤੇ, ਗਲ ਦੇ ਘਸਾਂਦੇ ਸਨ।
ਟੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਸੇ ਬਾਹਲੇ, ਸੀ ਉਦਾਲੇ ਘੇਰੇ ਪਾਲੇ,
ਜੀ ਪਰਾਂਤਾ ਪਈਆਂ ਨਾਲੇ, ਤੇ ਬੱਠਲ ਕਈ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ।
'ਰਜਬਲੀ' ਗਾਈਆਂ ਵੱਢ, ਜੋੜੇ ਹੱਡ ਨਾਲ ਹੱਡ
ਸੁੱਚਾ ਦੇਖੇ ਖੜਾ ਔਡ, ਤੇ ਰਫਲ ਝੋਲਾ ਕਾਂਧੇ ਸਨ।

ਕਬਿਤ—49

ਸੁੱਚਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸਰਦਾਰੋ, ਨਾ ਗਰੀਬ ਪਸੂ ਮਾਰੋ,
ਨੀਤ ਪਾਪ ਤੇ ਨਾ ਧਾਰੋ, ਤੇ ਲੁਹਾਦਿਓ ਗਲੋਂ ਰੱਸੀਆਂ।
ਲਿਆਏ ਜਿੰਨੇ ਦੇ ਖਰੀਦ, ਪੈਸੇ ਲੈਲੇ ਦੇ ਰਸੀਦ,
ਬੋਡਾ ਬਣਾਂ ਮੈਂ ਮੁਰੀਦ, ਜੀ ਫੁਡਾਕੇ ਗਾਈਆਂ ਫੱਸੀਆਂ।
ਮਾੜਾ ਪਾਪ ਦਾ ਕਰਮ, ਬੀਜੋ ਜੱਗ ਤੇ ਧਰਮ,
ਮੇਰੀ ਰਖਣੀ ਸ਼ਰਮ, ਤੇ ਨਰਮ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ।
ਮੇਰੇ ਜਾਣਾ ਕਹੇ ਲੱਗ, ਸਾਬ ਕਹੂ ਸਾਰਾ ਜੱਗ,
'ਰਜਬਲੀ' ਵੱਟੁ ਪੱਗ, ਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਉ ਹੱਸੀਆਂ।

ਕਬਿਤ—50

ਰਖੀ ਪੈਰੀਂ ਲਾਹਕੇ ਖੇਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਤੋਂ ਦਾ ਪਰਦੇਸੀ,
ਦੂਰ ਕਰੋ ਫੁਰੀ, ਤੇਸੀ, ਤੇ ਹਟਾਦਿਓ ਦੂਰ ਗਰਮੀ।

ਭਲੇ ਮਾਨਸ ਮਨੁੱਖ, ਸੋਹਣੇ ਮੋਮਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ,
 ਕਿਉਂ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਦੁੱਖ, ਜੀ ਮੋਹਰ ਰੱਖੇ ਨਰਮੀ।
 ਮੋਮ-ਮੋਮਨਾ ਦੇ ਚਿੱਤ, ਨੀਵੇਂ ਹੋਕੇ ਲੈਂਦੇ ਜਿੱਤ,
 ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੇ ਨਿੱਤ, ਜੀ ਜਹਾਨ ਕੌਮ ਧਰਮੀ।
 ਰੱਖੇ ਰੱਬ ਉੱਤੇ ਓਟ, ਮੈਥੋਂ ਲੈਲੋ ਬਾਹਲੇ ਨੋਟ,
 'ਰਜਬਲੀ' ਕਾਹਦੀ ਟੋਟ, ਨਾ ਸੱਪਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਵਰਗੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਬੁੱਚੜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੁਆਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਬਕਵਾਸ।
 ਰਸਤਾ ਪੁੱਛ ਓਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ, ਜਹਾਂ ਜਾਣ ਕੀ ਆਸ।

ਛੁਡਾ ਛੰਦ—51

ਬੋਲਦੇ ਕਸਾਈ ਮਲਵੀਆ ਲੁਚਿਆ, ਓਏ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਗਿਆ,
 ਐਵੇਂ ਸਿੱਖਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਓਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਆ, ਜਾ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਗਿਆ।
 ਕਰਦਾ ਜਨੌਰ ਜਿਥਾ ਜੱਗ ਕੁੱਲ ਲੈ, ਵੈਹੜੀ ਵਾਂਗ ਹਰਨ ਦੇ,
 ਬੁਝੜਾ ਜਿਆ ਜੱਟਾ ਨਾ ਲੜਾਈ ਮੁੱਲ ਲੈ, ਗਾਂ ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਦੇ।

ਕਰੀ ਤਰਕਾਰੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਕਿਉਂ ਲਗਾਈਆਂ ਦੇਰੀਆਂ,
 ਤੇਰੇ ਜੱਟਾ ਲੜਗੇ ਭਰਿੰਡ ਕਾਸਤੇ, ਪੰਦਾ ਫਿਰੇ ਫੇਰੀਆਂ।
 ਕੀਤੀ ਫੁਰੀ ਤੇਜ਼ ਕਿਉਂ ਅਟੇਰੇ ਬੁੱਲ ਲੈ, ਧੌਣ ਉਤੇ ਧਰਨ ਦੇ,
 ਬੁਝੜਾ ਜਿਆ ਜੱਟਾ ਨਾ ਲੜਾਈ ਮੁੱਲ ਲੈ, ਗਾਂ ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਦੇ।

ਜਿੰਦੜੀ ਗਮਾਵੇਂ ਨਾ ਛੁਡਾਵੇ ਵੱਗ ਨੂੰ, ਬੇਸਮਝ ਰਾਹੀਆਂ ਓਏ,
 ਮਾਰਾਂਗੇ ਚਲਾਕੇ ਤੇਰੇ ਜੈਸੇ ਠੱਗ ਨੂੰ, ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਪਾਈਆਂ ਓਏ।
 ਕਾਹਨੂੰ ਖਾਵੇਂ ਐਵੇਂ ਤੂੰ ਲਫੜੇ ਕੁੱਲ ਲੈ, ਤੂੰ ਜਨੌਰ ਮਰਨ ਦੇ,
 ਬੁਝੜਾ ਜਿਆ ਜੱਟਾ ਨਾ ਲੜਾਈ ਮੁੱਲ ਲੈ, ਗਾਂ ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਦੇ।

ਤੇਰੇ ਜੈਸੇ ਮਰਗੇ ਬਥੇਰੇ ਆਖਦੇ, ਲੰਘੀ ਜਾਣ ਲਾਗ ਦੀ,
 ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਖਦੇ, ਤੂੰ ਮੂਲੀ ਕਿਹੜੇ ਬਾਗ਼ ਦੀ,
 ਸਾਨੂੰ ਭਾਈ ਮਿਲੀ ਸਰਕਾਰੋਂ ਕੁੱਲ ਲੈ, ਤੂੰ ਪਰਾਤਾਂ ਭਰਨ ਦੇ।
 ਬੁਝੜਾ ਜਿਆ ਜੱਟਾ ਨਾ ਲੜਾਈ ਮੁੱਲ ਲੈ, ਗਾਂ ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਦੇ।

ਹੋਗੀ ਬਾਂਗ ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਜੀਏ ਨਮਾਜਾਂ ਤੋਂ, ਕਾਹਨੂੰ ਪਾਵੇਂ ਝਗੜਾ?
 ਫੜੇ 'ਵੇ ਕਬੂਤਰ ਛੁਡਾਵੇਂ ਬਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ, ਤੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋਜਾ ਲਗੜਾ।

ਬੂਝੜੀ ਨੂੰ ਢਕ ਨਾ ਉਤਾਰ ਜੁੱਲ ਲੈ, ਨਾ ਪਹਾਰੂ ਡਰਨ ਦੇ।
ਬੂਝੜਾ ਜਿਆ ਜੱਟਾ ਨਾ ਲੜਾਈ ਮੁੱਲ ਲੈ, ਗਾਂ ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਦੇ।

‘ਰੱਜਬਅਲੀ’ ਮੋਮਨਾਂ ਸ਼ਰਾਂ ਤੇ ਚਲਣਾ, ਬੇ ਸਮਝ ਚੋਬਰਾ,
ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਤਾਰੀ ਖੱਲ ਨਾ, ਉਏ ਢਲਿਆ ਜਿਆ ਗੋਬਰਾ।
ਗਊ, ਉਠ, ਮੱਝ, ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਤੁਲ ਲੈ, ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਰਨ ਦੇ।
ਬੂਝੜਾ ਜਿਆ ਜੱਟਾ ਨਾ ਲੜਾਈ ਮੁੱਲ ਲੈ, ਗਾਂ ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਦੇ।

॥ਦੋਹਿਰਾ॥

ਕਹੇ ਸੂਰਮਾਂ ਹਰਖ ਕੇ, ਕਿਉਂ ਰੱਖਦੇ ਬਦਨੀਤ।
ਫੜਲੇ ਰਸਤਾ ਧਰਮ ਦਾ, ਭਲੀ ਧਰਮ ਦੀ ਗੀਤ।

ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ—52

ਜੁਆਨ ਹੋਵੇ ਪੁੱਠਾ ਸਿੰਧਾ, ਮੈਂ ਖਾਵਾਏਂ ਮਾਸ ਰਿਧਾ, ਸੀ, ਛਲੋੜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਬਿਧਾ,
ਮੱਥੇ ਪਾਈਆਂ ਤਿਓੜੀਆਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਖੁਲਾਏਂ ਜਿਓੜੀਆਂ।
ਹੋ ਗਿਆ ਭੁੱਜ ਕੇ ਤੇ ਕੋਲੇ, ਸੱਪ ਵਾਂਗੂੰ, ਵਿਸ ਘੋਲੇ, ਅੰਦੇ ਅੰਗ ਦੇ ਬਰੋਲੇ,
ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬੋਲ ਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਝੂਟ ਰਹੇ ਪਾਪ ਦੀ ਚੰਡੋਲ ਤੇ।

ਕਰੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕੁਪੱਤ, ਚੱਕ-ਚੱਕ ਮਾਰੇ ਲੱਤ, ਗਿਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ‘ਚੋਂ ਰੱਤ,
ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂੰ ਝਾਕਦਾ। ਅੰਗ-ਅੰਗ ਟੱਪੇ ਚੋਬਰ ਚਲਾਕ ਦਾ।
ਆਵੇ ਸੂਰਮੇਂ ਨੂੰ ਜੋਸ਼, ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਨੀ ਹੋਸ਼, ਫੇਰ ਦੇਣਾ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼,
ਜਾ ਭਰਾੜ ਖੋਲ੍ਹਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਝੂਟ ਰਹੇ ਪਾਪ ਦੀ ਚੰਡੋਲ ਤੇ।

ਪਾਪ ਨਸ਼ੇ ‘ਚ ਗਰਕ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਠਰਕ, ਬੋਨੂੰ ਦਿੱਸੇ ਨਾ ਨਰਕ,
ਹੱਥ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਾਂ। ਸਾਰੇ ਫੰਦ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਉਂ ਉਡਾਏਂ ਗਰਦਾਂ।
ਰੱਬ ਦੇਵੇ ਨਾ ਦਰਸ, ਹੱਥ ਛੁਰੇ ਬੇ ਤਰਸ, ਰੰਗੇ ਖੂਨ ਦੇ ਫਰਸ਼,
ਕਿਉਂ ਜਨੌਰ ਰੋਲ ਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਝੂਟ ਰਹੇ ਪਾਪ ਦੀ ਚੰਡੋਲ ਤੇ।

ਹਿੰਦੂ ਬਹਿਰੇ ਹੱਥ ਧੋਕੇ, ਮਹਿਰੇ ਹੋਗੇ ਪਸੂ ਗੋਕੇ, ਹੁਣੇ ਦੇਉਂ ਬੋਨੂੰ ਡੋਕੇ,
ਮਾਰਕੇ ਨਸਾਲ ਦੂੰ। ਮੰਨਦੇ ਨਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੁਠਾਲੀ ਗਾਲ ਦੂੰ।
ਮਾਰ-ਮਾਰ ਲਾਹਾਂ ਆਹੂ, ਭੰਨਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਹੂ, ਸੱਦੇ ਸਾਰੇ ਹਮਰਾਹੂ,
ਡੱਗਾ ਲਾਕੇ ਢੋਲ ਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਝੂਟ ਰਹੇ ਪਾਪ ਦੀ ਚੰਡੋਲ ਤੇ।

ਮੁੱਕੇ ਦੀਂ ਹਦੇ ਅੰਨ ਜੱਲ, ਮੌਤ ਚਾੜੀ ਆਵੇ ਬੱਲ, ਇੱਕ ਲੱਗਣਾ ਨਾ ਪਲ,
ਮੈਂ ਲਗਦੂੰ ਗੁੱਠ ਤੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਦੂੰ ਮਘੋਰੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਪੁੱਠ ਤੇ।
ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਕੀ ਛੱਪੇ, ਮਾਸ ਖਾ ਕੇ ਬਣੇ ਭੱਪੇ, ਕਿਵੇਂ ਗੋਂਦ ਅੱਗੇ ਟੱਪੇ,
ਮੈਂ ਖੜ੍ਹੇ ਗਿਆ ਗੋਲ ਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਝੂਟ ਰਹੇ ਪਾਪ ਦੀ ਚੰਡੋਲ ਤੇ।

ਮੇਰਾ ਆਖਣਾ ਅਖੀਰ, ਜੀ ਸਮਝ ਕਰੋ ਵੀਰ, ਮੈਂ ਕਹੁੰਗਾ ਲੀਰ-ਲੀਰ,
ਤੇ ਬਣਾਦੂੰ ਫਾਕੜਾਂ। ਅੱਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਨ ਆਕੜਾਂ।
'ਰਜਬਅਲੀ ਮਾਰੂ ਪੋਲ, ਬੋਢੀ ਹੁਣੇ ਲਾਹਦਿਆਂ ਔਲ, ਕਰੋ ਬੁੱਚੜਾ ਮਖੌਲ,
ਹਸਦੇ ਬਲੋਲ ਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਝੂਟ ਰਹੇ ਪਾਪ ਦੀ ਚੰਡੋਲ ਤੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਫੇਰ ਕਸਾਈ ਬੋਲਦੇ, ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ ਨਲੈਕ।
ਨਾਲ ਪਠਾਣਾਂ ਝਗੜਦਾ, ਓਡ, ਧਾਨਕਾ, ਨੈਕ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—53

ਸੂਰਮਾ ਦਲੇਰ ਤੂੰ ਕਦੋਂ ਦਾ ਜੰਮਿਆ,
ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਛਡੋਣ ਆ ਗਿਆ ਨਕੰਮਿਆਂ।
ਐਤਨਾਂ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਕਸਾਈ ਕਹਿਗੇ ਸੀ,
ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਮੇਂ ਕਿੱਧਰ ਰਹਿਗੇ ਸੀ?

ਬੁੱਤ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾ ਅਸਾਂ ਨੇ ਭੰਨਿਆ,
ਟਕੇ-ਟਕੇ ਵਿਕੀ ਗਜ਼ਨੀ ਮੇਂ ਕੰਨਿਆਂ।
ਮਥਰਾ ਦੇ ਤਾਕ ਜੋ ਕੰਧਾਰ ਲੈਗੇ ਸੀ,
ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਮੇਂ ਕਿੱਧਰ ਰਹਿਗੇ ਸੀ?

ਮੌਮਨ ਇਕੱਲੇ ਰਾਜੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦ ਦੇ,
ਹਾਰ ਗੇ ਚੁਹਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿੰਦ ਦੇ।
ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਹੀਰ ਪੈਗੇ ਸੀ,
ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਮੇਂ ਕਿੱਧਰ ਰਹਿਗੇ ਸੀ?

ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਅਸਾਂ ਨੇ ਚੜ੍ਹਤ ਤੋੜਤੀ,
ਫੌਜ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾੜੀ ਮੋੜਤੀ।

ਅਗਨੀ ਦੀ ਚਿਖਾ 'ਚ ਜਨਾਨੇ ਬਹਿਗੇ ਸੀ,
ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਮੇਂ ਕਿੱਧਰ ਰਹਿਗੇ ਸੀ?

ਬੀੜੀਆਂ ਸੀ ਤੋਪਾਂ ਜਾਂ ਚਲਾਏ ਗੋਲੇ ਜੀ,
ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਤੇ ਸੀ ਧੀਆਂ ਦੇ ਡੋਲੇ ਜੀ।
ਕਿਲੇ ਜੋ ਪਹਾੜ ਤੇ ਤਮਾਮ ਢਹਿਗੇ ਸੀ,
ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਮੇਂ ਕਿੱਧਰ ਰਹਿਗੇ ਸੀ?

ਬੁੱਤ-ਖਾਨੇ ਤੋੜਤੇ ਤਮਾਮ ਸਿੰਧ ਦੇ,
ਕੰਧਾਂ 'ਚ ਚਣਾਤੇ ਬੇਟੇ ਜੋ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ।
ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੋਮਨਾਂ ਸੇ ਖੋਹਗੇ ਸੀ,
ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਮੇਂ ਕਿੱਧਰ ਰਹਿਗੇ ਸੀ?

'ਰਜਬਲੀ' ਸਾਥੋਂ ਕੀ ਪਛੋਂਦੇ ਖਰੀਆਂ,
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਘਰ ਘਈਆਂ, ਵਸਾਈਆਂ ਪਰੀਆਂ।
ਐਹੋ ਜੇਹੇ ਸੂਰਮੇਂ ਬਥੇਰੇ ਹੈਗੇ ਸੀ,
ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਮੇਂ ਕਿੱਧਰ ਰਹਿਗੇ ਸੀ?

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰੋਜ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਜੁਆਨ ਨੇ, ਚੱਕ ਲੀ ਫੇਰ ਬੰਦੂਕ।
ਖੜ੍ਹਾ ਫੁਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਨਾਗ ਰਿਹਾ ਸੂਕ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—54

ਸੁੱਚਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਤੇ,
ਮਾਰੇ ਹੱਥ ਜਲਦੀ ਜੁਆਨ ਝੋਲੇ ਤੇ।
ਫਿਰੀਆਂ ਬਗੌੜਾਂ ਰਫ਼ਲਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਤੇ,
ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ ਤਾਣਤਾ ਕਸਾਈਆਂ ਤੇ।

ਇੱਕੇ ਵਾਰੀ ਗੋਲੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਭਰਕੇ,
ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਲਾਲੀ ਗੋਡਿਆਂ ਤੇ ਧਰਕੇ।
ਦੇਖ ਕੇ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਤਰਸ ਗਾਈਆਂ ਤੇ,
ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ ਤਾਣਤਾ ਕਸਾਈਆਂ ਤੇ।

ਦੱਬਿਆ ਟਰੈਗਰ ਹਟਾਕੇ ਸੇਫ ਜੇ,
ਕੱਠੇ ਕਰ ਰੱਖ ਤੇ ਕਸਾਈ ਲੇਫ ਜੇ।
ਲੱਗ ਗੇ ਜਨੌਰਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੇਣ ਫਾਹੀਆਂ ਤੇ,
ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ ਤਾਣਤਾ ਕਸਾਈਆਂ ਤੇ।

ਪਲ ਵਿੱਚ ਚਲਗੀ ਨਹਿਰ ਖੂਨ ਦੀ,
ਖਾਰਤੇ ਬੁੱਚੜ ਡਲੀ ਜਿਵੇਂ ਲੂਣ ਦੀ।
ਔਗ ਦਾ ਝਖੇੜਾ ਵਗਦਾ ਸੁਦਾਈਆਂ ਤੇ,
ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ ਤਾਣਤਾ ਕਸਾਈਆਂ ਤੇ।

ਦੂਰ-ਦੂਰ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ,
ਅੱਜ ਘਟਾ ਪਿੰਡ ਬਰਗਾੜੀ ਲੈਂਦੀਆਂ।
ਡਿੱਗ-ਡਿੱਗ ਲੱਗਗੇ ਲਿਟਣ ਖਾਈਆਂ ਤੇ,
ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ ਤਾਣਤਾ ਕਸਾਈਆਂ ਤੇ।

ਸੁਣਕੇ ਧੜੁਕੇ ਭੱਜ ਚਲੇ ਗਾਮ ਦੇ,
ਸੁੱਚਾ ਉਠ ਜਾਵੇ ਕੁੱਲ ਨੂੰ ਅਨਾਮ ਦੇ।
ਭੱਜੇ ਜੋ ਬਕਲੀਆਂ ਚੱਬਣ ਘਾਈਆਂ ਤੇ,
ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ ਤਾਣਤਾ ਕਸਾਈਆਂ ਤੇ।

‘ਬਾਬੂ ਜੀ’ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬਬੇਰੇ ਹੋਰ ਜੀ,
ਫਤਿਹ ਖਾ ਅਜੀਜ਼ ਦੇ ਬਠਿੰਡਿਉਂ ਸ਼ੇਰ ਜੀ।
ਛੋਟੀ ਜੀ ਉਮਰ ‘ਚ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਈਆਂ ਤੇ,
ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ ਤਾਣਤਾ ਕਸਾਈਆਂ ਤੇ।

ਕਬਿਤ—55

ਸੁਰਮਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੱਚਾ ਝੱਟ, ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਪੱਟ,
ਕੱਢ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਟ, ਤੇ ਜੁਆਨ ਕਿਤੇ ਟਲ ਗਿਆ।
ਡੋਬੀ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਬੇੜੀ, ਲਾਹਕੇ ਗੋਕਿਆਂ ਦੀ ਬੇੜੀ,
ਗੱਲ ਪਿਛਲੀ ਨਬੇੜੀ, ਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਇੱਕ ਪਲ ਗਿਆ।
ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਰੇ ਵੀਰੋ ਮੱਲ, ਤੇ ਬੁਚੜ ਦਿੱਤੇ ਘੱਲ,
ਫੇਰ ਲਵੇ ਮੱਲ ਝੱਲ, ਦੌੜ ਡਾਕੂਆਂ ਦੇ ਵਲ ਗਿਆ।

ਮਾਰ ਬਾਬੂ ਵਾਂਗੂੰ ਗੇੜਾ, ਕਈ ਦਾ ਬਹਾਤਾ ਵੇੜਾ
ਦੱਸ ਬੱਚ ਜਾਵੇ ਕੋਹੜਾ, ਫੇਰ ਜੀਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲ ਗਿਆ।

ਕਥਿਤ—56

ਕੋਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਬਲ, ਜਿੱਥੇ ਲੈਂਦੇ ਧੰਨ ਕਲ,
ਓਠੋਂਦੇ ਉਥੇ ਕਲ, ਤੇ ਲਗੜ ਵਾਂਗੂੰ ਟੁੱਟਦੇ।
ਡਾਕੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਜਾਣ, ਖੂਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ-ਜਾਣ,
ਰੱਖੀ ਤਲੀ ਉਤੇ ਜਾਨ, ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦੇ।
ਡੀਲ ਡੋਲ ਭਾਰੀ ਤੰਨ, ਸਾਰੇ ਹੋਈ ਧਨ-ਧਨ,
ਜਾ ਲਿਓਂਦੇ ਬਾਲੇ ਧਨ, ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਤਾਈਂ ਲੁੱਟਦੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਸ਼ੇਰ ਸਨ, ਮਾਰ-ਮਾਰ ਪੈਂਦੇ ਸਨ,
ਤੇ ਚਲੋਂਦੇ ਨਵਾਂ ਸੰਨ, ਦਾਰੂ ਮਾਸ ਨਾ ਨਖੁੱਟ ਦੇ।

ਕਥਿਤ—57

ਮਿਲੇ ਸੂਰਮਾਂ ਚਮਨ, ਦੋਵੇਂ ਲੱਗਗੇ ਬਮਨ,
ਹੋਲ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਪਵਨ, ਤੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ 'ਕੱਠੇ ਦੋ।
ਮਿਲੇ ਡੂਮਣੇ ਭਰਿੰਡ, ਬੁਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਹਿੰਡ,
ਤੇ ਉਜਾੜੇ ਲੁੱਟੇ ਪਿੰਡ, ਸੀ ਦਲੇਰ ਬੜੇ ਲੱਠੇ ਦੋ।
ਔਣ ਜਦੋਂ ਨੇਹਰੀਆਂ, ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਚ ਜਾਨਾ ਘੇਰੀਆਂ,
ਦੁਹਾਈਆਂ ਸਾਰੇ ਫੇਰੀਆਂ, ਉੱਠਣ ਨਵੇਂ ਪੱਠੇ ਦੋ।
'ਰਜਬਲੀ' ਚੜ੍ਹੀ ਵਾਹਰ, ਪਿੱਛੇ ਫਿਰੇ ਸਰਕਾਰ,
ਜੁਆਨ ਕਈ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਸੀ, ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨੱਠੇ ਦੋ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਡਾਕੇ ਮਾਰਨ ਸੂਰਮੇਂ, ਲੁੱਟ-ਲੁੱਟ ਖਾ ਲਿਆ ਦੇਸ਼।
ਭਾਜੜ ਪੈਗੀ ਰਿਆਸਤੀਂ, ਘਰ-ਘਰ ਰਹੇ ਕਲੇਸ਼।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—58

ਹੋਗੇ ਜੁਆਨ ਸੂਰਮੇਂ ਇਕੱਠੇ ਇੱਕ ਜਾ,
ਆਖਦਾ ਚਮਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲੇ ਟਿੱਕ ਜਾ।
ਪੱਗ ਵੱਟ ਧਾਰਲੀ ਦਲੀਲ ਵਾਕਿਆ ਤੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਚਮਨ ਲਾਲ ਹੋਗੇ ਡਾਕਿਆਂ ਤੇ।

ਹੱਥੀ ਦੇਵੇ ਚਮਨ ਪਿਆਲਾ ਦਾਰੂ ਦਾ,
ਕਰੇ ਧਨ ਕੱਠਾ ਜਿਓਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਾਰੂ ਦਾ।
ਜਿਉਣੇ ਮੌੜ ਵਾਂਗੂੰ ਕੰਮ ਸੀ ਭੜਾਕਿਆ ਤੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਚਮਨ ਲਾਲ ਹੋਗੇ ਡਾਕਿਆਂ ਤੇ।

ਨਾਭਾ, ਬੀਕਾਨੇਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਨੂੰ,
ਨਾਲੇ ਪਾਤੀ ਭਾਜੜ 'ਬਹੱਲ ਵਾਲੇ' ਨੂੰ।
ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਰਿਆਸਤੀ ਅਲਾਕਿਆਂ ਤੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਚਮਨ ਲਾਲ ਹੋਗੇ ਡਾਕਿਆਂ ਤੇ।

ਭੁੰਨਮੇਂ ਕਬਾਬ ਛਕਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ,
ਲੁੱਟ-ਲੁੱਟ ਖਾਵੇ ਮਾਲਵੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ।
ਦੱਖਣ ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਢਾਕਿਆਂ ਤੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਚਮਨ ਲਾਲ ਹੋਗੇ ਡਾਕਿਆਂ ਤੇ।

ਦੌਲਤਾਂ ਲਿਜਾਕੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਮੇਂ ਦਬਾਤੀਆਂ,
ਸਿਓਨੋਂ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਸਮਾਂਹ ਮੇਂ ਲਿਆਤੀਆਂ।
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾਤਾ ਸੀ ਨਰੈਣਾ ਫਾਕਿਆਂ ਤੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਚਮਨ ਲਾਲ ਹੋਗੇ ਡਾਕਿਆਂ ਤੇ।

ਇੱਕ ਜਗਾ, ਜੁਆਨ ਨਾਂ ਰੱਖਣ ਡੇਰੇ ਸੀ,
ਆਕੇ ਕਿਤੇ ਪੁਲਸ ਰਸਾਲੇ ਘੇਰੇ ਜੀ।
'ਬਾਬੂ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਦਾਰ ਜਿਉਂ ਫਿਰਨ ਨਾਕਿਆਂ ਤੇ,
ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਚਮਨ ਲਾਲ ਹੋਗੇ ਡਾਕਿਆਂ ਤੇ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਦੱਸਿਆ ਆਕੇ ਚਮਨ ਨੂੰ, ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਜਾਟ।
ਕਾਲਾ ਟਿੱਬਾ ਲੁਟਣਾ, ਬੀਸ-ਤੀਸ ਕੋਹ ਵਾਟ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—59

ਦੱਸਿਆ ਚਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਕ ਬੋਟੇ ਐ,
ਕਾਲੇ ਟਿੱਬੇ ਮੋਹਰ ਸਿਓਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਮੋਟੇ ਐ।

ਪੱਟੇ ਲੋਕ ਮੂਰਖ ਪੁਰਾਣੇ ਖੋਰਾਂ ਨੇ,
ਕਾਲਾ ਟਿੱਬਾ ਲੁੱਟਿਆ ਚਮਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ।

ਹੋਕੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਰਫਲਾਂ ਸ਼ੰਗਾਰੀਆਂ,
ਚਾਨਣੇ 'ਚ ਦੂਰੋਂ ਦਿਸਣ ਅਟਾਰੀਆਂ।
ਬੱਗੂ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੇਹੇ ਅਨਾਮੀ ਚੋਰਾਂ ਨੇ,
ਕਾਲਾ ਟਿੱਬਾ ਲੁੱਟਿਆ ਚਮਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ।

ਆਕੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਚਲੋਂਦੇ ਫੋਕੀਆਂ,
ਕਰਤੇ ਮਘੋਰੇ ਤਖ਼ਤਿਆਂ 'ਚ ਠੋਕੀਆਂ।
ਜਮ ਦੇਖ ਪਾਲਿਆ ਕੁਕਾਰਾਂ ਮੋਰਾਂ ਨੇ,
ਕਾਲਾ ਟਿੱਬਾ ਲੁੱਟਿਆ ਚਮਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ।

ਤਰਬੱਲ ਪੈਗਿਆ ਨਗਰ ਸਾਰੇ ਮੇਂ,
ਘਰ ਦੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਲੁਕਣ ਚੁਬਾਰੇ ਮੇਂ।
ਪੱਕੇ ਮਹਿਲ ਘੱਤਿਆ ਚੁਕਾਟ ਚੋਰਾਂ ਨੇ,
ਕਾਲਾ ਟਿੱਬਾ ਲੁੱਟਿਆ ਚਮਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ।

ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੱਢਕੇ ਫੜਾਈਆਂ ਚਾਬੀਆਂ,
ਧੰਨ ਲੈ ਜੋ ਹੋਰ ਨਾ ਕਰੇ ਖਰਾਬੀਆਂ।
ਕੱਢਣੀਂ ਕੀ ਹੁੱਤ ਸਰਦਾਰ ਢੋਰਾਂ ਨੇ,
ਕਾਲਾ ਟਿੱਬਾ ਲੁੱਟਿਆ ਚਮਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ।

ਪੇਟੀਆਂ ਸੰਦੂਕ ਭੰਨਤੇ ਚੁਬੱਚੇ ਜੀ,
ਜੇਵਰ ਕਢਾਲੇ ਲਾਲਟੈਣ ਮੱਚੇ ਜੀ।
ਪਾਤੀਆਂ ਵਹੀਰਾਂ ਡਾਕੂਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਨੇ,
ਕਾਲਾ ਟਿੱਬਾ ਲੁੱਟਿਆ ਚਮਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਮਾਰਿਆ ਗੱਭਰ ਵਧਕੇ,
ਧਨ ਲੈਗੇ ਸੂਰਮੇਂ ਊਠਾਂ ਤੇ ਲੱਦਕੇ।
ਮੁੜਗੇ ਥਲੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚਕੇ ਮਹੋਰਾਂ ਨੇ,
ਕਾਲਾ ਟਿੱਬਾ ਲੁੱਟਿਆ ਚਮਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ।

ਕਬਿਤ—60

ਸੁੱਚਾ ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਂਹਦਾ, ਮੈਂ ਨੀ ਹਿੱਸਾ ਬੋਥੋਂ ਲੈਂਦਾ,
 ਤੇ ਕਦੀ ਨੀ ਏਥੇ ਰੈਂਹਦਾ, ਜਾ ਲਿਆਵਾਂ ਪਤਾ ਗਾਮ ਦਾ।
 ਮੈਨੂੰ ਲੱਗ ਗੀ ਉਦਾਸੀ, ਮਿਲੀ ਸੁਫਨੇ 'ਚ ਮਾਸੀ,
 ਨਾ ਨਰੈਣਾ ਦੇਵਾਂ ਫਾਂਸੀ, ਹੈ ਫਿਕਰ ਮੈਨੂੰ ਖਾਮਦਾ।
 ਡਾਕ ਲੈਂਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤਾਨ, ਬੁਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਬਾਨ,
 ਉਥੋਂ ਚੱਲ ਪਿਆ ਜੁਆਨ, ਝੀਡੇ ਵਾਲੀ ਪਿੰਡ ਆਮਦਾ।
 'ਰਜਬਲੀ' ਆਗੀ ਹਾਰ, ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ,
 ਰਾਤੀਂ ਸੱਦ ਠਾਣੇਦਾਰ, ਤੇ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਫੜਾਮਦਾ।

ਕਬਿਤ—61

ਫੜ ਲੈਗੇ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਜੀ ਹੁਕਮ ਬੜਾ ਤੇਜ਼,
 ਪਟਿਆਲੇ ਦਿੱਤਾ ਭੇਜ, ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਜੁਆਨ ਰੇਲ ਮੇਂ।
 ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੇ ਤਿੰਨ ਖੂਨ, ਭਾਗ ਮੱਲ, ਵੀਰੋ ਮੂੰਨ,
 ਚੰਗੂ ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਨੂਨ, ਜੀ ਅੜਾਦਿਓ ਜੇਲ ਖਾਨੇ ਮੇਂ।
 ਇੱਕ ਮਾਰਤਾ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਅਨਾਮੀ ਭਾਰਾ ਜੁਆਨ,
 ਤੇ ਬੁੱਚੜ ਦਿੱਤੇ ਰਾਨ ਸੀ, ਸਰਪ ਵਾਂਗੂੰ ਮੇਹਲਦੇ।
 'ਰਜਬਲੀ' ਹੱਥ ਵਾਹੇ, ਛੇਤੀ ਚਾਹੜ ਦੇਵਾਂ ਫਾਹੇ
 ਦੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਚਾਹੇ, ਨਹੀਂ ਸਾੜੇ ਪਾਕੇ ਤੇਲ ਮੇਂ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਫੜ ਦਸਤਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਦੀਆ ਜੇਲ੍ਹ ਮੇਂ ਗੇਰ।
 ਗਊਆਂ ਆਣ ਛਡੋਂਦੀਆਂ, ਹੋਣ ਸਹਾਈ ਫੇਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—62

ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਚਰਜ ਦੀ,
 ਲਗਦੀ ਨਾ ਖਬਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ ਦੀ।
 ਭੱਜ-ਭੱਜ ਪੈਣ ਜਿਉਂ ਸਪਾਹੀ ਟਿੱਕ ਤੇ,
 ਸੁਫਨੇ 'ਚ ਗਾਈਆਂ ਆ ਚੜ੍ਹਨ ਹਿੱਕ ਤੇ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਰਹਿਜੇ ਪਿਛਲੀ ਗੁਜ਼ਰ ਜੇ,
 ਰਾਜੇ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਰਤੀ ਨਾ ਉਜਰ ਜੇ।

ਕਰਨ ਨਿਢਾਲ ਸਿੰਗ ਮਾਰ ਤਿੱਕ ਤੇ,
ਸੁਫਨੇ 'ਚ ਗਾਈਆਂ ਆ ਚੜ੍ਹਨ ਹਿੱਕ ਤੇ।

ਵਹਿੜਾਂ ਰਲ ਪਲੰਘ ਓਦਾਲੇ ਭਜਦੀਆਂ,
ਮਾਰਕੇ ਬੜਕ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗੱਜਦੀਆਂ।
ਛੜ ਮਾਰ ਖੁਰ ਜਾ ਘਸੌਣ ਵਿੱਕ ਤੇ,
ਸੁਫਨੇ 'ਚ ਗਾਈਆਂ ਆ ਚੜ੍ਹਨ ਹਿੱਕ ਤੇ।

ਉਠਕੇ ਸਵੇਰੇ ਸੌਦ ਲੈਂਦਾ ਮੰਤਰੀ,
ਪੰਡਿਤ ਬਲਾਲੇ ਖੋਹਲ ਲੋ ਜੰਤਰੀ।
ਸਿੱਟਿਆ ਛੁੱਟਬਾਲ ਜਿਓਂ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਕਿੱਕ ਤੇ,
ਸੁਫਨੇ 'ਚ ਗਾਈਆਂ ਆ ਚੜ੍ਹਨ ਹਿੱਕ ਤੇ।

ਦਸਦੇ ਨਜ਼ੁਮੀਂ ਖੋਹਲਕੇ ਨਜ਼ੁਮ ਨੂੰ,
ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਅੜਾਇਆ ਜੱਟ ਤੂੰ ਮਾਸੂਮ ਨੂੰ।
ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦਦਾ ਜ਼ੁਲਮ ਇੱਕ ਤੇ,
ਸੁਫਨੇ 'ਚ ਗਾਈਆਂ ਆ ਚੜ੍ਹਨ ਹਿੱਕ ਤੇ।

ਕਬਿਤ—63

ਗੋਹਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਭਰਜਾਈ ਇੱਕ ਸੂਰਮੇ ਦੀ,
ਵੀਰੋ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧਕੇ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਗੀ ਵੈਲਣ।
ਰੇਸ਼ਮੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੋਲਾਂ ਹਾਰ ਤੇ ਸ਼ੰਗਾਰ ਲਾਵੇ,
ਮੇਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲਗਦੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਟਹਿਲਣ।
ਹੱਟ ਤੇ ਤੰਦੂਰ, ਭੱਠ, ਸੱਥ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇ,
ਸਾਕ-ਸੈਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਚੁਫੇਰੇ ਗੱਲਾਂ ਵੈਲਣ।
'ਰਜਬਲੀ' ਆਰਜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ,
ਪੰਜ ਚਾਰ ਜੁਆਕ ਨਾ ਜ਼ਨਾਨੀ ਅਜੇ ਪਹਿਲਣ।

ਕਬਿਤ—64

ਗੰਦਮੀ ਜਾ ਰੰਗ ਪੌਣ ਕੱਚ ਦੀ ਸੁਰਾਹੀ ਜੈਸੀ,
ਗੁੰਦਮਾਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਿਆਨਾ ਕੱਦ ਮੱਧਰੀ।
ਹਰ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹਸ-ਹਸ ਕੇ ਮਸ਼ੌਲ ਕਰੇ,
ਮੇਲ੍ਹ-ਮੇਲ੍ਹ ਚਲਦੀ ਹਨਸ ਵਾਂਗੂੰ ਪੱਧਰੀ।

ਘੁੱਟਮਾਂ ਪਜਾਮਾ ਜੋੜਾ ਪਹਿਨਦੀ ਮੜਕਦਾਰ,
ਪਤਲੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਸਜੇ ਸੱਧਰੀ।
ਖੁੰਮਰੇ ਦੇ ਵਾਂਗ ਰੰਨ ਗੁੰਟਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ,
'ਰਜਬਲੀ' ਕੋਇਲ ਤੋਂ ਜ਼ਬਾਨ ਮਿੱਠੀ ਵੱਧਰੀ।

ਕਬਿਤ—65

ਹੱਥ ਹੋ ਗਿਆ ਤੰਗ ਭਾਰੀ ਲੋੜ ਪੈਗੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ,
ਮਿਲੇ ਨਾ ਉਧਾਰ ਤੇ ਫਿਰਨ ਪਿੰਡ ਸਾਰੇ 'ਚੈ।
ਜਿਤਨੇ ਸ਼ਰੀਕ ਸੀ ਜਵੇਂਦੜੇ ਗਰੀਬ ਸਾਡੇ,
ਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ਜੱਟ ਗੱਜਣ ਗੁਜ਼ਾਰੇ 'ਚੈ।
ਦਾਰੂ ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਤੇ ਗੋਗੜ ਵਿੱਚ ਵੱਟ ਪੈਣ,
ਮੁੜਦੀ ਨਾ ਧੌਣ ਤੇ ਤਰਾਟ ਸੀ ਹੰਕਾਰੇ 'ਚ।
ਉਸ ਤੋਂ ਲਿਆਕੇ ਦੇ ਲਿਆ ਮਾਮਲਾ ਚਿਤਰਨੀ ਨੇ,
'ਰਜਬਲੀ' ਡੋਲ ਜਾਵੇ ਲੋਭ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ 'ਚ।

ਕਬਿਤ—66

ਇੱਕ ਦੀ ਜੇ ਲੋੜ ਝੱਟ-ਪਟ ਅਕਤਾਲੀ ਦੇਵੇ,
ਹੌਂਸਲੇ 'ਚ ਜੱਟ ਨਾ ਦਰਜ ਕਰੇ ਵਹੀ ਤੇ।
ਤਿੰਨ ਮੇਲ ਖੀਰ ਮਠਿਆਈ ਚੂਰੀ ਖਾਣ ਲੱਗੀ,
ਮੁੜ ਚੱਲਿਆ ਮੁੱਖ ਜੋ ਮੱਖਣ ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਤੇ
ਖਾਕੇ ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਰੰਨ ਪਾਟਗੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ,
ਲੱਗ ਗਿਆ ਇਸ਼ਕ ਜੀ ਬਣੂੰ ਕੀ ਲਾਜ ਲਹੀ ਤੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਛੱਡ ਕੇ ਹਲਾਲ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਖਾਵੇ,
ਆਪੇ ਸਹੁਰਾ ਮਰੂ ਜੇ ਰੱਖੂਗਾ ਧੌਣ ਕਹੀ ਤੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਖੁਆ ਮਠਿਆਈ ਜੱਟ ਨੇ, ਨਾਰ ਲਗਾਲੀ ਚਾਟ।
ਫਿਰੇ ਖੰਘੂਰੇ ਠੋਕਦਾ ਝੱਲੇ ਕੌਣ ਤਰਾਟ?

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—67

ਜਾਲ 'ਚ ਫਸਾਲੀ ਗੁਹੜੇ ਦੇਕੇ ਲਾਲਚ,
ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਲੰਘ ਕੋਲੇ ਡੋਹਣ ਸਿਆਲ 'ਚ।
ਦੋਵੇਂ ਲੱਗੇ ਚੜ੍ਹਨ ਇਸ਼ਕ ਘਾਟੀ ਐ,
ਮਾਰਦਾ ਖੰਘੂਰਾ ਗੱਜਣ ਤਰਾਟੀ ਐ।

ਪੀਣ ਲੱਗੀ ਦੁੱਧ ਤੇ ਮਲਾਈ ਗਾਈਂ ਦੀ,
ਭਰੀ ਰਹੇ ਰੋਜ਼ ਕੱਤਣੀ ਮਠਿਆਈਆਂ ਦੀ।
ਤਿੰਨ ਮੇਲ ਕੁਣਕਾ ਕਰੋਂਦੇ ਬਾਟੀ ਐ,
ਮਾਰਦਾ ਖੰਗੂਰੇ ਗੱਜਣ ਤਰਾਟੀ ਐ।

ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਗਦੀ ਲਿਆ ਕੇ ਝੱਟ ਦੇ,
ਪਿਸਤੇ ਬਦਾਮ ਪਾ ਮੱਖਣ ਚੱਟ ਦੇ।
ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਾਸਤਾ ਭਰਾਲੀ ਚਾਟੀ ਐ,
ਮਾਰਦਾ ਖੰਗੂਰੇ ਗੱਜਣ ਤਰਾਟੀ ਐ।

ਪੱਲੇ ਲੋਂਗ, ਲੈਚੀਆਂ ਰੁਮਾਲ ਜੇਬ ਮੇਂ,
ਮੂੰਹ ਤੇ ਲਾਲੀ ਆਗੀ ਜਿਉਂ ਪੱਕੇ ਜੁੱਤੇ ਸੇਬ ਮੇਂ।
ਕਾਬਲੀ ਅਨਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਖਾ ਕੇ ਪਾਟੀ ਐ,
ਮਾਰਦਾ ਖੰਗੂਰੇ ਗੱਜਣ ਤਰਾਟੀ ਐ।

ਦਾਰੂ ਦੇ ਗਲਾਸ ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ,
ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਲੁੱਟਦੇ ਅਨੰਦ ਸੇਜ ਤੇ।
ਹੱਸ-ਖੇਡ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਦਿਹਾੜੀ ਕਾਟੀ ਐ,
ਮਾਰਦਾ ਖੰਗੂਰੇ ਗੱਜਣ ਤਰਾਟੀ ਐ।

ਦੇਵੇ ਜੇ ਹੁਕਮ ਮਹਾਰਾਜ-ਰਾਣੀ ਦਾ,
ਫੇਰ ਲਾਉਂਦੀ ਮੁੱਖ ਨੂੰ ਗਲਾਸ ਪਾਣੀ ਦਾ।
ਝਾਕਦੀ ਨਾ ਲੋਣੋਂ ਜੇ ਬਣਾ-ਕੇ ਡਾਟੀ ਐ,
ਮਾਰਦਾ ਖੰਗੂਰੇ ਗੱਜਣ ਤਰਾਟੀ ਐ।

ਹੋਂਸਲੇ 'ਚ ਵਧਗੀ ਗੋਗੜ ਫੱਥਕੇ,
ਬੁਕਦਾ ਉਤਾਂਹ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰੇ ਚੱਥ ਕੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਠੇਕੇਦਾਰ ਜਿਉਂ ਘਰਾਟੀ ਐ,
ਮਾਰਦਾ ਖੰਗੂਰਾ ਗੱਜਣ ਤਰਾਟੀ ਐ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰੋਣ ਨਿਆਣੇ ਬਾਲ ਦੋ, ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝੋਣ।
ਲਾਜੇ ਦਾਗ ਜਵੇਦਿਆਂ, ਪੁਰਸ਼ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੌਣ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—68

ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਆਖਿਆ ਮਛੋਹਰਾ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ,
ਹੁਣ ਨਾ ਸੁਕੀਨੀ ਲੋਣ ਦੀਆਂ ਰੁੱਤਾਂ ਨੇ।
ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਚਸ਼ਮ ਮੈਲੀ ਦਾ,
ਛੱਡ ਮਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੂੰ ਗੱਜਣ ਵੈਲੀ ਦਾ।

ਹੋਗੀ ਐ ਸਿਆਣੀ ਟੱਪ ਚੱਲੀ ਚਾਲੀ ਤੂੰ,
ਨਾਲ ਬੋਕ ਜੱਟ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਪਾਲੀ ਤੂੰ।
ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਵਾਂਗ ਨੀਂ ਬਜ਼ਾਰੀ ਟਹਿਲੀ ਦਾ,
ਛੱਡ ਮਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੂੰ ਗੱਜਣ ਵੈਲੀ ਦਾ।

ਸ਼ਰ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸ਼ਰਮ ਕੀ ਪਤੀ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹ ਜੇ,
ਕਰ ਲੈ ਕਰੇਵਾ ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਲੋੜ ਜੇ।
ਮੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਦੜੋਣਾ ਬੋਹਲੀ ਦਾ,
ਛੱਡ ਮਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੂੰ ਗੱਜਣ ਵੈਲੀ ਦਾ।

ਕੱਢਦਿਆਂ ਗੇ ਵਿੰਗ ਜੇ ਚੱਲੋਂਗੀ ਟੇਢੀ ਨੀ,
ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚ ਜੇ ਚਲਾਕੀ ਖੇਡੀ ਨੀ।
ਦੇਖ ਲਾਗੇ ਸਾਰਾ ਨੀ ਤਰਾਟ ਮੈਲੀ ਦਾ,
ਛੱਡ ਮਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੂੰ ਗੱਜਣ ਵੈਲੀ ਦਾ।

ਚਿੱਠੀ ਪਾਕੇ ਸੱਦਾਂਗੇ ਲੜਾਕੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ,
ਭਾਗ ਮੱਲ ਮਾਰੇ-ਮਾਰ ਕੇ ਤਮਾਚੇ ਨੂੰ।
ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀਰੋ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪਹਿਲੀ ਦਾ,
ਛੱਡ ਮਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੂੰ ਗੱਜਣ ਵੈਲੀ ਦਾ।

ਬਾਰਾਂ ਖੂਨ ਕੀਤੇ ਵੇ ਜਵੰਦੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ,
ਏਹਦੇ ਜੈਸੇ ਜੱਟ ਕੀ ਢਿੱਡਲ ਵੇਹਰਨੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਵੈਰ ਨੀ ਬਬੇਰਾ ਲੈਲੀ ਦਾ,
ਛੱਡ ਮਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੂੰ ਗੱਜਣ ਵੈਲੀ ਦਾ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮਾਂ ਬੋਲਦੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਰੇ ਘੁਮੰਡ।
ਸ਼ੇਰ ਬੜਕਣੋਂ ਨਾ ਰਹੇ, ਪੌਣੇ ਗਿੱਦੜ ਜੇ ਡੰਡ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—69

ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਕਹਿਦੀ ਨਿੱਜ ਜੰਮੇ ਛੋਕਰੇ,
ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਉਲਦੇ ਨੇ ਮਰਨ ਜੋਕਰੇ।
ਹੁਣੇ ਛੋਡ ਰਹੇ ਜੰਗ ਦੇ ਦਬਾਚੇ ਨੂੰ,
ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਦੇਓ ਹੇਜਲਿਉ ਸਦਾਲੋ ਚਾਚੇ ਨੂੰ।

ਮੇਰੇ ਜਿਉਂਦੀ ਕਿਹੜਾ ਵੇ ਹਟਾਏ ਔਣ ਤੋਂ,
ਰੇਸ਼ਮਾਂ ਦੀ ਛੇਜ ਤੇ ਚੁਬਾਰੇ ਸੌਣ ਤੋਂ।
ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਲਿਆਉ ਭਾਲਕੇ ਗਮਾਚੇ ਨੂੰ,
ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਦੇਓ ਹੇਜਲਿਉ ਸਦਾਲੋ ਚਾਚੇ ਨੂੰ।

ਹੋਗੀ ਐਂ, ਬਿਰਧ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਜੁਆਨ ਵੇ,
ਕੱਪੜੇ, ਜਿਉਰ ਬਿਨਾ ਕਾਹਦਾ ਸ਼ਾਨ ਵੇ?
ਚੂੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਨੂੰ ਸੱਦਕੇ ਪਰਾਚੇ ਨੂੰ,
ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਦੇਓ ਹੇਜਲਿਉ ਸਦਾਲੋ ਚਾਚੇ ਨੂੰ।

ਏਹਦੇ ਜਿਆ ਸਨਤ ਕੇਹੜਾ ਸ਼ੇਰ ਬੱਗਾ ਵੇ,
ਜੀਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਾਤਾ ਡੋਲਦੀ ਨੂੰ ਡੱਗਾ ਵੇ।
ਠਾਣੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਵੇ, ਚਲਾ ਲੂੰ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ,
ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਦੇਓ ਹੇਜਲਿਉ ਸਦਾਲੋ ਚਾਚੇ ਨੂੰ।

ਏਥੇ ਬੰਦਾ ਮਾਰਨੋਂ ਡਰਨ ਲੋਕ ਨਾ,
'ਗੈਹਰੀ' ਜੱਮੇ ਸ਼ੇਰ ਵੇ 'ਸਮਾਹ' ਦੇ ਬੋਕ ਨਾ।
ਮਾਰਕੇ ਤੇ ਡਾਂਗ ਭੰਨ ਦੂ ਤਮਾਚੇ ਨੂੰ,
ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਦੇਓ ਹੇਜਲਿਉ ਸਦਾਲੋ ਚਾਚੇ ਨੂੰ।

'ਰਜਬਲੀ' ਚੋਰ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਦੇਣਾ ਨਾ,
ਐਵੇਂ ਜਾਣੀ, ਵੀਰੋ ਦਾ ਉਤਾਰਿਆ ਮੇਹਣਾ ਨਾ।
ਬੁੱਢੀ ਮੂੰਹੋਂ ਬੱਗੜ ਨਲੈਕ ਨਾਚੇ ਨੂੰ,
ਸੁੱਚਾ ਸਿਉਂ ਦੇਓ ਹੇਜਲਿਉ ਸਦਾਲੋ ਚਾਚੇ ਨੂੰ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਗੱਜਣ ਕੋਲੇ ਜਾਇਕੇ, ਗੋਰ ਨੇਤਰੋਂ ਨੀਰ।
ਹੁਬਕੀਂ-ਹੁਬਕੀਂ ਰੋ ਪਈ, ਦਿਲ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਧੀਰ।

ਗੋਡੇ ਮੁੱਢ ਬੈਠਕੇ ਗੱਜਣ ਮਿੱਤ ਦੇ,
‘ਸਾਹਬ ਕੁਰ’ ਕੱਢਦੀ ਗੁਬਾਰ ਚਿੱਤ ਦੇ।
ਰੱਜ ਖੱਟ ਖੁਆਤਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਨੇ,
ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਮਰਨ ਜੋਗਿਆਂ ਨੇ।

ਨਿੱਜ ਜੰਮੇ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਤਰ ਪੁਣ ਦੇ,
ਸੱਚ ਪੁੱਛੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰਾਮੀ ਹੁਣ ਦੇ।
ਕੀਤੀ ਨਾ ਅਕਲ ਬੇਸਮਝ ਘੋਗਿਆਂ ਨੇ,
ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਮਰਨ ਜੋਗਿਆਂ ਨੇ।

ਅੱਖੀ ਹੋਕੇ ਪਾਲੇ ਦੇਖੇ ਸਾਰੇ ਗਾਮ ਨੇ,
ਕਰਨ ਘਰੋੜਾਂ ਟੁੱਟ ਪੈਣੇ ਸਾਹਮਣੇ।
ਨਫਾ ਦਿੱਤਾ ਮੁੱਖ ‘ਚ ਚੁਗਾਇਆ ਚੋਗਿਆਂ ਨੇ,
ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਮਰਨ ਜੋਗਿਆਂ ਨੇ।

ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਸੁਣਾਏ ਮੇਹਣੇ ਵੇ,
ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਬੱਲੇ ਹੈ ਨਿਓਂਦੇ ਦੇਣੇ ਵੇ।
ਉਹਨਾਂ ਖੱਟ ਖਾਣਾ ਕੀ ਅਸਾਂ ਤੋਂ ਖੋਗਿਆਂ ਨੇ,
ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਮਰਨ ਜੋਗਿਆਂ ਨੇ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਆਖਣਾ ਬਕਾਏ-ਬੱਕਦੇ,
ਦਿਨ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੇ ਐ ਸ਼ਰੀਕ ਚੱਕਦੇ।
ਪੱਟ ਦੇਣੇ ਘਰ ਵੇ ਬਣਾਇਆ ਗੋਗਿਆਂ ਨੇ।
ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਮਰਨ ਜੋਗਿਆਂ ਨੇ।

ਫੜ ਹੱਥ ਯਾਰ ਦਾ ਲੋਗੌਂਦੀ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ,
ਐਹੋ ਜੇਹੇ ਹੱਕ ਨਾ ਮਿਲਣ ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ।
ਕੀਤੀ ਮੈਂ ਖਰਾਬ ਵੇ ਆਨੰਦ ਭੋਗਿਆਂ ਨੇ,
ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਮਰਨ ਜੋਗਿਆਂ ਨੇ।

ਨੈਣੋਂ ਨੀਰ ਚੱਲੇ ਲੱਪ ਭਰੀ ਜੱਟ ਦੀ,
ਬੱਕ ਗਿਆ ਵਰੋਂਦਾ ਨਾ ਹਟਾਈ ਹੱਟਦੀ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਰੋਕਣਾਂ ਢਿਆ ਵਿਆ ਤੋਗਿਆਂ ਨੇ,
ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਮਰਨ ਜੋਗਿਆਂ ਨੇ।

ਜਿਓਂਦੇ ਰਹਿਣ ਬੱਚੇ ਰਾਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ,
ਪਾਣੀ, ਲੈਣ, ਨਹਿਰ, ਰਜਬਾਹੇ ਭੇਜ ਦੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਸਾਤਾ ਮੋਘਿਆਂ ਨੇ,
ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਮਰਨ ਜੋਗਿਆਂ ਨੇ।

ਕਬਿਤ—71

ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਖਿਆ, ਆਕੇ ਗੱਜਣ ਨੂੰ ਆਖਿਆ,
ਜਾ ਸਨੌਦੀ ਸਾਰੀ ਸਾਖਿਆ, ਵੇ ਲਿਓਂਦੇ ਦਸਤਾਰੀ ਨੂੰ।
ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੁਪੱਤੇ, ਹੈ ਸੁਭਾ ਦੇ ਬੜੇ ਤੱਤੇ,
ਕਹਿੰਦੇ ਮੋੜ ਲੀੜੇ ਲੱਤੇ, ਸਣੇ ਟੂਮਾ ਦੀ ਪਟਿਆਰੀ ਨੂੰ।
ਚੱਕੇ ਬਾਲਕੇ ਸ਼ਰੀਕਾਂ, ਰੋਣ ਮਾਰਕੇ ਤੇ ਚੀਕਾਂ,
ਤੇ ਲਗੌਣ ਮੈਨੂੰ ਲੀਕਾਂ, ਜਾਂ ਸਨੌਦੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਨੂੰ।
'ਰਜਬਲੀ' ਦੀ ਦਲੀਲ, ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ ਵਕੀਲ,
ਬੰਦਾ ਬਣ ਜਾ ਅਸੀਲ, ਜੇ ਨਭੌਣਾ ਜੱਟਾ ਯਾਰੀ ਨੂੰ।

ਕਬਿਤ—72

ਬਾਹੋਂ ਗੱਜਣ ਨੇ ਫੜੀ, ਨੀ ਜਮਾ-ਜੂ ਕੇਹੜਾ ਤੜੀ,
ਬੈਹ ਮੰਜੇ ਤੇ ਕਾਹਤੋਂ ਖੜੀ, ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਮੇਰੀ-ਮੇਰ ਜੇ।
ਤੇਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕੀ ਜਵੰਦੇ, ਸਾਲੇ ਲਾਗੀਆਂ ਤੋਂ ਗੰਦੇ,
ਮੇਰੇ ਵਸ ਛੱਡ ਧੰਦੇ, ਤੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਜੇ।
ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦਿੰਦੇ ਓਹਲੇ-ਓਹਲੇ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੀ ਗੋਲੇ,
ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੀਂ ਆਕੇ ਕੋਲੇ, ਨਾ ਲਗੌਣੀ ਰਤੀ ਦੇਰ ਜੇ।
ਚੁੱਪ ਰੋ ਨਾ ਹੋ ਜਾ ਬੰਦ, ਲੁੱਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆਨੰਦ,
'ਰਜਬਲੀ' ਚੱਬੇ ਦੰਦ, ਜਿਓਂ ਸਿਆਲੇਂ ਉੱਠ ਵੇਹਰ ਜੇ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਬੀਣੀਂ ਪਕੜ ਬਹਾ ਲਈ, ਔਰਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ।
ਲੁਟ ਬਹਾਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ, ਲਾਕੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿਗਾਰ।

ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ,
ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲ ਪੂੰਜ ਦੇਵੇ ਨੀਰ ਨੂੰ।
ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਜਾਵੇ ਨਾ ਸੁਣਾਵੀਂ ਕੂਕ ਨੂੰ,
ਕੇਹੜਾ ਹੱਥ ਲਾਜੇ ਜੁਆਨ ਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਨੂੰ।

ਕੇਹੜੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜੰਮੇਂ ਪਰਤਾਪ, ਸਨਤਾ,
ਓਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੂ ਜਾ ਬੁਥਾੜ ਭੰਨ ਤਾ।
ਕੋਈ ਨਾ ਓਲੰਘੇ ਸੂਰਮੇਂ ਦੀ ਬੂਕ ਨੂੰ,
ਕੇਹੜਾ ਹੱਥ ਲਾਜੇ ਜੁਆਨ ਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਨੂੰ।

ਮੇਰੇ ਘਰ ਵੜ ਜਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣੇ ਜੇ,
ਬਾਂਜਰਾਂ ਭਨਾਦੇ ਵਿੱਚ ਬੋੜੇ ਰੈਣੇ ਜੇ।
ਸਾਂਭਲੈ ਚੁਬਾਰਾ ਰੱਖ ਕੇ ਸੰਦੂਕ ਨੂੰ,
ਕੇਹੜਾ ਹੱਥ ਲਾਜੇ ਜੁਆਨ ਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਨੂੰ।

ਦੁੱਧ ਖੰਡ ਬਾਫਰ ਰਲਾਲੈ ਖੋਏ ਨੀ,
ਕੁੱਕੜ ਦੇ ਮਾਸ ਤੇ ਪਰੋਂਠੇ ਮੋਏ ਨੀ।
ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਰੱਖੀਂ ਜਿਸਮ ਮਲੂਕ ਨੂੰ,
ਕੇਹੜਾ ਹੱਥ ਲਾਜੇ ਜੁਆਨ ਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਨੂੰ।

ਭੱਜ ਜਾਣ ਡਰ ਸੂਰਮੇਂ ਦੀ ਸੋਟੀ ਤੋਂ,
ਡੋਲੇ ਜਿਓਂ ਰੁੜਨ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤੋਂ।
ਸੱਥ 'ਚ ਖੜੋਗਿਆ ਜਦੋਂ ਪਾ ਕੇ ਘੂਕ ਨੂੰ,
ਕੇਹੜਾ ਹੱਥ ਲਾਜੇ ਜੁਆਨ ਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਨੂੰ।

ਬਾਂਦਰਾਂ ਸਮਾਨ ਮਾਰਦੇ ਐ ਕਿਲਕਾਂ,
ਗੰਨੇ ਵਾਂਗੂੰ ਛਿਲਕੇ ਖੰਡਾ ਦੁੰ ਛਿਲਕਾ।
ਕਰਦੂ ਭਸਮ ਮਾਰਕੇ ਤੇ ਫੂਕ ਨੂੰ,
ਕੇਹੜਾ ਹੱਥ ਲਾਜੇ ਜੁਆਨ ਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਨੂੰ।

ਸੁੱਚਾ ਨੰਗ ਫਿਰਦਾ ਲਕੌਂਦਾ ਜਿੰਦ ਨੂੰ,
ਠਾਣੇ 'ਚ ਫੜਾਏ ਨਾ ਲਗਾਏ ਬਿੰਦ ਨੂੰ।

ਮਾਰਕੇ ਤੇ ਡਾਂਗ ਭੰਨ ਦੂੰ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ,
ਕੇਹੜਾ ਹੱਥ ਲਾਜੇ ਜੁਆਨ ਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਨੂੰ।

ਮੇਰੇ ਜਿਓਂਦੇ ਝੂਟ ਲੈ ਪੰਝੂੜਾ ਪੱਟਦਾ,
ਏਸ ਪਿੰਡ ਹੁਕਮ ਗੱਜਣ ਜੱਟ ਦਾ।
'ਰਜਬਲੀ' ਛੱਡ ਪੁੱਤਾਂ ਸੇ ਸਲੂਕ ਨੂੰ,
ਕੇਹੜਾ ਹੱਥ ਲਾਜੇ ਜੁਆਨ ਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਨੂੰ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਦੀ ਨਾਰ ਨਾ, ਹੋਣ ਜਵੰਦੇ ਤੰਗ।
ਚਾਚੇ ਕੋਲ ਭਤੀਜ ਗਿਆ, ਕਈ ਖਿੜਨਗੇ ਰੰਗ।
ਦੂਰੋਂ ਜਾਕੇ ਸੰਤ ਸਿਓਂ, ਖੜਾ ਮਛੋਹਰਾਂ ਵਾਂਗ।
ਰੋ-ਰੋ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦਾ, ਚੜ੍ਹੀ ਗਮਾਂ ਦੀ ਕਾਂਗ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—74

ਤੰਗ ਕੀਤੇ ਗੱਜਣ ਗਰਕ ਜਾਣੇ ਨੇ,
ਦੂਰੋਂ ਭੁੱਬ ਮਾਰੀ ਆਣਕੇ ਨਿਆਣੇ ਨੇ।
ਇੱਕ ਪਲ ਨੰਗੇ ਨਾਂ ਅਸਾਂ ਦਾ ਖੇਰੀ ਦਾ,
ਸਾਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਸਣ ਗੈਹਰੀ ਦਾ।

ਪਤਾ ਨੀ ਕੀ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਕਰਾਤਾ ਲੱਟ ਨੇ,
ਲੇਲੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮਗਰ ਲਾਗਲੀ ਜੱਟ ਨੇ।
ਸਾਨੂੰ ਡੰਗ ਲੱਗਿਆ ਸਰਪ ਜ਼ੈਹਰੀ ਦਾ,
ਸਾਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਸਣ ਗੈਹਰੀ ਦਾ।

ਦਸਦਾ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਰੋ ਪੜੇ,
ਸਾਡੀ ਰੋਟੀ ਭੁੱਲਕੇ ਕਦੇ ਨਾ ਚੋਪੜੇ।
ਸੇਰ ਕੱਚਾ ਮੱਖਣ ਹਮੇਸ਼ ਵੈਰੀ ਦਾ,
ਸਾਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਸਣ ਗੈਹਰੀ ਦਾ।

ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇਂ ਹੋਗੇ ਐਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ,
ਰਖਦੀ ਨਾ ਸ਼ਰਮ ਬਬੇਰਾ ਘਾਬਰਦੇ।

ਆਂਵਦਾ ਨਾ ਅੰਤ ਸੁਕੀਨੀ ਡੈਰੀ ਦਾ।
ਸਾਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਸਣ ਗੈਰੀ ਦਾ।

ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਗੱਜਣ ਖੰਗੂਰੇ ਠੋਕ ਦਾ,
ਰਣ ਸਿੰਘ ਫਿਰੇ ਜਿਉਂ ਹੰਕਾਰਿਆ ਡੋਹਕ ਦਾ।
ਸੱਥ ਵਿੱਚ ਲਾਗੀਆਂ ਸਮਾਨ ਬੈਹਰੀ ਦਾ,
ਸਾਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਸਣ ਗੈਰੀ ਦਾ।

ਕਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ-ਰਾਜ ਓਸੇ ਜਾਟਦਾ,
ਓਹਦੇ ਜਿੰਨਾ ਤੱਪ ਨਾ ਲਹੌਰੀ ਲਾਟ ਦਾ।
ਇੱਕ ਵੀ ਨਾ ਬੰਦਾ ਕੁਸਕੇ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ,
ਸਾਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਸਣ ਗੈਰੀ ਦਾ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਦਿਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੱਸ ਦੇ।
ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਸਾਏ ਵਸਦੇ।
ਬੋਹੜੀ ਚਾਚਾ ਦੇਵੀਂ ਜਾ ਡਰਾਵਾ ਨੈਹਰੀ ਦਾ,
ਸਾਨੂੰ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਸਣ ਗੈਰੀ ਦਾ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਸੁਣੀਂ ਕਹਾਣੀ ਬਾਲ ਤੋਂ, ਗਿਆ ਨੇਤਰੋਂ ਜਲ।
ਬੈਠਾ ਲਵੇ ਉਦਾਸੀਆਂ, ਨਹੀਂ ਔੜਦੀ ਗੱਲ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—75

ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਜੁਆਨ ਰੋ ਪਿਆ ਅੰਤ ਨੂੰ,
ਭੱਜ ਜੱਫੀ ਪਾਲੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਬਸੰਤ ਨੂੰ।
ਠਾਰ ਮੱਚੇ ਸੀਨੇ ਚੱਕ ਕੇ ਕਮੀਜ਼ ਨੂੰ,
ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਜੁਆਨ ਨੇ ਭਤੀਜ ਨੂੰ।

ਸੀਸ ਨੂੰ ਪਲੋਸ ਕੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮਕੇ,
ਪੱਟ ਤੇ ਬਹਾਲਿਆ ਓਦਾਲੇ ਘੁੰਮਕੇ।
ਕਰੇ ਟੇਹਲ ਸੂਰਮਾ ਲਗਾਕੇ ਰੀਝ ਨੂੰ,
ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਜੁਆਨ ਨੇ ਭਤੀਜ ਨੂੰ।

ਔਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਦੀ ਚਲ ਜਾਵੇ ਨੀਰ ਦੀ,
ਵੇਖ-ਵੇਖ ਰੱਜੇ ਨਾ ਅਣਸ ਵੀਰ ਦੀ।
ਛੱਤੀ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਮੰਗਾਵੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ,
ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਜੁਆਨ ਨੇ ਭਤੀਜ ਨੂੰ।

ਸਾਕਿਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮੈਂ ਬਬੇਰੇ ਫੰਡੇ ਜੀ,
ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਜੀਵਾਂ ਮੈਂ ਕਢਾਲੈ ਕੰਡੇ ਜੀ।
ਸਾਹਬ ਕੌਰ ਨਾਰ ਚੱਕ ਦੂ ਗਲੀਜ਼ ਨੂੰ,
ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਜੁਆਨ ਨੇ ਭਤੀਜ ਨੂੰ।

ਚੁੱਪ ਕਰ ਪੁੱਤ ਬੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੈਹਣ ਦੇ,
ਛੇਤੀ ਮੈਨੂੰ ਵੈਰ-ਵੈਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈਣ ਦੇ।
ਰੱਖਣੀ ਉਡੀਕ ਚੇਤ ਵਾਲੀ ਤੀਜ ਨੂੰ,
ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਜੁਆਨ ਨੇ ਭਤੀਜ ਨੂੰ।

ਕਈ ਰੋਜ਼ ਖੁਆਏ ਦੁੱਧ 'ਚ ਜਲੇਬ ਜੀ,
ਨਾਲੇ ਭਰੀਂ ਰੱਖੇ ਲੱਛੂਆਂ ਦੀ ਜੇਬ ਜੀ।
'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਜਿਉਂ ਰੱਖੇ ਫਹਿਤ ਖਾਂ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੂੰ,
ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਜੁਆਨ ਨੇ ਭਤੀਜ ਨੂੰ।

ਕਬਿਤ—76

ਸੁੱਚੇ ਘੱਤ ਲੀ ਵਹੀਰ, ਜਾਵੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ,
ਜਿਉਂ ਕਮਾਣੋਂ ਛੁੱਟੇ ਤੀਰ, ਨਾ ਲਗਾਵੇ ਜਾਂਦਾ ਚਿਰਜੇ।
ਜਿਹੜੇ ਦੱਸੇ ਮੈਰਾ ਢਾਬ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸ਼ਤਾਬ,
ਅੱਗੇ ਮਿਲੇ ਪਰਤਾਪ ਜੋ ਚਰਨ ਉਤੇ ਗਿਰਜੇ।
ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੱਫੀ ਪਾਕੇ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੀਨੇ ਲਾ ਕੇ,
ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਬਹਾਕੇ, ਜਾ ਵਰਾਇਆ ਝੱਟ ਵਿਰਜੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਕਰਾਂ ਕੈਦਾ, ਹੁਣ ਦੇਰ 'ਚ ਕੀ ਫੈਦਾ,
ਫੇਰ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ, ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਸਾਹਿਬਾਂ, ਮਿਰਜੇ।

ਕਬਿਤ—77

ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਵੀਰੋ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜਾਣੋਂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਰ,
ਫੇਰ ਨਾਲ ਜੱਟ ਦੇ ਯਰਾਨੇ ਲਾਵੇ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ।
ਸਹੁਰੇ ਜੇਠ ਦਿਓਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਮ ਮੂਲ ਰਖਦੀ ਨਾ,

ਚੜ੍ਹਦੀ ਚੁਬਾਰੇ ਉਤੇ ਜਾਕੇ ਰੋਜ਼ ਜੋਰੀ-ਜੋਰੀ।
 ਭੁੰਨਮੇਂ ਕਬਾਬ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਕੱਢਕੇ ਤੇ,
 ਮੱਖਣ ਬਦਾਮ ਮੰਗਾਵੇ ਖੰਡ ਬੋਰੀ-ਬੋਰੀ।
 'ਰਜਬਲੀ' ਕਿੱਸੇ ਮੈਂ ਛਪਾ ਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ,
 ਸੁੱਚਾ ਕੀ ਕਹੌਣਾ ਜੇ ਭੰਨੀ ਨਾ ਅੱਜ ਪੋਰੀ-ਪੋਰੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਭਤੀਜ ਦਾ, ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਮਲਾਪ।
 ਰਫਲ ਲਿਆਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰਤਾਪ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—78

ਆਖਦਾ ਭਤੀਜਾ ਚਾਚਾ ਤੇਰੇ ਆਫਰੀ,
 ਐਤਨੇਂ ਬਥੇਰੇ ਰੌਂਦ ਲਿਆਂਦੇ ਬਾਫਰੀ।
 ਰੌਂਣ ਵਾਂਗੂੰ ਮਰਨ ਘਰਾਂ ਦੇ ਭੇਤ 'ਚੋਂ,
 ਕਾਲਾ, ਮੂਨ ਥਿਓਣਗੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ।

ਮੈਰੇ-ਮੈਰੇ ਜਾਵੀਂ, ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਉਹਲੇ ਦੀ,
 ਵੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਲੈਣ ਨਾ ਵਿੜਕ ਬੋਲੇ ਦੀ।
 ਪੈਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਜਾਣ ਲਾ ਮਹੀਨੇ ਚੇਤ 'ਚੋਂ,
 ਕਾਲਾ, ਮੂਨ ਥਿਓਣਗੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ।

ਜਿੱਥੇ ਹੋਣਗੀਆਂ ਲੱਕ ਲੱਕ ਓਲੀਆਂ,
 ਓਥੇ ਪਏ ਹੋਣਗੇ ਵਿਛਾਕੇ ਝੋਲੀਆਂ।
 ਵੇਖੀਂ ਟਲ ਜਾਣ ਨਜ਼ਰ ਸੁਚੇਤ 'ਚੋਂ,
 ਕਾਲਾ, ਮੂਨ ਥਿਓਣਗੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ।

ਅੱਜ ਕੱਲ ਕਾਹਦੀ ਟਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਜੇ,
 ਔਣਗੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਉਤੇ ਪਾ ਕੇ ਮੋੜ ਜੇ।
 ਉਠਣ ਬੁੜ੍ਹਕ ਕੇ ਨਰਮ ਰੇਤ 'ਚੋਂ,
 ਕਾਲਾ, ਮੂਨ ਥਿਓਣਗੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ।

ਕਾਲੇ 'ਚ ਮੜਕ ਮੂਨ ਚੱਕੂ ਛਾਲਾਂ ਨੂੰ,
 ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਛਾਦੀਂ ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ।

ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਸ਼ਿਸ਼ਤ ਲੱਭਦੇ ਅਗੇਤ 'ਚੋਂ,
ਕਾਲਾ, ਮੂਨ ਬਿਓਣਗੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ।

ਜਾਣਾਂ ਕੀ ਨਜੀਕ ਝਾਕ ਕੇ ਤੇ ਮੱਖੀ 'ਚੋਂ,
ਫੇਰ ਝੱਟ ਹੀਰੇ ਦੀ ਨਘਾਦੀਂ ਵੱਖੀ 'ਚੋਂ।
ਸਾਰ-ਪਾਰ ਕੱਢੀ ਗੱਜਣ ਪਰੇਤ 'ਚੋਂ,
ਕਾਲਾ, ਮੂਨ ਬਿਓਣਗੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ।

ਕੱਢਕੇ ਤੇ ਜਿੰਦ ਤੂੰ ਕਲੈਹਰੀ ਮੋਰਾਂ ਦੀ,
ਫੇਰ-ਫਿਰੀ ਕੱਢਦਾ ਮੜਕ ਹੋਰਾਂ ਦੀ,
'ਰਜਬਲੀ' ਬਚੇ ਕੌਣ ਕਾਲ ਜੇਤ 'ਚੋਂ।
ਕਾਲਾ, ਮੂਨ ਬਿਓਣਗੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਮਾਰ ਘੰਗੂਰਾ ਜੁਆਨ ਨੇ, ਦੂਰੋਂ ਲਏ ਜਗਾਏ।
ਪਏ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ, ਹੋਣੀ ਗਈ ਉਠਾਏ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—79

ਭਰ ਲੈਂਦਾ ਰੌਂਦ ਸੂਰਮਾ ਪਛਾਣਕੇ,
ਗੱਜਣ ਖੜੇ ਗਿਆ ਅੱਗੋਂ ਬੋਰਾ ਤਾਣਕੇ।
ਪੱਕੇ 'ਵੇ ਬਰੂਦ ਨਾਲ ਰੋਕੇ ਜਾਣੇ ਨਾ,
ਪੱਕੇ ਰੌਂਦ ਗੱਜਣਾ ਬਰੀਕ ਦਾਣੇ ਨਾ।

ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੜਾਲਿਆ ਬਾਰ ਨੂੰ,
ਨੰਘ ਜਾਣ ਪਾਰ ਭੰਨ ਕੇ ਤੇ ਸਾਰ ਨੂੰ।
ਰੋਕਣ ਬਰੂਦ ਕੱਪੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾ,
ਪੱਕੇ ਰੌਂਦ ਗੱਜਣਾ ਬਰੀਕ ਦਾਣੇ ਨਾ।

ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀਆਂ ਓਲੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਓਟ ਨਾ,
ਕੀਤੀ ਚਾਂਦ ਮਾਰੀ ਖਾਲੀ ਜਾਵੇ ਚੋਟ ਨਾ।
ਕੀਹਦਾ ਪਾਣੀ ਹਾਰ ਤੂੰ ਖੜ੍ਹਨ ਠਾਣੇ ਨਾ,
ਪੱਕੇ ਰੌਂਦ ਗੱਜਣਾ ਬਰੀਕ ਦਾਣੇ ਨਾ।

ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵੇਂ ਖੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਛੇੜਕੇ,
ਮੋਰਚਾ ਬਣਾ ਲੈ ਲੀੜੇ ਲਾਹਕੇ ਤੇੜ ਕੇ।

ਅਸੀਂ ਕਾਹਨੂੰ ਜੀਮੇਂ ਜੇ ਸਰੀਰ ਛਾਣੇਂ ਨਾ,
ਪੱਕੇ ਰੌਂਦ ਗੱਜਣਾ ਬਰੀਕ ਦਾਣੇਂ ਨਾ।

ਹੁਣ ਕਾਹਨੂੰ ਜਿੰਦੜੀ ਲਕੋਂਦਾ ਵੱਜ ਕੇ,
ਮਿਲ ਲੈ ਮਸ਼ੂਕ ਨਾਲ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ।
ਫੇਰ ਮੁੜ ਮਾਨਣੇਂ ਪਲੰਗ ਸੁਾਣੇਂ ਨਾ,
ਪੱਕੇ ਰੌਂਦ ਗੱਜਣਾ ਬਰੀਕ ਦਾਣੇਂ ਨਾ।

ਅੰਨ ਜਲ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਜਹਾਨੋਂ ਹੀਰ ਦਾ,
ਕਰ ਲੈ ਮਿਲਾਪ ਗੱਜਣਾ ਅਖੀਰ ਦਾ,
ਫੇਰ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੇ ਪਰੋਂਠੇ ਖਾਣੇ ਨਾ,
ਪੱਕੇ ਰੌਂਦ ਗੱਜਣਾ ਬਰੀਕ ਦਾਣੇਂ ਨਾ।

ਵੇਖ ਹੱਥ ਸੁੱਚੇ ਬੁੱਢੀ ਮੂੰਹੋਂ ਬੱਗੜ ਦਾ,
ਫੱਟ ਦੂ ਕਬੂਤਰ ਪੰਜਾ ਵੱਜਿਆ ਲਗੜ ਦਾ।
ਸੱਚੀ ਗੱਲ 'ਬਾਬੂ' ਸੀ ਟਲਣ ਭਾਣੇ ਨਾ,
ਪੱਕੇ ਰੌਂਦ ਗੱਜਣਾ ਬਰੀਕ ਦਾਣੇਂ ਨਾ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਟੋਟੇ ਕਰੀ ਬੰਦੂਕ ਸੀ, ਲਾਈ ਬਗਲ ਕੇ ਬੀਚ।
ਪੂਰੀ ਕਰੇ ਦਲੀਲ ਜੀ, ਰੱਖੀ ਦਰ ਸੀ ਜੀ 'ਚ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—80

ਤਿੰਨੇ ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਬੰਦੂਕ ਤੋੜੀ ਸੀ,
ਕੱਢ ਕੇ ਬੁੱਕਲ 'ਚੋਂ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਜੋੜੀ ਸੀ।
ਗੋਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਵਚਾਲੇ ਬੈਂਹਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਖਿੱਚਕੇ ਟੈਰਗਰ ਵਰ੍ਹਾਤਾ ਹੌਲੀ ਜੀ,
ਆਸ਼ਕ ਮਸ਼ੂਕ ਪੌਣ ਲੱਗੇ ਰੌਲੀ ਜੀ।
ਤੇਰੇ ਜੇਹੀਆਂ ਬੇਵਾ ਨਾ ਹਟਾਈਆਂ ਰੌਂਹਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਘੁਕਣ ਕਲਾ ਦਾ ਚਰਖਾ,
ਛਮ-ਛਮ ਹੋਵੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ।

ਧਾੜ-ਧਾੜ ਲੋਥਾਂ ਸੀ ਜਿਮੀਂ ਤੇ ਢੇਂਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਧੂਆਂ ਧਾਰ ਹੋਇਆ ਜਿਉਂ ਹਨੇਰੀ ਜੇਠ ਦੀ,
ਰੱਤ ਦੇ ਪਨਾਲੇ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹੇਠ ਦੀ।
ਨਦੀਆਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਵੈਂਹਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਲੋਕੀਂ ਕੈਂਹਦੇ ਜੰਨ 'ਚ ਛੁਟਣ ਗੋਲੇ ਜੀ,
ਢੋਲ ਵੱਜੇ ਢੁੱਕ ਪਿਆ ਸ਼ਮੀਰ ਕੋਲੇ ਜੀ।
ਸਾੜ-ਸਾੜ ਹੋਵੇ ਜਿਉਂ ਹਵਾਈਆਂ ਲੈਂਹਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਿਆ ਸੁਣੀਂ ਦਾ ਲਾਹਮੀਂ ਐਂ,
ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਓਸ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਐਂ।
ਦੂਰੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸੁਣੇ ਜਿਉਂ ਝਾਲਾਰਾਂ ਨੈਂ ਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਕੋਈ ਆਖੇ ਗੱਡੀਆਂ ਭਿੜਨ ਲੈਣ ਤੇ,
ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਬਣਿਆ ਦੂਰ ਦੇ ਮਹੇਣ ਤੇ।
ਮੀਢੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹੱਟ ਕੇ ਪਛਾੜੀ ਖੇਹਿਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਜਾਵੇ ਗੋਰਾ ਗੱਭਰੂ ਟਿੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨੀ,
ਸੁੱਚਾ ਸਿਓਂ ਸਮਾਂਹ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈਦੀਂ ਝੁਣ ਨੀ।
ਅੱਜ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ ਜਥਾਨੋਂ ਕੈਂਹਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਭੱਜ ਜਾਵੇ ਵੱਟ ਕੇ ਜਵੰਦਾ ਚੁੱਪ ਨੂੰ,
ਮਲ ਕੇ ਤੇ ਵਟਣਾ 'ਗੱਜਣ' ਕੁੱਪ ਨੂੰ।
'ਰਜਬਲੀ' ਸਹਿਬੇ ਦੇ ਲਗਾਕੇ ਮੈਂਹਦੀਆਂ,
ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੁਨਣ ਦੜ੍ਹਣਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਸੁੱਚਾ ਗਿਆ ਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਪੈਂਚ ਬਠਿੰਡੇ ਔਣ।
ਦਸਦੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਗਾਰਦ ਤੁਰਤ ਚੜ੍ਹੇਣ।
ਆ ਕਰ ਪਕੜਿਆ ਪੁਲਸ ਨੇ ਰਿਹਾ ਕੇਰਦਾ ਨੈਣ।
ਹੁਕਮ ਲੱਗਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਗਹਿਰੀ ਫਾਸੀ ਦੇਣ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—81

ਫਾਹੇ ਦੇਣਾ ਸੁੱਚੇ ਨੂੰ, ਨੱਗਰ ਗੈਰੀ ਮੇਂ,
ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂੰ ਗੱਜੇ ਸੂਰਮਾਂ ਕਚਹਿਰੀ ਮੇਂ।
ਅੱਗੇ ਧੱਕ ਦੂਰ ਤੋਂ ਖੜੋਗੇ ਵਲ ਮੇਂ,
ਬੋਲਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਤੰਦੀ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ।

ਵੀਰੋ ਦੇ ਬਣਾ ਤੇ ਟੋਟੇ ਮਰਿਆ ਹੱਕ ਤੇ,
ਨਾਲੇ ਭਾਗ ਮੱਲ ਦੇ ਵਛੋਣੇ ਚੱਕ ਤੇ।
ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬੋਟ ਕੀ ਕਸੂਰ ਮੱਲ ਮੇਂ,
ਬੋਲਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਤੰਦੀ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ।

ਰਾਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਰੋਕਿਆ ਪਠਾਨ ਨੇ,
ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਦੁਆ ਤੇ ਸੀ ਮੁਰੱਬੇ ਜੁਆਨ ਨੇ।
ਝਾੜ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਗਿਆ ਲਕੋ ਕੇ ਝੱਲ ਮੇਂ,
ਬੋਲਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਤੰਦੀ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ।

ਲੈਲੀ ਸਾਰ ਹੱਕ ਤੇ ਗਰੀਬ ਗਾਈਆਂ ਦੀ,
ਵੱਢ ਤੀ ਅਲਕ ਸਾਰਿਆਂ ਕਸਾਈਆਂ ਦੀ।
ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕਰਤੇ ਅਗਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲ ਮੇਂ,
ਬੋਲਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਤੰਦੀ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ।

ਫੇਰ ਰੋ ਪਿਆ ਸਨਤ ਭਤੀਜ ਜਾਕੇ ਤੇ,
ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ, ਗੱਜਣ ਲਟਾਤੇ ਆਕੇ ਤੇ।
ਤੋਤਾ ਵੱਢੇ ਦੰਦੀਆਂ ਪਕੇ ਵੇ ਫਲ ਮੇਂ,
ਬੋਲਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਤੰਦੀ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ।

ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਫਤੇਹ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ,
ਬਾਕੀ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਹਿੰਦੂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ।

ਵਗਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਾ ਸੁਆਸ ਖੱਲ ਮੇਂ,
ਬੋਲਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਤੰਦੀ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ।

ਚੂਹੜੇ ਨੂੰ ਹਟਾਕੇ ਟੋਪੀ ਲੈਲੀ ਆਪੇ ਜੀ,
ਭੈਣ ਖੜੀ ਲਗਗੀ ਕਰਨ ਸਿਆਪੇ ਜੀ।
ਹਿੰਦੂ ਰਾਮ, ਮੋਮਨ ਪੜ੍ਹਨ ਕਲਮੇਂ।
ਬੋਲਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਤੰਦੀ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ।

ਬਿੰਚ ਲੈਂਦੇ ਛੱਟਾ ਜਿਆਂ ਲੱਗੇ ਨਾ ਛੱਟਕਾ,
ਵੱਜਿਆ ਹੁਲਾਰਾ ਧੌਣ ਖਾਗੀ ਝੱਟਕਾ,
'ਰੱਜਬਲੀ' ਨਿਕਲੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪਲਮੇਂ,
ਬੋਲਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਤੰਦੀ ਪਾਲੀ ਗਲ ਮੇਂ।

ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਨਾਮ ਧਿਆ ਦੋ ਜੋੜਕੇ, ਦਾਸ ਨਿਵਾਵੇ ਸੀਸ।

ਬਹੇ ਸੁਰੱਸਤੀ ਜੀਭ ਤੇ, ਮਾਲਕ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼।

ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ

ਸ੍ਰੀ ਸੁਰੱਸਤੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ, ਆ ਗਈ ਨਸ਼ੇ, ਜਿਹ ਦੀ ਲੋਰ, ਸੁਣ ਪਾਉਣਗੇ ਮਨੋਹਰ
ਦਾ ਸਰੋਤੇ ਮੁੱਲ ਜੀ। ਖਿੜ ਗਈ ਅਕਲ ਜਿਉਂ ਖਿੜਨ ਫੁੱਲ ਜੀ।
ਬਰਫ਼ ਸਫੈਦ ਗਾਲੇ, ਆਬਸ਼ਾਰ, ਨਦੀ ਨਾਲੇ, ਗਿਰੇ ਉੱਚੇ ਕੋਹ-ਹਿਮਾਲੇ,
ਪਰਬਤ ਬੁਲਿੰਦ ਤੋਂ, ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ।

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਆਉਂਦੇ ਸੁਰਗ-ਹੁਲਾਰੇ, ਸੋਹਦੇ ਫੱਲਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ,
ਤੇ ਮਨਾਰ ਰੰਗਲੇ। ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਰਦੇ ਫਿਰਨ ਬੰਗਲੇ।
ਉੱਚੇ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸ਼ਾਨ। ਸਾਰੇ ਹਰੇ ਭਰੇ ਵਾਹਣ, ਕਿਤੇ ਚੌੜੇ ਜੇ ਮੈਦਾਨ,
ਗੰਗਾ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਤੋਂ। ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ।

ਕਦੇ ਲੋਹੇ ਕੱਢ ਲਿਆਉਣੇ, ਢੇਰ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਨਾ ਮਿਨਉਣੇ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ,
ਖਾਣ ਸਿਉਣੇ, ਦੀ ਮਸ਼ੂਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਤੋਪ ਬਣੇ ਉਡਣ ਖਟੋਲੇ ਟਿੱਚ ਹੈ।
ਲਿਆ ਕੋਹੇ ਨੂਰ ਘਰ, ਜੜਿਆ ਹੀਰਾ ਤਾਜ ਪਰ, ਚਮਕਾਰੇ ਮਾਰੇ ਦਰ
ਕਹਿੰਦੇ ਬਲਿੰਦ ਤੋਂ। ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ।

ਪੁੱਤ ਸਿਆਣੇ ਨਾ ਲੱਟਰ, ਦਹੀਂ ਭੋਲੇ ਖਾ ਖਟਰ, ਆਲੂ, ਮਟਰ, ਟਮਾਟਰ,
ਅਤੇ ਫੁੱਲ-ਗੋਭੀਆਂ। ਮਿਸ਼ਰੀ ਪਾ ਮਖਣੀ ਚਟਾਉਣ ਬੋਥੀਆਂ।
ਹੇਠ ਨੁਆਰ ਦੇ ਪਲੰਘ, ਦੁੱਧ ਪੁੱਤ ਲੱਗੇ ਰੰਗ, ਵੱਧ ਨਚਦੇ ਤਰੰਗ,
ਆਪਣੀ ਪਸਿੰਦ ਤੋਂ, ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ।

ਗਿਆ ਛਿੜਕ ਜਲ ਮਹਿਰਾ, ਜਾਵੇਂ ਕਾਟਕੇ ਦੁਪਹਿਰਾ, ਏਸ ਜਾ ਸੁੱਖਾ ਪਹਿਰਾ,
ਦੁੱਖ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਸ ਨਾ। ਆਉਂਦੀ ਫੁੱਲਵਾੜੀਓਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ।

ਧੰਨ ਵਿਹਲ ਦੇ ਜਰਮ! ਹੋਏ ਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਧਰਮ, ਜਾਣਿਆ ਅਣਖ ਸ਼ਰਮ।
ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਜਿੰਦ ਤੋਂ। ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ।

ਕੱਠੇ ਪਤੀ-ਜੇਠ-ਦਿਉਰ, ਪਾਉਣ ਰੇਸ਼ਮਾਂ ਦੇ ਤਿਉਰ, ਮਿਉਣ ਡੱਬਿਆਂ,
ਨਾ ਜਿਉਰ। ਭੈਣ ਭਰਜਾਈਆਂ ਦੇ, ਡੂੰਘਾਂ ਦੇ ਘੜੀਕ, ਮੱਝਾਂ ਮਿਲਣ ਨਾਈਆਂ ਦੇ।
ਸੋਹਣੀ ਫਸਲ ਖੜੋਤੀ, ਟੁੱਕੇ ਸਿਉ ਤੇ ਅੰਬ ਤੋਤੀ, ਚੁਗ ਮੁਕਦੇ ਨਾ ਮੋਤੀ,
ਹੰਸ ਪ੍ਰਿੰਦ ਤੋਂ। ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ।

ਭਾਰੇ ਕਣਕਾਂ ਦੇ ਬੋਹਲ, ਤੇ ਕਪਾਹ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਤੋਲ, ਖੰਡ ਬਣੇ ਰਸ ਡੋਲ,
ਲੋਹੇ ਦੇ ਕੜਾਹਿਆਂ 'ਚ। ਤਿੰਨ-ਮੇਲ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸਾਹਿਆਂ 'ਚ।
ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟੇ। ਫੇਰ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਕੁੱਟੇ। ਅਬ ਮਸਾਂ ਖਹਿੜੇ ਛੁੱਟੇ।
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਿੰਦ ਤੋਂ। ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਔਤਾਰ। ਲਾਹ ਗਏ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰ, ਦਾਸ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ।
ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਨਾਬ ਨੂੰ। ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਤਾਰਤਾ ਪੰਜਾਬ
'ਬਾਬੂ' ਲੈਣ ਮੌਜ-ਮੌਜੀ, ਪੀ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੌ ਜੀ, ਬਣੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਫੌਜੀ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਤੋਂ। ਰੱਬ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਲਕੋਈ ਹਿੰਦ ਤੋਂ।

ਕਿੱਸਾ ਰਾਜਾ ਰਤਨ ਸੈਨ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਪਦਮਣੀ

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਰਾਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਚਤੌੜ ਦੇ, ਹਿਤਮਲ, ਚਿਤਮਲ ਵੀਰ।
ਜਤੀ-ਸਤੀ ਧਰਮਾਤਮਾ, ਦਾਤੇ ਬਲੀ ਸਰੀਰ।
ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਔਤ ਨਾ, ਕਰਨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਐਸ਼।
ਰਾਜੇ ਚਿਤਮਨ ਦੇ ਘਰੇ ਭੂਰੇ ਲਈ ਪਦੈਸ਼।
ਪਰਜਾ ਸਾਰੀ ਸੁਖ ਵਸੇ, ਕਰਨ ਭੂਪ ਦੇ ਅਦਲ।
ਚਿਤਮਨ ਦੇ ਪੁੱਤ ਰਤਨ ਸੈਣ, ਬਦਰ ਸੈਨ ਤੇ ਬੱਦਲ।

ਕਬਿੱਤ—1

ਇੱਕ ਮਿਆਨ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਿਐਂਦਿਆਂ ਨਾ,
ਕਦੇ ਦੋ ਕਿਹਰ ਨਾ ਰਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਝੱਲ ਜੀ।
ਕਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਸੂਰਮੇ ਸਮੋਣ ਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ।
ਸਦਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵਖੋਂਦੇ ਰਹਿਣ ਬਲਜੀ।
ਚਿਤਮਨ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰਤਾ ਬੜੇ ਭਰਾ ਨੂੰ।
ਹੋਣੀ ਬਲਵਾਨ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜਾਵੇ ਟਲ ਜੀ।
'ਰਜਬਲੀ ਖ਼ਾਨ' ਘਬਰੋਣਾ ਨਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ,
ਪਹਿਲਾ ਸਾਰੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਨੌਣੀ ਪੈਂਦੀ ਗੱਲ ਜੀ,

ਕਬਿੱਤ—2

ਚੰਦ ਰੋਜ਼ ਮਾਣਕੇ ਬਹਾਰ ਰਾਜਾ ਚਿਤਮਨ,
ਛੱਡ ਗਿਆ ਪਰਾਣ ਤੇ ਜਹਾਨੋ ਗਿਆ ਚੱਲ ਜੀ।
ਆ ਗਿਆ ਕਹਿਰ ਸੰਗ ਪੈਸੇ ਰਣ-ਵਾਸ ਵਿੱਚ
ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਤਰਬੱਲ ਜੀ।
ਲੈਕ ਪੁੱਤ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਰਤਨ ਸੈਣ।
ਉਸ ਬੜੀ ਖੱਟਲੀ ਜਹਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਲ ਜੀ।

‘ਰਜਬਲੀ ਖਾਨ’ ਘਬਰੋਣਾ ਨਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ,
ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਨੌਣੀ ਪੈਂਦੀ ਗੱਲ ਜੀ।

ਕਥਿਤ—3

ਸ਼ਮ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਤੰਗ ਜੈਸੇ ਰਾਣੀ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਰਾਜਾ,
‘ਉਖਾਂ ਵਤੀ’ ਨਾਮ ਨਾ ਕਰੋਂਦਾ ਦੂਰ ਪਲ ਜੀ।
ਖਿੱਚੋਂ ਤਸਵੀਰ ਸੱਦ ਆਖਦਾ ਮੁਸੱਵਰਾਂ ਨੂੰ,
ਦੇਵੀ ਦਿਆਲ ਆਖਦਾ ਬਣਾਏ ਫੋਲ ਕੱਲ੍ਹ ਜੀ।
ਗਿਰਕੇ ਕਲਮ ਸੱਜੇ ਰਾਣ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜੇ,
ਦੇਖ ਤਸਵੀਰ ਗਿਆ ਰਤਨ ਸੈਨ ਜਲ ਜੀ।
‘ਰਜਬਲੀ ਖਾਨ’ ਘਬਰੋਣਾ ਨਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ,
ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਨੌਣੀ ਪੈਂਦੀ ਗੱਲ ਜੀ।

ਕਥਿਤ—4

ਦੇਵੀ ਦਿਆਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਜਾੜ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ,
ਬਾਲ-ਬੱਚਾ ਲੈ ਗਿਆ ਸੰਗਲਦੀਪ ਵੱਲ ਜੀ।
ਕਿਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਚਤੌੜ ਦੀ ਬਣਾਕੇ ਤਸਵੀਰ ਇੱਕ,
ਦਿੱਤੀ ਦਰਬਾਰ ਮੇਂ ਨਰੇਸ਼ ਪਾਸ ਘੱਲ ਜੀ।
ਤਖ਼ਤ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤੇ ਬਹਾ ਦਿੱਤਾ ਰਤਨ ਸੈਣ,
ਦੇਖ ਰੂਪ ਰਾਜੇ ਦਾ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਹੱਲ ਜੀ।
‘ਰਜਬਲੀ ਖਾਨ’ ਘਬਰੋਣਾ ਨਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ,
ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਨੌਣੀ ਪੈਂਦੀ ਗੱਲ ਜੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰਾਜਾ ਦੇਖ ਚਤੌੜ ਨੂੰ, ਹੋ ਗਿਆ। ਸਖ਼ਤ ਹਰਾਨ
ਰਤਨ ਸੈਣ ਦੇ ਰੋਅਬ ਸੇ, ਬਰ-ਬਰ ਕਰਨ ਦੀਵਾਨ।

ਮਕੰਦ ਛੰਦ—5

ਕਿਲ੍ਹਿਆ ਦਾ ਅੰਤ ਨਾ ਜਹਾਨ ਇਤਨਾ,
ਕੋਈ ਗੜ੍ਹ ਭਾਰਾ ਨਾ ਚਤੌੜ ਜਿਤਨਾ।
ਚਾਰੇ ਬਾਹੀਆਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਦਿਸਾਏਂਦੀ ਟੇਢ ਨਾ,
ਸ਼ਾਨ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਚਤੌੜ ਜੇਡ ਨਾ।

ਬਰਮੇਂ ਤੇ ਬਿਸਨੂੰ, ਸ਼ਿਵਾ ਨੇ ਡੱਟ ਕੇ,
ਰਚਤਾ ਚਤੋੜ ਸੀ ਪਹਾੜ ਕੱਟ ਕੇ।
ਚੌੜੀ ਕੰਧ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਚਤੋੜ ਜੇਡ ਨਾ,
ਸ਼ਾਨ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਚਤੋੜ ਜੇਡ ਨਾ।

ਲੱਗੇ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗ ਦੇ,
ਸੰਮਣ-ਬੁਰਜ ਅਸਮਾਨੋਂ ਲੰਘ ਦੇ।
ਹੋਰ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਕਿਸੇ ਐਸੀ ਖੇਡ ਨਾ,
ਸ਼ਾਨ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਚਤੋੜ ਜੇਡ ਨਾ।

ਕੋਣੇ 'ਚ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ ਜੀ,
ਨਹਾ ਕਰੇ ਭਜਨ ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਜੀ।
ਹੋਣੇ ਕਿਤੇ ਐਹੇ ਜੇ ਚਨਾਰ ਪੇਡ ਨਾ,
ਸ਼ਾਨ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਚਤੋੜ ਜੇਡ ਨਾ।

ਗੁਬਜ਼ ਬਣਾ 'ਤੇ ਸੀਖਾਂ ਲਾਕੇ ਮੋਟੀਆਂ,
ਖਹਿੰਦੀਆਂ ਅਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਚੋਟੀਆਂ।
ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਰਦੀ ਦਿਸਔਂਦੀ ਭੇਡ ਨਾ,
ਸ਼ਾਨ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਚਤੋੜ ਜੇਡ ਨਾ।

ਗੱੜ 'ਚ ਚਤੋੜ ਸੂਰਮੇਂ ਅਬਾਦ ਜੀ।
ਰਾਜਪੂਤ-ਬੰਸ ਰਾਮ ਦੀ ਆਲਦ ਜੀ,
ਏਹਦੇ ਟੌਰੂ ਦੂਣੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਡੇਡ ਨਾ,
ਸ਼ਾਨ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਚਤੋੜ ਜੇਡ ਨਾ।

ਗੱਦੀ ਤੇ ਰਤਨ ਸੈਣ ਭਰੇ ਗੁਣ ਕੇ,
ਸਾਰੇ ਦੰਗ ਰਹਿਜੋਂਗੇ ਸਟੋਰੀ ਸੁਣਕੇ।
'ਰਜਬਲੀ' ਮੇਰੀ ਮੰਨਣੀ ਝਹੇਡ ਨਾ।
ਸ਼ਾਨ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਚਤੋੜ ਜੇਡ ਨਾ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਰਾਜੇ ਦੀ ਧੀ ਪਦਮਣੀ, ਕਰਨ ਜਾਮ ਦੀ ਸੈਰ।
ਖਿੜਗੇ ਫੁੱਲ, ਫੁੱਲਵਾੜੀਆਂ, ਵੜੀ ਚਮਨ ਮੇਂ ਲਹਿਰ।

ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ਸਹੇਲੀਆਂ, ਜਾ ਫੁੱਲ ਸੁੰਘਦੀ ਰੋਜ਼।
 ਭਵਨ ਉਸਾਰੇ ਬਾਗ਼ ਮੇਂ, ਬੜਾ ਬਣਾਇਆ ਸੋਜ਼।
 ਰਤਨ ਸੈਣ ਦੀ ਉਸ ਮੇਂ, ਲਟਕ ਰਹੀ ਤਸਵੀਰ।
 ਮੂਰਤ ਦੇਖ ਅਚਾਨਕੀ, ਹੋਗੇ ਸਰਦ ਸਰੀਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—6

ਆਈਆਂ ਘਰੋਂ ਭਰੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਲੋਰ ਸੇ।
 ਇਹਦੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਵੈਣਾ ਹੋਰ ਸੇ।
 ਰੱਖ ਲੇ ਵਰਤ ਖਾਣ ਨਾ ਕਚੋਰੀਆਂ।
 ਜਿੰਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖੜੋਣ ਸੋਹਰੀਆਂ।

ਬਾਲਕ, ਨ੍ਰਿਪ ਤੇ ਜਨਾਨੀ ਘੀਸ ਜੀ,
 ਇਹ ਕਰਨ ਚਾਰੇ ਰੀਸ ਦੀ ਘੜੀਸ ਜੀ।
 ਮਾਪਿਆਂ ਬਰਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੋਈਆਂ ਔਰੀਆਂ,
 ਜਿੰਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖੜੋਣ ਸੋਹਰੀਆਂ।

ਵੇਖੀਆਂ ਅਬਲ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣੀਆਂ,
 ਨੈਣੋਂ ਜਾਣ ਕਿਰਣ-ਕਿਰਨ ਕਣੀਆਂ।
 ਝਾਕਣ ਚੁਫੇਰੇ ਹੋਕੇ ਡੋਰ-ਭੋਰੀਆਂ।
 ਜਿੰਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖੜੋਣ ਸੋਹਰੀਆਂ।

ਇੱਕ ਗਲ ਸੋਲਾ ਸੌ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਕੁਆਰੀਆਂ
 ਇੱਕ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵੈਣ ਸਾਰੀਆਂ।
 ਲਾਜ਼ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਅਣ-ਲੱਗ ਕੋਰੀਆਂ।
 ਜਿੰਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖੜੋਣ ਸੋਹਰੀਆਂ।

ਜਤ-ਸਤ ਸਿਦਕ, ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ,
 ਸੱਤ-ਸੱਤ ਲੋਣੇ ਲੈਲੀਆਂ ਸੀ ਮਾਲੀਆਂ।
 ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਫੜਕੇ ਹਲੋਣ ਚੋਰੀਆਂ।
 ਜਿੰਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖੜੋਣ ਸੋਹਰੀਆਂ।

ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂੰ ਝਾਕਦਾ ਮੁਛਹਿਰੇ ਭਰਮੇਂ,
 ਹੱਸੁ ਹੱਸੁ ਕਰੇ ਜਿਉਂ ਖਿੜਨ ਨਰਮੇਂ।

ਹੋ ਗੀਆਂ ਮੋਹਤ ਸੁਣਕੇ ਦਲੇਰੀਆਂ,
ਜਿਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖੜੋਣ ਸੌਹਰੀਆਂ।

ਸੂਰਬੀਰ ਰਾਜਨ ਚਤੋੜ ਗੜ੍ਹ ਦਾ।
'ਕੋਲ੍ਹਾ ਜੁਆਨ ਚਾਲੀਆਂ ਜਣਿਆਂ ਸੇ ਲੜਦਾ।
ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਢਕੇ ਲਗਾਵੇ ਛੋਰੀਆਂ।
ਜਿਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖੜੋਣ ਸੌਹਰੀਆਂ।

ਏਹੋ ਪਤੀ ਦਿਲ ਸੇ ਯਕੀਨ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ।
ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸੌ ਨੇ ਛੱਤਰ ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨ ਲਿਆ।
'ਰਜਬਲੀ ਲਾਲ ਲਿਆ ਪਰਖ ਜੌਹਰੀਆਂ।
ਜਿਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖੜੋਣ ਸੌਹਰੀਆਂ।

ਬੈਠ—7

ਗਿਆ ਕੰਬ ਤਸਵੀਰ ਬਨੋਣ ਵਾਲਾ। ਲਿਆ ਰਾਸਤਾ ਪਕੜ ਚਤੋੜ ਦਾ ਹੈ।
ਆਕੇ ਸਿਫਤ ਸਣਾਮਦਾ ਪਦਮਣੀ ਦੀ। ਔਖ ਗੋਲ ਜਿਉਂ ਕੋਲ ਭਦੋੜ ਦਾ ਹੈ।
ਨਾਲੇ ਦੱਸਦਾ ਹਾਲ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦਾ। ਰਾਜੀ ਹੋ ਗਿਆ ਚਿੱਤ ਰਠੋੜ ਦਾ ਹੈ।
ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਰਾਜ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ। ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਨ ਵੱਲ ਦੌੜਦਾ ਹੈ।
ਸੰਗਲਦੀਪ ਤੇ ਕਰਾਂ ਅਟੈਕ ਜਾਕੇ। ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਮਾਲ ਰਪੋੜ ਦਾ ਹੈ।
ਪੈਣ ਲੱਗ ਗੀ ਚੋਟ ਦਮਾਮਿਆਂ ਤੇ, ਸੁਣੇ ਖੜ੍ਹਕ ਤਰੰਗ ਦੇ ਪੌੜ ਦਾ ਹੈ।
ਨੂਰੀ ਵਾਂਗ ਝੜਾਲੀਆਂ ਪਲਟਣਾ ਸੀ, ਪੱਕਾ ਰਾਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਰੋੜ ਦਾ ਹੈ।
ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਫੌਜ ਉਤਾਰ ਸਾਰੀ, ਜਲ ਸਾਫ਼ ਸਫ਼ਾਫ਼ ਪਿਆ ਜੌੜਦਾ ਹੈ।
ਲੱਗੀ ਕਟਕ ਦੀ ਖਬਰ ਭੂਪਾਲ ਤਾਈਂ, ਨਸ਼ਾ ਲਹਿ ਗਿਆ ਤੁਰਤ ਚਮਕੌੜ ਦਾ ਹੈ।
ਲਾੜਾ ਸੱਦ ਪਲਾ ਦਿਆਂ ਫੇਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਾਣੀ ਮੇਘਲਾ ਵਰ ਗਿਆ ਔੜ ਦਾ ਹੈ।
ਸੋਲਾ ਸੈਂਕੜੇ ਲੈ ਗਿਆ ਡੋਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਰਾਜਾ ਮੁੜ ਗਿਆ ਭਰਿਆ ਵਿਆ ਚੌੜ ਦਾ ਹੈ।
ਹਿੱਸਾ ਦਿਵਾਨ ਵੰਡਾਮਦਾ ਰਾਣੀਆਂ 'ਚੋਂ, ਰਤਨ ਸੈਣ ਭੂਪਾਲ ਸੁਣ ਕੌੜਦਾ ਹੈ।
ਨੰਗਾ ਦੂਰ ਹੋਜਾ ਮੇਰੀ ਔਖੀਆਂ ਤੋਂ, 'ਬਾਬੂ' ਕੱਟਦੂੰ ਸੀਸ ਲਗੌੜ ਦਾ ਹੈ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਕਹੇ ਵਜ਼ੀਰ ਭੂਪਾਲ ਨੂੰ, ਪਾਲੀ ਜੇਤ ਗਨੀਮ।
ਜੇ ਤੂੰ ਲਿਆਇਆ ਰਾਣੀਆਂ, ਕਰਦੇ ਝੱਟ ਤਕਸੀਮ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—8

ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਨ ਆਖਦਾ ਨਰੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਵੰਡਦੇ ਗੁਲਾਮ ਏਸ ਨੂੰ।
ਲਿਆਇਆ ਜੋਰਤਨ ਸੈਣ ਵਿਆਹ ਕੇਰਾਣੀਆਂ,
ਸੋਲਾਂ ਸੌ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਵੰਡਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ।

ਤੇਰਾ ਖਾਣੇ, ਪੈਰ ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਚੁੰਮੇ ਜੀ,
ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਰਚ ਹਮਾਰੇ ਜੁੰਮੇ ਜੀ।
ਮੇਰੇ ਘਰ ਘੱਲ ਦੇ ਜਲੇਬ ਖਾਣੀਆਂ,
ਸੋਲਾਂ ਸੌ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਵੰਡਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ।

ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਦੇਹੀ ਦੇ ਤਮਾਮ ਦੁੱਖ ਜੀ,
ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿੰਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਦਿਸਣ ਮੁੱਖ ਜੀ।
ਲਾਟੂ ਵਾਂਗੂੰ ਨਵੀਆਂ ਘੁੱਕਣ ਸ਼ਾਹਣੀਆਂ,
ਸੋਲਾਂ ਸੌ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਵੰਡਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ।

ਗੋਰੇ-ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਜਿਉਂ ਦਰਿਆਈ ਬੰਗਲੇ,
ਗ੍ਰੈਰੂ ਦੁੰਗਾ ਕਾਲਟੂ ਕੱਟੇ ਜੇ ਅਗਲੇ।
ਬੁੱਢੇ-ਬੁੱਢ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੁੰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ,
ਸੋਲਾਂ ਸੌ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਵੰਡਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ।

ਕਰਲੂੰ ਪਰਖ ਲੈਣ 'ਚ ਘਲਿਆਰਕੇ,
ਚੰਗੀ ਨਾ ਲਜਾਉਂ ਦੇਣਾਂ ਬੱਤ ਮਾਰਕੇ।
ਸੋਹਣੀਆਂ 'ਚੋਂ ਸੋਹਣੀ ਕਾਣੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕਾਣੀਆਂ,
ਸੋਲਾਂ ਸੌ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਵੰਡਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ।

ਹਾਰਨਾ ਜ਼ਬਾਨ ਲੈ ਲਾਂ ਚੌਹ 'ਚੋਂ ਤੀਨ ਜੀ।
ਕਿਸੇ ਸਤ ਉੱਤੇ ਖੜੀ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਜੀ।
ਮੈਂ ਵੀ ਘਰੇ ਬੀਜਲਾਂ ਗੁਲਾਬ-ਟਾਹਣੀਆਂ,
ਸੋਲਾਂ ਸੌ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਵੰਡਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ।

ਤੋਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪਲ 'ਚ ਬਦਲ ਔਖ ਗਿਆ,
ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੂ ਚੋਣੀਆਂ ਦਿਵਾਨ ਭੱਖ ਗਿਆ।

ਭੁੱਲ ਜੇ ਗਾਂ ਰਾਜਿਆ ਬਹਾਰਾਂ ਮਾਣੀਆਂ,
ਸੋਲਾਂ ਸੌ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਵੰਡਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ।

ਖਾ ਲੈ ਮਾਲ ਵੰਡ ਕੇ, ਨਿਗਲ ਸਾਰਾ ਨਾ,
ਨਾਂ ਵਟਾਂਦੀ ਲਾਹਿਆ ਰਾਜ ਦਾ ਅਫ਼ਾਰਾ ਨਾ।
'ਬਾਬੂ' ਜੀ ਨਾ ਕੱਲੇ ਤੋਂ ਪਚਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ।
ਸੋਲਾਂ ਸੌ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਵੰਡਾਵੇ ਬਾਣੀਆਂ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਓਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਲੀਪ ਤੇ ਕਰਦੇ ਰਾਜ ਪਠਾਣ।
ਖੋਹਲਾਂ ਰਾਣੀ ਨਾਗਦੇ, ਕਰੇ ਸ਼ਕੈਤ ਦਿਵਾਣ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—9

ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਸਣੋਂਦਾ ਬਾਣੀਐਂ,
ਤੇਰੇ ਲਾਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਹੱਲੇ ਰਾਣੀ ਐਂ।
ਹੋਣੀ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ਕੀਨ ਬਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਲੈਣੀ ਜੇ ਬਹਾਰ ਚੱਲ ਪਾਲਾ ਲੈਟਰੀ,
ਚਿਹਰਾ ਜਿਵੇਂ ਮਾਰੇ ਚਿਲਕੋਰ ਬੈਟਰੀ।
ਕੁਆਰ ਦੀ ਗੰਦਲ ਲਾ ਪਰੀਤ ਪਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਬਹਿਕੇ ਰੱਬ ਮੇਲਤਾ ਮਹਿਗਲ ਮੱਥੇ ਦਾ,
ਚਿੱਟੇ ਦੰਦ ਜਿਵੇਂ ਪੁਸ਼ਪ ਸਨੱਥੇ ਦਾ।
ਪਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਲ ਨਰਾਲੜੀ।
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਲੱਕ ਲੈਲਿਆ ਚਿੱਤੇ ਤੋਂ ਹਧਾਰਾ ਆਖਤਾ,
ਸਾਵੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਿੱਕ ਜਿਓਂ ਖੜ੍ਹੋਂਦੀ ਫ਼ਾਖਤਾ।
ਡੰਗ ਮਾਰੇ ਨਾਗਣੀ ਜੁਲਫ਼ ਕਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਪਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਤੀਰ ਰਾਣ ਕੂਲੇ ਮੱਖਣੋਂ,
ਨਖਾਂ ਤੇ ਜੜੇ 'ਵੇ ਹੀਰੇ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣੋਂ।
ਗੋਲ ਅੱਖ ਜਾਣੀਂ ਰਫਲ ਦੁਨਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਜਿਵੇਂ ਰੰਗਤ ਕਪਾਂਹਾਂ ਦੀ,
ਸੈਂਚੇ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਲੀ ਗੁਲਾਈ ਬਾਹਾਂ ਦੀ।
ਤੀਨ-ਲੋਕ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾ ਥਿਆਵੇ ਭਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਉਹਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਖਾਂਦੀ ਲਚਕਾਰੇ ਪੌਣ ਜੀ,
ਜਿਹੜੀ ਲੈ ਗਿਆ ਕੁਟੀ 'ਚੋਂ ਚੁਰਾਕੇ ਰੋਣ ਜੀ।
ਰਾਣੀ ਰਘਬੀਰ ਦੀ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਟੇਢੀ ਸੋਹਲੀ ਪੱਠਸ 'ਕਰਨ ਮੱਲ' ਦਾ,
ਤਿੱਖਾ ਨੱਕ, ਤੁਰੇ ਜਿਉਂ ਹਨਸ ਚੱਲਦਾ।
ਚੰਗੀ ਕਰੋਂ ਰਾਜਨ ਪੁਚਾਦੇ ਡਾਲੜੀ।
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਲਾਲ ਬੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣੀ ਦੀ ਦੰਦਾਸੇ ਮਲੁਤੇ,
ਸੋਹਣੀ ਲੱਗੇ ਲੱਗੀ ਵੀ ਜੰਜੀਰ ਗਲ 'ਤੇ।
ਛਾਪ ਪਾਈ ਸੋਹਵੇ ਉਂਗਲ ਵਿਚਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਕੰਨ ਜਿਉਂ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਸਿੱਪ ਲਈ,
ਮਹਿਕਦਾ ਬਦਨ ਲਾ ਅੱਤਰ ਲਿੱਪ ਲਈ।
ਜਾਨ ਦੇਕੇ ਮਿਲੇ, ਮਿਲੇ ਨਾ ਸੁਖਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

'ਨਾਮ' 'ਨਾਗ ਦੇ' ਨਾ ਚੱਕੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾਜ ਜਿਆ,
ਕੋਇਲ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ ਸੇ ਮਲਾਵੇ ਵਾਜ ਜਿਆ।
'ਬਾਬੂ' ਜਿਨੀਂ ਬੋਲੇ ਨਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਾਲੜੀ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਲਾ ਲਿਆ ਚਤੋੜੋਂ ਲਾਲੜੀ।

ਬੈਂਤ—10

ਸੋਚੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇ ਨਾ ਪਦਮਣੀ ਜੀ,
ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਲੜਾਈ ਨਾਂ ਲੜੀ ਜਾਵੇ।

ਹੋਣੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਪਠਾਣ ਬੱਚੇ,
ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਚੜੀ ਜਾਵੇ।

ਆ ਕੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ,
ਰਿਆਇਆ ਗੜ੍ਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿੱਚ ਵੜੀ ਜਾਵੇ।

ਕਿੱਲ੍ਹਾ ਗਿਆ ਪਹਾੜ ਦਾ ਤੋੜਿਆ ਨਾ,
ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਜੇਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਜਾਵੇ।

ਹੁੱਕੇ ਗੁੜ੍ਹਕਦੇ ਵਾਂਗ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ,
ਚੂਪੀ ਵਾਂਗ ਕਮਾਦ ਦੇ ਨੜੀ ਜਾਵੇ।

ਕਹੇ ਖ਼ਾਨ ਵਖਾ ਦਿਓ ਪਦਮਣੀ ਜੀ,
ਲੰਘ ਸੁਖ ਅਰਾਮ ਦੀ ਘੜੀ ਜਾਵੇ।

ਸਿਆਣੇ ਕਹਿਣ ਦੀਦਾਰ ਕਰਾਦੀਏ ਜੀ,
ਨਿਕਲ ਅੜਬ ਪਠਾਣ ਦੀ ਅੜੀ ਜਾਵੇ।

ਬਹਿਰੀ ਪਦਮਣੀ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੇ,
ਬੈਠਾਂ ਪਾਸ ਰਠੋੜ ਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ।

ਦਗੇ ਬਾਜ਼ ਪਠਾਣ ਨੇ ਖੋਟ ਕੀਤਾ,
ਤੋਤਾ ਫੜ ਲਿਆ ਮੈਨਾਂ ਨਾ ਫੜੀ ਜਾਵੇ।

ਪਾ ਲਿਆ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਭੂਪਾਲ ਨੂੰ ਜੀ,
ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਵਖਾਮਦਾ ਤੜੀ ਜਾਵੇ।

ਦੇਵੇ ਦੁੱਖ ਪਠਾਣ ਨਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੀ,
ਲੈ ਕੇ ਦੜਾ-ਦੜ ਕੋਰੜੇ ਜੜੀ ਜਾਵੇ।

ਸੀਖਾਂ ਤਪਦੀਆਂ ਲਾਮਦਾ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਜੀ,
ਸਾਰੀ ਖੋਲ ਮਲੂਕ ਜੀ ਸੜੀ ਜਾਵੇ।

ਜੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਗਾਂਮਦਾ ਪਦਮਣੀ ਨਾ,
ਬਣ ਸ਼ਹਿਰ ਦਲੀਪ ਦੇ ਮੜੀ ਜਾਵੇ।

ਰਤਨ ਸੈਣ ਖਤ ਪਾਮਦਾ 'ਨਾਗਦੇ' ਨੂੰ,
ਨੈਣੋਂ ਲੱਗ ਬਰਸਾਤ ਦੀ ਝੜੀ ਜਾਵੇ।

'ਰਜਬਅਲੀ' ਨਾ ਮਿਲੇ ਬਹਿਸ਼ਤ ਤੈਨੂੰ,
ਲੋਭ ਤਿਆਗ ਨਮਾਜ ਨਾ ਪੜੀ ਜਾਵੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰਾਜਾ ਫੜ ਲਿਆ ਨਾਗ ਦੇ, ਲਵੇ ਘੜੀ ਨਾ ਚੈਣ।
ਪਲ-ਪਲ ਤੋਂ ਦਹਸ਼ਨ ਕਰਾਂ, ਰਹਿਣ ਤਰਸਦੇ ਨੈਣ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—11

ਲਿਆਇਆ ਖੱਭੀ ਖਾਨ ਨੂੰ ਝੜਾਕੇ ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ,
ਖੋਲ੍ਹੇ ਰਾਣੀ ਮਾਰ ਲਲਕਾਰਾ ਆਖੇ ਸ਼ਾਹ।
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲੈਗੇ ਜੀਤ ਹੋ ਗਈ।
ਰਾਣੀ ਸੁੱਕ-ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਈ।

ਲੈਗੇ ਫੜ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਿਵਾਨ ਬੋਲ ਗਿਆ,
ਰਾਣੀ ਭਾਣੇ ਜਾਣੀ ਦੀ ਅਰਸ਼ ਡੋਲ ਗਿਆ।
ਨਗਰੀ ਚਿਤੌੜ ਦੀ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਈ,
ਰਾਣੀ ਸੁੱਕ-ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਈ।

ਵਾਹਾਂ ਦੁੱਖ ਦੇਣਗੇ ਬਥੇਰਾ ਮਿਲਜੀ,
ਰਾਣੀ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰਦੀ ਲੋਗੇ ਨਾਂ ਦਿਲ ਜੀ।
ਪਤਲੀ ਪਤੰਗ ਵੀਤ-ਵੀਤ ਹੋ ਗਈ,
ਰਾਣੀ ਸੁੱਕ-ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਈ।

ਉੱਥੋਂ ਦੋ ਸੌ ਕੌਸ ਤੇ ਨਦੀ ਕਰਿਸ਼ਨਾ,
ਜਾ ਨਾ ਸਕੇ ਕਰੇ ਜੋ ਪਰਿਦੇ ਤਰਿਸ਼ਨਾ।
ਓਸ ਜਾ ਪਚੋਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਹੋ ਗਈ,
ਰਾਣੀ ਸੁੱਕ-ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਈ।

ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਪਹਾੜ ਉੱਚਾ ਜਿਆ,
ਉੱਥੇ ਹੀਰਾ ਰਾਜੇ ਦਾ ਲਕੋਤਾ ਸੁੱਚਾ ਜਿਆ।
ਦੇਖ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਪਰੀਤ ਹੋ ਗਈ,
ਰਾਣੀ ਸੁੱਕ-ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਈ।

ਪੰਜ ਸੱਤ ਗੋਲੀਆਂ ਰਲਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੀ,
ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਪਹਾੜ ਮੇਂ ਲਕੋਤਾ ਲਾਲ ਜੀ।
ਪਹਿਰੇ ਉੱਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਜ਼ਮੀਤ ਹੋ ਗਈ,
ਰਾਣੀ ਸੁੱਕ-ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਈ।

‘ਬਾਬੂ’ ਖ਼ਾਨ ਉੱਪਰ ਝੜੋਂਦਾ ਮਹਿਲ ਕੇ,
ਮੰਦਿਰ ਸਜਾਏ ਮੰਦਰਾਂ ’ਚ ਟਹਿਲ ਕੇ।
ਖ਼ਿਲਜੀ ਦੀ ਨੀਤ ਬਦਨੀਤ ਹੋ ਗਈ,
ਰਾਣੀ ਸੁੱਕ-ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਈ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਭੂਰਾ ਮਾਂ ਚੰਦ ਰੋਜ਼ ਤੋਂ, ਨਾਨਕਿਆਂ ਤੋਂ ਔਣ।
ਸ਼ਾਦੀ ਧਰਲੀ ਜੁਆਨ ਦੀ, ਗੀਤ ਲੜਕੀਆਂ ਗੋਣ।
ਮਾਤਾ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਮਦੀ, ਵੱਟਣਾਂ ਮਲਦੀ ਨੈਣ।
ਦਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਆਣਕੇ, ਕਰਨ ਭਾਬੀਆਂ ਵੈਣ।

ਤਰਜ਼ ਦੋਤਾਰਾ—12

ਸੁਣ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ, ਨਰਮ ਦਿਲ ਦਰਦ-ਵੰਦਾਂ ਦਾ ਛੱਟਣਾਂ।
ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਵੇ, ਕੋਲ ਖੜੀ ਨੈਣ ਮਲੀ ਜਾਵੇ ਵੱਟਣਾਂ।
ਮਾਂ ਅਤਰ ਫਲੇਲਾਂ ਦਾ, ਲਿਆਣ ਪਾਸ ਰੱਖਤਾ ਕਟੋਰਾ ਪੂਰਿਆ।
ਕਰਲੋਣ ਭਾਬੀਆਂ ਜੀ, ਬੱਧਾ ਵਿਆ ਕੰਤ ਛੁਡਾਏ ਭੂਰਿਆ।

ਆਣ ਦਰ ਤੇ ਖੜੀਆਂ ਵੇ, ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਕਤਾਰਾਂ ਕੁੰਜਾਂ।
ਬੋਲੇ ਰਾਣੀ ਨਾਗ ਦੇ ਜੀ, ਦੇਵਰਾ ਭਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂੰਝਾਂ।
ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਏ ਵੇ, ਵੀਰ ਨੂੰ ਜੰਨ ਲਿਆ ਝੜੋਂਦਾ ਮੂਰਿਆ।
ਕਰਲੋਣ ਭਾਬੀਆਂ ਜੀ, ਬੱਧਾ ਵਿਆ ਕੰਤ ਛੁਡਾਏ ਭੂਰਿਆ।

ਰਾਣੀ ਕਮਲੀ ਹੋਗੀ ਐ, ਮਾਰਕੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ 'ਵਾਜਾਂ।
ਪਿੱਠ ਲਾਤੀ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ, ਲਗਦੀਆਂ ਉੱਤਮ ਕੁੱਲ ਨੂੰ ਲਾਜਾਂ।
ਗੱਲ ਦਿਲ ਤੇ ਲਿਐਂਦਾ ਨਾ, ਫਿਰੇ ਤੂੰ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਸੰਧੂਰਿਆ।
ਕਰਲੋਣ ਭਾਬੀਆਂ ਜੀ, ਬੱਧਾ ਵਿਆ ਕੰਤ ਛੁਡਾਏ ਭੂਰਿਆ।

ਰਾਜੇ ਰਤਨ ਸੈਣ ਨੂੰ ਵੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੈਗੇ ਪਕੜਕੇ ਖਿਲਜੀ।
ਖਿੜੇ ਫੁੱਲ ਕਮਲਾਗੇ ਵੇ, ਪਿੱਛੋਂ ਨਾ ਲੱਗਦਾ ਭੋਰ ਬਿਨਾ ਦਿਲ ਜੀ।
ਮਰਾਂ ਚਾਕ ਕਟਾਰੀ ਵੇ, ਅੱਗੋਂ ਜੇ ਝਿੜਕ ਝਿੜਕਕੇ ਘੂਰਿਆ।
ਕਰਲੋਣ ਭਾਬੀਆਂ ਜੀ, ਬੱਧਾ ਵਿਆ ਕੰਤ ਛੁਡਾਏ ਭੂਰਿਆ।

ਏਥੇ ਨੱਚਣਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਤੇਗ ਰਠੋੜੋ ਸੂਤੀ।
ਵਿੱਚ ਰਲਜੂ ਖਾਕ ਦੇ ਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੀ ਅਣਖ ਸ਼ਾਨ ਰਜਪੂਤੀ।
ਜਾ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਦਿਓ ਵੇ, ਚੜ੍ਹੀਂ ਸ਼ੇਰ ਬੱਬਰ ਦਿਐਂਗਾ ਦੂਰਿਆ।
ਕਰਲੋਣ ਭਾਬੀਆਂ ਜੀ, ਬੱਧਾ ਵਿਆ ਕੰਤ ਛੁਡਾਏ ਭੂਰਿਆ।

ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਿਲ ਰਾਜੀ ਵੇ, ਮੇਰੀ ਜੇ ਮੰਨਕੇ ਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੌੜੋਂ।
ਉਠ ਟੱਮਕ ਵਜਾਏ ਵੇ, ਹੋਣ ਝੱਟ ਕੱਟਕ ਤਿਆਰ ਚਤੋੜੋਂ।
ਦਿੱਲੀ ਘਾਗਿਆ ਹਾਰੀ ਮੇਂ, ਪਹੁੰਚਕੇ ਫੇਰ ਦੁਹਾਈ ਸੂਰਿਆ।
ਕਰਲੋਣ ਭਾਬੀਆਂ ਜੀ, ਬੱਧਾ ਵਿਆ ਕੰਤ ਛੁਡਾਏ ਭੂਰਿਆ।

ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਮੇਲੇ ਨੂੰ, ਪਾਕ ਅਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚ ਜਗਮੇਲਾ।
ਕਹੀਂ ਸਾਹੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਆਣ ਕੇ ਕਰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲਾ।
ਕਦੇ ਝੋਕ ਸਣਾਜਾ ਤੂੰ, ਬੋਲ ਵਿੱਚ ਭਰਕੇ ਮਿਠਾਸ ਹਜ਼ੂਰਿਆ।
ਕਰਲੋਣ ਭਾਬੀਆਂ ਜੀ, ਬੱਧਾ ਵਿਆ ਕੰਤ ਛੁਡਾਏ ਭੂਰਿਆ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਤਾਹਨੇ ਚੁੱਭੇ ਜੁਆਨ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਖ਼ਮ ਪਰ ਨੂਣ।
ਹਰਖ-ਹਰਖ ਕੇ ਬੋਲਦਾ, ਚਿਵੇਂ ਨੇਤਰੋਂ ਖੂਨ।

ਭਰਝਾਈਆਂ ਮਲੁਤਾ ਤਜਾਬ ਛੱਟ ਤੇ।
ਕਹਿੰਦਾ ਰੰਗੀਂ ਵਸਦੇ ਜਹਨੋਂ ਪੱਟ 'ਤੇ,
ਪੁੱਜਿਆਂ ਸ਼ਰੀਕਾ ਨੇ, ਯਤੀਮ ਭਾਲ ਲਿਆ।
ਮਾਤਾ ਵਖਤੈਣ ਨੇ ਮਛੋਹਰ ਪਾਲ ਲਿਆ।

ਬੂਹੇ ਵਿੱਚ ਬੂਹੇ ਤਾਂ ਲਗਾਕੇ ਛਾਪਿਆ ਦੇ,
ਲੱਗੀ ਰੋਣ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੁਖਿਆਰੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ।
ਦਿਨੇ-ਰਾਤ ਰੋਂਦੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ ਲਿਆ,
ਮਾਤਾ ਵਖਤੈਣ ਨੇ ਮਛੋਹਰ ਪਾਲ ਲਿਆ।

ਹੋ ਗਿਆ ਵਿਹੜਾ ਮੋਕਲਾ ਸ਼ਰੀਕ ਉੱਜੜੇ,
ਮਾਰਤਾ ਭਗਤ ਯੇਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਗੁੱਝੜੇ।
ਸੈਂਖੀਆਂ ਮੰਗਾਕੇ ਖੀਰ ਵਿੱਚ ਡਾਲ ਲਿਆ,
ਮਾਤਾ ਵਖਤੈਣ ਨੇ ਮਛੋਹਰ ਪਾਲ ਲਿਆ।

ਜਦੋਂ ਭੂਰੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਜੁਆਨੀ ਚੜ੍ਹਜੇ,
ਸ਼ੇਰ ਤੋੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਚਤੋੜ ਵੜ੍ਹਜੇ।
ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਾਰ ਚਮਕਾਰਾ ਲਾਲ ਲਿਆ,
ਮਾਤਾ ਵਖਤੈਣ ਨੇ ਮਛੋਹਰ ਪਾਲ ਲਿਆ।

ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖ ਟਾਲਿਆ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਰੁੱਤ ਨੂੰ,
ਅੱਜ ਲੱਗੀ ਵਟੋਣਾਂ ਮੱਲਣ ਪੁੱਤ ਨੂੰ।
ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਚੋਧਮਾਂ ਅੰਮਾਂ ਨੇ ਸਾਲ ਲਿਆ,
ਮਾਤਾ ਵਖਤੈਣ ਨੇ ਮਛੋਹਰ ਪਾਲ ਲਿਆ।

ਕਦੇ ਨਾ ਬੁਲਾਇਆ ਭਰਝਾਈਓਂ ਕਹਿਰਨੋਂ,
ਭੀੜ ਬਣੀਂ ਦਿਉਰ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰੋਂ ਵੈਰਨੋਂ।
ਤੇਜ਼ ਤਾਹਨੇ ਮਾਰਕੇ ਸਰੀਰ ਬਾਲ ਲਿਆ।
ਮਾਤਾ ਵਖਤੈਣ ਨੇ ਮਛੋਹਰ ਪਾਲ ਲਿਆ।

ਚੰਗਾ ਪਈਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਰਤਨ ਸੈਣ ਦੇ,
ਵੱਸਾਂਗੇ ਚਤੋੜ ਵਿੱਚ ਨਾਲ ਚੈਨ ਦੇ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਵੈਰੀ ਰੱਬ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ,
ਮਾਤਾ ਵਖਤੈਣ ਨੇ ਮਛੋਹਰ ਪਾਲ ਲਿਆ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਨਾ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਵੱਟਣਾ ਮਲੋ, ਪਰੇ ਹਟਾਤੀ ਨੈਣ।
ਚੜ੍ਹੇ ਰਠੋੜੇ ਸੂਰਮਿਉਂ, ਰਤਨ ਸੈਣ ਨੂੰ ਲੈਣ।

ਛੁਢਾ ਛੰਦ—14

ਠੇਡਾ ਮਾਰ ਰੇੜਤਾ ਅੰਮਾਂ ਨੇ ਚੌਂਕੀ ਨੂੰ, ਦਿੱਤੀ ਝੜਕ ਨੈਣ ਨੂੰ।
ਪਿੱਛੋਂ ਮਲਿਉ ਵੱਟਣਾ ਪੁੱਤਰ ਛੌਂਕੀ ਨੂੰ, ਛੁਡਾ ਰਤਨ ਸੈਣ ਨੂੰ।
ਉਹਦੇ ਆਏ ਬਿਨਾ ਨਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਿਐਂਹਦੇ ਵੇ, ਹਾਂ ਇਹਾਦੇ ਛੋੜ ਪਏ।
ਨਾ ਵੇ ਮੇਰਿਆ ਸਿਐਂਨਿਆਂ ਭਰਾ ਨਾ ਬਿਐਂਦੇ ਵੇ, ਭਰਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਲੋੜ ਪਏ।

ਪਾਲਾ ਗਲ ਕੁੜਤਾ ਬਗੈਰ ਨਾਹਤੇ ਤੋਂ, ਤੂੰ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾ।
ਕੱਢ ਵੀਰ ਕੱਢਿਆ ਜਿਉਂ ਦਹੂਦ ਖਾਤੇ ਤੋਂ, ਝੁੱਬੀ ਵੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੰਨਲਾ।
ਦੇਦੂੰ ਮੈਂ ਨਲੈਕ ਪੁੱਤ ਬੱਲੇ ਨਿਉਂ ਦੇ ਵੇ, ਜੇ ਪਰੀਤ ਤੋੜ ਪਏ।
ਨਾ ਵੇ ਮੇਰਿਆ ਸਿਐਂਨਿਆਂ ਭਰਾ ਨਾ ਬਿਐਂਦੇ ਵੇ, ਭਰਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਲੋੜ ਪਏ।

ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਲੱਧੀ ਨੇ ਝੜਤਾ ਮੇਹਰੂ ਵੇ, ਬਾਧਾਂ ਦੇ ਛਡੋਣ ਨੂੰ।
ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਮੇਹਰੂ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ੇਰੋਂ ਵੇ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਢੋਣ ਨੂੰ।
ਨੇਤਰਾਂ ‘ਚੋਂ ਲਹੂ ਭਾਬੀਆਂ ਦੇ ਚਿਐਂਦੇ ਵੇ, ਕਿਉਂ ਦਿਲਾਂ ‘ਚ ਬੋਝ ਪਏ।
ਨਾ ਵੇ ਮੇਰਿਆ ਸਿਐਂਨਿਆਂ ਭਰਾ ਨਾ ਬਿਐਂਦੇ ਵੇ, ਭਰਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਲੋੜ ਪਏ।

ਅਜੇ ਪੁੱਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਬਥੇਰਾ ਵੇਲਾ ਵੇ, ਗਾਨਿਆਂ ਦੇ ਬੱਝਣ ਦਾ।
ਉੱਠ ਧੂਫ਼ ਤੇਗ਼ ਨੂੰ ਦਲੇਰਾ ਦੇ ਲਾ ਵੇ, ਟੈਮ ਆ ਗਿਆ ਗੱਜਣ ਦਾ।
ਜੇਹਲ ‘ਚ ਅੜਾਤਾ ‘ਵੀਰ’ ਤੇਰੇ ਜਿਐਂਦੇ ਵੇ, ਅੱਜ ਟੁੱਟੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਪਏ।
ਨਾ ਵੇ ਮੇਰਿਆ ਸਿਐਂਨਿਆਂ ਭਰਾ ਨਾ ਬਿਐਂਦੇ ਵੇ, ਭਰਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਲੋੜ ਪਏ।

ਵੈਰੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਪਟਮੇਲੀ ਲਿਆਦੇ ਖਾਂ, ਸਵਾਲ ਮੰਨ ਨਾਰਾਂ ਦਾ,
ਜੇਲ੍ਹ ਖਾਨੇ ਪਹੁੰਚ ਝਨਕਾਰ ਪਾਦੇ ਖਾਂ, ਢਾਲ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ,
ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਤ ਨਾਲ ਭਿਐਂਦੇ ਵੇ, ਤੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹ ਪਏ।
ਨਾ ਵੇ ਮੇਰਿਆ ਸਿਐਂਨਿਆਂ ਭਰਾ ਨਾ ਬਿਐਂਦੇ ਵੇ, ਭਰਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਲੋੜ ਪਏ।

ਦੇਦੇ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਸਵੇਰਾਂ ਨੂੰ, ਚਤੋੜ ਦਿਆਂ ਰਠੌੜਾ ਨੂੰ ।
 ਲਲਕਾਰ ਸੁੱਤਿਆਂ ਜਗਾਲਾ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ, ਤੇ ਬਘੇਰਿਆਂ ਕੌੜਾਂ ਨੂੰ ।
 'ਬਾਬੂ' ਰਤਨ ਸੈਨ ਨਾ ਛੁਡਾਕੇ ਲਿਆਂਦੇ ਵੇ, ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹੜ ਪਏ?
 ਨਾ ਵੇ ਮੇਰਿਆ ਸਿਆਨਿਆਂ ਭਰਾ ਨਾ, ਬਿਆਂਦੇ ਵੇ, ਭਰਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਲੋੜ ਪਏ ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਸੁਣ ਗੱਲ ਉਤਰਿਆ ਚੌਂਕੀਉਂ, ਭੂਰਾ ਮਾਰ ਛਲਾਂਗ ।
 ਬੱਧਾ ਵੀਰ ਛਡਾ ਲਵਾਂ, ਮੈਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਛਾਂਗ ।

ਤਰਜ਼ ਕਮਾਣੀ—15

ਗਿਆ ਉੱਤਰ ਚੌਂਕੀਉਂ ਭੂਰਾ, ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਕਰਾਲੂ ਸੂਰਾ,
 ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਭਰਾ ਦਾ ਪੂਰਾ, ਲੈਗੇ ਖਿਲਜੀ ਪਕੜਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ।
 ਚੜ੍ਹ ਚਾਹੜੇ ਸਿਰੇ ਮਲਾਝੇ ਨੂੰ ।
 ਦੁੱਖ ਸੁਣਕੇ ਕਾਲਜੇ ਘਿਰਦੇ, ਨੈਣੋਂ ਕਤਰੇ ਲਹੂ ਦੇ ਕਿਰਦੇ ।
 ਨਿੱਜ ਜਮੇਂ ਵੇ ਭਰਾ ਤਿੰਨ ਫਿਰਦੇ, ਵੀਰ ਜਕੜਿਆ ਨਾਲੁ ਜੰਜੀਰਾਂ ਦੇ ।
 ਚੱਲੇ ਮੀਂਹ ਬਰਸਾ ਦਿਓ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ।

ਸ਼ੇਰੇ ਮੰਨਲੇ ਦਾਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ, ਫੌਜਾਂ ਕਰਲੇ ਤਿਆਰ ਮਹੇਣਾਂ,
 ਰਾਅ-ਤੋਤਾ ਸਦੌਂਦੀ ਮੈਣਾਂ, ਗਾਣੀ ਮਰਜੂ ਲੈ ਕਰ ਫਾਹਾ ਜਿਆ ।
 ਵਿਆਹ ਧਰਿਆ ਹਟਾਲੂ ਸਾਹਾ ਜਿਆ ।
 ਅਗਾਂਹ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਰੀਖ ਵਧਾਏ, ਪਾਏ ਤਰਬੱਲ ਸ਼ੇਰ ਮਚਾਏ,
 ਮੋੜ ਦਿੱਲੀਉਂ ਲਿਆਣ ਬਹਾਏ, ਰਾਜਾ ਵਿੱਚ ਭਰਝਾਈਆਂ ਹੀਰਾਂ ਦੇ ।
 ਚੱਲੇ ਮੀਂਹ ਬਰਸਾ ਦਿਓ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ।

ਫਿਰੇ ਨੱਕ ਨੂੰ ਵਢਾਹ ਕੇ ਜਿਆਂਦੇ, ਵੀਰ ਲੱਖੀਂ ਨਾ ਹਜ਼ਾਰੀਂ ਬਿਆਂਦੇ ।
 ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿੱਲੀਉਂ ਮੋੜਕੇ ਲਿਆਂਦੇ, ਗਾਣਾ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ਼ ਝੱਲਦਾ ਹੈ ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਜਦੋਂ ਦਿਵਾਨ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ, ਸ਼ਹਿਰ ਚਤੋੜੋਂ ਜਾਣ ।
 ਅਭੇ ਰਾਮ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ, ਨਵਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਦੁਆਨ ।
 ਜਦ ਭੂਰਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਰਕੇ ਤੇ ਤਕਰੀਰ ।
 ਅਣਖ ਭਰੇ ਵਿੱਚ ਕੌਮ ਦੇ, ਅਭੇ ਰਾਮ ਵਜ਼ੀਰ ।

ਤਰਜ਼ ਬਹੱਤਰ ਕਲਾ—16

ਮੰਨੀ ਰਤਨ ਸੈਣ ਨੇ ਨਾ,
ਜਦੋਂ ਦੁਆਨ ਅਗਲੇ, ਕਰੀ ਗੱਲ ਪਗਲੇ,
ਰਾਣੀਆਂ ਮੰਗਦਾ, ਵੱਢੂ ਗਲ ਨੰਗ ਦਾ,
ਚਲਾ ਗਿਆ ਨਗਰੋਂ।
ਉਹਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ,
ਨਵਾਂ ਜਿਆ ਦੁਆਨ, ਅਭੇ ਰਾਮ ਜੁਆਨ
ਗਏ ਦੇ ਮਗਰੋਂ।
ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ,
ਰਹੇ ਨਾ ਸ਼ਰਮ, ਹੋਜਿਉਂ ਗਰਮ,
ਤੇਗ ਨੂੰ ਸੂਤੋ, ਰਾਠ ਰਾਜਪੂਤੋ,
ਨੰਗੀ ਕੱਢ ਹਿੱਕ ਲਿਓ।
ਅਭੇ ਰਾਮ ਬੋਲਦਾ ਸੀ
ਲਗੇ ਲਾਜ ਗੜ੍ਹ ਨੂੰ, ਮਾਰਕੇ ਤੜ੍ਹ ਨੂੰ,
ਪਹਾੜੀ ਚਿਤਰਿਓ, ਘੋਰਨਿਓ ਨਿਕਲਿਓ।

ਲਵੇ ਪਹਿਨ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੂੰ,
ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣਾ, ਛੁਡਾਏ ਰਾਣਾ,
ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੱਚ ਗੁਰਗੋ, ਪਾ ਦਿਓ ਖੁਰਗੋ
ਉੱਡਣ ਪਰਚਾਂਡੇ।
ਕੱਢੇ ਦੰਦੇ ਦਾਤਰੀ ਦੇ।
ਤੇਜ਼ ਹੱਥ ਢੇਰ, ਲਾ ਦਿਉ ਢੇਰ।
ਕੜਬ ਦੇ ਟਾਂਡੇ।
ਲਵੇ ਪਹਿਨ ਵਰਦੀਆਂ ਨੂੰ,
ਬਦਲ ਤੇ ਭੂਰਾ, ਟੋਰਚਾ ਦੂਹਰਾ,
ਖੰਡੇ ਦੋ-ਧਾਰੇ, ਟੁੱਟਣ ਜਿਉਂ ਤਾਰੇ,
ਸੂਰਮਿਉਂ ਮਿਕਲਿਓ ਲਿਉ।
ਅਭੇ ਰਾਮ ਬੋਲਦਾ ਸੀ,
ਲਗੇ ਲਾਜ ਗੜ੍ਹ ਨੂੰ, ਮਾਰਕੇ ਤੜ੍ਹ ਨੂੰ,
ਪਹਾੜੀ ਚਿਤਰਿਓ, ਘੋਰਨਿਉ ਨਿਕਲਿਉ।

ਨਾਲ ਪੁੱਤਰ ਲੋਹਾਰਾਂ ਦੇ,
ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਛੈਣੀ, ਹਥੋੜੀ ਲੈਣੀ,

ਧਰਤ ਨੂੰ ਪੱਟ ਦਿਉ, ਜੰਜੀਰਾਂ ਕੱਟ ਦਿਉ,
 ਬੇੜੀਆਂ ਵੱਢ ਦਿਉ।
 ਪਟਮੇਲੀ ਲਿਆ ਦਿਉ ਜੀ।
 ਲੱਗੇ ਨਾ ਪਲਕ, ਵਖਾ ਦਿਉ ਝਲਕ,
 ਜਿਹਲ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਉ।
 ਨਾਲੇ ਬਾਡੀ-ਗਾਰਡ ਜੀ,
 ਚਾਰ-ਪੰਜ ਘੋੜੇ, ਉਡਾਵਣ ਗੋਹੜੇ,
 ਖਾਲੀ ਪਿੱਠ ਭੇਜ, ਬਿਜਲੀਉਂ ਤੇਜ਼,
 ਆਰਕੀ ਇੱਕ ਲਿਉ
 ਅਭੇ ਰਾਮ ਬੋਲਦਾ ਸੀ,
 ਲਗੇ ਲਾਜ ਗੜ੍ਹ ਨੂੰ, ਮਾਰਕੇ ਤੜ੍ਹ ਨੂੰ,
 ਪਹਾੜੀ ਚਿਤਰਿਓ, ਘੋਰਨਿਉ ਨਿਕਲਿਉ।

ਚੱਲ ਵੜੋ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਮੇਂ,
 ਰਾਜਪੂਤ ਜੁਆਨ, ਮਿਲੇ ਜੋ ਖਾਨ,
 ਮਾਰਕੇ ਕਾਤੀ, ਪਾੜ ਦਿਉ ਛਾਤੀ,
 ਧਰਤ ਤੇ ਗੇਰਿਉ।
 ਲਾਜ ਰੱਖ ਲੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੀ,
 ਮੌਤ ਦੇ ਲਾੜੇ, ਕਢਾਵਣ ਹਾੜੇ,
 ਦੁਹਾਈਆਂ ਫੇਰਿਉ।
 ਦਿੱਲੀ ਪੈਣ ਵਹੀਰਾਂ ਜੀ,
 ਫਿਰਨ ਨਾ ਲੁਕਦੇ, ਬਰੋਲੇ, ਘੁਕਦੇ,
 ਰੱਖ ਲਿਉ ਅੱਬਰੂ, ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਗੱਭਰੂ,
 ਦਸਾਂ ਨਾਲ ਮਿਕਲਿਉ।
 ਅਭੇ ਰਾਮ ਬੋਲਦਾ ਸੀ,
 ਲਗੇ ਲਾਜ ਗੜ੍ਹ ਨੂੰ, ਮਾਰਕੇ ਤੜ੍ਹ ਨੂੰ,
 ਪਹਾੜੀ ਚਿਤਰਿਓ, ਘੋਰਨਿਉ ਨਿਕਲਿਉ।

ਭਰੋ ਰੱਤ ਨਾਲ ਛੱਪੜ ਜੀ,
 ਸੁਣਨ ਪਏ ਗੱੜ੍ਹਕੇ, ਡੇਗ ਦਿਉ ਫੜਕੇ,
 ਗੇਰ ਦਿਉ ਬੰਮੁ ਜਿਉਂ, ਲਾਹ ਦਿਉ ਚੰਮ ਜਿਉਂ,
 ਗੰਨਿਆਂ ਦੀ ਛਿਲ ਜੀ।
 ਰਹਿਣ ਤੇਗਾਂ ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ, ਕਰਦਿਓ ਡੱਕਰੇ,

ਕਿਤੇ ਜੇ ਟੱਕਰੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖਿਲਜੀ।
 ਗੱਲ ਕਰੇ ਸਿਆਣੀ ਜੀ,
 'ਬਾਬੂ ਜੀ' ਮੰਨ ਲਿਉ, ਟੋਲੀਆਂ ਬੰਨ ਲਿਉ,
 ਔਖੇ ਖਾਨ ਮਸਤੇ, ਰੋਕ ਲਿਉ ਰਸਤੇ,
 ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿੱਕ ਲਿਉ।
 ਅਭੇ ਰਾਮ ਬੋਲਦਾ ਸੀ,
 ਲਗੇ ਲਾਜ ਗੜ੍ਹ ਨੂੰ, ਮਾਰਕੇ ਤੜ੍ਹ ਨੂੰ,
 ਪਹਾੜੀ ਚਿਤਰਿਓ, ਘੋਰਨਿਉ ਨਿਕਲਿਉ।

ਬੈਠ—17

ਰਾਜਾ ਕੈਦ ਦਲੀਪ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਂ ਜੀ,
 ਬੁਰੇ ਹਾਲ ਭੂਪਾਲ ਨਭਾਗ ਦੇ ਜੀ।

ਇੱਕ ਰੋਜ਼ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਅਲਾਓ ਦੀਨ ਐ,
 ਕਰੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਬੈਠ ਵਿੱਚ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਜੀ।

ਰਤਣ ਸੈਣ ਸਦਾ ਲਿਆ ਜੇਹਲ ਵਿੱਚੋਂ,
 ਕਹਿੰਦਾ ਪਦਮਣੀ ਨਾਰ ਤਿਆਗ ਦੇ ਜੀ।

ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਭੂਪਾਲ ਦੀ ਜਾਂਮਦੀ ਨਾ,
 ਭੇਜੇ ਖ਼ਤ ਚਤੌੜ ਵਰਾਗ ਦੇ ਜੀ।

ਮੈਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਭਲਾ ਲਿਆ ਵੀਰਨਾਂ ਨੇ,
 ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਰਠੌੜ ਨਾ ਜਾਗਦੇ ਜੀ।

ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾ ਦਿਉ ਪਦਮਣੀ ਨੂੰ,
 ਪਏ ਲਿਟਣ ਪਠਾਣ ਵਿੱਚ ਆਗ ਦੇ ਜੀ।

ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਆਣ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੇ,
 ਗਰਮ ਫਾਲਿਆਂ ਸੇ ਪਿੰਡਾ ਦਾਗਦੇ ਜੀ।

ਹੋਕੇ ਰੰਜ ਪਠਾਣ ਜੇ ਫੂਕ ਮਾਰੀ,
 ਬੁਝ ਜਾਣਗੇ ਨੂਰ ਚਰਾਗ਼ ਦੇ ਜੀ।

ਨੱਕੋ ਨੱਥ ਲਾਹ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਚੂੜੀਆਂ ਨੂੰ,
ਰਾਣੀ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਕੋਸ ਸੁਹਾਗ ਦੇ ਜੀ।

ਮੇਰੀ ਸਮਝਣੀ ਜਨ ਤਲਾਕ ਰਾਣੀ,
ਬੇਗਮ ਬਣੇ ਪਠਾਣ ਦੀ 'ਨਾਗ ਦੇ' ਜੀ।

ਰਤਨ ਸੈਣ ਤਾਂ ਹੋਸ ਦੁਹਾਗ ਦਿੰਦਾ,
ਕੋਇਲ ਵੱਸ ਪੈਣੀ ਕਾਣੇ ਕਾਗ ਦੇ ਜੀ।

'ਰੱਜਬਲੀ ਖਾਂ' ਗੁੰਦਣਾ ਹਾਰ ਸੋਹਣਾ,
ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਏਸ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਜੀ।

॥ਦੋਹਰ॥

ਰਾਣੀ ਔਖਾਂਆਂ ਭਰਲੀਆਂ, ਕਰਦੀਆਂ ਫਿਰੇ ਵੈਰਾਗ।
ਇਹ ਨਾਂ ਖੋਹੜਾ ਛੋੜਦਾ, ਲੜੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਨਾਗ।

ਝੋਕ ਚਾਲ ਛੰਦ—18

ਖਾਨ ਨੂੰ ਸਰਪ ਲੜ ਗਿਆ, ਰਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਦਾ।
ਦਿੱਲੀਉਂ ਖਤ ਦਰਦ ਭਰਿਆ ਵਿਆ, ਪੈਂਚੁ ਗਿਆ ਭੂਪ ਦਾ।
ਸਨਸਾ, ਦੁੱਖ ਲੈਕ ਕੰਤ ਦਾ, ਜੋਕ ਵਾਂਗੂੰ ਚੂਪਦਾ।
ਹੋਗੀ ਦਿਲਗੀਰ ਬਹੁਤੀ, ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਨਾਗਦੇ।
ਉਛਲਕੇ ਫੁਲ੍ਹਣ ਲੱਗਗੇ, ਚਸਮੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ।

ਹੋ ਗਿਆ ਮੂੰਹ ਹਲਦੀ ਵਰਗਾ, ਸੁਣਕੇ ਪਟਰਾਣੀ ਦਾ।
ਮੁੜਕੇ ਨਾ ਮੇਲਾ ਹੋਣਾ, ਰਤਨ ਸੈਣ ਹਾਣੀ ਦਾ।
ਨੈਣਾਂ 'ਚੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਬਣ ਗਿਆ, ਛੱਪੜ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਦਾ।
ਇੰਟਾਂ ਕੁੱਲ ਗਿੱਲੀਆਂ, ਹੋਗੀਆਂ, ਪੱਕੇ ਜੇ ਫਰਸ਼ ਦੀਆਂ।
ਔਖੀਆਂ 'ਚੋਂ ਸਾਵਣ ਵਾਂਗੂੰ, ਕਣੀਆਂ ਜੀਹਾਂ ਬਰਸਦੀਆਂ।

ਫਿਰਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਘਾਬਰੇ, ਆਗਿਆ ਕੋਈ ਕਹਿਰ ਜਿਉਂ।
ਹੋਗੀ ਹੜਤਾਲ ਬਜ਼ਾਰੀ, ਉਜੜ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਉਂ।
ਔਖੀਉਂ ਜਲ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੋਪੜ ਦੀ ਨਹਿਰ ਜਿਉਂ।
ਜਾਣੀ ਦੀ ਸੋਗ ਪੈ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਰਣ ਵਾਸ ਮੇਂ।

ਫ਼ਿਕਰਾਂ ਦੇ ਪੂੰਏ ਬਣਕੇ, ਚੜ੍ਹਗੇ ਅਕਾਸ਼ ਮੇਂ
ਪੜ੍ਹ ਕੇਤੇ ਜੋਸ਼ ਆਗਿਆ ਅੱਖੀਆਂ ਕੱਡ ਕੌੜ ਦਾ
ਆ ਗਿਆ ਖ਼ਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਜਿਹਾ, ਰਾਜੇ ਰਾਠੌੜ ਦਾ।
ਬਣਦੀ ਤਦਬੀਰ ਦਿਸੇ ਨਾ, ਕੰਮ ਨਾ ਕੋਈ ਔੜਦਾ।
ਅੱਖੀਉਂ ਤਤੀਰ੍ਹੀ ਵਗਦੀ, ਧਾਰਾਂ ਜਿਉਂ ਚਰਸ ਦੀਆਂ।
ਅੱਖੀਆਂ 'ਚੋਂ ਸਾਵਣ ਵਾਂਗੂੰ, ਕਣੀਆਂ ਜੀਹਾਂ ਬਰਸਦੀਆਂ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦਾ, ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਝੋਰਾ ਜਿਹਾ।
ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਨਾ ਕਰਦਾ, ਲੰਘਦਾ ਨਾ ਭੋਰਾ ਜਿਹਾ।
ਬੂਰ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਰਗਾ, ਹੋ ਗਿਆ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਜਿਹਾ।
ਗਲ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ੁਲਫਾਂ ਲਟਕਣ, ਬਦਲੇ ਨਾ ਬਾਣੇ ਜੀ।
ਲਿਖੀਆਂ ਤਕਦੀਰਾਂ ਮਾੜੀਆਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਜੀ।
ਦੇਵਰ ਜੇ ਨਿਆਣੇ ਕੀਹਦੇ, ਕੋਲ਼ੇ ਦੁੱਖ ਫੋਲ਼ਾਂ ਸੌ।
ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਭੁਸਕਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਗੌਂਦੀਆਂ ਕੋਲ਼ਾਂ ਸੌ।
ਕੋਲ਼ੇ ਨਾਲ਼ ਲੱਗਕੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ, ਪਦਮਣੀਆਂ, ਸੋਲ਼ਾਂ ਸੌ।
ਕਰਨ ਵਰਲਾਪ ਸਖੀਆਂ, ਨਾਗ ਦੇ ਨਰਸਦੀਆਂ।
ਅੱਖੀਆਂ 'ਚੋਂ ਸਾਵਣ ਵਾਂਗੂੰ, ਕਣੀਆਂ ਜੀਹਾਂ ਬਰਸਦੀਆਂ।

ਰਾਜੇ ਬਿਨ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦੇ, ਸੜਦੇ ਸੀ ਮਹਿਲ ਨਾ।
ਹੋਗੀਆਂ ਕੂਕ-ਕੂਕਕੇ, ਕਮਲੀਆਂ ਟਹਿਲਣਾ।
ਲਾਵੇ ਸ਼ੰਗਾਰ ਰਾਣੀ, ਨਾਗਦੇ ਕੈਲ਼ ਨਾ।
ਪੇਸ਼ ਨਾ ਚਲਦੀ ਕੋਈ, ਸੰਸਿਆਂ ਨੇ ਖਾਲੀਆਂ।
ਪਹੁੰਚਣ ਨਾ ਹਾਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਡਾਲੀਆਂ।
ਮੁਸ਼ਕਲ ਜੁੇ ਹੋਗੇ ਚੱਕਣੇ, ਦੁਖੜਿਆਂ ਦੇ ਬੋਝ ਜੇ।
ਡੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ੇਵਰ ਰੁਲ਼ਦੇ, ਲਾਵਣ ਨਾ ਸੋਹਜ ਜੇ।
ਖਾਵਿੰਦ ਬਿਨ ਕਿਸੇ ਨਾ' ਕਰਨੇ, ਚੋਹਲ ਤੇ ਚੋਹਜ ਜੇ।
ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ਼ ਤੁਲਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀਆਂ।
ਅੱਖੀਆਂ 'ਚੋਂ ਸਾਵਣ ਵਾਂਗੂੰ, ਕਣੀਆਂ ਜੀਹਾਂ ਬਰਸਦੀਆਂ।

‘ਬਾਬੂ’ ਪਠਾਣ ਖ਼ਿਲਜੀ, ਪੱਥਰ ਦਿਲ ਵਾਲ਼ੇ ਜੀ।
ਰਾਜੇ ਦੀ ਕੋਮਲ ਦੇਹੀ, ਡੰਮਤੀ ਲਾ ਫਾਲ਼ੇ ਜੀ।
ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਚਣੀ, ਮਰਜ਼ੂ ਗੀ ਨਾਲ਼ੇ ਜੀ।
ਧਰਮੀ ਜੇ ਲਾੜੇ ਬਾਝੇ, ਲੋੜ ਕੀ ਜਿਐਂਣ ਦੀ।

ਘਰ-ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਹੁੰਦੀ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਲਿਆਏ ਦੀ।
ਜੱਥ ਤੱਕ ਨਾ ਸ਼ੇਰ ਚੰਗਿਆੜੇ, ਸੱਜਦੇ ਨਾ ਬੇਲੇ ਜੀ।
ਰਾਜੇ ਜੀ ਰਤਨ ਸੈਣ ਦੇ, ਹੋਣ ਨਾ ਮੇਲੇ ਜੀ।
ਮੋੜ ਕੇ ਰਾਜਾ ਲਿਉਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੇਲੇ ਜੀ।
ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਰਾਣੀਆਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਰਸਦੀਆਂ।
ਅੱਖੀ 'ਚੋਂ ਸਾਵਣ ਵਾਂਗੂੰ, ਕਣੀਆਂ ਜੀਹਾਂ ਬਰਸਦੀਆਂ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਭੂਰਾ ਬੱਦਲ ਗਿਆਨ ਸਿਓਂ, ਅਭੇ ਰਾਮ ਦਿਵਾਨ।
ਉੱਡੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਵਛੇਰੀਆਂ, ਰਾਣੀ ਕੋਲੇ ਜਾਣ।

ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ—19.

ਆਇਆ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੈਗਾਮ, ਭੂਰਾ ਬੱਦਲ ਬਰਿਆਮ, ਗਿਆਨ ਸਿਓਂ ਤੇ ਅਭੇ ਰਾਮ,
ਬੰਮ ਸੀ ਚਤੋੜ ਦੇ। ਚੜ੍ਹਗੇ ਵਛੇਰਿਆਂ ਤੇ ਵਛੇਰੇ ਦੌੜਦੇ।
ਵਛਾਦਾਰ ਜੁਆਨ ਚਾਰੇ, ਟੱਪਦੇ ਪਹਾੜ ਭਾਰੇ, ਪਹੁੰਚ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ,
ਸੀ ਹਵਾਲ ਕਹਿਣ ਗਏ। ਸਿਆਣੀ ਪਟਰਾਣੀ ਤੋਂ ਸਲਾਹਾਂ ਲੈਣ ਗਏ।

ਖਤ ਅਰਜੈਂਟ ਆਵੇ, ਕਾਲਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਚੀਰੀ ਜਾਵੇ, ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਦਾਵੇ,
ਖ਼ਿਲਜੀ ਪਠਾਣ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਈ ਦਿਨ ਦਾ ਮਹਿਮਾਣ ਜੀ।
ਲੱਗੀ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਅੱਗ, ਲਹਿਜੇ ਲਾਜ ਦੀ ਨਾ ਪੱਗ, ਰਾਣੀ ਮਰਜ਼ਾਂ ਗੇ ਲੱਗ,
ਚੰਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਗਏ। ਸਿਆਣੀ ਪਟਰਾਣੀ ਤੋਂ ਸਲਾਹਾਂ ਲੈਣ ਗਏ।

ਕੀਤਾ ਖ਼ਿਲਜੀ ਨੇ ਬੋਟ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਲਾਈਏ ਬੋਟ, ਰਾਣੀ ਅਕਲਾਂ ਦੀ ਕੋਟ,
ਲੈਕ ਰਾਜਪੂਤਣੀ। ਸੂਤਲਾਂ ਗੇ ਪੈਗੀ ਤਲਵਾਰ ਸੂਤਣੀ।
ਸੋਚ ਚੰਗੀ ਤਜਵੀਜ਼, ਨਈਂ ਤਾਂ ਹੋਜਾਂਗੇ ਗ਼ਲੀਜ਼, ਅੱਗੇ ਗਮਾਂ ਦੀ ਖ਼ਲੀਜ਼,
ਹੋ ਹੈਰਾਨ ਚੈਨ ਗਏ। ਸਿਆਣੀ ਪਟਰਾਣੀ ਤੋਂ ਸਲਾਹਾਂ ਲੈਣ ਗਏ।

ਰਾਣੀ ਮੰਨ ਖਾਂ ਯਕੀਨ, ਨਹੀਂ ਝੱਲਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਦਿਲ-ਰਹੇ ਗ਼ਮਗੀਨ,
ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਔਂਦੇ ਕਾਲਜੇ। ਜਾਣੀ ਕੋਈ ਹਿੱਕ ਤੇ ਅੰਗਿਆਰੇ ਬਾਲਜੇ।
ਬੀਤ ਚੱਲਿਆ ਪੂਰਾ ਸਾਲ, ਹੋਗੇ ਪੁੱਜਕੇ ਨਵਾਲ, ਸਾਡੇ ਕੈਣ 'ਚ ਭੂਪਾਲ,
ਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਗਏ। ਸਿਆਣੀ ਪਟਰਾਣੀ ਤੋਂ ਸਲਾਹਾਂ ਲੈਣ ਗਏ।

ਲੱਗਗੇ ਕੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦਾਗ਼, ਰਾਣੀ ਲੁੱਟੀ ਦਾ ਸੁਹਾਗ, ਤੇਰਾ ਰੋਸ਼ਨ ਚਿਰਾਗ਼,
ਗੱਲ ਸੁੱਝੇ ਦੂਰ ਦੀ। ਕਰ ਕੋਈ ਬਾਤ ਅਕਲ-ਸਹੂਰ ਦੀ।

ਤੇਰੀ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਮੰਨੇ, ਲਾਦੇ ਭੁੱਬਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨੇ, ਹੱਡ ਫਿਕਰਾਂ ਨੇ ਭੰਨੇ।
ਹੋ ਖਰਾਬ ਨੈਣ ਗਏ। ਸਿਆਣੀ ਪਟਰਾਣੀ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਗਏ।

ਮੂੰਹੋਂ ਕੱਢ ਗੱਲ ਚੰਗੀ, ਮੌਤ ਮਿਲਦੀ ਨਾ ਮੰਗੀ, ਨਿੱਤ ਦੇ ਪਠਾਣ ਤੰਗੀ,
'ਬਾਬੂ' ਚੱਲੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ। ਰਾਜਾ ਜੀ ਦੇ ਲਹੇ ਮਗਰੋਂ ਕਲੇਸ਼ ਨਾ।
ਰੋਈ ਜਾਂਦੇ ਬੁੱਢੇ ਠੇਰੇ, ਨੀਰ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਗੇਰੇ, ਪੈਗੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਹੰਧੇਰੇ,
ਮਹਿਲ ਦੇ ਚਨੈਣ ਗਏ। ਸਿਆਣੀ ਪਟਰਾਣੀ ਤੋਂ ਸਲਾਹਾਂ ਲੈਣ ਗਏ।

ਬੈਠ—20

ਰਾਣੀ ਪਦਮਣੀ ਨਾਗ ਦੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ,
ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਪਰ ਕਰ ਲਿਉ ਗੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਮੇਰੀ ਲਾਇਕ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈ ਜੇ,
ਬੰਡੇ ਜਾਣ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਭੇਸ ਬਣਾ ਲਿਉ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ,
ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਣੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੇ।

ਬੈਠ ਜਾਮਣਾਂ ਆਪ ਵਿੱਚ ਡੋਲਿਆਂ ਦੇ,
ਖੱਭੀ ਖਾਨ ਰਜਪੂਤ ਦਲੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਭੇਤ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ,
ਬੀਬਾ ਆਪ ਨੂੰ ਗੱਡ ਲੈ ਬੋਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਛੇਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਲੀਪ ਦੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ,
ਜਿਵੇਂ ਉੱਡਦਾ ਤੇਜ਼ ਜਨੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਕਹਿਣਾ ਐਸ ਡੋਲੇ ਵਿੱਚ ਪਦਮਣੀ ਐ,
ਪਾਸ ਖੜਕੇ ਕਰ ਲਿਉ ਚੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਆਗੀ ਪਦਮਣੀ ਚਾਹੜਲੇ ਮਹਿਲ ਤੇ ਤੂੰ,
ਰਹੂ ਮਾਰਦਾ ਚਮਕ ਬਲੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਝੱਟ ਕੱਢਦੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਿੰਜਰੇ 'ਚੋਂ,
ਐਸ ਵੱਜਾ ਛੁਡਾ ਲਿਉ ਕੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਜਦੋਂ ਪਹੁੰਚਗੇ ਆਣ ਪਠਾਣ ਬੱਚੇ,
ਮਾਰ ਤੇਗ ਹਲਾ ਦਿਉ ਮੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਲਹੂ ਕੱਢ ਡੱਕਲ ਦਿਉ ਛੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ,
ਵੱਢ-ਵੱਢ ਲਗਾ ਦਿਉ ਛੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਫਿਰਨ ਪੱਚਰੇ ਉਡਦੇ ਖਿਲਜੀਆਂ ਦੇ,
ਲਾਹ ਦਿਉ ਕੁੱਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਝੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਕਰੇ ਰੰਡੀਆਂ ਜੁਆਨ ਪਠਾਣੀਆਂ ਨੂੰ,
ਪਤਾ ਲੱਗ ਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਸ਼ੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

ਜਦੋਂ ਮਗਰ ਚੜ੍ਹਗੀ ਫੌਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ,
ਪਿਛਾਂਹ ਮੋੜ ਵਿਖਾ ਦਿਉ ਜੌਹਰ ਤਾਂ ਵੇ।

'ਰਜਬਲੀ' ਨਰੇਸ਼ ਤਸਰੀਫ਼ ਲਿਆਵੇ,
ਫੁੱਲਵਾੜੀਏ ਵਾੜ ਦਿਉ ਭੌਰ ਤਾਂ ਵੇ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਚਤੌੜ ਤੋਂ, ਮਾਨ ਸਾਹਬ ਨੂੰ ਪੌਣ।
ਰਾਣੀ ਸਣ੍ਹੇ ਸਹੇਲੀਆਂ, ਦਾਰਲ ਖ਼ਲਾਫੇ ਔਣ।
ਮਾਨਾਂ ਪੁੰਨਾ ਬਾਲ ਕੇ, ਵਧੀਆ ਰਾਸ ਰਚੋਣ।
ਭੇਸ ਜਨਾਨੇ ਕਰ ਲਏ, ਡੋਲਿਆਂ ਬੀਚ ਬਹੋਣ।

ਹਲਾਰਾ ਤਰਜ਼—21

ਇੱਕ ਮਾਨਾਂ ਲੁਹਾਰ ਰੰਗ ਲਾਲ-ਲਾਲ ਸੀ,
ਦੂਆ ਰੋਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹਸੌਂਦਾ ਮਾਲੀਆਂ ਦਾ ਬਾਲ ਸੀ।
ਚਿਹਰੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਰਲੇ ਗਿਲਮਾਨ ਨਾਲ ਸੀ।
ਬੈਠੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਰੂਪ ਬਦਲਾਲੇ ਨਾਰ ਦੇ।

ਮੱਥੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਚਲਕੋਰਾਂ ਮਾਰਦੇ।
 ਸੋਲਾਂ-ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਜੁਆਨ ਲੈਰੇ 'ਜੇ।
 ਗੋਲ-ਗੋਲ ਕਟੋਰਿਆਂ ਜੈਸੇ ਨੈਣ ਗਹਿਰੇ 'ਜੇ।
 ਦੀਹਦੇ ਚਿੱਤਿਆਂ ਸਮਾਨ ਲੋਕ ਕਹਿਰੇ-ਕਹਿਰੇ 'ਜੇ।
 ਜਾਣੀਂ ਉਡਦੇ ਫਿਰਨ ਵਾਂਗਰਾਂ ਪਤੰਗ ਦੇ।
 ਮਾਨਾਂ ਪੁੰਨਾ, ਸ਼ੁਕੀਨ ਗੋਰੇ-ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦੇ।

ਦੋਹਾਂ ਕਾਕਿਆਂ ਨੇ ਕਰਲੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਭੇਸ 'ਜੇ,
 ਸੋਹਣੇ ਕਾਲੇ ਬਰੀਕ ਧਾਗਿਆਂ ਜੈਸੇ ਕੇਸ 'ਜੇ।
 ਇਕ ਹਿੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਲੇ ਨਕਲੇਸ 'ਜੇ।
 ਦੂਜਾ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਕੈਂਠਾ ਜੜਾਊ ਪਾ ਲਿਆ।
 ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਧੋ ਕੇ ਸਬੂਣ ਸੇ ਸਰੂਪ ਲਾ ਲਿਆ।
 ਤਾਜਿਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸਰੀਰ ਸੋਹਲ 'ਜੇ।
 ਖੰਡੋਂ ਮਿੱਠੇ ਸੁਰੀਲੇ ਕੋਲ ਜੈਸੇ ਬੋਲ 'ਜੇ।
 ਲੈ ਕੇ ਅਤਰ ਫਲੇਲ ਲੀੜਿਆਂ ਤੇ ਡੋਲ 'ਜੇ।
 ਦੂਰੋਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜੁਲਫ ਭਜੰਗ ਡੰਗ ਦੇ।
 ਮਾਨਾਂ, ਪੁੰਨਾ ਸ਼ੁਕੀਨ ਗੋਰੇ-ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦੇ।

ਦੋਵੇਂ ਕਿਲੇ ਚਿਤੌੜ ਵਿੱਚੋਂ ਸੋਹਣੇ ਲੱਭਲੇ।
 ਬੁੱਲ੍ਹ ਲਾਲ ਬਣਾਲੇ ਪਾਨ ਲੈ ਕੇ ਚਬਲੇ।
 ਛਿੱਲ ਗੰਢੇ ਦੀ ਉਤਲੇ ਬਰੀਕ ਫਬਦੇ।
 ਸੋਣ ਮੁੱਖਾਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟੇ ਦੰਦ ਦੇ।
 ਮੂੰਹ ਤੇ ਬਿੰਦੀ ਸਜੇ ਜਿਉਂ ਪਰਵਾਰ ਚੰਦ ਦੇ।
 ਮਾਤ ਬਿੰਡੇ ਕਰਾਂਤੇ ਜਦੋਂ ਗੋਂਦੇ ਗੋਂਣ ਨੂੰ।
 ਪੈਂਦੇ ਮੋਰਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਲਚਕਾਰੇ ਪੌਣ ਨੂੰ।
 ਪੰਜਵਟੀ 'ਚੋਂ ਜਿਹੇ ਜੀ ਬਿਆਗੀ ਰੋਣ ਨੂੰ।
 ਚੂੜੇ ਹੱਥੀਂ ਝੜਾਲੇ ਸੀ ਬਲੌਰੀ ਰੰਗ ਦੇ।
 ਮਾਨਾਂ, ਪੁੰਨਾ ਸ਼ੁਕੀਨ ਗੋਰੇ-ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦੇ।

ਗੋਲ ਬਾਹਾਂ ਸਪਰਿੰਗ ਸਨ ਕੂਹਣੀਆਂ।
 ਸੋਹਣ ਉਂਗਲਾਂ ਜਾਣੀਂ ਦੀ ਸਫੈਦ ਪੂਣੀਆਂ।
 ਫੜ ਡੋਲਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਣੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਪੂਣੀਆਂ।
 ਨੱਕਾਂ ਤਿਖਿਆਂ ਦੇ ਧਾਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵਰਗੇ।
 ਗੋਂਦ ਪੱਟ ਦੇ ਹਿੱਕ ਤੇ ਬਣਾਕੇ ਧਰਗੇ।

ਰੂਪ ਪਰੀ ਹੁਸਨ ਬਾਨੋਂ ਨਾਲ ਰਲਦੇ।
 ਝੂਲ-ਝੂਲ ਹੰਸ ਵਾਂਗੂੰ ਚਾਲ ਚਲਦੇ।
 ਰੁਖਸਾਰੇ ਜਿਉਂ ਸੇਬ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੱਲ ਦੇ।
 ਪਿੰਡੇ ਸੈਂਚੇ 'ਚ ਢਾਲੇ 'ਵੇ ਮਲੂਕ ਅੰਗ ਦੇ।
 ਮਾਨਾਂ, ਪੁੰਨਾਂ ਸ਼ਕੀਨ ਗੋਰੇ-ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦੇ।

ਬਾਗ਼ੋਂ ਮਹਿੰਦੀ ਲਿਆ ਹਥੇਲੀ ਲਿੱਪਜੇ।
 ਨਿੱਕੇ ਕੰਨ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਜਿਉਂ ਲਿਆਂਦੇ ਸਿੱਪ 'ਜੇ।
 ਵਾਹਕੇ ਵਾਲ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਜੜਲੇ ਕਲਿੱਪ 'ਜੇ।
 ਨਾਸ਼ਾਂ ਤੰਗ ਤਿਲਾਂ ਦਿਆਂ ਛੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਾਖ ਜਿਉਂ।
 ਗੋਲ-ਮੋਲ ਸੀ ਠੰਡੀਆਂ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਖ ਜਿਉਂ।

ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੀਆ ਰੱਗੜ ਕੇ ਅੱਡੀਆਂ।
 'ਰਜਬਲੀ' ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਟੈਸਾਂ ਕੱਢੀਆਂ।
 ਬਹਿਣ ਡੋਲੇ 'ਚ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਸ਼ਿਗਾਰ ਨੱਢੀਆਂ।
 ਹੱਥੀ ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲ ਉੱਡੇ ਵਾਂਗ ਫੰਘਦੇ।
 ਮਾਨਾਂ, ਪੁੰਨਾਂ ਸ਼ਕੀਨ ਗੋਰੇ-ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦੇ।

ਬੈਂਤ—22

ਰਾਣੀ ਆਵਣਾ ਸਾਬ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੇ,
 ਖਬਰ ਭੇਜਤੀ ਖਿਲਜੀਆਂ ਢੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

ਦਿੱਤਾ ਭੇਜ ਪਠਾਣ ਨੇ ਚਾਕਰਾਂ ਨੂੰ,
 ਰਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਠੋਣ ਨਾ ਤੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

ਵੀਹ-ਵੀਹ ਕੋਸ ਤੇ ਆਣ ਛੜਕਾ ਕਰਤੇ,
 ਥਾਂ-ਥਾਂ ਭੇਜ ਕੇ ਮਾਸ਼ਕੀ-ਭੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਸਾਫ਼ ਤਰਾਫੀਆਂ ਨੂੰ,
 ਸੂਲਾਂ, ਦੁੱਖ ਪਚੋਣ ਨਾ ਜੰਘੀਆਂ ਨੂੰ।

ਤੰਬੂ ਤਾਣ ਕਨਾਤ ਵੀ ਜੋੜਤੇ ਸੀ,
 ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਕਰ ਸੰਘਣੀਆਂ ਝੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

ਪੋਣੇ ਸੱਜਰੇ ਬਣੇ ਤਲਾਬ ਉੱਤੇ,
ਜਿੱਥੇ ਨੌਣ ਉਤਾਰ ਕੇ ਅੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

ਤੇਲ ਮਹਿਕਦੇ ਅੱਤਰ ਫਲੇਲ ਘੱਲੇ,
ਵੋਹਣ ਕੇਸ ਖਿਲਾਰਕੇ ਕੰਘੀਆਂ ਨੂੰ।

ਕਰੇ ਤਿਆਰ ਪਲੇਟ ਫਲੂਦਿਆਂ ਨੂੰ,
ਬਹਿਕੇ ਖਾਣ ਜਲੇਬੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

ਗੋਟੇ ਲੋਣ ਰਜਪੂਤ ਲੈ ਰੇਸ਼ਮਾਂ ਨੂੰ,
ਲੈ ਕੇ ਡੋਲੀਆਂ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

ਥਾਂ-ਥਾਂ ਮਿਲਣ ਮਠਿਆਈਆਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੀ,
ਤੇਗਾਂ ਕੱਢ ਮਿਆਨ 'ਚੋਂ ਨੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

‘ਰਜਬਲੀ’ ਰਜਪੂਤ ਤਿਆਰ ਹੋਗੇ,
ਢੋਲ ਕੁੱਟ ਵਜੋਣ ਸਰੰਗੀਆਂ ਨੂੰ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਹੋਗੀ ਰਵਾਂ ਚਤੋੜ ਤੋਂ, ਰਹੇ ਡੋਲੜੇ ਜਰਕ।
ਦੂਰੋਂ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਵਰਕ।

ਸੋਲਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਛੰਦ—23

ਤਾਬੂੜ-ਤੋੜ ਸੁਨੇਹੇ, ਦਿੱਲੀਉਂ ਔਣ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ।
ਹਾਲ ਵਰਾਨ ਬਣਾਤੇ, ਲਿਆਣ ਚਤੋੜੋਂ ਰਾਣਾਂ ਦੇ।
ਕਰਨ ਜੁਆਨ ਤਿਆਰੀ, ਨਕਲ ਉਤਾਰੀ ਨਾਰਾਂ ਦੀ,
ਜਾਣ ਜਰਕਦੇ ਡੋਲੇ, ਬੱਝਗੀ ਲਾਰ ਕੁਹਾਰਾਂ ਦੀ।

ਲੋਗ 'ਗੀ ਦੇਖ ਹਰਾਨੀ, ਰਾਜਪੂਤ ਪਲ ਵਿੱਚ ਬਣ ਕੀ ਗਏ,
ਪੈਰੀਂ ਪੌਣ ਪੰਜੇਬਾਂ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਛਣਕਣ ਛਣਕੀ ਗਏ।
ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਵਜਦੀ, ਝਲਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਹਾਰਾਂ ਦੀ,
ਜਾਣ ਜਰਕਦੇ ਡੋਲੇ, ਬੱਝਗੀ ਲਾਰ ਕੁਹਾਰਾਂ ਦੀ।

ਗੋਟੇ ਨਾਲ ਮਝਾਤੇ, ਡੋਲੇ ਰੇਸ਼ਮ ਤਾਣ ਕੇ,
ਲਿਆ ਦਿਉ ਝੱਟ ਪਟਮੇਲੀ, ਯਾਦ ਕਰਾ ਦਿਓ ਨਾਨਕੇ।
ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੇ, ਪੈਣੀ ਲੋੜ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ,
ਜਾਣ ਜਰਕਦੇ ਡੋਲੇ, ਬੱਝਗੀ ਲਾਰ ਕੁਹਾਰਾਂ ਦੀ।

ਖਾਵਣ ਲੱਗ'ਗੀ ਜੋਸ਼, ਉਬਾਲੇ ਜੁਆਨੀ ਬੋਹਤ ਦੀ,
ਮੁਰਚਿਆਂ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਲੀ, ਘੁਟਕੇ ਪਹੁੰਚੀ ਮੌਤ ਦੀ।
ਇੱਕ ਦਮ ਮਾਰਚ ਕਰਦੀ, ਟੰਡਲੀ ਚਾਰਾਂ ਚਾਰਾਂ ਦੀ।
ਜਾਣ ਜਰਕਦੇ ਡੋਲੇ, ਬੱਝਗੀ ਲਾਰ ਕੁਹਾਰਾਂ ਦੀ।

ਮੋਢੀਂ ਡੋਲੇ ਚੱਕਦੇ, ਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਕਾਰ ਮੇਂ,
ਤੇਜ਼ ਬਰੋਲਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਘੁਟਕੇ ਜਾਂਦੇ ਬਾਰ ਮੇਂ।
ਨੇਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਚੜ੍ਹਗੀ, ਪਲਟਣ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ,
ਜਾਣ ਜਰਕਦੇ ਡੋਲੇ, ਬੱਝਗੀ ਲਾਰ ਕੁਹਾਰਾਂ ਦੀ।

ਬੜਾ ਤਬੇਲਾ ਭਾਰਾ, ਚੁਗ ਲਿਆ ਚਾਰ ਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ,
ਤੇਜ਼ ਦਰਿਆਈ ਘੋੜੇ, ਉਡਦੇ ਲਾਕੇ ਫੰਗਾਂ ਨੂੰ।
ਬਾਡੀ-ਗਾਰਡ ਲੈਲੀ, ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਸਵਾਰਾਂ ਦੀ,
ਜਾਣ ਜਰਕਦੇ ਡੋਲੇ, ਬੱਝਗੀ ਲਾਰ ਕੁਹਾਰਾਂ ਦੀ।

ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਭੇਜੇ, ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗਰਾਵਾਂ ਮੇਂ,
ਹਰ ਸੈ ਹਾਜ਼ਰ ਮਿਲਦੀ, ਜਾਂਦੇ ਠਹਿਰ ਪੜਾਵਾਂ ਮੇਂ।
ਅਰਜ਼ੈਂਟ ਡਿਊਟੀ ਲਾਤੀ, ਹਰ ਥਾਂ ਖ਼ਿਦਮਤ ਗਾਰਾਂ ਦੀ,
ਜਾਣ ਜਰਕਦੇ ਡੋਲੇ, ਬੱਝਗੀ ਲਾਰ ਕੁਹਾਰਾਂ ਦੀ।

ਦੂਰੋਂ ਡੋਲੇ ਔਂਦੇ ਟਹਿਕਣ ਵਾਂਗ ਸਤਾਰਿਆਂ ਦੇ,
ਦੇਖਣ ਲਗਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ, ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਦੇ।
'ਬਾਬੂ' ਖ਼ਿਲਕਤ ਖੜ੍ਹਗੀ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ।
ਜਾਣ ਜਰਕਦੇ ਡੋਲੇ, ਬੱਝਗੀ ਲਾਰ ਕੁਹਾਰਾਂ ਦੀ।

ਬੈਂਤ—24

ਅਭੇ ਰਾਮ ਦੁਆਨ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ,
ਸ਼ਾਹਾ ਛਡਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦਿਉ ਰਸਮ ਦੁਹਰਾ ਦੀ ਜੀ,
ਰਾਣੀ ਭੰਨ ਦੇ ਦੰਦ ਦੇ ਚੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਰਾਜਾ ਹਾਰ ਗਿਆ ਕੋਲ-ਇਕਰਾਰ ਕਰਕੇ,
ਕਹੇ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਕੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਆਈ ਪਦਮਣੀ ਨਾਰ ਧਿਰਕਾਰ ਦੇਵੇ,
ਰਤਨ ਸੈਨ ਦੇ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਸ਼ੀਸ਼-ਮਹਿਲ ਦੀ ਚਿੱਟਕਣੀ ਖੋਲ ਦੇਣੀ,
ਖੋਲ੍ਹ ਬਾਹਰ ਡਹਾ ਦਿਉ ਮੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਬਾਬ ਰੂਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ,
ਲੌਣ ਔਤਰ ਖਲਾਰ ਕੇ ਜੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਮਟਰ ਗੋਭੀਆਂ ਭਾਜੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ,
ਗੋਕਾ ਘਿਉ ਲੈ ਰਾੜ੍ਹ ਦਿਉ ਪੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਬਾਸ ਮਤੀ ਮੰਗਾਇਕੇ ਖੀਰ ਧਰਨੀ,
ਦੇਸੀ ਖੰਡ ਦੇ ਧੂੜ ਦਿਉ ਧੂੜਿਆਂ

ਧਰੇ ਸੇਬ ਅੰਗੂਰ ਪਲੇਟ ਮੇਂ ਜੀ,
ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਬੇਰ, ਲਸੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਂਗ ਤੇ ਲੈਚੀਆਂ ਚਿੱਥ ਕੇ ਤੇ,
ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਨ ਲਗਾਉਣ ਮਸੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਸੁਬਾ ਕਰੂਗੀ ਸੈਰ ਫੁੱਲ ਵਾੜੀਆਂ ਦੀ,
ਲਉ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਝੂਟ ਭੰਗੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਹੀਰੇ ਜੜੇ 'ਵੇ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੰਠਿਆਂ ਦੇ,
ਪਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਵਧਾਵਦਾ ਗੂੜਿਆਂ ਨੂੰ।

ਆਈਆਂ ਹੱਥ ਸੁਨਹਿਰੀ ਗਾਗਰਾਂ ਜੀ,
ਪਰ੍ਹੇ ਭੈਣ ਚਟੂਰਿਆਂ ਰੂੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ।

‘ਰਜਬਲੀ ਖਾਂ’ ਸਾਇਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ,
ਸਿੱਖ ਈੜੀਆਂ, ਆੜਿਆਂ, ਉੜਿਆਂ ਨੂੰ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ, ਦੇਖ ਡੋਲੜੇ ਭਰਮ।
ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਚੇ, ਬਣੇ ਕਾਲਜੇ ਵਰਮ।

ਤਰਜ਼—25

ਚੂੜੇ ਭੈਣਦਾ ਗਿਆ ਠੱਕ-ਠੱਕ ਜੀ, ਪੈ ਗਿਆ ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਜੀ,
ਦੋ ਹੱਥ ਘੁੱਟਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਲੱਕ ਜੀ, ਤੇ ਜਿਉਂ ਟੁੱਟਗੀ ਢੂਈ ਜੀ।
ਡੋਲੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਜਿਹਾ ਚੱਕੀ ਫਿਰੇ ਦਮ੍ਹਰੀ ਜੀ।
ਬੱਰ-ਬੱਰ ਕੰਬਦਾ ਫਿਰਦਾ ਲਾਲਾ, ਲਗਦਾ ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਪਾਲਾ,
ਹੋਰੂੰ ਬੋਲੇ ਕਾਹਲਾ-ਕਾਹਲਾ, ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।
ਡੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਮੱਚਦੀ, ਲੱਗਦਾ ਸੇਕ ਬਰੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।

ਨੱਕ ਜਿਉਂ ਬੋਥਾ ਦਾਹੜਾ ਬੋਦਾ, ਸਿਰ ਜਿਉਂ ਮੁਗਦਰ ਗੱਜ ਦਾ ਬੋਦਾ,
ਮਾਤਾ ਨਿੱਕਲੀ ਲੱਗਿਆ ਲੋਦਾ, ਟੁੱਟਗੀਆਂ ਜਾਹੜਾਂ ਵਿਰਲੀਆਂ ਜੀ।
ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਜੀਭ ਫਿਰੇ ਜਿਉਂ ਪੂਛ ਹਲਾਵਣ ਕਿਰਲੀਆਂ ਜੀ।
ਭੂਰਾ ਬੱਦਲ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ, ਤੇ ਦੰਦ ਕਿਰਚਣ ਠਾਕਰ ਕੱਬੇ,
ਝੋਟਿਆਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੁੱਧ ਲੱਭੇ, ਡਿਗਿਆਂ ਬੰਬ ਦਿਆਂ ਗੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।
ਡੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਮੱਚਦੀ, ਲੱਗਦਾ ਸੇਕ ਬਰੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।

ਵਰਦੀ ਪਾ ਬੈਣ ਬਥੂ ਮੁੱਥੂ, ਔਂਦਾ ਪਲ-ਪਲ ਮਗਰੋਂ ਹੁੱਥੂ,
ਪਗੜੀ ਢੇਰੀ ਤਿਲਕਿਆ ਸੁੱਥੂ, ਆ ਨਾਲ ਵਜਦਾ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੇ।
ਰੁੱਗ-ਰੁੱਗ ਲਾਲਾਂ ਡਿਗਦੀਆਂ, ਕਪੜਿਆਂ ਚਿੱਟਿਆਂ-ਚਿੱਟਿਆਂ 'ਤੇ।
ਦੇਵੀ ਪੂਜਾਂ ਟਲ ਜਿਓ ਭਾਣਿਉਂ, ਰਾਣੀ ਰੋਂਦੀ ਮਰਜੂ ਨਿਆਣਿਓ;
ਕੀ ਮੈਂ ਕਰਲੂੰ ਬਚੜਿਓ ਸਿਆਣਿਉਂ, ਖ਼ਿਲਜੀ ਕੱਢਦੂ ਖੋਲਿਆਂ 'ਚੋਂ।
ਡੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਮੱਚਦੀ, ਲੱਗਦਾ ਸੇਕ ਬਰੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।

ਚੋਥਾ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ ਭੂਰ-ਭੂਰ 'ਕੇ, ਹੱਥ ਲਾ ਕੰਨ ਨੂੰ ਢਿੱਡ ਨੂੰ ਖੁਰਕੇ;
 ਕੋਲੇ ਲੰਘਦਾ ਭੂਰਾ ਘੁਰੱਕੇ, ਕਰੀਆਂ ਬੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਢਿੱਲੀਆਂ ਤੋਂ।
 ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਚੀ ਫਿਰੇ ਕਬੂਤਰ ਗੋਲਾ ਡਰਦਾ ਬਿੱਲੀਆਂ ਤੋਂ।
 ਮੱਲਿਆ ਦੁੱਧ ਪੇੜੇ ਖਾ ਚਿਰਦਾ, ਠੇਡਾ ਖਾ ਮੂਤਣ ਗਿਆ ਗਿਰਦਾ,
 ਸੁਰਤ ਭਲਾਤੀ ਡਿਗਦਾ ਫਿਰਦਾ, ਜੈਸੇ ਗਿਦੜ ਮਧੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।
 ਡੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਮੱਚਦੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੇਕ ਬਰੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।

ਮਾਰਿਆ ਪੈਰ ਕੁਹਾੜਾ ਆਪੇ, ਡੋਲਿਆਂ ਬੀਚ ਕਿਸ ਔਂਦੇ ਛਾਪੇ,
 ਲੜ ਜਿਆ ਉਡਦਾ ਤਿਬਕਲੇ ਜਾਪੇ, ਲਾਲਾ ਤਿੰਹੂੰ-ਤਿੰਹੂੰ- ਕਰਮਾਂ ਤੇ।
 ਨਹਿਰ ਟੁਟੀ ਜਿਉਂ ਮੇਟ ਵਿਚਾਰਾ, ਫਿਰਦਾ ਵਰਮਾਂ ਤੇ।
 ਠਾਕਰ ਦਿੱਸ ਦੇ ਜਾਣੀਂ ਭੈਣਾਂ, ਬਚ ਗਿਆ ਸਮਝੂੰ ਪਦਮਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ,
 ਕੋਈ ਵੇਰ ਪਠਾਣਾਂ ਲੈਣਾ, ਇਹਨਾਂ ਲਾਲਿਆਂ ਡੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।
 ਡੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਮੱਚਦੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੇਕ ਬਰੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।

‘ਬਾਬੂ’ ਭਰਮ ਮਿੱਟਣ ਨਾ ਦਿਲ ਦੇ, ਦਿੱਸਦੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਗੁਲ ਖਿਲਦੇ,
 ਫੜ-ਫੜ ਕਰਦੇ ਫੰਘ ਜੇ ਹਿੱਲਦੇ, ਲਗੜ ਉਤਾਂਹ ਨੂੰ ਬੁੜਕਣ ਜੀ।
 ਜੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪਦਮਣੀਆਂ, ਖੁੰਬ-ਰਿਆ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁੜਕਣ ਜੀ।
 ਦਿਲ ਜਿਹਾ ਹਿੱਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਮੇਰਾ, ਮੇਰਾ ਵਗਦਾ ਨਾ ਪਰ ਜੇਰਾ,
 ਦਿਸਜੇ ਨਾਗਵੱਤੀ ਦਾ ਚੇਹਰਾ, ਲਗਜੂ ਖਬਰ ਫਰੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।
 ਡੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਮੱਚਦੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੇਕ ਬਰੋਲਿਆਂ ਤੋਂ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਚੁੜੇ ਭੰਨਦੀ ਨੰਘ ਗਈ, ਪਿਛਾਂਹ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ।
 ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਇਤਬਾਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—26

ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਪੁਕਾਰਦਾ, ਪਠਾਣਾ ਬਲੀਆ।
 ਅਭੇ ਰਾਮ ਛਲ ਨਾ ਦਖਾਜੇ ਛਲੀਆ।
 ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰਜੇ ਚਲਾਕੀ ਆਹਾ ਨਾ।
 ਬੱਝੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸ਼ਾਹਾ ਨਾ।

ਪਤਲੇ ਕਹਾਰ ਦੀਹਦੇ ਵਾਂਗ ਤਾਗਿਆ ਦੇ,
 ਡੋਗਣ ਪਠਾਨ ਵਾਂਗਰਾਂ ਸੁਹਾਗਿਆ ਦੇ।

ਕਿਤੇ ਚੌਖੜੇ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਕਰਾਹਾ ਨਾ।
ਬੱਝੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸ਼ਾਹਾ ਨਾ।

ਡੋਲੇ ਸਾਰੇ ਘੋਰਕੇ ਵਗਲ ਓਹ-ਥਾਂ ਦੇ,
ਮਾਰ ਮਾਰ ਲੋਣ ਨਾ ਮੁਹਾਰੇ ਲੋਥਾਂ ਦੇ।
ਰਾਜਪੂਤ ਭੂਰਾ ਬੱਦਲ ਜਲਾਹਾ ਨਾ,
ਬੱਝੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸ਼ਾਹਾ ਨਾ।

ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਜੇ ਸਬੱਬੀਂ ਚੁੜਗੇ,
ਅੱਜ ਸੁੱਕੇ ਆਕੇ ਜੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚੋਂ ਮੁੜਗੇ।
ਦੇਹਣਾ ਚੰਬਲ ਦਾ ਟੱਪਣ ਢਾਹਾ ਨਾ,
ਬੱਝੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸ਼ਾਹਾ ਨਾ।

ਦਗ਼ਾ ਕਰੂ ਹੋਜਿਉ ਪਠਾਣੋਂ ਢੈਲੇ ਨਾ,
ਨਹਿਰ ਵਗੇ ਨਿਕਲ ਨਿੱਕਲ ਮੈਲੇ ਨਾ।
ਲੱਗਜੇ ਬਜ਼ਾਰੀਂ ਹੋਣ ਹਾਹਾ-ਹਾਹਾ ਨਾ,
ਬੱਝੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸ਼ਾਹਾ ਨਾ।

ਢੁੱਕਪੀਂ ਨਾ ਨੇੜੇ ਢੁੱਲਵਾੜੀ ਜਾਣਕੇ,
ਖਾਨ ਸਾਹਬ ਯਾਦ ਨਾ ਕਰਾਂਦੇ ਨਾਨਕੇ।
ਸੈਹਾ ਦਿਸੇ ਵੱਢ ਜੇ ਘਰੂਟ ਝਾਹਾ ਨਾ,
ਬੱਝੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸ਼ਾਹਾ ਨਾ।

ਕੋਈ ਜੇ ਫ਼ਰੋਬ ਕਰ ਲਿਆ ਫ਼ਰੋਬੀਆਂ,
ਚਿਣੀਆਂ ਨਾ ਰਹਿਣ ਮਹਿਲ ਮੇਂ ਜਲੇਬੀਆਂ।
ਰਹਿ ਜੇ ਡੱਟਿਆ ਫਲੇਲ ਦਾ ਕੜਾਹਾ ਨਾ,
ਬੱਝੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸ਼ਾਹਾ ਨਾ।

ਬੱਕਜੇ ਮਰਾਸਣ ਕਰੋਂਦੀ ਸਿਆਪੇ ਨਾ,
ਦਿਸਦਾ ਫਰੋਬ ਤੇ ਸਚਾਈ ਜਾਪੇ ਨਾ।
'ਬਾਬੂ' ਰਹਿਜੇ ਖਾਨ ਸਾਹਬ ਬੇ-ਨਿਕਾਹਾ ਨਾ,
ਬੱਝੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਤੇ ਯਕੀਨ ਸ਼ਾਹਾ ਨਾ।

ਬੈਠ—27

ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦਿਵਾਨ ਤਰੀਦ ਕਰਦਾ,
ਦੇਖੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੰਮ ਦਲੱਲ ਹੋਵੇ।

ਅਭੇ ਰਾਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਇਤਬਾਰ ਮੈਨੂੰ,
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਬਣਾਵਦਾ ਛੱਲ ਹੋਵੇ,

ਕਦੇ ਸੂਰਮੇਂ ਦੇਣ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਨਾ,
ਗ਼ੈਰ ਪਾਸ ਨਾ ਇਸਤਰੀ ਘੱਲ ਹੋਵੇ।

ਡੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਰਾਜਪੂਤ ਬੱਚੇ,
ਲੋੜ-ਲੋੜ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਠੱਲ੍ਹ ਹੋਵੇ।

ਘਰੋਂ ਆ ਗਿਆ ਪਦਮਣੀ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤੂੰ,
ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਿਆ ਤਰਬੱਲ ਹੋਵੇ।

ਜਿਹੜੇ ਆਬ ਨੂੰ ਆਬ-ਹਿਯਾਤ ਸਮਝੋਂ,
ਵੇਖੀਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਭਰੀ ਵੀ ਡੱਲ ਹੋਵੇ।

ਦਿਸੇ ਉੱਪਰੋਂ ਸਾਫ਼ ਅਕਾਸ ਤੈਨੂੰ।
ਦਲ-ਦਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾ ਚੱਲ ਹੋਵੇ।

ਖਾਵੇਂ ਸਮਝ ਕੰਧਾਰ ਦਾ ਸੇਬ ਸ਼ਾਹਾ,
ਕੌੜੇ ਤੁੰਮਿਆਂ ਦੀ ਕਿੱਤੇ ਵੱਲ ਹੋਵੇ।

ਰੰਗ ਮਾਲਟਿਆਂ ਵਾਂਗਰਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ,
ਏਸ ਬਿਰਛ ਦਾ ਤੁਰਸ ਨਾ ਵੱਲ ਹੋਵੇ।

ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਿਆ ਸਮਝਕੇ ਹਿਰਨੀਆਂ ਤੂੰ,
ਵੇਖੀਂ ਚਿੱਤਰੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਝੱਲ ਹੋਵੇ।

ਡੰਗੂ ਸੱਪ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਹੱਥ ਲੈਣਾ,
ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਖ਼ਰਗੋਸ ਦੀ ਖੱਲ ਹੋਵੇ।

ਮੁਸ਼ਕਲ ਲਾਹਮਣੀ ਓਸਦੀ ਆਬਰੂ ਜੀ,
ਖਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਜਹਾਨ ਦੇ ਭੱਲ ਹੋਵੇ।

ਤਿੜੇ 'ਬਾਲੀਆਂ' ਡੰਗ ਸਗਰੀਵ ਤਾਈਂ,
ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਘਬੀਰ ਦਾ ਬੱਲ ਹੋਵੇ।

ਰੋਣਾਂ ਜਾਨਕੀ ਮਗਰ ਨਾ ਜਾਨ ਦੇਦੀ,
ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਸੱਲ ਹੋਵੇ।

ਅੱਜ ਕੁੱਲ ਪਟਿਆਰੀਆਂ ਫੋਲਲਾ ਤੂੰ,
ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਮਖੌਲ ਨਾ ਕੱਲ੍ਹ ਹੋਵੇ।

'ਰਜਬਲੀ' ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈਣਾਂ,
ਜਦੋਂ ਆਪ ਸਵਾਲ ਨਾ ਹੱਲ ਹੋਵੇ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਭੂਰਾ ਵਿੱਚ ਦੀ ਬੋਲ ਗਿਆ, ਕਰੇ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਪੈਰ।
ਮੇਰਾ ਰਾਜੇ ਨਾਲੋਂ ਹੈ, ਸਿਰਾਂ-ਧੜਾਂ ਦਾ ਵੈਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—28

ਵੱਧਕੇ ਅਗੇਰੇ ਭੂਰਾ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਦਾ,
ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਜੇ ਫ਼ਰਕ ਗੱਲ ਦਾ।
ਜਿਹੜਾ ਭਾਅ ਨਾ ਚੱਲੇ ਉਹ ਭਰਾ ਨਾ ਗ਼ੈਰ ਹੈ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਹੈ।

ਦੇ ਸਿੰਮਲ ਖ਼ਾਰ ਸੀ ਧਰਮ ਹਾਰ 'ਤਾ,
ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਏਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮਾਰਤਾ।
ਇਹਨਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਾਂ ਗ਼ਜ਼ਾਰੀ ਖ਼ੈਰ ਹੈ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਹੈ।

ਨਾਸੀਂ ਪੁੰਆਂ ਦੇਕੇ ਤੇ ਉਜਾੜੇ ਨਗਰੋਂ,
ਕਰੇ ਮਨ ਭੌਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰੀਕ ਮਗਰੋਂ।
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਘਰ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਠਹਿਰ ਹੈ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਹੈ।

ਰਾਜ ਛੱਡ ਨਾਨਕੀਂ ਕਸ਼ਟ ਕੱਟਿਆ,
ਮੈਂ ਰਤਨ ਸੈਨ ਦੇ ਫੜੇ ਤੋਂ ਹੱਟਿਆ।
ਚੋਬੀਂ ਸਾਲੋਂ ਦੇਖਿਆ ਚਤੌੜ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ।
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਹੈ।

ਕਾਲਜੇ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੇ ਮਚਾਈਆਂ ਅੱਗਾਂ ਜੀ,
ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਮੱਥੇ ਨਾਂ ਲੱਗਾਂ ਜੀ।
ਮੈਨੂੰ ਕੌੜਾ ਲਗਦਾ ਸਮਾਨ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ।
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਖੋਰ ਕੱਢਾਂ ਨਾ ਸ਼ਰੀਕੇ ਅੱਜ ਦੇ,
ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਲਿਆ ਕੇ 'ਤੇ ਟੱਬਰ ਬੱਜ ਦੇ।
ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸੌ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕਰਾਤੀ ਸੈਰ ਹੈ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਹੈ।

ਲੈ ਜਾਂ ਬੇ-ਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਕਢਾਕੇ ਭੋਰਿਉਂ,
ਨਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਲ ਕਿਉਂ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਰਿਉਂ।
ਮੌਜ ਮਾਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾਤੀ ਲਹਿਰ ਹੈ।
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਹੈ।

ਭੂਰਾ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਖੜ੍ਹਕੇ ਰੋਹ ਦੀਆਂ,
ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਓਹਦੀਆਂ।
'ਰਜਬਲੀ ਬਾਬੂ' ਨਹਿਰ ਦਾ ਰਟੈਰ ਹੈ।
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਹੈ।

॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹੇ, ਮੁਝੇ ਆਪ ਕਾ ਦਰਦ।
ਸਰਫ਼ ਦੀਨ ਜਾ ਵੇਖਲੇ, ਨਾਰਾਂ ਹਨ ਕਿ ਮਰਦ?
ਸਰਫ਼ ਦੀਨ ਕਾਜ਼ੀ ਕਹੇ, ਕਰੇ ਨਾ ਸ਼ਾਹਾ ਜਬਰ।
ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ, ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਬਰ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ ਨੰ: 29

ਕਾਜ਼ੀ ਦੇਵੇ ਮੋੜਕੇ ਜਵਾਬ ਆਖੇ ਸ਼ਾਹ,
ਆਹਾ ਖੁੱਭੀ ਕੱਢਦੁ ਦਿਵਾਨ ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ।

ਆਜੂਗੀ ਤਸੱਲੀ ਥੋਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕਹਿਣਾ ਦੀ,
ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਮੈਣਾਂ ਦੀ।

ਇਹਨੇ ਵੇਖੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਚਤੌਰ ਗੜ੍ਹ ਮੇਂ,
ਔਂਦੀ ਹੋਣੀ ਮੋਤੀ ਜੇ ਪਰੋਕੇ ਲੜ ਮੇਂ।
ਮਹਿਲੀਂ ਫਿਰੇ ਪੈਨੁਕੇ ਸਿਲਕ ਚੈਨਾਂ ਦੀ,
ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਮੈਣਾਂ ਦੀ।

ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁਕਮ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ,
ਜਲਵਾ ਸਹਾਰੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੋਹੇ-ਨੂਰ ਦਾ?
ਕਿਵੇਂ ਤਾਬ ਝੱਲੂ ਰੂਪ ਦਿਆਂ ਚਨੈਣਾਂ ਦੀ,
ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਮੈਣਾਂ ਦੀ।

ਡੋਲਿਆਂ 'ਚ ਰੂਪ ਦੀ ਮਸਾਲ ਮੱਚਦੀ,
ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਤਾਰੂੰ ਤਸਵੀਰ ਸੱਚ ਦੀ।
ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਕਲ ਹੋਊ ਦੋਨਾ ਭੈਣਾਂ ਦੀ,
ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਮੈਣਾਂ ਦੀ।

ਰਾਸ ਪਾਲੀ ਲੈ ਕੇ ਘਨੈਈਆ ਗੋਪੀਆਂ,
ਚੂੜੇ ਭੰਨੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਪੀਆਂ।
ਰੋਈ ਜਾਣ ਸੁਣਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੈਣਾਂ ਦੀ,
ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਮੈਣਾਂ ਦੀ।

‘ਬਾਬੂ’ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨੀ ਮੁਹਾਲ ਝਾਤ ਹੈ,
ਓਹਦੇ ਅੱਗੇ ਚੰਦ ਦਾ ਚਨੈਣ ਮਾਤ ਹੈ।
ਜਿਉਂ ਕਪੂਰਥਲੇ 'ਚ ਸ਼ਕਲ ਰੈਣਾਂ ਦੀ।
ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਮੈਣਾਂ ਦੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਮਾਰੇ ਖ਼ਿਲਜੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਵਾਜ਼।
ਔਂਦੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਜੀ, ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਝ।

ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇ ਲਿਆ ਹੁਕਮ ਦਿਵਾਨ ਚੱਲ ਗਿਆ।
ਗੁੰਮ-ਸੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅੰਦਰ ਹੱਲ ਗਿਆ।
ਲਾਲਾ ਫਿਰੇ ਡਰਦਾ ਲਕੌਂਦਾ ਜਾਨ ਨੂੰ।
ਮੌਤ ਖੜ੍ਹੀ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ।

ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗਾ ਜੜ੍ਹ ਵੱਢੀ ਜਾਏ ਕਲੇਸ ਦੀ,
ਮੁੜ ਜਿਐਂਦਾ ਆਜੂ ਨਾ ਅਮੈਦ ਏਸ ਦੀ।
ਬੱਕਰਾ ਚੱਲਿਆ ਕਸਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ,
ਮੌਤ ਖੜ੍ਹੀ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ।

ਚੱਕੇ ਇੱਕ ਕਦਮ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਰੁਕ ਜੇ,
ਸੁੱਕਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾ ਲੰਘਣ ਬੁੱਕ 'ਜੇ।
ਬੋਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ,
ਮੌਤ ਖੜ੍ਹੀ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ।

ਦੂਰੋਂ ਸੇਕ ਮਾਰੇ ਅੱਗ ਦੇ ਬਰੋਲੇ ਦਾ,
ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾਵੇ ਜਿਹਾ ਉਠਾ ਲਿਆ ਡੋਲੇ ਦਾ।
ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਦ ਪੁੱਛੇ 'ਨਾਗ ਦੇ, ਰੁਕਾਨ ਨੂੰ,
ਮੌਤ ਖੜ੍ਹੀ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ।

ਮਾਨੇ ਫੜ ਮੁਰਚਾ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ,
ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਾਂਭ ਰੱਖੇ ਸੀ ਹਥਿਆਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ।
ਧੂ ਲਿਆ ਕਟਾਰ ਤੋੜ ਕੇ ਮਿਆਨ ਨੂੰ,
ਮੌਤ ਖੜ੍ਹੀ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ।

ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਕਦੇ ਦਾ ਕੁਹਾਰ ਘਾਤ ਸੀ,
ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਕੇ ਉਡਾਤੀ ਸਾਤ ਸੀ।
ਮਿਲ ਗਿਆ ਇਨਾਮ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ,
ਮੌਤ ਖੜ੍ਹੀ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ।

ਇੱਕੇ ਵਾਰੀ ਲਾਸ਼ ਸੀ ਉਤਾਹ ਨੂੰ ਉੱਛਲੀ,
'ਰਜਬਲੀ' ਰੱਖ ਲਿਆ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁੱਛਲੀ,

ਵਗ ਤੁਰੀ ਰੱਤ ਸੰਘਣੀ ਨਿਮਾਣ ਨੂੰ,
ਮੌਤ ਖੜੀ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਗੱਭਰੂ ਨਿਕਲੇ ਡੋਲਿਉਂ, ਜਬ ਕੁੱਲ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਭੇਤ,
ਜੋ ਆਜੂਗਾ ਸਾਹਮਣੇ, ਮਾਰ ਰੱਖਣਗੇ ਖੇਤ।

ਤਰਜ਼ ਸਬਜ—31

ਚਿੱਤੇ ਡੋਲਿਆਂ ਦੇ ਉਡਾਕੇ ਲੜਗੇ, ਨਿਕਲੇ, ਛਲਾਂਗਾਂ ਮਾਰਕੇ।
ਬਿਆਗੇ ਹਰਨ ਵਾੜ ਵਿੱਚ ਵੜਗੇ, ਹੋਣੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ।
ਸੀਸ ਫੜਕੇ ਮਜ਼੍ਹਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਿੱਪਤੇ, ਰੋਹ ਜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਕੌੜਾਂ ਨੂੰ,
ਚੌਂਕ ਚਾਂਦਨੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੱਪ 'ਤੇ, ਹਰਖ ਰਠੌੜਾਂ ਨੂੰ।

ਖੰਡੇ ਸਾਨਾਂ ਤੇ ਝੜਾਕੇ ਮਾਂਜੇ, ਬਿਜਲੀ ਸਮਾਨ ਲਛਕੇ,
ਆਗੇ ਜੱਗ ਦੇ ਮਕਾਕੇ ਲਾਝੇ, ਸਿੱਟੂ ਤੇ ਪਠਾਣ ਪੱਛਕੇ।
ਜਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਜੇ ਗਡੀਰਾ ਖਿੱਪ ਤੇ, ਲਤੜਿਆ ਲਗੌੜਾਂ ਨੂੰ,
ਚੌਂਕ ਚਾਂਦਨੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੱਪ 'ਤੇ, ਹਰਖ ਰਠੌੜਾਂ ਨੂੰ।

ਘੱਲੇ ਚੁੱਗਕੇ ਬਹਾਦਰ ਗੱਡੂ ਸੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹੇਲੀਆਂ,
ਫੜ ਪਿੰਡਿਆਂ ਦੇ ਉਡਾਤੇ ਪੜਸੇ, ਜੰਨ ਦੇ ਸਮੇਤ ਮੇਲੀਆਂ।
ਜਿਵੇਂ ਵੱਜਦਾ ਗੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਛਿਪਤੇ, ਭੈਨਿਆਂ ਦਮ-ਕੌੜਾਂ ਨੂੰ,
ਚੌਂਕ ਚਾਂਦਨੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੱਪ 'ਤੇ, ਹਰਖ ਰਠੌੜਾਂ ਨੂੰ।

ਫੜ ਗੱਭਰੂ ਬਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਢਾਹ 'ਤੇ, ਵੱਢੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹਾੜੀਆਂ ਦੇ,
ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਮੁਹਾਰੇ ਲਾ'ਤੇ, ਆਫਰੀ ਮੇਵਾੜੀਆਂ ਦੇ।
ਵਰ੍ਹੇ ਮੇਘਲੇ ਲਹੂ ਦੇ ਤਿੱਪ ਤੇ, ਹਟਾ 'ਤਾ ਪਰ੍ਹੇ ਔੜਾਂ ਨੂੰ,
ਚੌਂਕ ਚਾਂਦਨੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੱਪ 'ਤੇ, ਹਰਖ ਰਠੌੜਾਂ ਨੂੰ।

ਬੜੇ ਬੱਦਲ ਪੈਂਤੜੇ ਬਦਲੇ, ਲਾਸ਼ ਨਾਲ ਲਾਸ਼ ਜੋੜ 'ਤੀ,
ਜਿਹੜਾ ਖਾਨ ਦੇ ਬਹਾਦਰ, ਵਧਲੇ, ਫੌਜ ਸੀ ਪਛਾੜੀ ਮੌੜ 'ਤੀ।
ਭੂਰੇ ਵਿੱਪਜੇ ਉਸਾਰੇ ਵਿੱਪ ਤੇ, ਮੁੜਗੇ ਚਤੌੜਾਂ ਨੂੰ,
ਚੌਂਕ ਚਾਂਦਨੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੱਪ 'ਤੇ, ਹਰਖ ਰਠੌੜਾਂ ਨੂੰ।

ਆਈਆਂ ਗਾਣੀਆਂ ਮਰਦ ਕੁੱਲ ਬਣਾਂਗੇ, ਦੇਣ ਚਮਕਾਰੇ ਡੋਲੀਆਂ,
ਮਾਰ ਮੁਰਗੇ ਮਗਰ ਲੱਗੇ ਸਣਗੇ, ਰੋਕਦੇ ਬਣਾਕੇ ਟੋਲੀਆਂ।
ਆਜੇ ਤਰਸ ਭੁੱਖੇ ਮਰਾਸੀ, ਬਿਪਤੇ, 'ਬਾਬੂ' ਨਾ ਬਲੌਂਦੇ ਮੌੜਾਂ ਨੂੰ,
ਚੌਂਕ ਚਾਂਦਨੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੱਪ 'ਤੇ, ਹਰਖ ਰਠੋੜਾਂ ਨੂੰ।

॥ਦੇਹਿਰਾ॥

ਲੜਦੇ-ਲੜਦੇ ਸੂਰਮੇ, ਪਿਛਾਂਹ ਵਹੀਰਾਂ ਪੈਣ।
ਜਿਹੜਾ ਮਗਰੋਂ ਅਪੜਦਾ, ਕੱਟ-ਕੱਟ ਸਿਟੂਤੀ ਪੈਣ।

ਭੂਢਾ ਛੰਦ—32

ਆਫਰੇ ਪਠਾਣ ਸੀ ਮਗਰ ਲੱਗਦੇ, ਨਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ,
ਰੋਕਕੇ ਖੜ੍ਹੇਗੇ ਸੀ ਬਰੋਲੇ ਅੱਗ ਦੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਮੈਨਾਂ ਨੂੰ।
ਕਿਹਾ ਲਿਆਵੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰੇ ਫੜਕੇ, ਖ਼ਿਲਜੀ ਫਰੀਦੀਆਂ।
ਭੂਰਾ ਤੇ ਬੱਦਲ ਰਾਹ 'ਚ ਲੜ ਲੜਕੇ, ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ।

ਤੋੜੀਂ ਵਾਂਗੂੰ ਰਿੱਝੇ ਪਾ ਪਠਾਣ ਰੇਝਿਆਂ ਨੂੰ, ਮਾਰ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ,
ਅਗਾਂਹ ਝੁਕ ਅੱਗੇ ਅਲਾਰਿਆ ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ, ਘੇਰ ਅਸਵਾਰੀਆਂ।
ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਖਟਕਾਂ, ਮਸੰਦਾਂ ਚੜ੍ਹਕੇ, ਤੇ ਕੰਧਾਰੀ ਗੀਦੀਆਂ,
ਭੂਰਾ ਤੇ ਬੱਦਲ ਰਾਹ 'ਚ ਲੜ ਲੜਕੇ, ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ।

ਬਣੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅੱਗੇ ਸੀ, ਜੀ ਬਣਾਲੇ ਟੋਲੀਆਂ,
ਖੜ੍ਹੇਗੇ ਚਤੋੜ ਦੇ ਕੇਹਰ ਬੱਗੇ ਸੀ, ਲੈ ਭਰਾੜਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ।
ਲੜੇ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਚਾਲੇ ਲੜਕੇ, ਟੋਲੀਆਂ ਵੀਹ-ਵੀਹਦੀਆਂ,
ਭੂਰਾ ਤੇ ਬੱਦਲ ਰਾਹ 'ਚ ਲੜ ਲੜਕੇ, ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ।

ਪਹਿਲੀ ਟੋਲੀ ਲੜੀ ਗੜਗਾਣਾਂ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਸੀ ਉਡਾਤੇ ਪੱਚਰੇ,
ਰੁਕੀ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਕਦਮ ਉਖੇੜੇ ਸੀ, ਖੰਡਾਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਚਰੇ।
ਢਾਲਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਖੜਕੇ, ਚਮਕਾਰਾਂ ਦਹੀਦੀਆਂ,
ਭੂਰਾ ਤੇ ਬੱਦਲ ਰਾਹ 'ਚ ਲੜ ਲੜਕੇ, ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ।

ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਔਂਦੇ ਅਟਕਾਲੇ ਭੂਰੇ ਨੇ, ਆਫਰੀ ਦਲੇਰ ਦੇ,
ਛੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੇਤ 'ਚ ਰਲਾਤੇ ਸੂਰੇ ਨੇ, ਨੇੜੇ ਅਜਮੇਰ ਦੇ।

ਮੀਲ-ਮੀਲ ਤੀਕਰਾਂ ਸੁਣਨ ਗੜਕੇ, ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜੀਹਦੀਆਂ,
ਭੂਰਾ ਤੇ ਬੱਦਲ ਰਾਹ 'ਚ ਲੜ-ਲੜਕੇ, ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ।

ਫੇਰ ਪਿੱਛੇ ਖਾਸ ਦਾ ਰਸਾਲਾ ਭਜਦਾ, ਤੇ ਤਰੰਗ ਤੁਰਦੇ,
ਬੱਦਲ-ਬੱਦਲ ਦੇ ਸਮਾਨ ਗੱਜਦਾ, ਨਜੀਕ ਜੋਧਪੁਰ ਦੇ।
ਲਹੂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਚੱਲੇ ਸਮਾਨ ਹੜ ਦੇ, ਸੁਰੰਗਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ,
ਭੂਰਾ ਤੇ ਬੱਦਲ ਰਾਹ 'ਚ ਲੜ-ਲੜਕੇ, ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ।

ਭਰਦਾ ਨਾ ਢਿੱਡ ਹੋਣੀ ਛੁੱਬ-ਜਾਣੀ ਦਾ, ਮਰੋੜੇ ਦੌੜ-ਦੌੜਕੇ,
'ਬਾਬੂ' ਗੋਰਾ ਬਚ ਗਿਆ ਭਤੀਜਾ ਰਾਣੀ ਦਾ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਵੜਿਆ ਚਤੌੜ ਕੇ।
ਆਏ ਗੜ ਤੀਕਰਾਂ ਜਵਾਂ ਨਾ ਧੜਕੇ, ਜਿਉਂ ਘਟਾਵਾਂ ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ,
ਭੂਰਾ ਤੇ ਬੱਦਲ ਰਾਹ 'ਚ ਲੜ ਲੜਕੇ, ਪਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਅਣਖ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਅੰਤ ਨਾ, ਚੜ੍ਹੇ ਲੜਨ ਨੂੰ ਚਾਅ 'ਚ।
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾਵਾ ਲਿਆ, ਮਰੇ ਬਹਾਦਰ ਰਾਹ 'ਚ।

ਮੁਕੰਦ ਛੰਦ—33

ਭੂਰੇ, ਬੱਦਲ ਦੀਆਂ ਨਰਮ ਉਮਰਾਂ,
ਚੜ੍ਹਦੇ ਜੁਆਨ ਰਾਹ 'ਚ ਪੈਣ ਘੁੰਮਰਾਂ।
ਬੁਰਜਾਂ ਸਮਾਨ ਖਾਸ ਢਾਹੇ ਸੂਰਮੇ,
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾਕੇ ਰਹਿਗੇ ਰਾਹੇ ਸੂਰਮੇ।

ਰਾਜਪੂਤ ਨਾਲ਼ ਅੱਠ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਲੈ,
ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਗੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਲੈ।
ਖਰੇ ਰਾਜਪੂਤ ਨਾ ਜੁਲਾਹੇ ਸੂਰਮੇ,
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਰਹਿਗੇ ਰਾਹੇ ਸੂਰਮੇ।

ਢਾਲਾਂ ਸੋਲੇ ਤਿੱਖੀਆਂ ਕਟਾਰਾਂ ਪਾਸ ਸੀ,
ਸ਼ੀਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਘਦੇ ਖੁਰਾਕ ਮਾਸ ਸੀ।
ਤਿਹ ਬੜੇ ਦੇ ਰੱਤ ਦੇ ਧਿਆਹੇ ਸੂਰਮੇ,
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਰਹਿਗੇ ਰਾਹੇ ਸੂਰਮੇ।

ਦੁੱਖੜੇ ਵੰਡੋਂਦੇ ਸੀ ਭਰਾ ਦੇ ਭੀੜ ਮੇਂ,
ਘੋਰਨੇ ਬਣਾਕੇ ਸ਼ੇਰ ਰਹਿੰਦੇ ਬੀੜ ਮੇਂ।
ਲਹੂ ਦੇ ਚਲਾਗੇ ਰਜਬਾਹੇ ਸੂਰਮੇਂ।
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਰਹਿਗੇ ਰਾਹੇ ਸੂਰਮੇਂ।

ਗੋਮਤੀ ਤੇ ਮੰਦਸਾਂ ਪੁਰੀ ਦੇ ਮਿੱਤਰੇ,
ਨਾਲ ਨਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕਦੇ ਪਹਾੜੀ ਚਿੱਤਰੇ।
ਜੀਹਨੇ ਵੇਖੇ ਉਸੇ ਨੇ ਸਲਾਹੇ ਸੂਰਮੇਂ,
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਰਹਿਗੇ ਰਾਹੇ ਸੂਰਮੇਂ।

ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਰਾਖੇ ਨਾ ਧਰਮ ਹਾਰਦੇ,
ਪਿਆਰੀ ਜਿੰਦ ਕਿਸ ਦੇ, ਉਤੋਂ ਦੀ ਵਾਰਦੇ।
ਰਾਣੀਆਂ ਨਾ ਮੌਤ ਸੇ ਵਿਆਹੇ ਸੂਰਮੇਂ,
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਰਹਿਗੇ ਰਾਹੇ ਸੂਰਮੇਂ।

ਅਲੀ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ੇਰ ਰੱਖੇ ਯਾਦ ਜੀ,
ਆਪਾਂ ਪੁੱਤ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਜੀ।
ਚੜ੍ਹਗੇ ਮਰਨ ਛੱਡ ਸਾਹੇ ਸੂਰਮੇਂ,
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਰਹਿਗੇ ਰਾਹੇ ਸੂਰਮੇਂ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਰਾਣੀ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀ, ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਰੂਪ।
ਗੋਰੇ ਸੇ ਪੁੱਛਦੀ ਖੜੀ, ਕਿਵੇਂ ਛੁਡਾਇਆ ਰੂਪ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—34

ਇੱਕ ਗੋਰਾ ਨਾਮ ਸੀ ਭਤੀਜਾ ਰਾਣੀ ਦਾ,
ਦੱਸ ਸਾਲ ਉਮਰ, ਉਮਰ ਨਿਆਣੀ ਦਾ।

ਹੋਗੀਆਂ ਚਤੋੜੋਂ ਜਾਂ ਰਵਾਨਾ ਡੋਲੀਆਂ,
ਗੋਰਾ ਜਾਂਦਾ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਹੋਲੀਆਂ।

ਰਾਣੀ ਪੁੱਛੇ ਪਿਆਰ ਸੇ ਹਵਾਲ ਗੋਰੇ ਤੋਂ,
ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਢਾ ਲਿਆ ਭੋਰੇ ਤੋਂ।

ਕਹਿੰਦਾ ਅਭੇ ਰਾਮ ਆਖਿਆ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ,
ਡੋਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਰਾਣੀ ਦੀ ਕਰੋ ਪਛਾਣ ਨੂੰ।

ਝੱਟ ਭੋਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਢਾ ਲਿਆ,
ਰਾਜਾ ਚੂੜੇ ਭੰਨਦਾ ਪਛਾੜੀਂ ਆ ਗਿਆ।

ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੁਰੰਗ ਦੌੜ ਦੇ,
ਨਾਲੇ ਰਲੇ ਬਾਡੀ-ਗਾਰਡ ਚਤੌੜ ਦੇ।

ਲਾਖੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਉਤਾਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ,
ਮਿਸ਼ਰੀ ਖੁਆਕੇ ਤੇ ਪਲਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ।

ਗਿਆ ਦੁਆਨ ਨੇੜੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਘੜੀਸ ਲਿਆ।
ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਕੇ ਉਤਾਰ ਸੀਸ ਲਿਆ।

ਰਾਜਪੂਤ ਡੋਲਿਆਂ 'ਚ ਘੜੀ ਨਾ ਕੱਟ ਗਏ,
ਵੱਢਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜੀਂ ਹੱਟ ਗਏ।

ਲਾਹੜੇ ਮਾਨੇ, ਪੁੱਨੇ ਦੇ ਜਨਾਨੇ ਘੱਗਰੇ,
ਚੜ੍ਹੇ ਖਾਨ ਪੱਚੀ-ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਮਗਰੇ।

ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਤੇ ਰਠੌੜ ਰੋਕਦੇ,
ਆਣਕੇ ਪਠਾਣ ਤਲਵਾਰਾਂ ਠੋਕਦੇ।

ਫੇਰ ਨਵੀਂ ਟੋਲੀ ਨੇ ਪਠਾਣ ਤੱਕ ਲੇ,
ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੂਰਾ ਸੀ ਕਟਾਰ ਚੱਕਲੇ।

ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਫੜੇ 'ਵੇ ਦਲੇਰ ਦੇ,
ਰੋਕਲੇ ਪਠਾਣ ਉਹਨੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ।

ਮਾਰੀ ਕਿਲਕਾਰੀ ਹੰਨੂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਜਿਉਂ,
ਟੁੱਟਦਾ ਤਲੋਗ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਾਜ਼ ਜਿਉਂ।

ਪਰਸੇ ਦੇ ਵਾਂਗ ਚੱਕਕੇ ਕੁਹਾੜੀ ਗਿਆ,
ਮੱਲੇ ਦੁੱਬੇ ਫੜਕੇ ਬਘਿਆੜ ਪਾੜੀ ਗਿਆ।

ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਬਿੰਦ ਸ਼ੇਰਨੀ ਦਾ ਜੰਮਿਆਂ,
ਪੱਚੀ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ 'ਕੱਲੇ ਨੇ ਬੰਮਿਆਂ।

ਪੈਰੀ ਭਾਜ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਰਸਾਲਾ ਹਿੱਲ ਗਿਆ,
ਭੂਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਤ ਦਾ ਲਿਛਾਫਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਜੋਧਪੁਰ ਚੌਥੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੱਦਲੇ,
ਔਰੰਗੇ ਹੋਕੇ ਪੈਂਤੜੇ 'ਬੱਦਲ' ਬੱਦਲੇ।

ਟੁੱਟੇ ਜਿਵੇਂ ਗਿਰੇ ਆਸਮਾਨੋਂ ਬਿਜਲੀ,
ਆਹਾ ਕੌਮ ਸ਼ਰਮਾਂ ਲੋਹੁਣ ਗਿੱਝਲੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤੀਰ ਮਾਰਕੇ ਕਨਾਤ ਤਾਣ 'ਤੀ,
ਫੜ ਤਲਵਾਰ ਪਟਮੇਲੁੀ ਲਿਆਣ ਤੀ।

ਡੇਰੇ ਖ਼ਾਨ ਬੁਰਜ ਉਸਾਰੇ ਰੌੜ ਮੇਂ,
ਮੁੜ ਆਹ ਨਾ ਜੁਆਨ ਜੰਮਣੇ ਚਤੌੜ ਮੇਂ।

ਲਹੂ ਨਾਲ਼ ਕਰਗੇ ਕਿਆਰੇ ਰੇਜ਼ ਸੀ,
ਕੋਲੇ ਹੋਣੀ ਉਸ ਦੀ ਵਛਾਗੀ ਛੇਜ਼ ਜੀ।

ਮਾਰੀ ਦੇ ਰਠੌੜ ਰਹਿਗੇ ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਐ,
ਲੜੇ ਮਰ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਆਨ ਛਾਂਵੇਂ ਐ।

ਲੱਗੇ ਖ਼ਾਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਗਰ ਠੇਠੇ ਜੀ,
'ਬਾਬੂ' ਮੁੜੇ ਤੇਰੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਹੇਠੇ ਜੀ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਕਰੇ ਲੜਾਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਕਰਨ ਦੇਣ ਨਾ ਜੂਨ।
ਆਣ ਮਨੋਹਰ ਛੋਕਰਾ, ਮਾਰ ਗਿਆ ਸ਼ਬਖ਼ੂਨ।

ਚੜ੍ਹੇ ਦੇ ਕੁ ਮੰਜਲਾਂ ਚੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਿਆ,
ਸੁੱਤਿਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਹਰ ਪੈ ਗਿਆ।
ਆਗਿਆ ਰਤਨ ਸੈਣ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਲੀ,
ਸ਼ਬਖ਼ੁੰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੰਗਲੀ।

ਨੀਂਦ ਆਗੀ ਲੋਰੀਆਂ ਸਰਦ ਪੈਣ ਦੇ।
ਕਰਤਾ ਅਟੈਕ ਨਾ ਮਨੋਹਰ ਸੈਣ ਦੇ।
ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਤ ਸੀ ਨਿਫਸ ਲੰਘ 'ਲੀ।
ਸ਼ਬਖ਼ੁੰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੰਗਲੀ।

ਆਗੇ ਕਿਤੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਰੋਲੇ ਘੁਕਦੇ,
ਐਤਨੇ ਪਠਾਣ ਨਾ ਵੱਢੀ ਦੇ ਮੁੱਕਦੇ।
ਪਿੱਠ ਲਾਤੀ ਢਾ ਲੇ ਭਲਵਾਨ ਦੇਗ'ਲੀ
ਸ਼ਬਖ਼ੁੰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੰਗਲੀ।

ਚੀਰ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਚਾਲਿਉਂ ਚੀਰ ਤੇ,
ਲਾਲ ਜਾਮੇਂ ਪਾਤੇ ਬੱਗੜ ਸਰੀਰ ਤੇ।
ਮਿਰਗਾਂ 'ਚੋਂ ਵੜਗੇ ਬਘਿਆੜ ਜੰਗਲੀ,
ਸ਼ਬਖ਼ੁੰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੰਗਲੀ।

ਮਾਰੇ ਬੇਸ਼ਮਾਰ ਅਲਦਾਤੇ ਮਛਤੋਂ,
ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰਦੇ ਪਠਾਣ ਪੁਸ਼ ਤੋਂ।
ਕਿੱਧਰੇ ਉਡਾਤੇ ਤੇ ਧੜ ਲਾ ਕੇ ਤੰਗਲੀ।
ਸ਼ਬਖ਼ੁੰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੰਗਲੀ।

ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੁਆਈ ਉੱਠ ਕੇ ਉਲਾਰੀ ਤੇਗ ਲਿਆ,
ਲੜ ਕੇ ਮਨੋਹਰ ਨੇ ਪਠਾਣ ਡੇਗ ਲਿਆ।
ਅਖ਼ਤਰ ਬੇਗ ਦੀ ਮਰੋੜੀ ਸੰਗਲੀ,
ਸ਼ਬਖ਼ੁੰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੰਗਲੀ।

ਅੱਖੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੁਆਈ ਵੱਢਿਆ,
ਖ਼ਿਲਜੀ ਪਠਾਣ ਦਾ ਡੱਕਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ।

ਲਹਿ ਗਿਆ ਧੀ ਦਾ ਛਤਰ ਬਣਾਤੀ ਕੰਗਲੀ,
ਸ਼ਬਖ਼ੁੰਨ ਮਾਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੰਗਲੀ,

ਲਾਸ਼ਾਂ ਲਾਲ ਔਟਕੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਦਰੇ,
'ਰਜਬਲੀ' ਮੁੜ ਗਿਆ ਤੂਫ਼ਾਨ ਓਧਰੇ।
ਨੇਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਧੌਣ ਬਖ਼ਤਰ ਦੀ ਅੜੰਗਲੀ।
ਸ਼ਬਖ਼ੁੰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰੰਗਲੀ।

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਜੋ ਰਾਜਪੂਤ ਰਿਆਸਤਾਂ, ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਲਾ ਚਿਤੌੜ।
ਕਰਨ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਧਰਮ ਦੀ, ਲੜ-ਲੜ ਮਰਨ ਰਠੌੜ।

ਦੋ ਭਾਗ ਛੰਦ—36

ਬੈਠਗੇ ਪਠਾਣ ਆ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ,
ਲੈਜਾਂਗੇ ਪੱਦਮਣੀ ਚਤੌੜੋਂ ਵੇਹਰਕੇ,

ਸੱਤੇ ਗੋਟ ਖੋਲ੍ਹਤੇ ਰਠੌੜਾਂ ਗੜ੍ਹ ਦੇ,
ਔਗੇ ਵਧ-ਵਧ ਰਾਜਪੂਤ ਲੜਦੇ।

ਸਾਰੇ ਮਾਹਰਾਜ ਚੜ੍ਹ 'ਗੇ ਮੇਵਾੜ ਦੇ,
ਘੋਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਚਿੱਤੇ ਨਿਕਲ ਝੰਗਿਆੜਦੇ।

ਆਗੇ ਬਾਹਰ ਦੋਵੇਂ ਗੋਮਤੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਐ,
ਸੂਰਮਿਆਂ ਰਠੌੜਾਂ ਨੂੰ ਝੜਾਤੇ ਚਾਅ੍ਹ ਜੁ ਐ।

ਆਫ਼ਰੀਨ ਮੰਦਨਾ ਪੁਰੀ ਦੇ ਜੰਮਿਉਂ,
ਘੇਰੇ ਦੁੱਬੇ ਕਾਬਲੀ ਬਘਿਆੜ ਲੰਮਿਉਂ।

ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਮਗਰੋਂ ਮਨੋਹਰ ਹੱਲਿਆ ਨੂੰ,
ਨੇਜ਼ਿਆਂ 'ਚ ਪਰੇ ਦਿੱਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਮੱਲਿਆਂ ਨੂੰ।

ਨਾਲੇ ਝਾਲਾਂ-ਵਾੜੇ ਸਰਦਾਰ ਰਲਜੇ,
ਆਕੜਿਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਮਰੋੜੇ ਗਲ ਜੁ।

ਨਾਲੇ ਨਾਲ 'ਬੁੰਦੀ' ਦੇ ਝੜਾਲੇ ਮੋਢੀ ਐ,
ਚਾਮੁਲਿਆ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਲਬਾਤੀ ਗੋਡੀ ਐ।

ਸਿਰ ਕੱਢ ਗੱਭਰੂ ਸਟੇਟ ਟੈਂਕ ਦੇ,
ਢੇਰੀਆਂ ਲਗਾਤੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਚੌਂਕ ਦੇ।

ਕਟ-ਕਟ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਉਸਾਰੇ ਪਿੱਲਰ ਐ।
ਭੇਡਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਮਦੇ ਪਠਾਣ ਖਿੱਲਰ ਐ।

ਫੇਰ 'ਕੱਠ ਬੱਝ ਗਿਆ ਕੰਧਾਰੀ ਕੌੜਾਂ ਦਾ,
ਦਿੰਦੇ ਪੈਰ ਨਾ ਸੀ ਲਗਣ ਰਠੌੜਾਂ ਦਾ।

ਪੈਂਦਾ-ਪੈਂਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ,
ਘਬਰਾਇਆ ਫਿਰਦਾ ਰਸਾਲਾ ਰਾਣਾ ਦਾ।

ਲੰਮੇ ਪਾਤੇ ਸਵੇਂ ਜਿਉਂ ਦੁਪਹੁਰੇ ਸੁਸਰੀ,
ਗੇਟ ਮੂਹਰੇ ਲੋਥਾਂ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਉਸਰੀ।

ਲੱਗੇ ਪਏ ਮੁਹਾਰੇ ਜੁ ਪਠਾਣਾਂ ਦੂਤਾਂ ਦੇ,
ਖਾਨਾਂ ਨੇ ਉਸਾਰੇ ਢੇਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ।

ਕਾਲ ਪਾਪੀ ਸੁਹਣਿਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਚਰ ਗਿਆ,
ਲਹੂ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਦਾ ਖੱਪਰ ਭਰ ਗਿਆ।

ਰੰਗਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਉੱਜੜ ਬਜ਼ਾਰ ਗਿਆ।
ਇਜ਼ਰਾਇਲ ਕੱਢਦਾ ਪਰਾਣ ਹਾਰ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ ਤੇ ਪਠਾਣ ਦਸ ਸੀ,
ਜਾਨ ਦੇ ਕੇ ਖੱਟਗੇ ਜਹਾਨੋਂ ਜੱਸ ਸੀ।

ਮਾਰ-ਮਾਰ ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਖਪਾਈਆਂ ਖੂਹਣੀਆਂ,
ਫੇਰ ਆਹ ਨਾਂ ਸ਼ੀਹਣੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸੂਣੀਆਂ।

ਲਾਗੇ ਅੱਗੋਂ ਸ਼ੁਰਮਗਤੀ ਦੇ ਜਿੰਦੇ ਐ,
ਜਾਨ ਦੇਗੇ ਸ਼ੇਰ ਨਾ ਜ਼ਨਾਨੀ ਦਿੰਦੇ ਐ।

‘ਬਾਬੂ’ ਰੱਬ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੱਖਲੀ,
ਜਾਨਾਂ ਵੇਚ ਸੂਰਮਿਆਂ ਅਣਖ ਰੱਖ ਲੀ।

ਬੈਤ—37

ਅੰਧ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਹੋਣ ਚਤੌੜ ਮੇਂ ਜੀ,
ਦੂਰੋਂ ਪੈਣ ਚਮਕਾਰੜੇ ਤੇਗ ਦੇ ਜੀ।

ਵੱਧ ਕਰਨ ਅਟੈਕ ਪਠਾਣ ਬੱਚੇ,
ਪਏ ਗਰਜਦੇ ਵਾਂਗਰਾਂ ਮੇਘ ਦੇ ਜੀ।

ਘੋਰ ਮੰਦਨਾ ਪੁਰੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ,
ਮਾਰ ਵਾਂਗ ਦਿਵਾਰ ਦੇ ਡੇਗ ਦੇ ਜੀ।

ਫੇਰ ਕੰਵਰ ਨਸਾਲਤਾ ਗੋਮਤੀ ਦਾ,
ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਿੱਕ ਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਘਰੇਗ ਦੇ ਜੀ।

ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਡੇਗਤਾ ਠਾਕਰਾਂ ਨੂੰ,
ਚੱਲੀ ਜਾਣ ਘਰਾਲ਼ ਵਿੱਚ ਰੇਗ ਦੇ ਜੀ।

ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੌਹ ਮਨੋਹਰ ਨੂੰ ਪਾੜਤਾ ਸੀ,
ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੈਰ ਲੈ ਲੇ ਅਖ਼ਤਰ ਬੇਗ ਦੇ ਜੀ।

ਸੌਂਗੇ ਸੁੱਸਰੀ ਵਾਂਗ ਜਵਾਨ ਸਾਰੇ,
ਜਿਵੇਂ ਪਏ ਬਿਮਾਰ ਪਲੇਗ ਦੇ ਜੀ,

ਰਤਨ ਸੈਣ ਆ ਗਿਆ ਕੋਲੇ ਪਦਮਣੀ ਦੇ,
‘ਬਾਬੂ’ ਬੋਲਦਾ ਨਾਲ ਦਰੇਗ ਦੇ ਜੀ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਮੂੰਹ ਪਰ ਮੱਖੀਆਂ ਉੱਡਦੀਆਂ, ਬੜਾ ਭੂਪਾਲ ਉਦਾਸ।
ਹਾਲ ਸੁਣਾਵੇ ਦਰਦ ਦਾ, ਜਾ ਪਟਰਾਣੀ ਪਾਸ।

ਪਦਮਾਂ ਪੁਕਾਰੇ ਹੋ ਉਦਾਸ ਰਾਜਿਆਂ,
ਤੋੜਕੇ ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਹਰਾਸ ਰਾਜਿਆ।
ਰਿਹਾ ਨਾ ਹਮਾਰਾ ਕੱਖ ਜ਼ੋਰ ਰਾਣੀਏਂ,
ਮਾਰਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਣੀਏਂ।

ਆਈ ਮੈਂ ਝਰੋਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੇਖ ਰਾਜਿਆਂ,
ਮਿਟਦੇ ਲਿਖੇ ਨਾ ਜਿਹੜੇ ਲੇਖ ਰਾਜਿਆ।
ਡੋਗਤਾ ਪਤੰਗ ਕੱਟ ਡੋਰ ਰਾਣੀਏਂ,
ਮਾਰਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਣੀਏਂ।

ਜਿਹੜੀ ਮਾਂ ਦਾ ਮਰੇ ਐਸਾ ਕੌਰ ਰਾਜਿਆ,
ਜੀਊਗੀ ਜਹਾਨ ਕਿਹੜੀ ਤੌਰ ਰਾਜਿਆ।
ਮੱਚ ਗਿਆ ਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਰਾਣੀਏਂ,
ਮਾਰਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਣੀਏਂ।

ਮਰੇ ਸਰਦਾਰ ਗੋਮਤੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆ,
ਭਿੱਜੇ ਮੇਰੇ ਚੀਰ ਰੋਵਦੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆ।
ਪੈ ਗਿਆ ਹੰਧੇਰਾ ਅੰਧ-ਘੋਰ ਰਾਣੀਏਂ,
ਮਾਰਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਣੀਏਂ।

ਬੱਦਲ ਸਮੇਤ ਮਰੇ ਭੂਰਾ ਰਾਜਿਆ,
ਮੇਦਨਾ ਪੂਰੀ ਦਾ ਜੁਆਨ ਪੂਰਾ ਰਾਜਿਆ।
ਰਿਹਾ ਨਾ ਦਲੇਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਣੀਏਂ,
ਮਾਰਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਣੀਏਂ।

ਦੱਸ ਕੀ ਦਲੀਲ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਰਾਜਿਆ,
ਹਾਜ਼ਰ ਖੜੋਤੀ ਜਾਨ ਮੇਰੀ ਰਾਜਿਆ।
ਵੈਰੀ ਨਾ ਫੜਨ ਮੇਰਾ ਮੋਰ ਰਾਣੀਏਂ,
ਮਾਰਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਣੀਏਂ।

‘ਰੱਜਬਲੀ’ ਦਿਲ ਮੇਂ ਨਾਂ ਡਰੀਂ ਰਾਜਿਆ,
ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾ ਕੇ ਮਰੀਂ ਰਾਜਿਆ।

ਜਾਊਂਗਾ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਰਾਣੀਏਂ,
ਮਾਰਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਣੀਏਂ।

ਬੈਂਤ—39

ਰਤਨ ਸੈਨ ਭੂਪਾਲ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਈ,
ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਨਾ ਰਾਣੀਆਂ ਪਚਦੀਆਂ ਜੀ।

ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਸਮਝਾਮਦਾ ਪੱਦਮਣੀ ਨੂੰ,
ਜਾਨੋਂ ਨਹੀਂ ਪਟਰਾਣੀਆਂ ਬਚਦੀਆਂ ਜੀ।

ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਬੈਠ ਨਰੇਸ਼ ਨੇ ਜੋ,
ਵਛਾਦਾਰ ਪਟਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜਚਦੀਆਂ ਜੀ।

ਲਾਲੇ ਢੇਰ ਨਰੇਲ ਦੇ ਬਾਰ ਅੱਗੇ,
ਚੰਨਣ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹ ਪਈਆਂ ਮੱਚਦੀਆਂ ਜੀ।

ਚੜ੍ਹੇ ਧੂੰਏਂ ਦੇ ਅਬਰ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਜੀ,
ਫਿਰਨ ਤੇਜ਼ ਚੰਗਿਆੜੀਆਂ ਨਚਦੀਆਂ ਜੀ।

ਲਾਲੇ ਹਾਰ-ਸ਼ੰਗਾਰ ਕੁੱਲ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ,
ਹੱਥੀਂ ਚੂੜੀਆਂ ਪੈਂਨੀਆਂ ਕਚਦੀਆਂ ਜੀ,

ਗਖ ਬਣਗੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਜੌਹਰ ਕਰਕੇ,
ਲਾਟਾਂ ਜਾਣ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਰਚ ਦੀਆਂ ਜੀ।

ਵਛਾਦਾਰ ਤਾਂ ਨਾਰ ਰਾਜਪੂਤਣਾਂ ਜੀ,
'ਰਜਬਲੀ' ਪਰੇਮਣਾ ਸਚ ਦੀਆਂ ਜੀ।

॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਜ਼ਰਦ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਪਹਿਨਕੇ, ਲੋਣ ਪੱਗਾਂ ਨੂੰ ਅੱਤਰ।
ਰਾਜਾ ਗੋੜ੍ਹ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਉਤਾਰ ਤਾਣਕੇ ਛੱਤਰ।

ਭੂਪ ਲੱਗਾ ਜਰਦ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਪਾਮਣੇ,
ਚਿਖਾ ਵਿੱਚ ਬਹਿਰੀ ਪਟਰਾਣੀ ਸਾਹਮਣੇ।
ਲੈਂਦੇ ਫਿਰੇ ਖਾਨ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਤਲਾਕਾਂ ਜੀ,
ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਖੱਟੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੀ।

ਪਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੁੱਖ ਤੇ ਦਰਦ ਤਾਜ਼ੇ ਤੇ,
ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਤਾਣਕੇ ਛਤਰ ਰਾਜੇ ਤੇ।
ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਜਾਨ ਰੱਖਲੀ ਚਲਾਕਾਂ ਜੀ,
ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਖੱਟੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੀ।

ਖੂਨ ਦੇ ਬਰੋਲੇ ਸੀ ਚਤੋੜੋਂ ਚੜ੍ਹਗੇ,
ਵੀਹ-ਚਰੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਵੜ੍ਹਗੇ।
ਲਹੂ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਲਿੱਬੜ ਢਾਕਾਂ ਜੀ,
ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਖੱਟੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੀ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਾਰਦੇ ਹਮੈਤੀ ਮੁੱਕਗੇ।
ਮਾਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਠੋੜ ਲੁਕਗੇ।
ਮੌਤ ਮਾਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੋਤੀ ਹਾਕਾਂ ਜੀ,
ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਖੱਟੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੀ।

ਰਾਜਪੂਤ ਮਾਰ ਪਰਲੋਕ ਭੇਜਤੇ,
ਰਾਜਾ ਸੌ ਗਿਆ ਮੌਤ ਦੀ ਵਛਾਈ ਛੇਜ ਤੇ।
ਆਵੇ ਨਾ ਨਜ਼ਰ ਮੈਂ ਚੁਫੇਰੇ ਝਾਕਾਂ ਜੀ,
ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਖੱਟੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੀ।

ਜੰਗ ਛੋਡ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਭਾਗ ਦੇ,
ਬੋਲਦਾ ਗੁਲਾਮ ਸਤੀ ਹੋਗੀ ਨਾਗਦੇ।
ਖਾਨ ਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਿਕਲ ਬਾਕਾਂ ਜੀ,
ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਖੱਟੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੀ।

ਤੀਰ ਵਾਂਗੂੰ ਚੁੱਭੀ ਜੋ ਗੁਲਾਮ ਆਖਦੇ,
ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਬੁੱਕ ਪਾਲੇ ਰਾਖ ਦੇ।

ਮੁੜ ਗਿਆ ਪਛਾੜੀ ਲਾ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਖਾਕਾਂ ਜੀ,
ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਖੱਟੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੀ।

ਕਾਪੀਆਂ 'ਬਸੰਤ' ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਦਾ,
ਆਵੇ ਠਾਣੇ ਨਾਲ਼ ਨਾ ਅੰਤ ਹੋਜ ਦਾ।
ਜਾਣ ਜਗਮੇਲ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਡਾਕਾਂ ਜੀ,
ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਖੰਡੇ ਖੱਟੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੀ।

ਹਾਸਰਸ ਛੰਦ—1

ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ

ਵਿਆਹ 'ਚ ਘੋੜੀਆਂ ਨੱਚਣ, ਉੱਠ ਬੁੱਕੇ ਸੀ,
ਹਾਈ ਫੈਮਲੀ ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਢੁੱਕੇ ਸੀ।
ਭੁੱਖੀ ਨਿਸ਼ਫ ਜਨੇਤ ਚੌਲ ਮੁੱਕੇ ਸੀ,
ਗੁਆਂਢ ਬੋਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਦੀ ਹਵਾੜ ਰੂੜੀ ਦੀ।
ਜਿੱਥੇ ਜੰਨ ਤਾੜੀ ਭਰੀ ਪਈ ਸਵਾਤ ਤੂੜੀ ਦੀ।
ਸ਼ੁਰੂ ਸੀਜਨ ਸਿਆਲ ਠਾਰੀ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ,
ਪੱਟੀ ਜੱਖਣਾ ਦਰੇਡੀ ਵਾਟ ਟੈਰਾਂ ਦੀ,
ਪਾਤੀ ਟੋਕਰੀ ਪਲੋਂਦੀ ਮਿੱਥੀ ਪੈਰਾਂ ਦੀ,
ਖਾਕੇ ਮਰੇ ਦੋ ਬਤਾਰੂ ਪੇਡੀ ਸੁੱਕੀ ਚਰ੍ਹੀ ਦੀ,
ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ।

ਖਾਲੇ ਘੁਣੇ ਨੇ ਸ਼ਤੀਰ ਕਾਨੇ ਵਿਰਲੇ,
ਭੰਡਾ ਬੈਠਕਾਂ ਕੱਢਣ ਖੜ੍ਹੇ ਕਿਰਲੇ,
ਚੂਹੇ ਟਿਕਟ ਕਲੈਕਟਰ ਫਿਰਲੇ,
ਨਿਉਲ ਮਾਸਟਰ ਕਰਦਾ ਵਸੂਲੀ ਫੀਸਾਂ ਦੀ,
ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਰਹੇ ਵੇਖਦੇ ਪਰੇਟ ਘੀਸਾਂ ਦੀ।
ਬਾਝੂ-ਬਿੱਲੀਆਂ ਲੜਨ ਪੱਟੇ ਘੋਰੇ ਐ,
ਲੱਗੇ ਖੱਖਰ ਭਰਿੰਡ ਲੋਂਦੇ ਦੋਹਰੇ ਐ,
ਸਰਵਾਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜੁਲੌੜ ਵਿੱਚ ਮੋਰੇ ਐ,
ਹੇਠ ਲਾੜੇ ਦੇ ਵਛਾਤੀ ਸੇਜ ਪਾਟੀ ਦਰੀ ਦੀ,
ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਬੁੱਝੀ ਨੇ ਪੱਚੀ ਸੌ ਪੂਰਾ ਮੰਗਿਆ,
ਥੋੜੇ ਬੁੱਢੜਾ ਘੰਗੂਰਾ ਮਾਰ ਖੰਘਿਆ,
ਮੁੰਡਾ ਬਾਪ ਦੇ ਕੁੜਮ ਕੋਲੋਂ ਸੰਗਿਆ,

ਤਾੜੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਬੜਾ।
 ਪਾਤਾ ਪੱਕਾ ਰੋੜਾ ਮਾਰਕੇ ਬੁੜੀ ਦੇ ਰੋਬੁਡਾ।
 ਹੁੰਦੀ ਅਕਲ ਖਰਚ ਐਸੇ ਛੰਦ ਤੇ,
 ਸਾਲੀ ਦੋਹੇ ਜੇ ਲਗਾਵੇ ਬੈਠੀ ਕੰਧ ਤੇ,
 ਝੱਟ ਭਾਈ ਜੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਨੰਦ ਤੇ,
 ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਸਟਾਲੀ ਪੰਡ ਚਾਂਦੀ ਖਰੀ ਦੀ,
 ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ।

ਰਸ ਕੱਟ ਗੁੜ ਦੇ ਕੜਾਹ ਜੁ ਕਰਤੇ,
 ਤਾਰੇ ਮੀਰੇ ਦੇ ਲਿਆ ਕੇ ਤੇਲ ਵਰਤੇ,
 ਤੱਤੀ ਲੇਟ ਜੀ ਭਰੇ 'ਵੇ ਥਾਲ ਧਰਤੇ,
 ਉਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀ, ਨਾ ਜਾਨੀ ਖੰਗਣੋਂ ਅੜਕ ਦੇ।
 ਸੰਘ ਸਿਵੀਆਂ ਦੀ ਝਾਲ ਵਾਂਗਰਾਂ ਖੜਕ ਦੇ।
 ਘਰੋਂ ਆਦੀ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹੇ ਪੁੰਨ ਦੇ,
 ਆਟਾ ਘਾਠ ਦਾ ਹੁਧਾਰਾ ਲੈਕੇ ਭੁੰਨ ਦੇ,
 ਜਗ੍ਹਾ ਸੌਗੀ ਦੀ ਮਿਰਚ ਲਾਲ ਭੁੰਨ ਦੇ,
 ਪਾਤੀ ਰੂੰਗੇ 'ਚ ਲਿਆਤੀ ਔਧੀ ਠੂਠੀ ਗਰੀ ਦੀ।
 ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ।

ਪਾਣੀ ਛੱਪੜੋਂ ਪਿਆਇਆ ਨਾਲ ਓਕਾਂ ਦੇ,
 ਵਿੱਚ ਭੱਡਾਂ ਦਾ ਪਸ਼ਾਬ ਬੱਚੇ ਜੋਕਾਂ ਦੇ,
 ਪੈਗੇ ਦਾੜ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਚਿੱਚੜ ਲਾਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ,
 ਵਿਚੋਂ ਮਰੀ ਚੂਹੀ ਨਿਕਲੀ ਅਚਾਰ ਡੇਲਿਆਂ ਦੇ।
 ਹੁੰਦੇ ਹਾਸ-ਰਸ ਛੰਦ ਜੁ ਸ਼ੰਗਾਰ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ।
 ਘਰੇ ਪਾਇਆ 'ਵਿ ਅਚਾਰ ਲਿਆਕੇ ਤੁੱਕੇ ਸੀ,
 ਕੀਤਾ ਚੱਟਣ-ਪਲਾ ਜਿਆ ਗੰਢੇ ਸੁੱਕੇ ਸੀ,
 ਭਾਜੀ ਜਵਕਲ ਪਾਣੀ ਲੂਣ ਮੁੱਕੇ ਸੀ,
 ਆਲੂ ਚੁਭੀ ਮਾਰੀ ਲੱਭਦਾ ਪਰਾਤ ਭਰੀ ਦੀ।
 ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ।

ਮੇਰੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਖੱਦਰ ਢਾਈ ਗਜ਼ ਸੀ,
 ਇੱਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨਵਾਂ ਛੱਜ ਸੀ,
 ਗਿਆ ਜੰਡ ਦਾ ਪਲੰਘ ਰਾਹ 'ਚ ਭੱਜ ਸੀ,

ਧਰਮ ਕੋਟ ਦੀ ਕੜੱਕੀ ਦੇਤੀ ਚੂਹੇ ਮਾਰਨ ਦੀ।
 ਪੱਕੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਨਾਲੀ ਮੌਜ ਅੰਨ ਠਾਰਨ ਦੀ।
 ਇੱਕ ਟੁੱਟੀ ਜ਼ੀ ਪਰਾਂਦੀ ਨਾਲਾਂ ਕਾਈ ਨਾ,
 ਸੂਰਮੇ-ਦਾਣੀ ਸੂਰਮਾਂ ਪੌਣ ਨੂੰ ਸਲਾਈ ਨਾ,
 ਅੰਨ੍ਹੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਦਖਾਈ ਨਾ,
 ਅੰਨ੍ਹੇ ਮੂੰਗ ਘੋਰੇ ਕੋਡੀਆਂ ਚੰਗੇਰ ਭਰੀ ਦੀ।
 ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ।

ਮਾਇਆ ਸੁਸਰ ਖਰਚ ਕਰੀ ਅੱਗਰੀ,
 ਤਿੰਨ ਉਤਲੇ ਕੁੜਤੀਆਂ ਦੀ ਮੱਗਰੀ,
 ਨੀਲੀ ਓਡਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਲਿਆਂਦੀ ਘੱਗਰੀ,
 ਕਾਲਾਮਾਂ ਜੀ ਦਾ ਜਾਂਘੀਆਂ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਭੂਰੀਆਂ,
 ਭੇਡ ਬੱਕਰੀ ਖੱਚਰ ਛੁੱਡੀ ਤਿੰਨ ਮੂਰੀਆਂ।
 ਵਾਲੇ ਕੁੱਟਦੇ ਪਿੱਤਲ ਜੁ ਦੀ ਨੱਥ ਸੀ,
 ਬਹੁ ਟਿੱਡੀ ਜੀ, ਮਿੱਡੀ ਜੀ ਕਾਲੇ ਹੱਥ ਸੀ,
 ਜਦੋਂ ਗੱਧੇ ਤੇ ਝੜਾਈ ਭਰੀ ਸੱਥ ਸੀ,
 ਤੇੜ ਸੁੱਥਣੀ ਜ਼ੀ ਪਾਤੀ ਪੜਦਾਦੀ ਮਰੀ ਦੀ।
 ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ।

ਹੋਗੀ ਵਿਦਿਆ ਜਨੇਤ ਲੈਕੇ ਡੋਲੇ ਜੀ,
 'ਬਾਬੂ' ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ੀਕ ਛੱਡੇ ਗੋਲੇ ਜੀ,
 ਬਹੁ ਕੁੜੀਆਂ ਉਤਾਰੀ ਘੱਰ ਕੋਲੇ ਜੀ,
 ਜਿੱਥੇ ਬਹੁ ਬੈਠੀ ਚਾਨਣੋਂ ਹੰਧੇਰ ਹੋਈ ਗਿਆ।
 ਸਿਰੋਂ ਗੰਜੀ ਵੇਖ-ਵੇਖਕੇ ਟੱਬਰ ਹੋਈ ਗਿਆ।
 ਧਰੀ ਕੁੜਮਾ ਅਕੌਤਰੀ ਨਾ ਖੱਟ ਤੇ,
 ਜਾਏ-ਖਾਣਿਆਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ ਨਾਲ਼ ਅੱਟ ਤੇ,
 ਪਿੱਛੇ ਗਿਰਗੀ ਦੁਹੱਥੜ ਮਾਰ ਪੱਟ ਤੇ,
 ਜਦੋਂ ਸੱਸ ਤਸਵੀਰ ਵੇਖੀ ਕਾਣੀ ਪਰੀ ਦੀ।
 ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਜੈਸੀ ਕੀਹਤੋਂ ਕਰਤੂਤ ਕਰੀ ਦੀ।

ਚਾਤਰ ਪਤਨੀ ਤਰਜ਼—2

ਪਤੀ ਫੁਲਸ ਤੇ ਔਰਤ ਚਲਾਕ ਸੀ,
 ਰੋਣ ਲੱਗਾ ਕਾਣਾ ਕੁੱਛੜ ਜੁਆਕ ਸੀ,

ਰਾਤੀ ਭੌਂਦੂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਲਿਆ ਮਾਰ ਹਾਕ ਸੀ,
 ਖਾਗੀ ਸੇਵੀਆਂ ਦਾ ਦੇਜਕਾ ਦਰਦ ਕੁੱਠੀਆਂ।
 ਭਰ ਬਹਿਕੇ ਪੋਲੀ-ਪੋਲੀਆਂ ਜਿੰਘਾਂ ਤੇ ਮੁੱਠੀਆਂ।
 ਮੇਰੀ ਹੁੰਨੀ ਨੂੰ ਅੱਤਰ ਲਾ ਦੇ ਝਬਦੇ,
 ਹੱਥ ਹਿੱਕ ਤੋਂ ਘੜੀਸ ਸਿਰ ਦੱਬਦੇ,
 ਕੱਢ ਟੰਗ ਦੀ ਕੜੱਲ ਮਲ ਪੱਥ ਦੇ,
 ਕੱਢ ਉਂਗਲੋਂ ਪਟਾਕੇ ਪਿੰਜਣੀ ਨੂੰ ਟੋਲਿਆ।
 ਕਰੀਂ ਹਾੜੇ-ਹਾੜੇ ਥੜੀ ਜੀ ਮਦਦ ਬੋਲਿਆ।

ਹੀਰ ਬੋਹਟੜੀ ਬਿਮਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਛੇੜਿਆ,
 ਪਾਲਾ ਦੁੱਧ 'ਚ ਮਧਾਣੀ ਸੈਦੇ ਖੇੜਿਆ,
 'ਵੈਰੀ ਗੁੱਡ' ਛੇਤੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਬੇੜਿਆ,
 'ਵੰਨ ਰੂਪੀ, ਹੈ ਮਸ਼ੀਨ ਤੇ ਭਿਆਈ ਮੱਕੀ ਦੀ,
 ਰੋਜ਼ ਪੀਹ ਲਿਆ ਕਰ ਵਿੰਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿਆਂ ਚੱਕੀ ਦੀ।
 ਥੋੜੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਸਾਡਾ ਸਰਦਾਰ ਨਾ,
 ਐਵੇਂ ਮੱਥਾ ਕੀ ਖਰਾਸ ਨਾਲ ਮਾਰਨਾ,
 ਕੀਤੀ ਕਮਲੇ ਨੇ ਜਵਾਂ ਹਿਮ-ਹਾਰ ਨਾਂ,
 ਸ਼ੇਰ ਬੰਨ੍ਹਤਾ ਘੁਘਾਟ ਸੀ ਚੱਕੀ ਨੂੰ ਝੋਲਿਆ।
 ਕਰੀਂ ਹਾੜੇ ਹਾੜੇ ਥੜੀ ਜੀ ਮਦਦ ਬੋਲਿਆ।

ਤਾਪ ਚੜ੍ਹੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿੰਡਾ ਤੱਪਦਾ
 ਸੁੰਡੀ ਵਾਂਗੂੰ ਕੱਠਾ ਹੋਜੇ ਢਿੱਡ ਨੱਪਦਾ,
 ਜਦੋਂ ਲਗਦਾ ਦਰਦ ਨਿਆਣਾ ਟੱਪਦਾ,
 ਪੈਜੇ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਖੇਡਮੇਂ ਜੁ-ਗੁੱੜ-ਗੜਦੇ।
 ਲਿਆ ਦੇ ਸੁਆਹ ਦੀ ਚੁੰਢੀ ਨਿਆਣੇ ਦੇ ਚਲੂਣੇ ਲੜਦੇ।
 ਮਲ ਕਾਲੇ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਲਾਹਦੇ ਗਿੱਡ ਜੀ,
 ਪਰ੍ਹੇ ਨਾਸਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾਦੇ ਬੱਗੇ ਟਿੱਡ ਜੀ,
 ਕਰ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਬਹਾਕੇ ਹੌਲਾ ਢਿੱਡ ਜੀ,
 ਜਾਕੇ ਨੁਹਰੇ-ਨੁਹਰੇ ਪੋਤੜੇ ਕੱਸੀ ਤੇ ਧੋਲਿਆ।
 ਕਰੀਂ ਹਾੜੇ-ਹਾੜੇ ਥੜੀ ਜੀ ਮਦਦ ਬੋਲਿਆ।

ਚਾਰ ਕੁੜੀਆਂ ਪੁੱਤਰ ਪੰਜ ਫਥ ਦੇ,
 ਤਿੰਨ ਮਰਗੇ ਸ਼ੇਹਰ ਭਾਣੇ ਰੱਬ ਦੇ,
 ਦੋ ਕੁ ਜਾਂਦੇ ਰਏ ਜੁਆਕ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭਦੇ,

ਇੱਕ ਛੁੱਲ ਟੁੱਟ ਨਾਈਆਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਹਾਣੀ ਐ।
 ਹੋਰ ਹੋਜੂ ਸਿਆਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜੀਰੀ ਖਾਣੀ ਐ।
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੰਮਦੀ ਨਿਆਣੇ ਹੋਗੀ ਬੋਦੀ ਜੀ,
 ਇੱਕ ਲੱਗਜੇ ਤੁਰਨ ਦੂਜਾ ਗੋਦੀ ਜੀ,
 ਖਾਲਾਂ ਮਿਸ਼ਰੀ ਬਦਾਮ ਪਾ ਕੇ ਦੋਧੀ ਜੀ,
 ਤੂੰ ਤਾਂ ਦਲੀਆਂ ਨਿਗਲ ਲਾ ਲੱਸੀ 'ਚ ਘੋਲਿਆ
 ਕਰ ਹਾੜੇ-ਹਾੜੇ ਥੋੜੀ ਜੀ ਮਦਦ ਬੋਲਿਆ।

ਚਾਹੀਏ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਧਲਿਆਰਾ ਪੌਣਾ ਕੱਸਕੇ,
 ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਾਵੀਂ ਦਸਕੇ,
 ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਸੀਰਨ ਬਲਾਈ ਕੱਲ੍ਹ ਹੱਸਕੇ,
 ਭਰਿਆ ਰੂੜੀ ਉੱਤੇ ਟੋਕਰਾ ਮਧਾਰੀ ਰੂੜੀ ਦਾ।
 ਕਲ੍ਹ ਪਰਸੋਂ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਮਜ਼ਾਜ ਚੂਹੜੀ ਦਾ।
 ਜਾਏ-ਖਾਣੇਂ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਵੱਜਗੇ,
 ਢਿੱਡ-ਘੁੱਟਣੀ ਜੁੀ ਪਾਕੇ ਪਾੜੇ ਭੱਜਗੇ,
 ਕੱਟੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਲਿਅੜ ਖਾ ਕੇ ਰੱਜਗੇ,
 ਅਜੇ ਤੀਕ ਬੇ-ਬਰਕਤਿਆਂ ਖੰਦਾ ਨਾ ਚੋਲਿਆ।
 ਕਰੀਂ ਹਾੜੇ-ਹਾੜੇ ਥੋੜੀ ਜੀ ਮਦਦ ਬੋਲਿਆ।

ਖੂਹੋਂ ਜਲ ਲਿਆ ਬੁਡੜੁ ਸਿਰ ਨਵੁੱਣੀ ਐਂ,
 ਕਲ੍ਹ ਜੇਠ ਜੀ ਦੀ ਆਈ ਵੀ ਸਨੌਣੀ ਐਂ,
 ਅਜੇ ਹੋਰ ਦੋ ਘਰੀਂ ਮਕਾਨ ਔਣੀ ਐਂ,
 ਪਤੀ ਮੇਰੇ ਜੈਸੇ ਵੈਣ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੈਂਦੇ ਐਂ।
 ਅਜੇ ਤਿੰਨ ਘੱਗੀਂ ਕਰਨੇ ਸਿਆਪੇ ਰਹਿੰਦੇ ਐਂ।
 ਪੱਟ ਛੁੱਲਗੇ ਸੁਹਲ ਥੱਕ ਲੱਕ ਗਈ,
 ਮਾਰ ਮੁੱਕੀਆਂ ਨਰਮ ਹਿੱਕ ਪੱਕ ਗਈ,
 ਹੈਂਡ-ਲੈਗੱਜ ਸਮੇਤ ਬਾਡੀ ਥੱਕ ਗੀ,
 ਮੇਰਾ ਦੌਰੀ 'ਚ ਪਸ਼ਾਬ ਪਿਆ ਬਾਹਰ ਡੋਲਿਆ।
 ਕਰੀਂ ਹਾੜੇ-ਹਾੜੇ ਥੋੜੀ ਜੀ ਮਦਦ ਬੋਲਿਆ।

ਮੇਰਾ ਐਨਾ ਕੁ ਸੁਖਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਜਾ,
 ਕੱਢ ਵੜੀਆਂ ਪਕੌੜੇ ਦਾਲ ਧਰਜਾ,
 ਪਾਟਿਆ ਜੁਲੜ ਲੰਗਾਰ ਦੋ ਕੂ ਭਰਜਾ,

ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਮੇਰਾ ਟੂਡੇ ਦਾ ਵਰਕ ਨਿੱਬੜਿਆ।
 ਇੱਕ ਧੋਣਾਂ ਪੈ ਗਿਆ ਮੂਤ ਦਾ ਗਦੈਲਾ ਲਿੱਬੜਿਆ।
 ਪੱਗ ਪਾਣੀ 'ਚੋਂ ਟਪਾਈ ਸਿਆਲੋਂ ਅੱਗੇ ਦੀ,
 ਤੈਨੂੰ ਲੱਗੀ ਨਾ ਖਬਰ ਗਾਰੇ ਲੱਗੇ ਦੀ,
 ਜਾਵੇ ਕੱਸੀ 'ਚ ਉਂਗਲ ਮੈਲੁ ਝੱਗੇ ਦੀ।
 ਬੜਾ ਨਿਖਰੇ ਕਛਹਿਰਾ ਖਾਲੁ 'ਚ ਝੰਜੋਲਿਆ।
 ਕਰੀਂ ਹਾੜੇ-ਹਾੜੇ ਥੋੜੀ ਜੀ ਮਦਦ ਬੋਲਿਆ।

‘ਬਾਬੂ’ ਲੱਕੜਾਂ ਖਤਮ ਖੁੰਢ ਪਾੜਜਾ,
 ਫੜ ਮੁਰਗੀ ਚਿਲਡ ਸਭ ਤਾੜਜਾ,
 ਖੋਲ੍ਹ ਵਾੜੇ ਦਾ ਖਿੜਕ ਲੈਂਬ ਵਾੜਜਾ,
 ਗੱਧੀ ਬੱਕਰੀ ਨਰੜ ਧਾਰ ਕੱਢ ਭੇਡ ਦੀ।
 ਢੁੱਡੀਂ ਡਹਿਜੇ ਕੱਲੇ ਵੱਢੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੇਡਦੀ।
 ਖਾਲਾਂ ਦੇ ਕੁ ਅੰਦਰਸੇ ਨਾਲ ਚਾਹ ਦੇ ਜੀ,
 ਮੇਰੀ ਜੇਬ 'ਚ ਸਵੀਟ-ਬੀਟ ਪਾਏ ਜੀ,
 ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਫਰੂਟ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਦੇ ਜੀ,
 ਚੂਪਾਂ ਸੇਰ ਕੁ ਗਨੇਰੀਆਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ।
 ਕਰੀਂ ਹਾੜੇ-ਹਾੜੇ ਥੋੜੀ ਜੀ ਮਦਦ ਬੋਲਿਆ।

ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ—3

ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰ

ਟੈਮ ਨੰਗਦਾ ਸੀ, ਚੰਗਾ, ਲੈ ਲਿਆ ਮੈਂਬਰੀ ਦਾ ਪੰਗਾ,
 ਹੋ ਗਿਆ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਘਾਂ, ਰਿਣੀ-ਚਿਣੀ ਲੱਗ ਲੀ।
 ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰੀਕਾ ਨੇ ਧਰ ਤਾਂ ਪੱਗ ਲੀ।
 ਅੰਗ-ਸਾਕ ਬੋਲੀ ਠੱਗ, ਭੱਜਿਆ ਫਿਰੇ ਲਾਈ-ਲੱਗ,
 ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਲਗਜੇ, ਪਿਆਲਾ ਸ਼ੈਹਤ ਦਾ।
 ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਲਹੇ ਤਾਪ, ਤੇ ਲੜਨ ਮਾਈ-ਬਾਪ,
 ਕੁੱਟੀਂ ਬੀਰ-ਬਾਨੀ ਆਪ ਦੀ, ਅੜਾਟ ਕੱਢਤੇ।
 ਮੱਛ ਦੇਦੀ ਵੱਢਗੇ, ਹਰਖ ਡੱਡ ਤੇ।
 ਮਾਇਆ ਮਿਲੇ ਨਾ ਗਵਾਚੀ, ਲੈ ਲਿਆ ਸੈਕਲ ਦੇ ਕੇ ਡਾਚੀ,

ਆਖੇ ਭਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਚੀ, ਮੂਰਖ ਨਹੈਤ ਦਾ।
ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਜਗੂ ਬਿਜਲੀ ਚੁਬਾਰੇ, ਪੱਖਾ ਮਾਰਦਾ ਫੁਕਾਰੇ,
ਰੇਡੀਓ ਪਿਆ ਲਲਕਾਰੇ, ਬਹਿ ਸੁਣਾਂਗੇ ਗੱਲ ਜੁ।
ਭੰਨ ਦੁੰਗਾ ਧੂੜ ਕੀ ਵਜੋਣ ਭੋਣ ਜੁ।
ਰੱਬ ਉੱਤੇ ਘੱਡੀ ਬੰਨ੍ਹ, ਖਾਲੂ ਚਮਚੇ ਸੇ ਅੰਨ,
ਲੈਲੂ ਪੈਂਨ ਦੇਉ ਭੰਨ, ਢੱਕਣ ਦਵੈਤ ਦਾ।
ਰੱਬ ਜੇਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਕੋਹਲੂ ਵਾਲੇ ਨੇਰ ਪਾਇਆ, ਤਾਰਾ-ਮੀਰਾ ਪੀੜ ਲਿਆਇਆ,
ਨਾ ਵਟਾਦੀ ਜੇ ਨਾ ਆਇਆ, ਹੋਂਕਦਾ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ।
ਪੈਂਦੀ ਸੱਟ ਕਰੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾਂ ਤੇਲੀ ਨੂੰ।
ਕਰੇ ਮੋਚੀ, ਝਿਐਰ-ਝਾਰ, ਸਰਦਾਰ, ਸਰਦਾਰ,
ਮੁਹੜਾ ਡਾਹਲੂ ਅੱਗੇ ਬਾਰਦੇ, ਬੁਣਿਆ ਵਿਆ ਬੈਤ ਦਾ।
ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਲੈ ਰੁਪਈਏ ਫੋੜੇ ਬਿੱਧੇ, ਖਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੌਲ ਰਿੱਧੇ,
ਤੀਰਾਂ, ਤੱਕਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ, ਕਰਦੂੰ ਹਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ।
ਚਾਚਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕਰੂ ਦੂਹਰੀਆਂ ਸਲਾਮਾਂ ਨੂੰ।
ਮੰਗੇ ਆਟਾ ਕਦੇ ਚੌਲ, ਮਾਰੂੰ ਡੂੰਮਣੀ ਦੇ ਧੌਲ।
ਟੈਲੂ ਪਾਕੇ ਪਸਤੌਲ, ਬਣਿਆ ਵਿਆ ਵਲੈਤ ਦਾ।
ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਲਾਈ ਘਰ-ਘਰ ਖੱਡੀ, ਹੈ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੀ ਗੱਡੀ,
ਨੰਗੇ ਜੁੰਡੇ ਚੀਰ ਕੱਢੀ, ਸੀਸ ਵਾਂਗੂੰ ਝਾਇਆਂ ਦੇ।
ਟੈਕਸ ਲਾ ਵੱਟ ਕਢਦੂੰ ਜੁਲ੍ਹਾਇਆਂ ਦੇ।
ਦੇਦੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਡੋਕੇ, ਕੀ ਲੋਹਾਰਾਂ ਜੜੇ ਟੋਕੇ,
ਕਦੇ ਸੱਕ ਲੋਹਣਾ ਠੋਕੇ, ਨਾ ਪੰਜਾਲਾ ਜੈਹਤ ਦਾ।
ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਆਵੇ ਨਾਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕੌਸ਼, ਮਿਲੇ ਚੂਹੜੀ ਨੂੰ ਅਲੌਸ,
ਸਿਰੀ ਫਾੜ-ਫਾੜ ਖੋਂਸੜੇ, ਵਖਾਂਦੂੰ ਠੁਕਦੇ।

ਥੁੱਕ-ਲੁੱਕ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਥੁੱਕ ਦੇ।
ਹੋਜੇ ਗੱਡਾ ਕੀ ਖਰਾਬ, ਭੰਗੀ ਝਲਣੀ ਨਾ ਤਾਬ,
ਜੇ ਨਾ ਡਰਕੇ ਪਸ਼ਾਬ, ਨਿਕਲੇ ਮਤ੍ਰੇਤ ਦਾ।
ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਜਾਂਦਾ ਸੌਂਦਾ ਲੈਣ ਹੱਟ, ਦਿਹ ਮੁਛੈਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਟ,
ਕਹਿੰਦੇ ਔਂਦਾ ਪੱਟੁ ਜੱਟ, ਪਾ ਮੱਥੇ 'ਚ ਤਿਅੰਤੀਆਂ।
ਲਾਲਾ ਲੱਪ ਭਰਕੇ ਫੜਾਦੇ ਰਿਅੰਤੀਆਂ।
ਖੇਲ ਮੱਖ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਤੇ ਕਮਾਦੋਂ ਕੀੜੇ-ਮਾਰ,
ਫਿਰੂ ਬੇਲ-ਬੁਲਦਾਰ, ਕੰਬਦਾ ਜ਼ਰੇਤ ਦਾ।
ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਸੱਚ ਬੋਲੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਚੱਲੇ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ,
ਮਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਗੱਪ ਮਣ-ਮਣ ਦੇ।
ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਖਿੱਲਾਂ ਦੇ ਮਖਾਣੇ ਬਣਦੇ।
ਦੱਸੇ ਫੁੰਮਣਾਂ ਨੂੰ ਫੁੰਦਾ, ਆਖੇ ਕਾਂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁੰਦਾ,
ਇੱਕ ਵੀ ਨਾ ਔਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਹਰਫ਼ ਲਗੀਤ ਦਾ,
ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਰੋਡੇ ਤੇ ਮਰਾੜ ਸਿਆਣਾ, ਤਖ਼ਤੂ ਪੁਰੇ ਦਾ ਢਾਣਾ,
ਰਾਮਾ ਗਿੱਲ ਜੰਘੀਰਾਣ ਰਾਣਾਂ, ਬੇ-ਸ਼ਮਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ।
ਬੈਠਕੇ ਤੇ ਡਿਥਾਂ ਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਗੜ੍ਹਦੇ।
ਖਿੜੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਫੁੱਲ, ਜਾਣ ਨਾ 'ਬਸੰਤ' ਝੁੱਲ੍ਹ,
ਪਾਵੇ ਜਗਮੇਲ ਮੁੱਲ, 'ਬਾਬੂ' ਦੀ ਹਕੂਤ ਦਾ।
ਰੱਬ ਜੇ ਬਣਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਚੈਤ ਦਾ।

ਮਨੋਹਰ ਭਵਾਨੀ ਛੰਦ—4

ਇੱਕ ਜੱਟੀ ਬਣਿਆਣੀ, ਦੋ ਜ਼ਨਾਨੇ ਹਾਣੀ-ਹਾਣੀ,
ਸੀ ਮੁਹੱਬਤ ਪੁਰਾਣੀ, ਕੀ ਸ਼ਮਾਰ ਮੋਹਾਂ ਦਾ।
ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਪੈ ਗਿਆ ਫ਼ਰਕ ਦੋਹਾਂ ਦਾ।
ਲਿਆਂਦੀ ਲਾਲੀ ਨੇ ਕਿਤਾਬ, ਪੈਸੇ ਦੇਜਾ ਖਾਧੀ ਚਾਬ,
ਛੇਤੀ ਕਰਲਾ ਹਿਸਾਬ, ਜਾਂਦੀ ਮੁਨਿਆਦ ਨੀ।
ਵਹੀ 'ਚ ਦਰਜ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਯਾਦ ਨੂੰ।
ਮੂੰਨ ਭੇਡ ਦਾ ਕੀ ਮੇਲ, ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਬੜੀ ਚੜੇਲ,

ਲੈਗੀ ਦਮੜੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਸੱਕਰ ਛਟਾਂਕੀ ਐ।
 ਅਜੇ ਖੰਡ 'ਚੋਂ ਮਸੂਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਐ।
 ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਦਿਲ ਜੁੜ, ਕਰਨਾ ਕੀ ਬੁੜ-ਬੁੜ,
 ਮੈਂ ਲਿਆਈਂ ਮਣ ਗੁੜ, ਪੀੜਕੇ ਕਮਾਦ ਨੀ।
 ਵਹੀ 'ਚ ਦਰਜ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਯਾਦ ਨੂੰ।

ਚੰਗੀ ਹੋਗੀ ਹਿੱਕ ਠੰਡੀ, ਅੱਧ ਪਾਈਆ ਮੂੰਗੀ ਛੰਡੀ,
 ਇੱਕ ਹਲਦੀ ਦੀ ਗੰਢੀ, ਦਾਲ ਵਿੱਚ ਸੋਰਲੀ।
 ਲੈ ਕੇ ਡਲੀ ਨੂੰਣ ਦੀ ਲੱਸੀ 'ਚ ਖੋਰਲੀ।
 ਤੈਨੂੰ ਹਲਦੀ ਨਾ ਭੁੱਲੀ, ਚੜ੍ਹੀ ਚਾਰੀ ਵਿੱਘਾ ਖੁਲੀ,
 ਦੋ ਕਨਾਲਾਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਫੁੱਲੀ, ਕੀਤੀ ਬਰਬਾਦ ਨੀ।
 ਵਹੀ 'ਚ ਦਰਜ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਯਾਦ ਨੂੰ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਰਕੇ ਤੇ ਕੂਈ, ਤੂੰ ਬਬੇਰੀ ਮਾਰੀ ਢੂਈ,
 ਲੈਗੀ ਮੰਗਕੇ ਕੰਧੂਈ, ਧੀ ਦੇ ਮੁਕਲਾਵੇ ਨੂੰ।
 ਦੇਦੇ ਨਹੀਂ ਸੇਠ ਜੀ ਤਿਆਰ ਦਾਹਵੇ ਨੂੰ।
 ਸੂਈ ਯਾਦ ਰੱਖੀ ਭੈਣਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਮਲਿਆਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ?
 ਤਿੰਨ ਤੋੜੇ ਦੋ ਲਟੈਣਾ, ਲੈਗੀ ਓਦੂੰ ਬਆਦ ਨੀ।
 ਵਹੀ 'ਚ ਦਰਜ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਯਾਦ ਨੂੰ।

ਤੇਰੇ ਕਿੱਡੇ ਚੁਆਕ ਰੱਦੀ, ਲੋਗੇ ਰਿਉੜੀ ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ
 ਆ ਬਬੇਰੀ ਦੇਣ ਤੱਦੀ ਛੋਕਰੀਆਂ ਛੋਕਰੇ।
 ਰੋਜ਼ ਰੂੰਗਾ ਭਾਲ ਦੇ ਵੱਢਣ ਜੋਕਰੇ,
 ਕੀ ਰਕਮ ਦੱਬੀ ਬੜੀ, ਆਵੇਂ ਨੁੰਗੀ ਵਾਂਗੂੰ ਚੜ੍ਹੀ,
 ਆਪ ਲੈਗੀ ਦੁੱਧ ਧੜੀ, ਜਿੱਦੇਂ ਸੀ ਸਰਾਧ ਨੀ।
 ਵਹੀ 'ਚ ਦਰਜ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਯਾਦ ਨੂੰ।

ਮੱਣ-ਮੱਣ ਖਰਬੂਜ਼ੇ, ਮੈਂ ਪੁਚਾਵਾਂ ਦਿਨ ਦੂਜੇ,
 'ਰਜਬਲੀ' ਵਾਹਲੀ ਲੂਜ਼ੇ, ਮਹਿੰਗੀ ਜ਼ੀ ਉਲਾਦ ਨੀ।
 ਵਹੀ 'ਚ ਦਰਜ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਯਾਦ ਨੂੰ।

ਨਵੀ ਭਰਜਾਈ ਛੰਦ—5

ਸੁਣੋਂ ਤਰਜ਼ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਸ਼ੈਕ ਜੀ,
 ਵਿਆਹ ਕੇ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਲਿਆਂਦੀ ਲੈਕ ਜੀ,
 ਮੱਥਾ ਚੰਦ ਦਿੰਦੇ ਸਮਾਨ ਰਿਹਾ ਟੈਕ ਜੀ।

ਗੱਲ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ ਨਾ ਵਡਿਆਈ ਮਾਰਨੀ।
 ਵਿਆਹੀ ਐਂਗਲੋ-ਮਿਡਲ ਫੇਲ੍ਹ ਸਰਦਾਰਨੀ।
 ਵਹੁਟੀ ਪਤਲੀ ਪਤੰਗ ਜਾਣੀ ਛਿੰਗ ਜੀ,
 ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਸਿੰਘ ਜੀ,
 ਕਹਿੰਦੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਡ ਮੌਰਨਿੰਗ ਜੀ,
 ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਛੱਡ ਸੈਕਲ ਭਝੋਂਦੀ ਬੜੀ ਐ।
 ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੀ ਐ।

ਜੱਗ ਦਾਜ 'ਚ ਲਿਆਈ ਰੰਗ ਤੇਜ਼ ਸੀ,
 ਛੁਰੀ ਕਾਂਟਿਆ ਸੇ ਖਾਂਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੀ।
 ਡਾਹਲੀ ਕੁਰਸੀ ਸਟੂਲ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਮੇਜ਼ ਸੀ,
 ਉਬਾਲੇ ਕੇਤਲੀ 'ਚ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਜ਼ੇ।
 ਗੋਰੀ ਗੱਲ ਪੈਗੇ ਕੋਹੜੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਛਾਲੇ ਜ਼ੇ।
 ਨੱਕ ਬਿੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨਾ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਕ ਸੀ,
 ਖਾਂਦੀ ਕੁੱਕੜਾਂ ਦੇ ਆਂਡੇ ਦੇਕੇ ਸ਼ੇਕ ਸੀ।
 ਬਿਸਕੁਟ ਅੰਦਰਸੇ ਮਿੱਠੇ ਕੇਕ ਸੀ,
 ਕੱਚੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਅਭੌਂਦੀ ਕਮਜਾਤ ਜੜੀ ਐ।
 ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੀ ਐ।

ਜਾਣੇ ਏ. ਬੀ. ਸੀ. ਨਾ ਜਾਣੇ ਐੜਾ-ਊੜਾ ਜੀ,
 ਪਾਣੀ ਮਾਸ਼ਕੀ ਭਰਨ ਚੂਹੜਾ ਕੂੜਾ ਜੀ,
 ਬਹਿਜੇ ਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਡਾਹਕੇ ਮੂੜਾ ਜੀ,
 ਨਾਲੇ ਗਿੱਠ ਲੰਮੀ ਲਮਕੇ ਰਸੌਲੀ ਗਾਟੇ ਦੇ।
 ਸੌਹਰੀ ਰਖਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹੇ ਜੁੱਡੇ ਝਾਟੇ ਦੇ।
 ਕਦੇ ਫੇਰੇ ਨਾ ਬਹਾਰੀ ਪੈਂਦੇ ਘੱਟੇ ਜੀ,
 ਹੱਥ ਟੁੱਟਣ ਕਦੇ ਨਾ ਦਾਣੇ ਛੱਟੇ ਜੀ,
 ਮੇਮਾਂ ਵਾਂਗਰਾਂ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਚੱਟੇ ਜੀ,
 ਚੂਪੇ-ਗੰਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨੜੀ ਐ।
 ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੀ ਐ।

ਕੰਮ ਐਹੋ ਜੇ ਸਜਣ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ,
 ਭਲਾ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਖ਼ਬਰ ਜੱਟ ਗੁਆਰਾਂ ਨੂੰ,

ਇੱਕ ਥਾਪਾ ਜਿਆ ਮੰਗਾਲਿਆ ਗਿਆਰਾਂ ਬਾਰਾਂ ਨੂੰ,
ਉਹਨੂੰ ਟੈਨਸ ਦੀ ਗੇਮ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿਆਲ ਜਿਆ।
ਜਾਣੀਂ ਫੜਨੇ ਬਟੇਰੇ ਘਰੇ ਲਾਲਿਆ ਜਾਲ਼ ਜਿਆ।
ਕਦੇ ਸੇਵੀਆਂ ਪਕਾਵੇ ਕਦੇ ਖੀਰ ਨੂੰ,
ਮੂੰਹੋਂ ਭੌਂਦੂ ਕਹਿ ਬਲੌਂਦੀ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਨੂੰ,
ਸੇਦਾ ਕਾਂਣਾ ਨਾ ਪਸਿੰਦ ਸਿਆਲ ਹੀਰ ਨੂੰ,
ਬੂਟ ਚੌਕੇ ਤੇ ਝੜਾਤੇ ਮਾਂ ਬਬੇਰਾ ਲੜੀ ਐ।
ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੀ ਐ।

ਬੁੱਢੇ ਸੌਹਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਦੀ ਨਾ ਓਹਲੇ ਜੀ,
ਪੈਹਲਾਂ ਸੀਟੀਆਂ ਵਜਾਵੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬੋਲੇ ਜੀ।
ਲੈਕੇ ਪਾਲਸ਼ ਨਵਾਂ ਦਾ ਨੌਂਹ ਤੇ ਡੋਹਲੇ ਜੀ,
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਪੱਕਿਆ ਨਾ ਖਾਹਦੀ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਜਿਆ।
ਲਾਲ ਬੁੱਲ੍ਹ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਹਧਾ ਜਿਆ।
ਪੌਂਦੀ ਲੁੰਬੜਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਦਾ ਸਵੈਟਰ ਐ,
ਲੈਕੇ ਇੰਡੀ ਪੈਨਡੈਂਟ ਲਿਖੇ ਲੈਟਰ ਐ,
ਕਰ ਲਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੀ ਡੱਜ ਨਾਟ ਮੈਟਰ ਐ,
ਰੱਖੇ ਜੇਬ 'ਚ ਰੁਮਾਲ ਹੱਥ ਉਤੇ ਘੜੀ ਐ।
ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੀ ਐ।

ਪੜ੍ਹੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਿੱਸਦੀ ਸਿਆਣੀ ਐ,
ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਪੌਂਡਰ ਲਗਾਵੇ ਡੁੱਬ ਜਾਣੀ ਐ,
ਦੋਵੇਂ ਅੱਖੀਆਂ ਸਬੂਤ ਹੈ ਨਾ ਕਾਣੀ ਐ,
ਟੀਰੀ ਭਾਬੋ ਲਾਵੇ ਐਂਕਨ ਬਬੇਰੇ ਚਿਰ ਦੀ।
ਆਵੇ ਧੌਕੇ ਖਾਕੇ ਜੰਗਲ ਅੰਦਰ ਫਿਰਦੀ।
ਪਾਕੇ ਦੁੱਧ 'ਚ ਡੱਬਲ-ਰੋਟੀ ਰੱਜੀ ਸੀ,
ਬਾਈ ਚਾਨਸ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਫੁਰੀ ਵੱਜੀ ਸੀ,
ਕੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਭੱਜੀ ਸੀ,
ਦੀਂਹਦੀ ਕੁੱਜੇ ਜੇ 'ਚ ਕਰਦੀ ਪਸ਼ਾਬ ਖੜ੍ਹੀ ਐ।
ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੀ ਐ।

‘ਬਾਬੂ’ ਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਝੜਾਗਿਆ ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਲ ਸੀ,
ਬਹੂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੜੀ ਸੱਸ ਨਾਲ ਸੀ,

ਉਨ੍ਹੇ ਕੱਡੀ ਅਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਗਾਲ਼ ਸੀ
ਭੁੱਲ ਆਖ ਬੈਠੀ ਬੁੜੀ ਨੂੰ 'ਬਲੱਡੀ ਫੂਲ' ਸੀ।
ਮੁੰਡੇ ਘੋਟਣੇ ਦਾ ਘੜੀ 'ਚ ਬਣਾ ਲਿਆ ਰੂਲ ਸੀ।
ਪੈਹਲਾਂ ਮੁੱਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੰਨੀ ਹਿੱਕ ਸੀ,
ਗਿੱਠ-ਗਿੱਠ ਤਾਂ ਸਰੀਰੋਂ ਲਾਹਤੀ ਵਿੱਕ ਸੀ,
ਮਾਰਿਆ ਘੋਟਣਾ ਮੁੱਠਾਂ 'ਚ ਬੁੱਕ ਇੱਕ ਸੀ,
'ਬਾਬੂ' ਕੱਢਤੀ ਅੱਡਬ ਟੈਰ ਜ਼ੀ ਦੀ ਅੜੀ ਐ।
ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਭਰਜਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੀ ਐ।